

Д-Р ОЛЕКСАНДЕР ТИСОВСЬКИЙ



**ЖИТТЯ
В ПЛАСТІ**



Д-р ОЛЕКСАНДЕР ТИСОВСЬКИЙ

ЖИТТЯ В ПЛАСТІ

ПОСІБНИК
ДЛЯ УКРАЇНСЬКОГО ПЛАСТОВОГО ЮНАЦТВА

Четверте видання



Торонто – 1997

Ілюстрації Мирона Левицького

Видала Головна Пластова Бюро

Вступне слово до другого видання

Десять років після організаційних починів Українського Пласту появилось було перше видання "Життя в Пласті". Сьогодні, чотири десятки років після першого видання, виходить друге видання цієї книжки.

Разом маємо за собою 30 років "життєвого" досвіду Пласту, "організації української молоді для патріотичного всебічного самовиховання".

Звичайно рахують тридцять років на одне людське покоління. У Пласті за п'ятдесят років постало чотири "покоління", що характеризують ріст організації і розбудову її уладів.

ПЕРШЕ "ПОКОЛІННЯ" — це юнацтво, що, організоване основикиами-піонерами нашого руху, живе і постійно доповнюється дорастаючою молоддю.

ДРУГЕ — це наші старші пластуни, відділи яких почали звертатися тоді, коли перші виховані в Пласті юнаки рішили продовжувати своє пластування і допомагати в організаційній та виховній пластовій праці.

ТРЕТЄ — це ті пластові сесьяори, що пройшли юнацьке і старшопластунське самовиховання і, згуртовані за починком і при співучасті основикиів Пласту в Об'єднанні Пластового Сесьяорату, хочуть у своїй громадській діяльності — в Пласті чи поза ним — зберігати і проводити в життя його основики ідеї.

Побіч цих властивих пластових трьох "поколінь" постало вже в першій декаді ще й четвєрте, "підготовче покоління": пластове юнацтво — улад нашого наймолодшого дєросту, завдання якого приготєвляти дїтвору до майбутньє-

го пластового виховання в рамках уладів юнацтва і старшого пластунства.

Коли ж зважити, що майже одночасно з розбудовою хлоп'ячих пластових з'єднань поставали й розвинулися також дівочі пластові гурти, а згодом улади, то бачимо, який це все дас багатий, можна б сказати, винятковий досвід в історії українського громадського виховання.

Починаючи із засновки Пласту, для української молоді це час безперервної, сьогодні вже півстолітньої війни, в якій уся Україна є на фронті боротьби за своє існування.

Спочатку на тому фронті свистали рушничні кулі, калотілки кулеметів, гриміли та вили гармати першої світової війни. Далі високо підіймалися вогні пожеж та лунали розриви бомб революційної боротьби. Вкінці, у другій світовій війні, пекельним градом спадали тяжкі бомби модерного літунства.

Серед таких умов Пласт, якщо чи сиріт, часом тільки як невмирущий дух, як ідея, виховував українську молодь.

Наша молодь, що завдяки якомусь окремому інстинктові, може, є сильнішою, ніж у молоді інших націй, здатна захоплюватися ідеями благородності, людяності й культури, навіть у такі невідрадні часи змогла зберегти в незмінній чистоті свою пластову ідею як правильний, вибраний нею шлях до головної мети: волі, щастя та всебічного розвитку нашої нації.

І хоч затихли страхіття матеріального нищення й руїни, то боротьба в різних виявах за існування нашого народу на рідних землях іде далі по сьогоднішній день. У той самий час, по різних країнах поселення у вільному світі, українці змагаються за збереження душі й рідної культури нашої молоді.

Друге видання "Життя в Пласті" не є виправленим виданням першого. У першому ніяк не схилено в ідейних основах Пласту, щоб треба було щось поправляти.

У програмі Пласту було передбачено, що організаційні форми можуть де в чому змінюватися, удосконалюватися чи достосовуватися до умов. Але лише такі форми, які ні в чому не порушують основних ідей Пласту. У новому виданні ми

радыше підбудовуємо відомі нам від початку основні пластові ідеї важко пережитим досвідом. Цим виназуємо їхню стійкість у кожих умовах, що в них попаде людина, зокрема ж свідомо людина української нації.

Зберігаючи Божі і загальнолюдські закони, Пласт був і залишиться тем зразком національної постави супроти чужих зовнішніх чинників.

Засоби, які в Пласті ведуть до одиоцілості організації, при повній пошані для думки одиинці і розумінні її ваги в організованому гурті, залишаються далі важливим чинником у творенні світогляду українського пластуна.

Пластовим самовихованням ми повинні б у хоротший час, ніж це відбувалось у природному розвитку інших націй, вже в наступному поколінні української пластової молоді закріпити правильну свідомість співвідповідальности за долю рідної спільноти. Цією свідомістю інші нації випередили нас і живуть вільним життям, а деякі ще й досі не позбулися жадоби володіти над іншими. Ідеєю Пласту є вільне, культурне, людське існування і розвиток української нації в мирному, братерському товаристві інших націй.

Ідейні основи, з'ясовані у першому виданні "Життя в Пласті", прийняли тем і уплади пластунок. І хоч їх самовиховна праця, відповідно до природних даних і завдань українського міноцтва, мусить різнитись деякими формами й засобами, як це видно у вимогах проб, то вцілому виховні основи й методи залишаються спільними для загалу пластової молоді.

У такому розумінні "Життя в Пласті" є тем посібником для Упладу Пластунок Юначок, як, зрештою, з'ясовані тут ідеї визначають напрямні для всіх "поколінь", для цілості нашого пластового руху.

"Життя в Пласті" в другому виданні зі зрозумілих причин могло появитись тільки при співпраці чималого гурту досвідчених у пластовій ділянці осіб. Пласт настільки поширив свій зміст, що авторові першого видання не було вже можливим охопити всі технічні вимоги, які справедливо ставимо до такої книжки для молоді.

Працю над підготовою всього різноманітного матеріалу до друку треба було поділити. Так треба поділити й заслугу на ті всі особи, які співпрацювали в цьому другому виданні. Тому автор першого видання "Життя в Пласті" в своєму ж усієї пластової молоді імені висловлює співробітникам другого видання гарячу подяку за їхній вклад у спільне діло.

Віримо, що поява цього посібника в час, коли перше його видання стало вже бібліографічною рідкістю, великою мірою допоможе у практичній виховній роботі, скріпить духову єдність пластових з'єднань по різних частинах світу і розвіє неодинокі сумніви у розумінні суті Пласту.

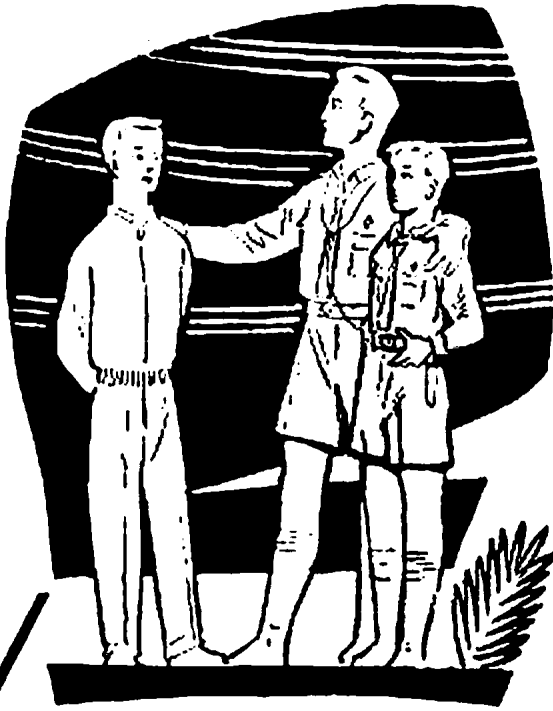
Та головним нашим наміром у перевиданні цієї книжки є — чи то сьогодні, чи в майбутньому — довести незмінну нашу ідею безпосередньо до розуму й серця української молоді.

В Бозі надія, а в серцях віра в життєву силу нашого народу і в те, що при впертому змаганні ми, українські пластуни, діждемося звінці вільного виразу життя на нашій вічній батьківській землі.

Зберігаючи в душі такий образ майбутнього, видасмо вдруге "Життя в Пласті".

Александр Мисовський

1



Х
ЛОДИ З НАМИ,
ЮНАЧЕ!



Чар пластування

ПІСЛЯ ПЛАСТОВОЇ ГРИ

Веселим гамором і сміхом наповнилася галявина посеред глибокого лісу. Це юнаки радіють своїм успіхам і розказують свої пригоди, що їх вони пережили в щойно закінченій грі. Що ж це була за гра? Чи "козаки й татари"? Чи, може, "полювання на ведмедя"? А, може, "схоплення ворожого знамени"? Байдуже, зрештою, як називалась ця гра. Але юнаки довго пам'ятатимуть її, стільки радощів, стільки переживань вона їм дала!

Хто ж ці юнаки? Ти пізнаєш їх по одностроях і відзнаках: це українські пластуни.

ПІДГЛЯДАЮТЬ ОЛЕНЯ

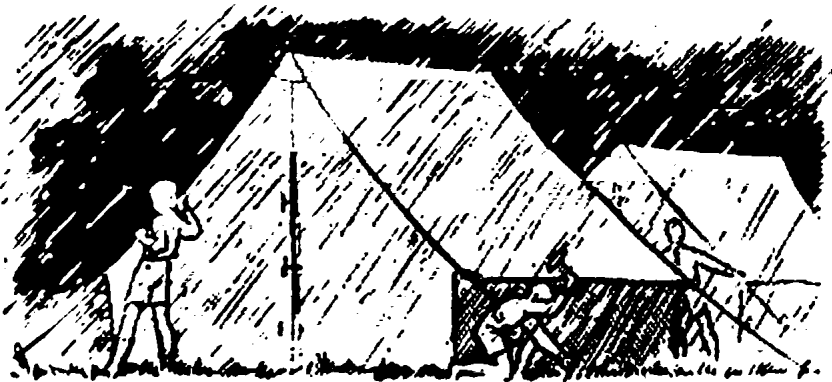
Перед нами чисте озерце, обрамоване вінцем зелених лісів. У майже непорушному дзеркалі води відбиваються струнки смереки, білі хмаринки, що повільно плывуть по небі, і глибока-глибока голуби́нь неба.



Тиша така, що чути, як серце б'ється. Лиш час від часу десь пташка защебече, якась комашка забринить, пролітаючи. Ось плюснула рибка, шипигнувши за мушкою. І знову тиша.

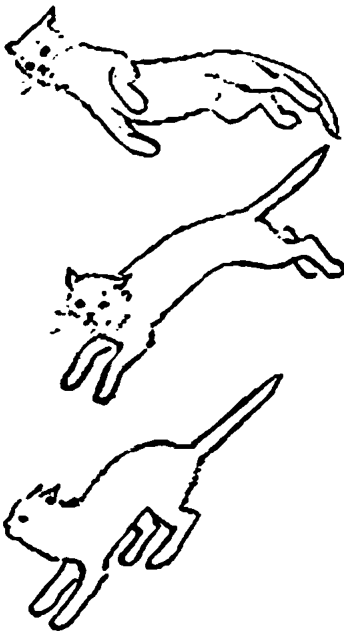
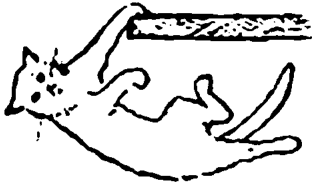
Та ось там, де озеро близько підходить до лісу, щось порушиться. Тяжко пізнати, що воно таке. Ах, це два молоді хлопці. Їхній зеленуватого кольору одяг робить їх майже невидними серед лісової зелені. Тихо й не порушуючи води підглядають оленя, гордого жителя наших лісів, що прийшов до озера напиться води. Навившись досхочу, олень неспокійно підносить голову, вітриє піздрями дивний запах, що його приносить легіт вітру, поволі обертається і щораз швидшим кроком зникає в гущавині.

Хто ці юнаки? Ти певно вже їх пізнає: це пластуни.



РОЗБИВАЮТЬ ШАТРА

Вечоріє. Під шум дощу на лісову поляну виходить гурт дивних постатей з якимись горбами на плечах. Ці горби --- це наплечники. Падає короткий наказ їх нагажка — і всі кидаються до роботи. Ось уже за хвилину стоять готові розбиті шатра, перед шатрами палах-



котить шатра і сушаться мокрі частини одягу, несеться запах смачної страви. Усе готове до вигідного, безпечного нічлігу.

Це пластуни. Вони не лякаються ні дощу, ні іншої негоди. Табороне життя та мандрівки навчили їх, як давати собі раду в усіх обставинах і як дбати про свою безпеку та здоров'я.

ЯК ВІН ЦЕ РОБИТЬ?

Юнак приглядається такій події: Кіт, що виліз високо на полицю, нараз посковзнувся і падає кочіть головою. Та враз кіт круто повертається й падає на землю на всі чотири ноги.

"Кіт завжди падає на чотири ноги" — говорять юнакові старші. Людям теж не раз трапляється халена, але вони звичайно падають стрімголов униз. Тільки небагато таких, що "падають на ноги", і нічого їм не станеться. Але це не "випадок", ані не "шастя". Ні! Це треба вміти. Треба вміти знайти ви-

хід із кожної пригоди! Пластун це вміє, бо ціле життя пластуна — це школа, як "бути готовим" і зарадним у кожному випадку.



ДОПОМОЖІМ ІЯІ

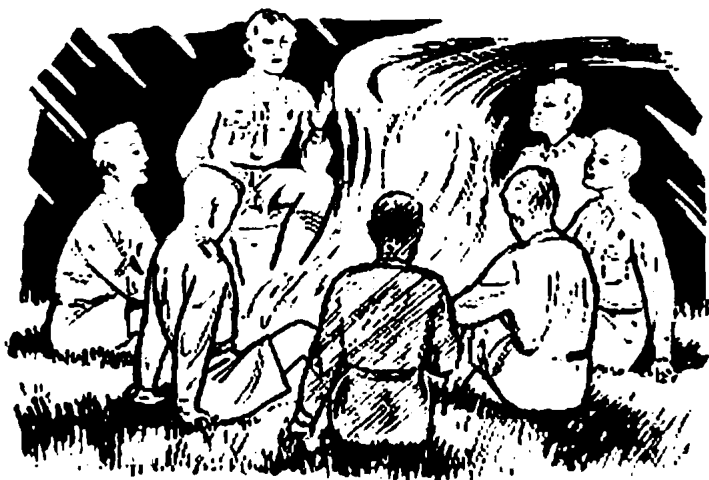
Через рухливу вулицю хоче перейти старенька бабуся з клунком у руках, але не може зважитися. Вже двічі пускалась їй — і верталася. Та ось два юнаки підходять до неї, вітають її і питаються, чи можуть їй допомогти. Один бере клунок, другий подає бабусі руку. І за хвилину вона вже на другому боці вулиці. Ще їй допомагають їй увійти до автобуса та подають клунок.

Хто ж ці юнаки? Це — шляхетні лицарі новітньої доби, пластуни, що запряглися робити добрі вчинки й допомагати слабким і безпомічним.

ПІД ТРІСКІТ ВЕЧІРНЬОЇ ВАТРИ

Невеличкий вогник палахкотить і намагається проникнути бездонну темряву ночі. Його полум'я золотить голови ватаги хлопців-однолітків, що сидять довкола ватри.

У недалекому чагарнику відзиваються таємні шелести.



Тихо тріскотить ватра. Шумить верхів'ття дерев, що темною стіною стоять оподалік.

Хлопці лисять кожне слово свого патажка-провідника, що розповідає їм про подвиги борців за волю їх прадіаньої землі, казкової країни, що їй на ім'я — "Україна".

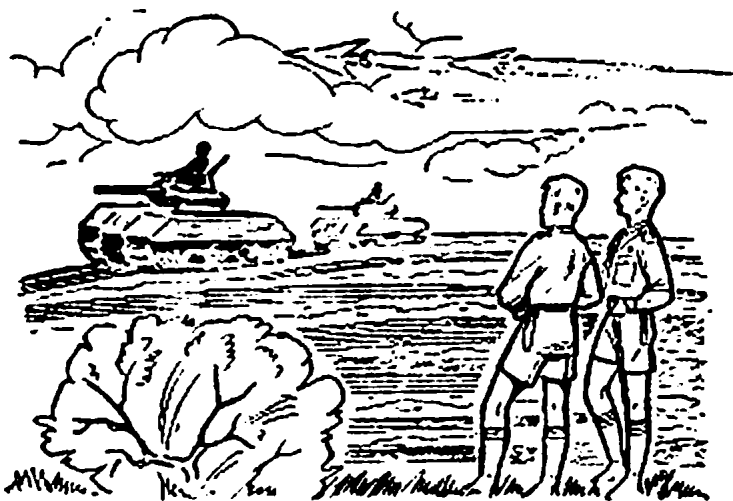
І вижається хлопцям, наче б то вони самі на козацьких конях несуться вихром по розлогих степах чи новітніми літаками ширяють понад високими верхами синіх гір, готові боронити перед порогом свою Україну — землю їх батьків і предків!

Чи Ти знаєш, хто ці юнаки? Це — українські пластуни.

ЗА ПРАВДУ, ЗА ДОБРО, ЗА КРАСУ!

Гей, хлопці, погляньте: їде закутий у сталь танк. З відкритої нежі визирають голови в шоломах. Вояки всміхаються й кивають до гуртка юнаків, що дикяться вслід за гримучим, залізним велетнем. Хлопцям хочеться бути вояками, зазнати воєнних пригод, послужити рідному країні.

Служба вояка почесна й геройська. Вона повна небезпек, великих зусиль і посвяти. Молодь кожного народу мусить бути готова до збройної оборони рідної



землі. Але і в мирний час іде завзята боротьба у кожній ділянці життя: боротьба добра зі злом, правди з неправдою, краси з поганню. Вона не менше важлива й почесна, ніж збройна боротьба. Ми можемо теж вести цю боротьбу, а особливо ставати в обороні української правди, у кожний час і в кожному місці, де ми перебуваємо.

А плакання сили пласного духа й тіла чи боротьба з власними хибам та слабостями? Вони теж вимагають завзяття, гарту й сили волі. Це теж боротьба!

Наше щастя — це щастя нашої спільноти як на рідних землях, так і поза їх межами. Для неї готують пластуни свої молоді сили, гартують свої характери. Для її і свого щасливого майбутнього хочуть боротись за Правду, Добро і Красу, у кожний час, у кожних умовах, у кожному місці на земному гльобі.

Бо пластун знає не тільки безжурну гру, не тільки гартує свого духа і заправляє свої м'язи, не тільки шукає пригод і зворушення. Життя в Пласті привчає його теж знаходити радість, допомагаючи по-лицарськи тим, що потребують допомоги. Пласт указує шлях, як кожночасно служити рідній спільноті. Він дає нагоду пластунові пізнати Красу й Добро, ці найдорожчі скарби людського роду.

ТОМУ:

- Якщо Ти хочеш гратись у гурті своїх друзів, ---
- Якщо в Тебе часом обзивається "зов крові предків", що кличе Тебе до природи, —
- Якщо Ти хочеш стати відважним, зарадним і загартованим, —
- Якщо Ти хочеш пережити хвилюючі пригоди, які залишаться Тобі незабутнім спогадом на все життя,
- Якщо Ти любиш красу її велич і хочеш знайти їх у житті, —
- Якщо Ти хочеш стати новітнім лицарем, шляхетним оборонцем слабих і безпомічних, —
- Якщо Ти хочеш стати сильним і завжди готовим служити своїй батьківщині, — то

ПРИСТАВАЙ ДО ПЛАСТУНІВ!

Прочитай уважно цю книжку. Довідаєшся з неї про Пласт і його працю. А тоді пізнаєш, що варто напружити всі свої сили, щоб стати пластуном, українським пластуном!



Будьмо знайомі

ПОГЛЯНЬ У ДЗЕРКАЛО!

Тобі дванадцять років, чи більше? Ти такий великий, що Ти повинен би вже нас розуміти. Чи приглядався Ти коли собі самому у великому дзеркалі? Якщо ні, то спробуй. Тільки природно: не простуйся, не поправляй нічого на собі, не роби ніякого незвичайного виразу обличчя, — просто так, як Тебе щоденно бачать інші. Чи можеш Ти із своєї відбитки в дзеркалі, не лише з обличчя, але й з постави, одягу, шкіри на лиці й на руках, волосся, зачіски й усього іншого пізнати, чим Ти займаєшся, або віднайти якусь з відомих Тобі власних звичок чи прикмет вдачі? Буває, наприклад, так: Твоє волосся, зачесане догори, прилягає середньою, як приліплене, а боками відстає. Це вказує на те, що коли чешешся, то замочуєш шітку й чешеш спершу середину, потім боки; тому звогчена середина тісніше прилягає, а на боки вже не вистачає води на шіті.

Або: Твоя опалена краска обличчя різко обривається на шиї, а пониже шкіра вже ясна. З того кожний може пізнати, що влітку комір Твоєї сорочки засло-нював шию досить високо.

Або: Рукави Твоєї спортової сорочки повитрані на ліктях і темніші, ніж зверху. Це доказ, що Ти в школі багато пишеш. Можна теж помітити, що правий рукав більше витертий, ніж лівий. Це знак, що пишеш правою рукою.

Руки, що надто висівають з рукавів, свідчать, що Ти за останній рік таки добре підріс. Вони несуть теж деякі сліди: ось Твої нігті нерівні й на деяких пальцях надламані, а тут і там видно свіже або загоєне пошкодження шкіри. Це Твоя гра у м'яча так позначилася, і якщо хтось кмітливий, він не може зразу пізнати. А ось на двох пальцях є і блязна старої різаної рани. Це пам'ятка по Твоїй невдалій спробі вживати батькове столярське знаряддя.

Колір рук загалом темніший під обличчя. Вони багато на сонці — а, може, й не дуже то старанно миті, бо ось на правому середньому пальці темна пляма з чорнилом. Це безпомилковий знак, що Твоє вічне перо попсувалося.

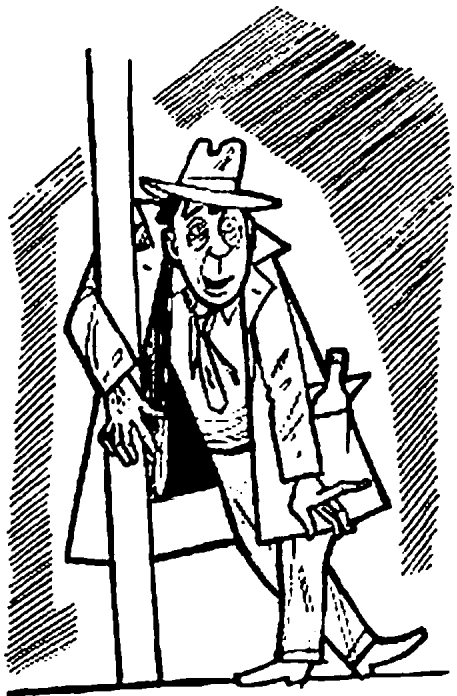
На Твоєму обличчі аж два особливі знаки: один на чолі — це знову від того твердого м'яча, а з лівого боку на лліці недалеко уст ячка, яка стає ширіша, коли Ти смієшся. Пригадуєш собі, тато казав, що це тому, що Ти збиточник, але не думав, здається, про Тебе нічого поганого, бо при тому добряче посміхався. Штани також не зовсім упорядку. В кількох місцях видно на них сліди землі; вони вказують, що Ти саме вернувся з городу, а стовчені носки на черевиках доводять, що Ти і м'ячем любиш погратись...

РОЗПІЗНАВАЙ ЛЮДЕЙ З ЇХ ВИГЛЯДУ

Те все тільки приклади, і в Тебе воно, може, інакше. Але не в тому річ. Вийди тепер на вулицю й непомітно приглядайся прохожим так, як Ти оглядав себе в дзеркалі. Побачиш те, чого Ти досі не бачив і не знав. Кожен носить на собі — на своєму одязі, на шкірі, на обличчі, на руках, — свою характеристику, наче ви-

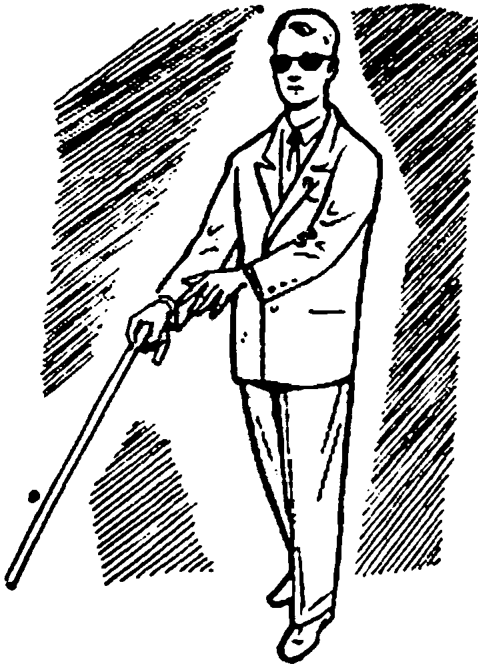
казку свого звання і своїх привичок, носить, можна сказати, свій життєпис. Це немов якесь таємне письмо. Ти можеш відчитати не таємне письмо, бо його носії теж, так само як Ти, цілком необережні. Вони не тільки не будуть Тобі перешкоджати, а навпаки, полегшать Тобі роботу своїми рухами, словами, поведінкою, постановою.

Ось, наприклад, старший чоловік стоїть при автобусовій зупинці. Лице в нього якесь зім'яте, очі



мутні й набігли кров'ю, а ніс доволі великий і червоний. Він хитається і спирається на стовп. Цей чоловік носить на собі публічну пізитівку п'яниці, і це Тобі легко спостерегти.

Ось на вулиці зустрічаєш молодого чоловіка, у якого на очах окуляри з грубого скла. Він іде, не поспішаючи, а в руці має тонку паличку, якою часто торкається краю хідника.



Хоч він у цивільному одязі, то на грудях у нього дві кольорові стяжки військових відзначень.

Ти можеш легко відтворити собі частину життєпису цієї людини: це ветеран-інвалід останньої війни, бо на це вказують його військові відзнаки. Він частково втратив зір, але трохи бачить, бо інакше скло його окулярів було б темне. З його нитертого одягу Ти бачиш, що

йому не надто добре живеться, а бліде обличчя й трохи причорщене чоло вказують на те, що він мало перебуває на сонці і погано почувається, хоч намагається цього не виявити, бо йдучи підсмигує собі якусь веселу мелодію.

Це людина, що збуджує в Тебе пошану і співчуття, і в Тебе родиться бажання допомогти їй.

НАС РОЗПІЗНАЮТЬ ЗА ТАЄМНИМ ПИСЬМОМ

Не на те кажемо це, щоб Ти намагався скрити це таємне письмо на собі перед оком інших людей. Таке Твоє намагання було б помітне, Ти був би неприродний і тому людям немилий. А Ти хіба не хочеш, щоб Тебе не любили. Ні, Ти без сумніву хотів би здобути собі прихильність інших.

Ось ми відчитуємо на Тобі одну Твою мрію, одне Твоє бажання. Не треба його приховувати ні соромитись, бо це було б неприродне й зайве. Це бажання спільне нам усім, а зокрема молодим. Ми родимося з ним. "Ми", тобто кожна здорова людина. Ми всі, і Ти

також, хочемо мати якесь значення між нашими друзими, між людьми в світі. Хіба цього не заперечити? Пласт хоче, щоб Ти такий був, щоб прагнув здобути собі значення між людьми. Означе хотіти, бажати — не ще мало. Треба вміти досягнути те, про що мріємо. Є лише один спосіб здійснити те Твоє бажання. Треба, щоб Твоя вартість пробивалася назовні тим таємним писемом, з якого інші вичитували б усе, що будить пошану, довір'я, прихильність, любов.

НЕ ЛЯКАЙМОСЯ ТРУДУ

Довести до цього не так тяжко, як, може, спочатку виглядає. Тільки слабодухи й маловартісні одинині лякаються труду і задовольняються "улавнанням" того, чого в них немає. Як схочеш пристати до нас, пластуни, — ми навчимо й Тебе, як здобути собі справжнє значення. Все таки Ти мусиш довести, що Ти гідний бути в нашому товаристві. Передусім мусиш настільки довір'яти собі й нам, щоб не дати глузувати з себе першому ліпшому "героєві" вулиці. Хай такі "герої" самі пробують здобути значення у світі своїми класними способами. Ми знаємо їх "подвиги": ліниве, безпільне байдикування по вулицях, зарозумілу, зухвалу поведінку, вуличні бійки і напастування прохожих. Залиши для них "приємності", які вони мають, вчитуючись у ніби гумористичні, а насправді безглузді видання. На них ловляться тільки наївні дітваки й затрують свої молоді душі. Ми знаємо, що ці "герої" намагаються доводити свою ніби дозрілість навіть тим, що затрують себе тютюном, горілкою й іншими отрутами. Таких "героїв вулиці" Тобі треба здалека оминати.

Ти мусиш навчитися вірити тільки у справжню муарість, у мудрість таких людей, які своє багате знання й цінні вмілості здобувають благородним трудом. Ти мусиш між нами проявити охоту стати сильним, красивим, обережним, бистрим юнаком, шанованою, ціненою людиною, свідомим громадянином свого народу.

Отже як?

МИ МАЄМО ЧЕСНО ЗАСЛУЖЕНЕ ДОБРЕ ІМ'Я

Не зважаючи на те, що Ти ще такий молодий, — Твоє бажання здобути значення у світі здійсниться, якщо Ти пристанеш до нашого пластового гурту. Ми в більшості або Твої ровесники, або небагато старші від Тебе, але всі разом творимо велику силу і маємо в нашому народі, а то й у світі, між чужими, добре, чесно заслужене ім'я, бо кожний з нас завжди про нього дбає. Ми здобуваємо значення й повагу для нас усіх, а тим самим і для кожного з нас зокрема.

Може, важко Тобі повірити в те, що ми, хоч такі молоді, зможемо здійснити нашу й Твою мрію. Тож знай, що наше зусилля не праця для майбутнього не тільки нашого, але й усіх народів. Ми будуємо основи майбутнього ладу між людьми. Коли б Ти почув, що хтось насміхається з наших змагань, скажи йому, що він нерозважно зневажає власний нарід, а то й ціле людство. Кожна розумна й чесна людина шанує нас, пластунів, бо знає, що ми змагаємо до добра, вдосконалення, а тим самим працюємо для неї, для її дітей, свояків, для її народу, для всіх людей.

Це ясне. Бо чи не матиме весь нарід, отже кожна його одиниця, користі з того, коли з нас, української молоді в Пласті, виросте здорове, міцне покоління, яке добре розумітиме свої обов'язки супроти Бога, власного громадянства й цілого людства, вмітиме бачити й передбачувати небезпеки й боротися з ними, матиме вироблені змісли й освічений ум, незатруєний шкідливими впливами. Колись виросте з нас покоління, для якого ніяке діло, потрібне

нашому народі, не буде чужим, покоління, з якого виходитимуть громадсько свідомі, енергійні й мудрі працівники, що розподілять між собою працю й спільними силами швидко й добре її виконуватимуть.

Пристань же до нас, і ми зробимо Тебе таким, що радо, не зарозуміло, але впевнено дозволиш людям читати правду про себе з Твого обличчя, очей, з Твоєї мови, цілої Твоєї поведінки. За те добро, яке їм робитимеш, будуть Тебе цінити й шанувати.

ПЛАСТОВІ ЗВИЧАЇ БУДУТЬ ТОБІ ДО ВПОДОБИ

Наше товариство, а радше нашу велику родину знемо "Пластом", себе ж "пластунами". Наше життя в Пласті, яке стараємося проводити якнайчастіше серед природи, а теж і в домівках, не дотепні, життєрадісні гри, цікаві розмови, бадьорі пісні, корисні для нас зайняття, що дають особисте пловолення й радість. Але всі вони змагають до одної великої, гарної, ідеальної цілі: до кращої долі української нації і її гідного місця в колі вільних народів світу. Щоб дійти до цілі й не розсівати наших сил, ми завели в себе лицарські чи пак козацькі, військові звичаї. Насправді, ми з тих усіх звичаїв вибрали те, що найкраще відповідає нашій цілі, та й додали ще дещо наше власне, пигоме.

І так ми завели велику та ще й важливу гру.

ЯК МИ ЗОРГАНІЗОВАНІ?

Є в нас малі дружні відділи, що їх знемо "гуртками". У них кожний має визначену неважку, але цікаву роботу для добра гуртка. Отже, один зветься "провідником", другий "скарбником" чи "господарем", інший "писарем" і т. д. Кілька гуртків творять більшу пластову одиницю, що за зразком давнього козацтва зветься куренем. Курінь має теж свій, вибраний усіма членами, курінний провід, подібно як і гурток. Тільки діловоди

курінного проводу мусять мати настільки пластового досвіду, щоб могли давати вказівки і справляти працю відповідних діловодів у гуртках.

За віком існують у Пласті такі улади:

- улад новаків,
- улад юнаків та
- улад старших пластунів.

Окремо існує об'єднання пластових сеньйорів, дозрілих віком громадян, колишніх членів виховних уладів пластової молоді.

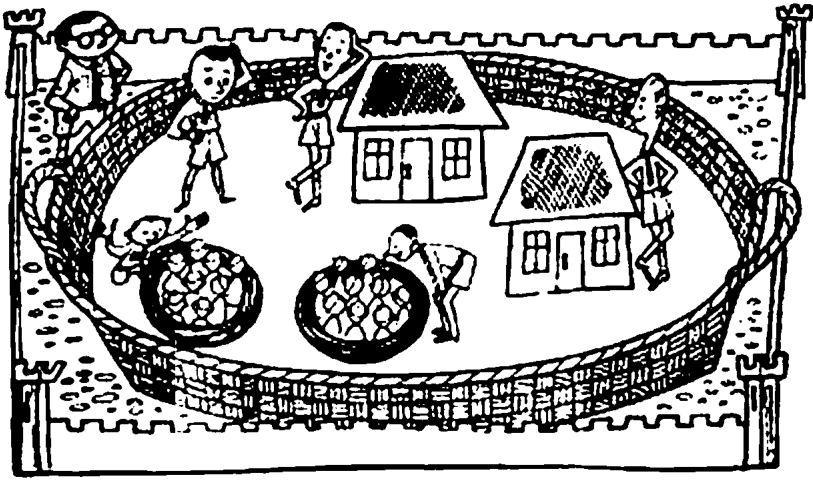
Хлоп'ячі новацькі гнізда, юнацькі курені та старші пластуни одної місцевости творять кіш пластунів, а дівочі - кіш пластунок.

Обидва коші та сеньйори, згуртовані в місцевому осередку праці, творять станицю одного міста.

Цей устрій, який пізнаєш докладніше у дальших розділах, і наша добронільна слухняність нагадують трохи порядок у державі, трохи у війську чи січовому козацтві, а трохи нагадують навіть якийсь лицарський орден (данна назва лицарської спільноти). Але це все тільки зверхня форма, що її, врешті, мусить мати кожний суспільний лад. Зате зміст нашої діяльності це "Велика Гра" — гарне, різнорідне, для буйної молодечої уяви цікаве, при тому й ідейне життя в товаристві чесних, культурних і веселих ровесників-друзів.

У нас слухаються один одного не по неволі, а добронільно, радо, розумно, власне на те, щоб та "Велика Гра" вдалася нам, щоб наш улад виростав, розвивався й попри нашу приємність приносили користь цілому українському народові. Свідомість тієї цілі у нашій "Великій Грі" робить цю нашу майже військову слухняність у Пласті справжньою приємністю.

Саме вона, ця свідомість, а не якась пуста зарозумілість простує нам плечі, підносить наші голови гордо вгору й каже нам співати наші пластовий гимн і наші бадьорі пластові пісні.



НІЩО НЕ СТОІТЬ ТОБІ НА ПЕРЕШКОДІ

Майже дослівно те саме ми писали вже в 1921 році до таких же 12- чи 13-літніх хлопців, як Ти сьогодні, а також і дівчат-роєсниць. Тепер вони, ці тодішні хлопці й дівчата, вже Твої батьки, матері, дядьки, тітки, опікуни, учителі, виховники, визначні народні працівники. Правда, тепер Ти трохи йнакше одягаєшся, ніж вони тоді. Давні "полки" у Пласті перейменували згодом на "курені". Але за довгі, важкі подіями роки не змінилися ті думки, які веліли нам переконувати тодішніх юнаків приставати до нашої великої пластової родини. Ніщо не стоїть Тобі на перешкоді, щоб Ти, не зважаючи на нераз дуже непригожі умови, також захоплювався молодечою, здоровою, веселою грою у рідному гурті. Ніщо не перешкоджає Тобі навіть тоді, коли роз'єднують Тебе від Твоїх друзів далекі віддалі, коли Ти самотній серед чужого довкілля, щоб Ти приєднався хочби тільки листовно до нашої пластової родини. У слід за цим Ти матимеш право пережити у веселому колі пластунів незабутні дні, а то й тижні пластових мандрівок, таборів чи зустрічей. Ти з охотою будеш включатися в радісне пластове життя, будеш почувати

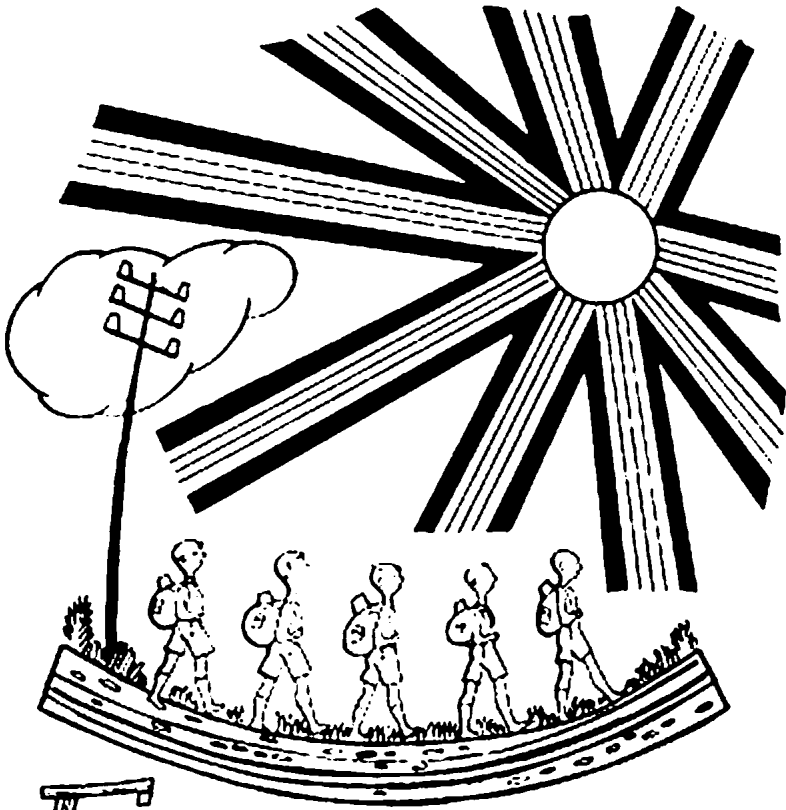
себе членом пластової родини, складової частини української спільноти.

Тому повторяємо слова з 1921 року: Невні добра нашої справи, запрошуємо Тебе, юначе: Пристань до нас, пластунів. Хай і Тобою, як добрим і розумним сином, повеличається перед світом наша Україна.

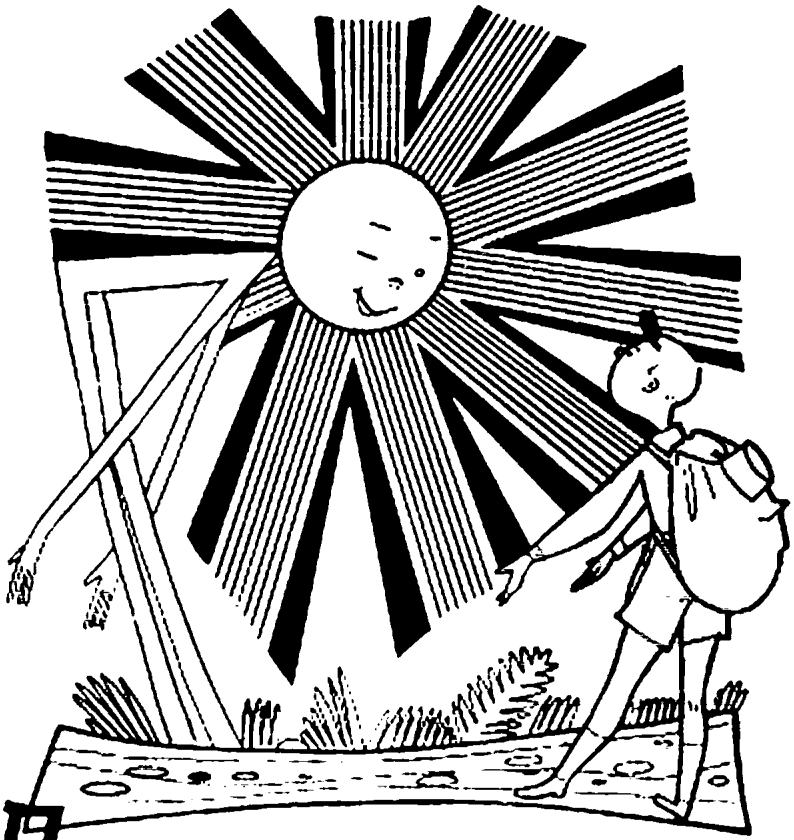
У дальшому розкажемо Тобі, як виглядає те наше життя в Пласті, які в нас звичаї, чим займаємося й як усе робимо, щоб ми добре почувалися самі між собою, Ти, я — і ми всі.



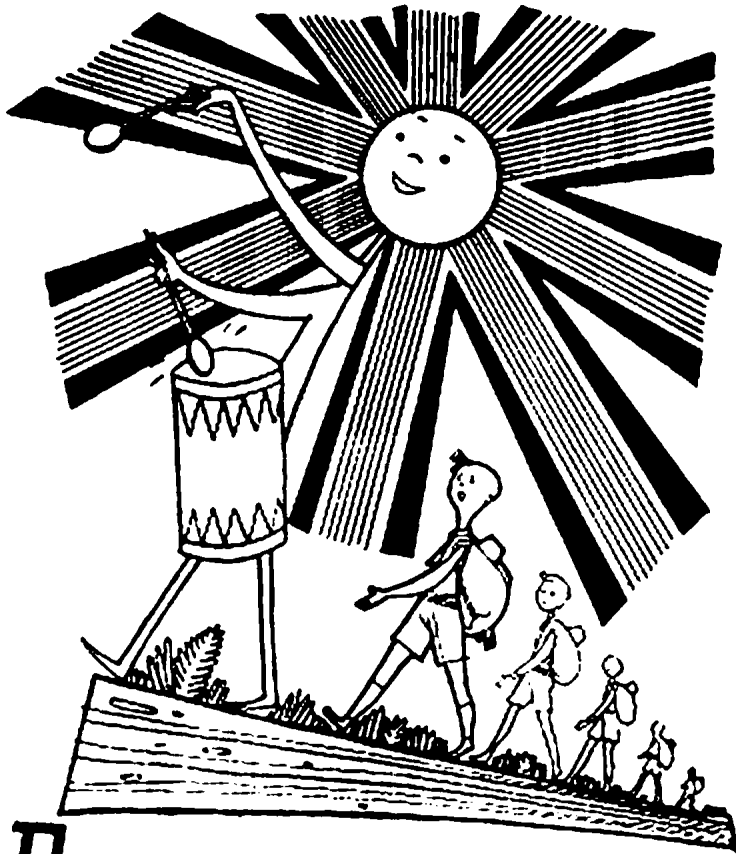
Гей, життя ти наше...



Гей, життя ти наше, юне, молоде,
Перед нами сходить сонце золоте!
Перед нами неба голубая синь,
Розцвітає серце квітами пісень.
Гай-гай-гай! Ширше крила, юні крила розправляй.
Ген до висот, понад хмари ти керуй свій
юний льот!



Перед нами сходить сонце золоте,
Променисте, чисте, вічно молоде...
Низько поклонилось, вдарило чолом:
-Гей, дозвольте стати з вами пластуном!
Гай-гай-гай...



Прийняли ми сонце у свої ряди,
Сонце машерує з нами раз-два-три...
Сонце машерує, б'є у барабан,
А за ним вірлята, пластовий наш стан.
Гай-гай-гай...



Гей, життю назустріч, долі злій на глум
Гордо виступає молодий пластун,
Гордо виступає, вибиває такт,
А для захопти свище собі тар:
Гай-гай-гай...

(Слова до цієї пісні склав В. Софронів-Левицький, музику
Володимир Божик.)

2



ПОЧИНАЄМО

ГРУ

Як стати членом УПЮ?

Як ми вже згадали, за віком молоді Пласт поділений на три улади. Твоєму вікові відповідає Улад Пластунів Юнаків (УПЮ), в якому є хлопці від 12-го до 17-го року життя. Молодші від Тебе, ті, що не мають ще 11 років, творять Улад Пластових Новаків, а старші, ті, що мають більше ніж 17 років і набрали пластового досвіду в юнацтві, -- творять Улад Старших Пластунів.

Пластові новаки переходять до юнацтва, коли дійдуть до відповідного віку. Однак Ти можеш приступити до УПЮ, хоч би й ніколи не був членом Уладу Новаків. Тому розкажемо Тобі, як це зробити.

До УПЮ приймаємо хлопців не нижче скінченого 11-го року життя. Вони мусять бути здорові і здібні, щоб могли брати участь у всіх пластових зайняттях, без шкоди для свого здоров'я чи для поступу в шкільному навчанні.

Про Пласт треба Тобі довідатися від старших, досвідчених пластунів або хоч би і з цього пластового посібника чи інших пластових видань. При зголошенні до Пласту можуть Тебе запитати, що Ти знаєш про Пласт. Добре було б, якби Ти познайомився та подружив з Твоїми ровесниками-пластунами, щоб вони схотіли прийняти Тебе до свого гуртка. Вони тоді познайомили б Тебе з пластовою старшиною та заручили б за Тебе, що Ти не принесеш Пластові сорому. Вони допомагали б Тобі стати добрим пластуном, остерігали б перед непластовою поведінкою аж до часу, коли після першої пластової проби Ти станеш пластуном учасником і осягнеш перший ступінь дійсного пластуна. До того часу Ти будеш знатися прихильником Уладу Пластунів Юнаків.

Про Твій намір вступити до Пласту мусять знати Твої батьки чи опікуни. Ти мусиш від них дістати письмову заяву, що вони в загальному знають цілі Пласту й погоджуються на Твою приналежність до УПЮ. Зразок прохання про прийняття до УПЮ та заяви батьків найдеш в цьому посібнику.

Ти можеш також домовитися з кількома іншими хлопцями-ровесниками і разом, одночасно з ними, зголоситися до Пласту. До цього треба Вам теж допомогти якогось старшого віком, більш досвідченого пластуна. На Ваше прохання і за згодою пластового проводу, він міг би стати Вашим в порядником. Його завдання було б підготовляти й довести Вас до 1-ої пластової проби. Якщо б Вам самим було тяжко підшукати в порядника, тоді допоможе Вам у тому пластовий провід.

Тож навіть якби Ти не мав змоги чи нагоди познайомитися з пластунами, а хотів би сам чи з іншими друзями стати пластуном, не вагайся зайти до пластової домівки в Твоєму місті, зголоситись у зв'язкового або курінного куреня юнаків і просити поради.

Коли Ти живеш далеко, в чужому оточенні, і не маєш змоги особисто зголоситись, тоді напиши листа до найближчого пластового осередку чи станиці з проханням допомогти Тобі стати пластуном "далекої віддалі". Тоді Ти міг би тримати зв'язок з пластовим гуртком, який вказала б Тобі пластова старшина, а літньою порою брати участь у таборах, мандрівках тощо.

Але знай одне: яким способом Ти не дістався б до пластового товариства, Ти мусиш достосуватися до правил, що нас усіх зобов'язують. Ти мусиш справді хотіти сам себе виховувати і набрати якнайбільше усіх тих пластових прикмет, що з'ясовані в пластовому законі, а не тільки тієї, яка Тобі більше підходить. Бо тоді вийшло б так, що один з Вас у юнацькому гуртку бун би сумлінний, другий ввічливий, третій справедливий і т. д. Ви всі, як гурток, ніби відповідали б поняттю пластуна, але кожний з Вас мав би

тільки одну пластову прикмету. Це було б так, якби один з Вас міг тільки бачити, другий чути, третій говорити і т. д. Ні, кожний з Вас сам мусить бути цілим, здоровим юнаком з усіма змістами й усіма прикметами доброго пластуна.

Якщо ж Ти провів уже перед тим з успіхом кілька років передвишколу в Уладі Пластових Новаків, тоді в пластовому юнацтві приходить для Тебе пора справжнього пластування. Пора, коли Ти як пластун-юнак маєш добувати собі значення в колі своїх друзів пластунів і добре ім'я перед старшими українськими громадянами, а то й перед чужими людьми.

Українське Пластове Юнацтво --- це вже не дитяча іграшка, а поважніша справа: це "Велика Гра".

ДО ЧОГО НОВАКИ ПРИВЧАЛИСЯ, А ЩО ЮНАКАМ УЖЕ ТРЕБА ВМІТИ?

1. Як новак Ти пізнав, що прикметою, якою повинен визначатися член Українського Пластового Новацтва, є пошана старших віком осіб, слухняність батькам, а в пластових справах слухняність новацькому братчикові, тобто новацькому проводові.

2. Пластовими справами й зайняттями не нільно виправдувати занедбанні обов'язків у церкві, школі або вдома супроти своєї рідні.

3. Новацький братчик чи інший пластовий виховник є Твоїм близьким і довіреним другом. Йому Ти можеш і повинен звірюватися в усіх своїх клопотах і невдачах (наприклад, у школі), а також у справах, які могли б довести до неспорозуміння чи навіть сварки серед друзів. Він буде старатися Тобі допомогти чи запобігти шкоді, яка могла б постати для Тебе, Твоїх друзів або Пласту.

4. Добрий пластовий новак буває завжди між друзями жвавий та веселий, вміє завжди як слід поводитись, а в пластових грах чесний і згідливий.

5. Новак шанує, любить все своє рідне і гордиться ним. Тому вдома і серед своїх говорить україн-

ською мовою і старається збагатити свій запас слів, щоб могли вільно висловлювати думки в різних справах.

Коли Ти не мав змоги набути новацького досвіду, тоді подумай про кожну з тих п'яти точок, що їх ми коротко з'ясували.

Іх знання і зберігання — це передумова Твоїх дальших успіхів в Уладі Пластунів Юнаків.

ЯК ЮНАКИ ПРИХИЛЬНИКИ УПЮ ПОЧИНАЮТЬ “ВЕЛИКУ ГРУ”?

Ось так Ти став членом пластового гуртка із 6 до 8 юнаків, приблизно ровесників, під проводом пластового впорядника, тобто старшого віком і досвідом пластуна, який уже має за собою дві або три пластові проби й знає докладно, що потрібно пластунові. Насамперед треба Вам усім домовитись, коли зможете раз у тиждень зустрічатись у пластовій домівці, на вільному повітрі чи, за дозволом власника, в якійсь хаті. Ці зустрічі повинні мати завжди свій корисний зміст, тобто — як ми це називаємо — пластову “програму”. Скласти таку “програму” допоможе Вам впорядник. Подаємо тут кілька прикладів, як вона могла б виглядати. Ціллю таких програм є ступнево познайомити членів гуртка з тим усім, що потрібно знати, щоб перейти з успіхом т. зв. “першу пластову пробу”, після якої Ти й Твої друзі з гуртка osiąгнете ступінь “пластуна учасника”. Це буде Твій перший ступінь дійсного пластуна. А покищо Ви будете юнаками — прихильниками УПЮ.

Сходини прихильників УПЮ

Проводячи цікаво й весело час, приготуємо до 1-ої пластової проби. Не робимо з того школи, а добираємо зайняття так, щоб усі ми справді присвоїли собі те, що завжди буде потрібно знати й уміти пластунові. Сходинами проводити будемо ми самі, але щоб ми добре пізнали, як вони повинні відбуватись, то декілька сходин спочатку веде впорядник. Нам треба добре до цього приглядатись, бо незабаром кожному з нас прийдеться самому вести такі сходини, чи то як вибраному членові проводу гуртка, чи на доручення провідника або впорядника.

Скласти програму — не легко, бо до того треба чималого загального і пластового знання. Але проводити сходинами з готовою програмою, коли все потрібне заздалегідь приготовано й передумано, не важко. Кожний з нас буде й у цьому ділі вправлятись.

Перша річ: треба нам докладно й певно домовитись, де і коли маємо відбувати сходини. Погано було б, якби хтось з нас не знав, наприклад, про місце сходин, пізніше блукав і через те спізнився. Пластунові не вільно бути "пізнім Іваном". Точність — це важлива прикмета пластуна. Про неї ще дещо скажемо пізніше. Далі побачимо, що впорядник дбайливо приготував собі програму наших сходин не лише за точками, але теж приготував усе, що до кожної точки потрібно, так що не витрачає з призначеної на сходини години ні одної хвилини на шукання, приготування чогось тощо. А тепер наші приклади:

ПЕРШІ СХОДИНИ

ПЛАСТОВІ ПРИХИЛЬНИКИ

Впорядник повідомляє, що пластовий провід готовий прийняти нас до уладу юнаків як пластунів прихильників і погоджується на те, щоб ми створили підготовний пластовий гурток.

Він подає нам до відома назву пластового куреня, до якого ми будемо належні, і своє ім'я, прізвище, адресу й телефон, щоб ми могли з ним кожного часно porozumітися.

— Від нині, — говорить він, ми будемо творити найближчий гурт друзів, неначе одну сім'ю. Тому ми повинні обіцяти, що будемо один одному допомагати і за кожного з наших членів заступатися, як за рідного брата, коли б він був у потребі чи в небезпеці.

— Стараймося один одного добре пізнати і дружити не тільки на пластових сходинах, але й у нашому щоденному житті.

— Як будемо почувати себе добре в нашому гурті, а Пласт нам подобається, тоді кожний сам вирішить, чи має залишитися у Пласті, і буде спільно з іншими підготовляти себе, щоб стати справжнім пластуном і здобувати щораз вищі ступені.

— Ми вже не новаки, — каже він. Те, до чого новаки привчалися, нам треба вже знати.

Тому для пригадки впорядник прочитає нам одну за одною точки з того розділу в "Житті в Пласті", в якому це з'ясовано, і ми з ним про це розмоваємо. (Це перше відкриття наших сходин і пояснення тривали ок. 10 хвилин.)

ВПОРЯД

Тепер впорядник пояснює нам, що коли ми, пластуни, виступаємо гуртом, то мусимо це робити зорганізовано і в порядку, який називаємо "впорядом".

Так ми зникаємо добровільно, збірно і згідливо ви-

конувати накази нашого пластового проводу, хоч би це було часом трохи трудно чи вимагало терпеливості.

Впорядник уставляє нас "в лаву", тобто один побіч одного, але так, щоб можна було вільно обертатись. і показує та вяснює, як треба стояти на накази "струнко", "спочинь", "свобідно" і робити звороти "праворуч", "ліворуч" і "обернись".

Для прикладу і вправи терпеливості впорядник дає наказ "струнко", і ми маємо витримати мовчки і стоячи цілком непорушно одну хвилину. (На впоряд ми зужили 10 хвилини.)

ГУТІРКА ПРО УКРАЇНУ

Після цієї точки програми впорядник каже, що хотів би нам дещо цікаве розповісти і з нами погугорити.

Ми сідаємо довкола, збо в якомусь спокійному місці на вільному повітрі, де хто може, але разом, у гурті, щоб усі чули, про що буде мова. Впорядник показує нам цікаві фотознімки і різні малюнки з України і про Україну.

Він приступно й легко розказує нам про українську землю і український народ, що на ній живе від прадавніх часів, а також про українських поселенців, що більшими чи меншими групами осіли по різних країнах широкого світу.

Господь обдарив наш народ одною з найкращих та найбагатіших територій на земному гльобі. У тисячолітній історії нашого народу записано дуже світлі часи державного життя й розвитку, наприклад, за княжих часів, коли кожна країна тодішнього культурного світу вважала честю мати приязні зв'язки з Україною. Були теж часи руїни, занепаду й неволі. Це головно тому, що різні народи чи їх тодішні володарі були ласі на нашу плодючу землю та її багатства й красу. Було багато вини теж і самих нас, українців, деяких наших провідних мужів і загалу, що не завжди виказував добру

волю згідливо, організовано виступати в обороні рідної землі. Не завжди ставили вони загальне добро нації понад особисті чи групові інтереси.

Та без уваги на численні нещастя і довгі часи неволі наш народ не лише не загинув, не розплився в морі чужих народів, але все наново змагає до вільного життя, чесно й мужньо зберігаючи свою національну окремішність і свою культуру.

У нас були славні державні мужі і полководці, світової слави архиереї, учені, письменники, поети, в нас розвинулося прекрасне народне мистецтво й музика, якими могли б похвалитись найкультурніші народи світу.

Нам треба добре пізнати різні ділянки з українознавства чи то в школі, чи читаючи книжки, журнали тощо. Аж тоді ми переконаємось, що можемо бути гордим з приналежності до такого талановитого, чесного, культурного й багатого народу.

Треба нам знати, що український народ вріс і закоренився у свою рідну землю, немов кремезний дуб, так що жадна сила не може їх одне від одного відірвати.

А ті поселенці, що по волі чи по неволі з неї переселились і живуть у різних сторонах світу, це не наче широке гілля великого дерева. Вони творять із матірнім пнем одну велику спільноту, бо всі вони мають спільне коріння однієї рідної крові й культури, що зросла на прадідній землі.

Ворожі народи, що хотіли й ще досі хочуть, щоб український народ загинув, затратив свою національну окремішність, поширювали й далі поширюють різні неправдиві вісті про нашу історію, привласнюють собі різні здобутки української культури, оклеветують наших славних і чесних провідних мужів тощо.

Ці вісті в час нашого занепаду й немочі дістались і вкоренились у джерела світової науки, енциклопедії, наукові твори чужих учених, що легковірно прийняли їх за правдиві.

Треба ще великої, сумлінної й терпеливої та довгої праці наших учених і нас усіх, щоб ці несправедливі відомості справити, переконати світ про слушність наших тверджень і зла волю клеветників.

Особливу роль й обов'язок накладає доля на тих українців, що живуть поза межами рідної землі; вони мають змогу зустрічатися з чужинцями, мають доступ до наукових установ і бібліотек у вільному світі, бо хоч багато вчених і визначних людей уже переконалися про слушність нашої справи, то ще загал чужинців часто виявляє повну несвідомість про нас і наш народ.

Тому треба, щоб ті українці докладно пізнали різні ділянки українознавства, бо тільки тоді зможуть виконати цей обов'язок. А до цього потрібно їм лише свідомости свого завдання і доброї волі. Закони вільного західного світу дають їм повну свободу любити і зберігати рідну культуру, бути вірними силами своєї спільноти, бо ж це не перешкоджає їм ні в чому бути добрими громадянами, а навіть визначними мужами держав, у яких живуть.

Збірним зусиллям усієї нашої нації і на рідній землі, і поза її межами ми вкінці здобудемо Україні право всебічного розвитку й вільного життя, так щоб вона зайняла гідне місце між народами світу. Хоч які ми ще молоді, то ми мусимо допомогти в цьому, чим тільки можемо.

Тепер усі гуроримо, оглядаємо фотознімки, малюнки й мапи, ставимо запити або й додаємо дещо від себе, чого вже навчилися у школі, чули від батьків або читали у книжках.

Впорядник подає думку, щоб ми почали спільними силами складати свій альбом із знімками й ілюстраціями з України, портрети славних мужів тощо. Ми на це радо погоджуємось, і кожний подає свою думку, як би це зробити. (Гутірка забрала нам 20 хвилин нашої програми сходити.)

ЦИМ РАЗОМ ЦЕ БУДЕ ГРА В "ОДНОГОЛОС"

Впорядник подає нам двоскладове слово. Одна половина гуртка має в один голос вимовити перший склад, друга — другий склад. По такій підготові мають обі частини гуртка на наказ або знак вимовити оба склади одночасно, через що невтаємниченому тяжко вгадати те слово. Коли хтось вимовить склад заскоро або запізно, "несолідарно" з рештою друзів, полегшує цим вгадати слово. Як уже всім ясно, в чому суть гри, один з нас виходить із кімнати, а інші домовляються про те слово, яке він має відгадати. Хто "зіпсує гру", бо допоможе вгадати — виходить з кімнати. Якщо нема такого, тоді виходить добровільно, або за чергою, хтось інший, а решта домовляється знову про якесь слово. Гру повторяємо кілька разів. Впорядник пояснює нам, що ця гра -- це наче проба нашої солідарности. Тяжко перемогти гурт людей, які солідарно, "всі як один", виконують добре і справно якесь діло. Хто з гурту не співпрацює з рештою друзів, цей свідомо чи несвідомо зіпсував усю справу. Тому, якщо хочемо, щоб нам якась задумана справа вдалася, мусимо бути і діяти "всі як один". (На цю гру ми зужили приблизно 15 хвилин.)

ПІСНЯ

Впорядник вивіщує першу строфку дуже чітко написаного пластового гимну і пояснює нам, хто склав до нього слова, хто музику та коли його треба і можна співати. Ми всі разом відчитуємо слова декілька разів, а потім учимося співати. Добре було б, якби хтось міг нам мелодію заграти на якомусь інструменті. (Ця точка тривала 10 хвилин.)

ПЛАСТОВА ТАЙНА

Впорядник пояснює, що прикметою доброго пластуна є його здібність "панувати над своїм язиком", себто не говорити забагато про все, що бачив і чув,

будь-кому і при кожній нагоді. Особливо ж важливо, щоб він умів у потребі зберегти таємну, бо нераз від цього залежить успіх дуже важливої справи. Тому таку прикмету ми мусимо в собі виробляти і в ній вправлятися. Коли в нашому гуртку щось говоримо або щось діється, і впорядник скаже нам, або ми разом з ним постановимо, що це наша гурткова тайна, тоді ніхто поза гуртком не сміє про це знати. Очевидно, що не можемо скривати перед батьками місця, часу чи зайнять на наших сходинах, бо вони про це повинні знати. Ця заповідь тримати "язик за зубами" — це також проба нашої гурткової солідарності. Ось впорядник роздає нам заздалегідь приготівані загорнуті і заклеєні карточки з наказами і каже, що це саме перша проба такої пластової тайни, якої не вільно зрадити, навіть перед другим членом гуртка, аж до поданого в наказі часу. Кожен має виконати те, що там написано, і здати з цього звіт на найближчих гурткових сходинах. (На це ми зужили 10 хвилин.)

ПЛАСТОВІ ЗВИЧАЇ

Впорядник пояснює нам, що в Уряді Пластунів Юнаків маємо свої звичаї, яких кожний обов'язаний дотримуватись. Одним із таких звичаїв є те, що ми приходимо на сходи точно, щоб ніхто не втрачав часу, вичікуючи на тих, що спізнилися. Коли б хтось не міг прийти на сходи або знав, що з якоїсь важливої причини прийде пізніше, мусить заздалегідь виправдатися.

Дальший наш звичай, про який уже сьогодні нам треба знати, такий, що на сходи ми приходимо чисто та охайно одягнуті.

Впорядник показує нам свій записник, в якому буде нотувати нашу присутність на сходинах, а також вписувати хрестики за добру й пластову поведінку чи успіх у різних грах та заняттях, або риски за те, як хтось чимось провинився. Хто буде мати найбільше хрестиків, буде найліпшим членом гуртка.

Усі наші сходи будемо починати й кінчати пластовим привітом "СКОБ". Про значення цього слова е далі в "Житті в Пласті" окремий уступ, і впорядник радить нам його прочитати та обіцяє, що колись на сходах про це поговоримо. Щоб уже наступні сходи ми почали як слід, впорядник переводить з нами пробу, як це повинно відбуватись.

Перед закінченням сходи ми ще прибираємо в кімнати, чи де б ці сходи не відбувалися, і залишаємо місце сходи у належному порядку. (15')

ДРУГІ СХОДИНИ

ВІДКРИТТЯ СХОДИН

Відкриття сходи відбувається вже, як годиться юнацькому гурткові: збіркою, наказом "струнко" та привітом впорядника "СКОБ", на що ми відповідаємо "Сильно, красно, обережно, бистро". Впорядник дає наказ "спочинь", а потім наступає ствердження присутності та оправдань. Впорядник перевіряє теж, у якому стані наші одяги та взагалі наш зовнішній вигляд, і каже, що він не буде брати до уваги при наділянні хрестиками або рисками. (5')

ВПОРЯД

Декілька хвилин впоряду використовуємо на повторення зворотів, спершу кожний поодинок, а потім цілим гуртком на наказ впорядника. При тому вважаємо на одночасність зворотів усіх членів гуртка, щоб тоді, коли будемо збірно виступати, було зразу видно, що наш гурток творить солідарну, "зіграну" спільноту. Потім впорядник пояснює і переводить "збірку", тобто уставку цілого гуртка. (10')

ТОВАРИСЬКА ГРА

Цим разом це гра "У кого під рукою гріш". Погрібний не дуже малий, але і не великий плаский пред-

лет, найкраще якась монета. Засідаємо при столі, половина гуртка з одного боку, друга напроти першої.

Хтось із першої половини бере гріш у руки та кладе його перед себе на столі, накриваючи його долонею. Його товариші, що сидять з того самого боку стола, кладуть, як і він, руки на столі, долонями вниз, і хвилину совгають ними вправо і вліво так, що гріш може непомітно перейти під інші руки. По кожному такому "замішанні" один з протилежної сторони відгадує, у кого з нас під рукою гріш. Коли йому вдасться відгадати чи спостерегти, тоді гріш переходить на другий бік стола, а перший старається відгадати, під чиїми він руками. Щоб гра була цікава, впорядник може дати кожній стороні, наприклад, по 10 шахових фігурок або сірників, ніби вояків. Коли одній стороні не вдасться вгадати, де гріш, то один "вояк" іде "в полон" до противників. Гра кінчається, коли одна сторона забере "в полон" усіх десять вояків противника або мине призначений у програмі час. У цій грі потрібна вмільість зберігати тайну й швидко спостерігати рухи противника та "мандрівку" гроша. Це має своє пластове значення. (20')

ГУТІРКА ПРО ДОБРИЙ УЧИНОК

Впорядник пояснює нам, як треба розуміти "пластовий добрий учинок". Він оповідає нам приклади з життя, з яких бачимо, скільки добра можуть принести всі наші, хоч би й дрібні, добрі вчинки. Якби кожна людина виконувала щоденно один добрий учинок, то на світі було б менше горя, було б більш радісно й щастливо жити, особливо тим, для кого доля менше ласкава. Тому нам треба в цьому виправлятися.

Виконання щоденного доброго вчинку, що повинно стати звичаєм доброго пластуна, дає велике вдоволення й почуття радості, бож це в першу чергу виконання заповіді любови ближнього, про яку ми знаємо з основних правд нашої християнської віри.

Впорядник доручає нам принести на наступні сходи звіт із добрих учинків, що їх пощастить нам виконати впродовж цього тижня. (15')

"ВПРАВА СЛОВНОСТИ"

Впорядник перевіряє виконання нами 9-ої точки програми попередніх сходинок. На заклик впорядника ті з нас, кому пощастило довідатись або підглянути в необережних друзів, що саме вони мали виконати або принести, пишуть це на листку паперу (хто?, предмет?, чим зрадився?, свій підпис) і передають впорядникові разом із своїм власним листком доручення. Впорядник перевіряє влучність поміченого та по черзі закликає інших виявити принесені речі. Хто до кінця зберіг тайну й приїє жадану річ, отричує в записнику хрестик.

Іншим разом, при повторенні цієї вправи, може впорядник ще додати "вправу здогадливості" так, що поки скаже нам виявити предмет, ставить кожному три питання про його предмет, не зраджуючи, про що мова. Завданням кожного є відповідати, хоч і правдиво, але так, щоб не зрадитися. З тих відповідей інші повинні догадатись, про який предмет ідеться. Це пишемо на листку з підписом і передаємо впорядникові. Впорядник оцінює все хрестиками відповідно до здогадливості. Питання впорядника можуть виглядати так: До чого служить цей предмет? З якого матеріалу? Кому потрібний і наскільки? Чи можна його самому зробити, з чого, чи треба купити? Що треба вміти, щоб його виконати? тощо. Хто псував би врану нездисциплінованою поведінкою чи знехтуванням доручення, дістає відповідну кількість рисок у записнику впорядника.

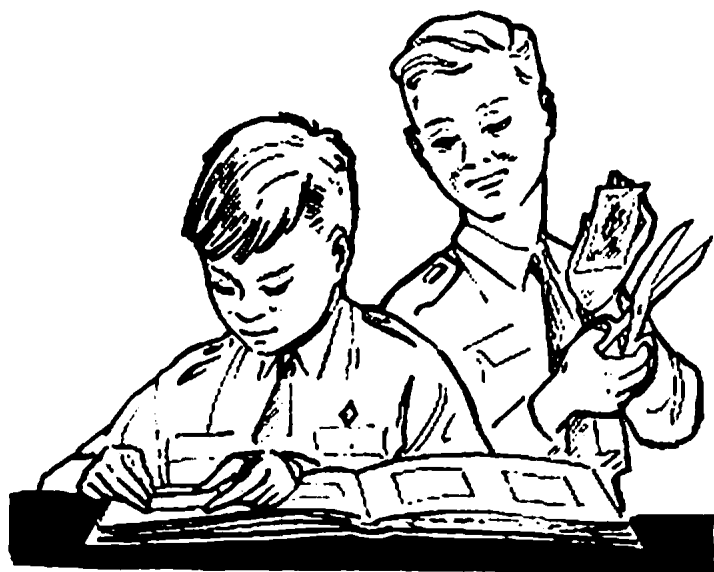
У зв'язку з цією вправою впорядник пояснює нам значення словності, виконання доручення, обережності в говоренні, здогадливості, дисципліни в гурткових заняттях і грах. (15')

ЗБІРНЕ ЗАЙНЯТТЯ (ПЛАСТОВА САМОДІЯЛЬНІСТЬ)

Виявляється, що тими таємними наказами впорядник доручив членам гуртка роздобути і принести різне приладдя та матеріали, потрібні до зладження нашого альбому, в якому будемо вклеювати різні ілюстрації, портрети, карти тощо і вписувати відомості про Україну. Ми принесли відповідну кількість аркушів картону на листки альбому, інші принесли матеріал на обкладинку, ножниці, гострий ніж, клей, дірчач, гарний шовковий шнурок для зшиття карток тощо.

Впорядник розділяє між нас роботу, і ми спільно й згідливо стараємося, щоб наш альбом був справді гарно й добре зроблений. У всьому радить і керує роботою наш впорядник.

Впродовж 30 хвилин, що були на це передбачені в програмі, ми зробили майже цілий альбом. Це вдалося тільки тому, що робота була добре підготована, усе потрібне для виконання було під руками, а ми працювали сумлінно й згідливо та розділили працю на всіх членів гуртка.



Впорядник заповідає, що кожний з нас може здобути відповідну кількість хрестиків, якщо буде збирати різні цікаві ілюстрації, портрети, рисунки, діаграми тощо, витинаючи їх з уже не потрібних старих журналів і часописів, та буде доповнювати наш альбом. Там будемо вписувати пояснення до цих ілюстрацій, а також ім'я (знак) того, хто постарав. Такий альбом буде нам ставати в пригоді, коли нам будуть потрібні якісь відомості з українознавства в наших гурткових зайняттях і грах, при святкуванні якоїсь річниці тощо.

Колись, як альбом буде гарний і багатий, дамо його на виставку пластових праць, яку деколи влаштує станиця. (30')

ПІСНЯ

Повторяємо першу строфку пластового гимну, а як уже добре нам іде, впорядник вивішує другу строфку так, як і першим разом, і ми всі, одногolosно відчитуючи, запам'ятуємо слова та пробуємо співати. (15')

ЗАКІНЧЕННЯ СХОДИН

Старанно порядкуємо домівку, а всі, що принесли будь-яке приладдя, забирають його додому, а там віддають, кому слід, або кладуть на місце.

Зготовлений альбом впорядник передає в опіку одному з нас до того часу, коли виберемо гурткових діловодів чи справників, між ними й господаря, який буде відати майном гуртка.

Впорядник закриває сходини пластовим привітом.

ТРЕТІ СХОДИНИ

ВІДКРИТТЯ

З доручення впорядника їх підкриває для вправи один з нас. Він наказує збірку гуртка так, як ми вчи-

лись минулого разу, і звітує впорядникові стан і готовість гуртка до сходин, згідно з приписами впоряду.

Впорядник приймає звіт, дає наказ "спочинь" і перевіряє присутність та виправдання. Одному з нас за спізнення, а другому за неохайний одяг присуджує риски у своєму записнику. (5')

"ЛІТЕРАТУРНЕ РЕМІ"

Впорядник подбав про цікаву гру. Неначе карти, але не звичайні; кожний колір належить одному із славних українських письменників чи поетів. Наприклад, один "колір" Тараса Шевченка, другий Івана Франка, третій Лесі Українки, а четвертий Ольги Кобилянської. Кожний "колір" має 10 карт. На першій є портрет і дата народження письменника, а на інших найславніші його твори. Суть гри в тому, що кожний намагається назбирати якнайбільше творів того самого автора. Тому перший, хто починає гру, а далі кожний за чергою має право витягнути від свого сусіда з лівого боку одну карту. Коли "грав" назбирає неменше ніж три карти з творами одного письменника або всі чотири портрети з датами народження, може їх "викласти" на стіл як "тріюку" або "чвірку". Хто найскорше викладе всі свої карти — виграє.

Правила цієї гри можуть бути інші, а карти виконані навіть нами самими або друківані і по-мистецьки оформлені — це не важко. Головне, що ми такою приємною грою можемо непомітно для нас самих вивчати і запам'ятовувати твори наших письменників. (20')

ГУТІРКА ПРО ВІДВАГУ

Впорядник подбав про цікаву гру. Неначе карти, звичайний страх, наприклад, у темноті, перед духами чи мерцаннями, при вистрілі тощо, описуючи почування й думки при тому. Він пояснює, звідки береться страх, що таке відвага. Дає приклади буденної, а теж небуденної

відваги. Подає способи, як виробити в собі відвагу й запанувати над страхом, як це годиться справжньому пластунові.

Дехто з нас, у зв'язку з гутіркою про відвагу, оповідає пригоди з власного життя або з оповідання інших, чи з прочитаного, баченого (теж із фільму) тощо.

Накінець впорядник читає (або з пам'яті деклямує) дуже веселий віршик українського поета Степана Руданського про "відважного пугана".

Потім заповідає, що незабаром улаштуємо змагання в дотепності. Хто розповість чи задеклямує щось веселе, що всім найбільше сподобається, дістане хрестик. Тому хай кожний заздалегідь підшукає щось дотепне, з чим міг би виступити перед гуртком і всіх розвеселити. (20')

ПЛАСТОВИЙ ЗАРОБІТОК

Впорядник роздає нам листки паперу з такою запискою:

*Посвідчаю, що я виплатив
(кому?)*

*. за
(скільки?) (яку працю?)*

Підпис (читкий)

і пояснює, що кожний з нас має продонж тижня заробити якоюсь корисною роботою, не конче велику, готівку. Ці гроші треба заробити, а не дістати в дарунку і не забагато в порівнянні до вартости праці. Їх треба принести разом з вірно виконаною й роботодавцем підписаною посвідкою на наступні сходи́ни й віддати до каси гуртка.

Цей заробіток потрібний нам для придбання гурткових книг і на інші наші спільні витрати, а збірним зусиллям нам буде легко його здобути. (5')

ГУРТКОВИЙ АЛЬБОМ

Докінчуємо і вклеюємо перші призбирані фотознімки та портрети славних українських людей. Виявляється, що треба постарати більше листків, бо на пропозицію одного з нас ми рішили призначити в ньому окремий відділ на українські поштові марки. (30')

ПЛАСТОВИЙ ОДНОСТРІЙ

Впорядник приніс на сходини правильник про пластовий однострій. Він пояснює нам рисунок, на якому зображено правильну форму його поодиноких частин, колір матеріялу тощо.

Розглядаємо все докладно та придумуємо способи, як би ми могли набути нові однострої, де можемо купити матеріял і різні готові частини. (15')

ПОКАЗ ПРОРУХУ

Наприкінці сходин впорядник каже нам, що ми всі мусимо стати дужими, здібними брати участь у спортивних змаганнях чи поборювати різні труднощі й небезпеки.

Для цього треба нам, найкраще щоранку, робити декілька вправ проруху, щоб наші м'язи й ціле тіло правильно розросталися і набирали гнучкості.

Впорядник уставляє нас у коло або в лаву так, щоб кожний мав доволі місця (на віддаль рук), і показує нам декілька таких вправ, а ми старємось їх запам'ятати. (10')

КІНЧАЄМО СХОДИНИ

Сходини кінчаємо, як звичайно, перевірявши, чи хтось з нас чого не забув і чи місце, де ми відбули сходини, залишилось у належному порядку.

ЧЕТВЕРТІ СХОДИНИ

ВІДКРИТТЯ СХОДИН

При відкритті, що відбулося, як попереднього разу, впорядник подає до відома, хто з нас і скільки отримав досі хрестиків і рисок, та каже, що в майбутньому, коли ми вже виберемо гуртковий провід, хрестики і риси кожного з нас впише у свою книгу заступник гурткового. (5')

ПОХІД ПРИ СПІВІ

Маршуємо при співі відомої нам пластової або народної маршової пісні. Виконуємо це, якщо можна, на вільному повітрі, якщо ж ні, то в домівці, ходом на місці, без великого тупоту. Ідеться про добре маршове темпо згідно зі співом. (5')

"ВПРАВА НЮХУ"

Впорядник приготував собі позначені числами мішечки з різними запашними речами. Кожний з нас нюхом намагається відгадати зміст кожного мішечка, а вислід записує на листку й закрито віддає підписаний листок впорядникові. Хто відгадав, дістає хрестик у записнику впорядника. (10')

"НІМА ОРКЕСТРА" (ВЕСЕЛА ГРА)

Кожний з нас отримує від впорядника роль грача на якомусь інструменті. Кожний теж мусить уміти нікими рухами наслідувати гру на тому інструменті. Впорядник або хтось з-поміж нас, що бачив колись диригента на концерті, диригує нами, намагаючись побудити нас до сміху. Ми, однак, граємо з поважними мінами. Кому те все добре вдається, дістає в записнику впорядника хрестик.

Ідеться про спостережливість, дотеп, панування над сміхом, співучасть у щеселості. (10')



Такими вправами, які відбуваємо час від часу, виробляємо гострий нюх і добру пам'ять.

ВПОРЯДНИК ОПОВІДАЄ НАМ ПРО ПЛАСТ

Вам, мабуть, сподобалось усе те, що ми досі на наших сходах робили. Трохи ми граємося, трохи вчимося, раз ми веселі, раз ми поважні, іноді переводимо цікаву гру, то знову щось спільно майструємо, пояснюємо важливі речі, то співаємо, то знову маршуємо — коротко: займаємося різними речами, а ніколи не нудьгуємо.

Не одне шглятає нам на забаву, але не кожному вдається не добре виконати. До участі в цій грі треба деяких здібностей, поворотности, доброго нюху, зору, слуху, сили м'язів, доброї пам'яті, сміливости, дотепу, уваги, шстрої спостережливости, думання - - а те все, відомо, не є прикметою кожного хлопця. Одному яка-небудь справа дуже важка, іншому вона легка.

З Вас досі, назагал, кожний умів виконати те, чого від нього вимагали. Коли те саме ми хотіли б улаштувати в школі, де в кожній класі багато учнів, то певно

значна частина не зуміла б усе те як слід виконати. Тому мусимо вибирати до нашого гурту тих, що швидко все розуміють. Мусимо ще теж добирати таких, які в школі добре вчать.

Слабкий учень не мав би змоги й часу брати участі у наших заняттях або приносить би нам сором, а батьки просто не дозволяли б йому зустрічатися з нами, а далі почали б нарікати на нас, нібито наша вина, що він занедбується в школі. Справді такі, що не розуміють обов'язку добре вчитися у школі, поспували б і нам при будь-якій нагоді наші заняття своєю необов'язковістю. Вкниці ж такий, що не вчиться правильно в школі, не міг би дати собі ради, коли треба щось скоро написати або відчитати, або зрозуміти, або догадатись, порахувати, виміряти тощо. Треба б його тут наново вчити того немого, що кожна розумна людина знає зі школи. Учень, який щодня кілька годин шкільної науки марнує, пускає би нам решту вільних годин дня, що в них кожний з нас хоче відпочити й погратися.

Цей добір хлопців до Пласту не має нічого спільного з якимсь там добором за походженням чи званням, заняттям, становищем чи майном батьків. У Пласті тими речами ніхто не цікавиться. У нас лише важливе, хто сам по собі має вартість, його праця, талант, умілість.

Тут зібралось Вас кілька таких, що Вам шкільні й позашкільні обов'язки не дуже важкі. Ви маєте теж охоту виконувати те все, чого від Вас тут вимагають. Було б добре, якби Ви раз на завжди, а принаймні до закінчення школи, разом сходились, разом пізнавали, довідувались, вчилися дечого нового, чого в школі не вчать або чого не мають часу частіше виправляти, щоб Ви разом трималися на мандрівках і загалом неначе разом жили. Разом можна краще користатися з того, що дає життя, приємніше веселитись і радуватись тим, що властяться, легше журитись, коли трапляється щось прикре.

Нераз може таке трапитись, що й здібному та пильному учневі не поведеться в науці. Тоді ми мусимо по-

дружньому йому допомогти, а це легко зробити, бо напевно в гурті здібних і пильних учнів знадець у кожній ділянці шкільної науки. У Вашому гурті Ви можете теж і змагатися між собою, хто зуміє щось краще придумати, зробити, доцільніше zorganizувати чи чесним трудом і способом здобути.

Ось подумайте, як це добре було б, якби не тільки Вас кілька, але вся українська спільнота співжила, не зважаючи на деякі різниці поглядів, у дружньому, чесному змаганні. Таке ж саме співжиття було б можливе й між народами світу, якби було більше взаємного вирозуміння і, скажемо, "пластового способу мислення": розуміння вартості чесної гри і чесного змагу як унутрі спільнот, так і між народами світу. Тому й усі наші гри і справи можуть мати значення для України, а навіть деякою мірою і для цілого людства, бо через наше співжиття з молоддю різних народів ми ці погляди поширюємо й серед них.

Маючи якраз на увазі добро свого народу і цілого людства, попав на таку думку кілька десятків років тому (докладно 1908 року) визначний британський полководець Бенден Пауелл (пишеться латинською абеткою: Baden Powell), і вона сподобалась відразу молоді, не лише хлопцям, але й дівчатам, так що скоро зголосилися до його уладу сотні тисяч з різних країн світу. Цей улад, названий засновником "Скавтінг фор бойс" (тобто: "розвідування для хлопців"), нараховував перед I-ою світовою війною (1914—1918) до мільйона "скавтів". Ми, українці, заснували наш Пласт, після деякої підготовки при кінці 1911 р., остаточно в 1912 році й назвали його "Пластом".

В англійській мові назва "скавтінг" походить від особливих військових відділів, т. зв. розвідувачів. Ми прийняли нашу назву від українських розвідувачів Кубанського козацтва, що їх звали "пластунами", бо не раз приходилося їм "пластатися" в прикордонних ботлах, щоб непомітно підглянути порога. До того тре-

ба було не абиякої відваги, фізичної справності і багато прикмет, які ми хочемо придбати в нашому Пласті.

Німці назвали своїх юнаків "пфадфіндерами", тобто "шукачами стежок", поляки — "гарцежами" і т. п. Так молодь різних народів, за зразком британських скавтів, оснувала і по-своєму назвала свою організацію, бо кожна з них має свої особливі національні прикмети і не завжди ті самі завдання.

Тепер товариства молоді скавтського типу різних народів це дуже поважні організації. Від самого початку існування проводили ними різні достойні особи, давніше володарі або наслідники престолів, тепер очолюють їх різні визначні державні мужі.

Як давніше, так і тепер відбуваються що кілька років великі світові з'їзди, т. зв. "Джемборі" (Jamboree), на яких гурти представників різнодержавних скавтських організацій намагаються виступити із злобутками, вмілостями і культурою та звичаями своєї нації, наприклад, піснями, танцями тощо. Кожний юнак-член такої делегації знає докладно все важливе про свій народ, подає чужинцям добрі й вірні відомості і поширює добру славу про нього.

Такі організації молоді влаштовують також свої власні крайові, а то й міжкрайові (наприклад, з різних країн поселення) зустрічі, на яких познайомлюються взаємно, змагаються у різних умілостях, влаштовують вистави своїх виробів, виказують перед цілим своїм громадянством, чим вони для нього корисні.

Веселу, життєрадісну молодь, одягнену в гарні однострої з барвистими відзнаками, знають у всіх державах світу й ставляться до неї ввічливо, гостинно, з пошаною. Знають її не тільки з гарного вигляду чи організованих виступів, але і з добрих учинків, культурної поведінки, готовості прислужитися своїй спільноті.

Тому громадяни цікавляться розвитком такої своєї організації, як от у нас, бувають гостями на пластових святах, виставах і зустрічах, помагають датками, а то й великими дарами придбати пластунам заборонні чи

мандрівний виряд, збудувати чи купити пластовий дім, площі під табори й оселі тощо.

Таким незабутнім добродієм Пласту був у минулому галицький митрополит у Львові, граф Андрій Шептицький, у посіlostях якого в наших розлогих карпатських горах, на Соколі, на Остодорі біля Підлютого, серед запашних лісів пластуни почувались, як у раю. Які ж незабутні спогади в'яжуть колишніх юнаків, що мали щастя мандрувати карпатськими полонинами, верхами й нетрями.

Мов у сні, проходило їм безжурне, хоч повне пригод життя під шатрами, під шум диких гірських потоків і серед чудової природи.

Але й далеко від України, на землях вільного світу, нашим пластунам весело мандрувати організовано, з пластової охоти й за власним пляном, безмежними просторами — сушею чи водою, пішки, автом чи човном — під грімку пластову пісню, гуртком чи куренем, назустріч сонцю золотому чи на справжню зустріч з тисячами пластового братства на просторих власних табороних площах.

Само пластування нелегке, але хто його навчиться, тому воно приносить у житті багато радості, а то й велику користь. Вам треба завжди пам'ятати навіть при грі, щоб Українському Пластові не зробити перед світом якогось сорому. Вам треба підпорядковуватись пластовим приписам, які дають Пластові змогу дорівнювати й суперничати з подібними організаціями інших народів. Спершу, може, видаються ці приписи декому важкими, але згодом кожний звикає до них так, що виконує їх як щось самозрозуміле, з великою охотою, приємністю та гордістю.

А тепер, коли Ви вже знаєте дещо про Пласт, про наші звичаї, зайняття, гри тощо, пора Вам вирішити, чи Ви справді хочете продовжувати своє пластування, або іншими словами, чи хочете продовжувати розпочату "Велику Гру".

Тому наступні сходи я проголошую засновними сходами нашого гуртка, на яких кожний, хто рішиться залишитися в Пласті, перечитає і вручить мені свою заяву приступлення, як це передбачає наш юнацький правильник. (30')

ПІСНЯ

Впорядник з нашою допомогою роздобув патефон і пластинку з пластоною або народною піснею. Переграємо її одиє раз, уважно слухаючи, а за другим і третім разом намагаємось усі співати з патефоном. Важливо, щоб усі без винятку сміливо співали пісню, без огляду на те, чи хтось має ліпший чи гірший голос або слух.

ПРИГОТУВАННЯ ДО ВИБОРІВ

Тепер впорядник подає до відома, що на засновних сходах гуртка ми виберемо наших діловодів, тобто провідника, заступника, писаря і скарбника-господаря. Він прочитує нам з Правильника для Уладу Пластунів Юнаків їх обов'язки і радить нам порозумітись, хто до якого діловодства наданався б на початок. Далі впорядник описує, як буде відбуватись вибір: один з нас встане й назке прізвище того, кого вважає відповідним на гурткового провідника.

Очевидно, негарно було б зголошувати себе самого, тобто накидатись іншим. Хтось інший міг би назвати Тебе як кандидата, якщо вважає би Тебе відповідним. Розуміється, не можна називати кандидатів без думки про те, чи вони справді зуміють добре виконати це діло. Треба, наприклад, пам'ятати, що гуртковий має бути між нами не тільки найбільш енергійний, але й виявляти якнайбільше пластових прикмет, щоб ми радо й добровільно слухались його наказів.

Те саме стосується й до інших діловодства. Коли запропоновано, наприклад, двох кандидатів на те саме діловодство, бо кожному з нас вільно ставити своїх

кандидатів, то впорядник переводить над ними по черзі голосування, при чому вони самі теж голосують, хоч би й на себе, що означає, що вони згодні (або незгодні) прийняти цей обов'язок. На питання впорядника, хто голосує за першого кандидата, встають (чи підносять руку) лише ті, що його воліли б мати гуртковим. На наступне питання про другого кандидата встають (чи підносять руку) лише ті, що воліли б того другого мати гуртковим. За кого буде більшість, той стане гуртковим. Вибраного мусять слухатись усі члени гуртка, отже й ті, що за нього не голосували. Так вибирають усіх діловодів гуртка. Впорядник не вибирає, ані його не вибирають, бо він не є членом нашого гуртка. Так відбудуться на наступних сходах вибори діловодів гуртка. (15')

ПЛАСТОВИЙ ЗАРОБІТОК

Впорядник перевіряє посвідки, як заповів у 4-ій точці попередніх сходив, випитує про подробиці виконаної праці й пояснює, що ціллю тієї справи було не тільки придбати фонди на спільне гурткове майно, але в першу чергу показати, як чесною працею добуваються засоби для життя. Далі розмовляє з нами, з якої з тих робіт можна б утримуватись і скільки при тому треба б напружуватись, як, отже, мусять батьки трудитись, щоб самим утриматись і нам, родині, дати те все, чого потребуємо. (10')

ВСТАНОВЛЯЄМО "ШТАФЕТУ"

Впорядник піддає думку, щоб ми устійнили, як будемо передавати в нашому гуртку повідомлення й накази. Більшість членів гуртка може довільно вживати телефону. Кого не можна повідомити телефоном, того буде повідомляти найближчий сусід. Встановлюємо чергу (шт а ф е т у), в якій будемо один одного повідомляти. Повідомлення й накази будуть виходити від

провідника. Останній у штафеті має обов'язок звітувати йому на знак, що вістку передано всім членам гуртка.

Порядкуємо домівку й кінчаємо сходини, як минулого разу. (10')

П'ЯТІ СХОДИНИ — МАЛА ПРОГУЛЯНКА

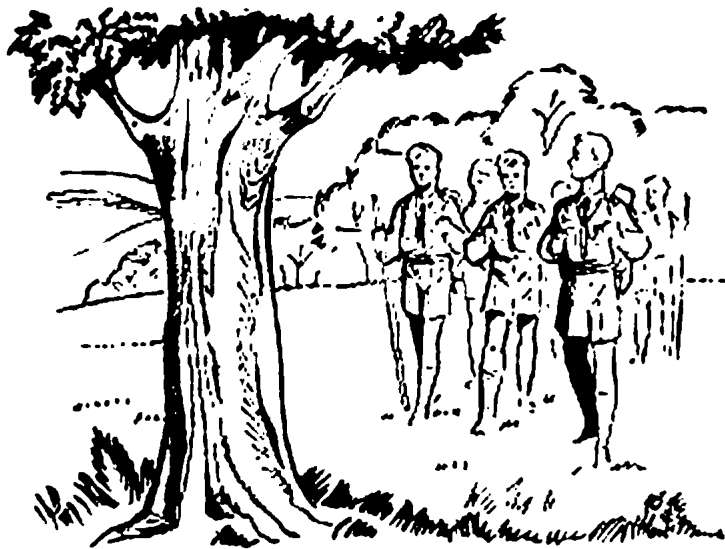
Якщо погода пригожа для наміченої програми, можемо наші сходини получить з малою прогулянкою і відбутися їм у міському парку або на іншому відповідному терені. Вони триватимуть довше, ніж звичайні сходини, тому треба підібрати день, коли можемо використати декілька, приблизно 5—6 годин без шкоди для шкільної науки чи інших наших обов'язків. Про намічену прогулянку та час її тривання домовляємося самі і повідомляємо батьків декілька днів наперед, але остаточне повідомлення, місце і годину зустрічі та інші подробиці можемо подати "штафетою" у сам день прогулянки. Цим випробовуємо справність нашої "штафети", впевняємося, що погода справді сприятлива для переведення наміченої програми, а "несподіване" місце і час зустрічі роблять її ще цікавішою. Місцем зустрічі буде звичайно остання зупинка трамваю чи автобуса, а година така, що дозволяла б на вчасний поворот додому.

МАРШ НА МІСЦЕ СХОДИН

П'ять хвилин по визначеному часі впорядник повідомляє, що тепер підемо на місце, яке він підібрав для засновних сходин нашого гуртка. До цього місця треба йти приблизно 20 хвилин. У той час кожний мусить добре слідувати за дорогою. Вертаючись, підемо тою самою дорогою, а провадити будемо самі, щодекілька хвилин міняючи стежу передових.

Ідемо швидким кроком досить крутою дорогою, що далі міняється на вузьку стежку, і заходимо в чарівний, віддалений від вуличного гамору закуток.

З причини віддалі та браку вигідних паркових доріжок сюди рідко заходять звичайні прохожі.



Великий кріслатий дуб творить немов би живу покрівлю, пеньки давно стятих дерев можуть послужити за стільці, над нами погідне синє небо, довкола дерева вкриті осіннім золотистого кольору листям, з н долині видно далекі підміські оселі. На невеликій, оточеній чагарником, покритій листям поляні можна погратись.

Кожний з нас признає, що впорядник підібрав якраз пілхоже місце на засновні сходи нашого гуртка. Всі жартуємо й радісно розглядаємо цей чудовий закуток, дивуючись, що ми тут ще ніколи не були. (25')

ВІДКРИТТЯ СХОДИН І ВРУЧЕННЯ ЗАЯВ

Визначений впорядником дижурний проводить збірку і звітує йому готовність гуртка до засновних сходин. На одинадцять зголошених явилюся десять юнаків. Один не явився й своєї відсутности досі не виправдан.

Впорядник вітає гурток пластовим привітом і закликає тих, які рішили підготуватися до першої пластової проби і стати справжніми пластунами, виступити по черзі та прочитати свою заяву.

Один по одному виступаємо і голосно та виразно читаємо зміст такого змісту:

Я,, обіцяю працювати витривало над моїм характером і знанням, зберігати й розвивати моє здоров'я і точно виконувати пластові притиси, щоб заслужити на довір'я друзів-пластунів і пластового проводу та вирости на користь і славу українського народу.

.....
місцевість і дата

.....
власноручний підпис

По прочитанні вручаємо заяву впорядникові, який подає кожному з нас ліну руку на знак, що в імені пластового проводу приймає нас як янаків прихильників до УПЮ.

Коли вже всі вступили на свої місця в лаві, впорядник висловлює подволення і радість, що ми хочемо з ним далі пластовати.

— У Пласті, — він каже, — ми будемо завжди нікаво, корисно й весело проводити час, чи то в доміні, чи, як ось сьогодні, на вільному повітрі.

Він твердо вірить, що нашого рішення ми не пожаліємо ніколи. При збірному зусиллі ми не тільки скоро станемо пластунами учасниками, але й здобудемо добре ім'я серед пластунів куреня, а то й цілого коша.

Про це мусимо дбати солідарно, всі як один, а на-самперед гуртковий провід, який зараз виберемо. (30')

ВИБІР ПРОВОДУ ГУРТКА

На знак впорядника сідаємо свобідно і вибираємо під його керівництвом провід гуртка так, як він пояснював на попередніх сходах. Це не забирає нам багато часу, бо впродовж тижня ми мали змогу надуматися. По виборі впорядник вияснює, що в Пласті обов'язує слух-

няність і пошана для добровільного обраних провідників, хоч вони можуть бути нашими найближчими друзями. Знову ж пластони провідники ставляться завжди до всіх нас по-дружньому, ввічливо й тактовно. Так вони здобувають собі більшу й щирішу пошану, ніж якимсь старшуванням, вивищуванням своєї особи чи криком та лайкою.

У давніх запорожців був звичай, що заки новообраний кошовий перебрав владу, йому на знак рівності й відповідальності перед усім козацтвом сипали на голову землю. Але з хвилиною, коли він прийняв у руки булаву, мусіли йому коритись навіть усі його найближчі друзі. Це дуже важливе, бо від слухняності своєї старшині часто залежить успіх великої спільної справи. Впорядник бажає успіху новообраному провідникові й іншим членам проводу гуртка. Він передає дальше ведення сходни провідникові, який проголошує перерву на перекуску.

Тут можемо ще веселим способом відзначити вибір поодиноких друзів, наприклад, "випускаючи ракету" на честь кожного з них. Робимо це так: Творимо мале, досить тісне коло, а того, кого хочемо вшанувати, беремо в середину. На заклик одного з нас: "На честь нашого провідника Славка — ракета вгору" — всі трохи присідаємо і плещемо (вдаряємо) скоренько долонями по своїх ногах понад колінами, потім з шипотом і свистом (наслідуючи ракету) підносимо руки вгору, аж станемо на пальцях, і тоді голосно кричимо тричі "слава". Щоб ракета добре удалася, треба також солідарності і збірного зусилля. (25')

ПЕРЕРВА НА ПЕРЕКУСКУ

Під час 15-хвилинної перерви сідаємо всі разом та їмо принесені харчі. Ділимося і частуємось взаємно, так щоб усі добре покріпилися. П'ємо принесені напої, а воду з джерела чи криниці тільки тоді, коли впорядник

цілком левний, що вона добра. Усі залишки їжі, папір і т. п. прибираємо, не залишаючи ніякого сліду.

"КОЗАКИ І ТАТАРИ"

Новообраний провідник при допомозі впорядника проводить малу теренову гру. На середині поляни зазначаємо сухими галузками, камінням, хоруговками або іншим матеріалом "станцію" --- чотирикутник величиною 5x5 кроків. Гурток ділимо на дві стежі: "козаків" і "татар". Стежа "козаків" боронить станицю й має завдання вишукати й вилловити "татар", що ховаються в кущах довкола поляни, в межах дозволеного терену гри.

Коли вже всі "татари" заховалися і їх провідник закличе "готов", "козаки" виходять зі станиці, щоб їх обережно підійти і спіймати, залишаючи в станиці тільки одного вартового. Він мусить бути внутрі станиці впродовж цілої гри.

Кожний "татарин", якого підгляне, дожене й доторкнеться рукою "козак", вважається полоненим. Може приводить до станиці той, хто його спіймав, і залишає під опікою вартового. Полоненого "татарина" може визволити його друг, коли скористає з неуваги вартового й інших "козаків" і доторкнеться його рукою, підкравшись або пробігаючи через станицю. Цей "рятинник" може потрапити теж у полон, коли вартовий доторкнеться його рукою, але тільки на терені самої станиці. Гра кінчається, коли всі "татари" потрадуть у полон або коли проминє призначений час.

Гра вимагає багато бистрої уваги, сприту, скорого бігу й негайного рішення. Це добра заправка до дальших тяжчих завдань, але тільки годі, коли недеться справді по-пластовому. (60')

ЗМАГАННЯ В РОЗШУКУВАННІ РІЗНИХ ДЕРЕВ

Впорядник піддає думку, щоб ми помагалися, розшукуючи якнайбільше різних дерев на означеному терені. Хто впродовж 15 хвилин прибирає найбільше різ-

порідних листків і зразків чатиння шпилькових дерев, які вмiтиме назвати, отримає 2 хрестики; два наступні по одному хрестикові.

Розбігаємося і стараємося зібрати по листковi з кожної відомої нам породи дерев, що ростуть довкола поляни.

По 15 хвилинах на сністок впорядника приносимо йому всі призбирані зразки. По провіренні та признанні нагород впорядник вибирає декілька листків різної породи дерев, що їх на поляні найбільше. Підходимо по черзі до цих дерев, оглядаємо їх кору, зовнішній вигляд, нарізуємо галузку (але не в парку), щоб побачити колір і вір слів дерева, а впорядник оповідає нам про ці дерева, їх ужитковiсть та в яких країнах світу, зокрема в Україні, можна їх знайти. Кожний з нас бере собі по листковi цих дерев, щоб дома ще докладніше розглянути, а навітарніи, може, й засушити як пам'ятку засновних сходив нашого гуртка. (30 хв.)

СТРІЛЯННЯ З ЛУКА ДО МЕТИ

За порадою впорядника ми позичили добрий спортовий лук, стріли та велику цiль з картону із щораз меншими колами. Завiшуємо або устанвлюємо її так, щоб стріли не губилися і не могли спричинити шкоди, а тоді по черзі стріляємо, кожний три рази. Кола на цiлі означені числами від 1 до 10. Підраховуємо, скільки хто здобув точок, а переможець отримує титул "гурткового стрільця" аж до других таких змагань. Ця гра, яка виробляє бистрий зір, рішучагу духа й сильну волю, можемо часто вправляти, а навіть визкати на змагання друзив гурток у нашому курені. Але будьмо обережні! (30')

ГУТІРКА ПРО НАЗВУ ГУРТКА

Впорядник пригадує нам, що наш гурток, наша дружина, найближча юнацька спільнота повинна мати якусь своє ім'я, свою назву. Це не маловажна справа, бо ця назва буде єдиати нас ще більше, нею будуть нас від-

різняти від інших пластових гуртків. Ми повинні старатися, щоб про наш гурток ішла добра слава, тобто щоб кожний, хто почує цю назву, знав, що це один з найкращих юнацьких гуртків.

У Пласті є звичай, що юнацькі гуртки приймають назви різних тварин. Пластун — приятелі природи — знають багато добрих прикмет різних звірів і птиць, якими не може не раз похвалитись людина. Так ось орли й соколи визначаються незвичайно бистрим зором, скорим і гарним летом, швидкою орієнтацією, сильною будовою тіла. Орла приймали від найдавніших часів різні володарі за свій герб і символ влади, бо його вважають королем усіх птиць.

У звірів за володаря вважається лев, як ми це знаємо з багатьох казок та оповідань. Лев красується теж на різних державних гербах, от хоч би нашого Львівського князівства, Великобританії та інших країн. Він визначається великою силою, королівською гордою поставою і навіть деякою звірячою "достоїнністю".

Олень славний своїми бистрими, сильними ногами й відвагою, з якою стає в оборону своєї родини навіть перед сильнішим ворогом, та красою цілої постави, а зокрема розкішної своєї зброї — розгалужених рогів.

Вовки перевищують багато звірів завзяттям, відвагою, витривалістю, солідарністю — завжди виступають до бою гуртом — і відзначаються гострим нюхом та швидким бігом, яким можуть дігнати коня чи оленя.

Собаки славні зі свого розуму, великого почуття дружби, вірності й прив'язання до приятеля-людини та жертвенності й слухняності у виконванні обов'язку.

Лиси, як знаємо з цікавого твору Івана Франка "Лис Микита", визначаються особливою хитрістю і помисловістю, бистротою думки, з якою відгадують намір свого ворога, і вмільстю непомітно підійти до бажаного місця.

Тури були славні страшною силою, гострим нюхом і відвагою у боротьбі. Бобри — славні будівничі, інженери й плавці. Впорядник оповідає про різних звірів

та їх прикмети, які не одна людина хотіла б хоч частково в собі розвинути.

Ми розмовляємо про те із впорядником; кожний хоче додати ще щось від себе про пригоди й прикмети звірів з прочитаних книжок.

Впорядник радить нам ще сьогодні, вертаючись додому, всебічно обдумати, яку б то назву вибрати для нашого гуртка, а на наступних сходинках вирішимо її голосуванням. Треба, щоб кожний, хто буде пропонувати якусь назву, вмів пояснити, чому ця назва найбільш підхожа для нашого гуртка. (20')

ВПОРЯД І ПОВОРОТ ДОДОМУ

Впорядник повторяє з нами все, чого ми досі вчилися, та пояснює й переводить збірки й марш у дволавій, дворяді, трилавій й маршовій колоні.

Після впоряду впорядник проголошує кількахвилинну перерву на те, щоб ми зібрали свої речі, розглянули, чи хтось з нас не забув чогось і чи залишаємо поляну в належному порядку.

Поляну, яку називаємо на пам'ятку наших засновних сходин "Полянню Золотого Дуба", залишаємо, співаючи, з постановою повернутись до неї ще нераз.

Провідник переводить збірку та визначає передові стежі (по двох юнаків), які будуть вести нас додому, міняючись що 5 хвилин. Впорядник пильно вважає, щоб ми йшли точно тою самою дорогою, якою прийшли. (30')

ШОСТІ СХОДИНИ

ПИШЕМО ПРОТОКОЛ ЗАСНОВНИХ СХОДИН

Провідник гуртка відкриває сходини і звітує про те впорядникові. Впорядник доручає йому далі вести сходини згідно з наміченою програмою. На його заклик сідаємо довкола стола, а гуртковий писар читає нам чорновик (проект) короткого змістовного протоколу засновних сходин гуртка, до якого ми робимо завваги

я поправки, щоб можна його вписати у протокольну книгу, а також подає програму сьогоднішніх сходин. Впорядник заповідає, що за кілька тижнів відбудеться курінне свято, на яке маємо явитись в одностроях. Тому на наступних сходинах ми перевіримо, чи всі мають правильні й повні однострої та що треба доповнити. (15')

СХВАЛЕННЯ НАЗВИ ГУРТКА

На заклик провідника зголошуємо проекти назви гуртка, кожний мотивуючи, чому він вважає свій проєкт найбільш підходящим. Не тільки прикмети звіра можуть переконувати про те, що назва підходить, але й інші причини. Наприклад, сокіл кружляв над Полянню Золотого Дуба в час засновних сходин, ми бачили, вертаючись, сліди оленя і т. п. Схвалюємо назву, за яку виявилася більшість голосів, а саме "Морський Сокіл". (15')

ГРА КІМА

Впорядник оповідає нам коротко про юнака Кіма з повісти англійського письменника Редьярда Кіплінга. Цей Кім розвинув постійними вправами велику бистроту спостережливості: запам'ятував докладно все, що при якійсь нагоді побачив, і зразу помічав кожну зміну. Це дуже важливо, бо нерозумно з таких дрібних змін можна робити далекойдучі висновки на майбутнє.

Впорядник укладає під накриттям на столі заздалегідь приготованих 10 дрібних предметів, не показуючи їх нам. Він пояснює, як треба приглядатись, щоб запам'ятати можливо всі предмети, і заповідає, що аж після поновного накриття і після одної хвилини можна нам почати з пам'яті записувати на приготованому листку паперу предмети, які хто запам'ятав. Розуміється, заглядати один одному до записника не вільно, бо це не була б чесна гра. Знову не пізніше як за дві хвилини треба листок з підписом віддати впорядникові. За

8 чи 9 предметів, записаних без ніякої допомоги — 1 хрестик, за всі — 2 хрестики.

Цю гру можна перевести на вільному повітрі, приглядаючись і запам'ятовуючи предмети, укладені на виставі якоїсь крамниці тощо. (30')

ЗМАГАННЯ В ДОТЕПНОСТІ

Як заповів впорядник на одних із попередніх сходин, змагаємось у дотепності. Кожний з нас оповідає різні дотепи, короткі смішні оповідання, забавні загадки. За добре виконання впорядник вписує хрестики, при чому пояснює нам значення веселости там, де на це час і місце. Веселий настрій є завжди відпочинком, розпорошенням хмарних думок і засобом проти шкідливого безділля. (30')

ГОСТІ НА СХОДИНАХ

Саме тоді, як ми сиділи свobodно, щоб розпочати передбачену гутірку, несподівано заходять до нас гості: курінний нашого куреня юнаків і зв'язковий, старший досвідчений дорадник курінного проводу.

На заклик провідника, всі встаємо та вітаємо їх пластовим привітом. Впорядник знайомить гостей з кожним з нас. Він інформує їх теж про нашу дотеперішню діяльність, вибір назви тощо.

Між іншим, він повідомляє їх як нашу пластову владу, що один із зголошених не прийшов на засовні сходини, а на запит впорядника сказав, що він не хоче належати до гуртка, бо "в Пласті треба багато журитися" (тобто думати про обов'язки, про других і т. п.), а він не хоче. Зв'язковий висловлює признання для нас усіх за гарний початок нашої пластової Великої Гри. Він надіється, що ми щораз більше будемо піказитись і розкривати нові різномірні можливості життя в Пласті. Серед тих цікавих зайнять, розмов, мандрівок і перебування серед природи ми будемо заправляти себе на ду-

жих, готових до трудів мужів народу, передовиків справжнього поступу й культури.

Одначе не конче треба бути пластуном, щоб стати добрим громадянином чи чесною, вартісною людиною. Не всім мусить подобатись наша Велика Гра, а декому вона, може, й не підходить. Може, хтось хоче виховувати себе іншим способом. Це його власна справа і справа його батьків.

Але такі "пещені синочки", що бояться найменшого труду чи обов'язку, що заліниві на те, аби примусити себе до будь-якого зусилля, роблять велику прислугу Пластові, коли завчасу залишають наше товариство, з власної волі. Отак зробив цей Ваш давній товариш. Тим він заощадив собі і нам багато прикростей. Він ще може з часом змінити свою думку і поведінку та старатись наново дістатись до нашого дружнього кола. Але коли б він хотів наслідувати "героїв міських завулків", отих неохайних, нахабних і зарозумілих бешкетників, для яких немає нічого святого, які не вміють нікого й нічого пошанувати чи справді любити — хай оминає Пласт здалека. Не подорозі нам з такими.

Ми ж хочемо втішати очі справжньою красою життя, чудовими краєвидами природи, широкими плесами рік і озер, зеленню піль і лісів, вершинами гір!

Чим втішаються вони?

Ми ж хочемо вдихати свіже, чисте повітря, пахощі лісу і польових квітів!

Що ж залюбки вдихають вони у молоді груди?

Наші зайняття, наші гри й забави — не радісне, повновартне, юне життя.

Які ж примітивні їхні хвиливі приємності, які нераз нелюдські їхні гри, яке пусте, беззмістовне їхнє життя, що безповоротно проминає!

Ми "сини краси, сини природи"! Вони невідьняки власного безсилля, низьких інстинктів, а навіть отрут.

Перед нами світле майбутнє сильного духом і тілом, найдосконалішого Божого твору, чесне ім'я синів свого народу і борців за його долю.

Яке ж майбутнє їх, якщо не звернуть завчасу?

Тож зі співчуттям і свідомістю власної гідности ми дивимось на ті гурти здичавілої молоді, що вештаються ночами по вулицях.

Хай змилюється над ними Всевишній і дасть їм трохи більше розуму, сильної волі й охоти до чесного, доброго життя.

Ми ж ідім обраною дорогою, дорогою великої і сильної молоді пластової родини, скріпляймо наші сили для щастя й добра всієї української спільноти і нас самих.

Зв'язковий і курінний прощаються з нами і відходять. Передбачену на сьогодні гутірку обіцяє впорядник провести наступного разу. (20')

ГУРТКОВЕ ЗНАМ'Я

Тепер, коли гурток має вже свій провід і назву, треба нам подумати про зготування гурткового знаменн.

Впорядник пояснює нам, як знам'я має виглядати, а ми всі подаємо свої думки, як би то найскоріше його роздобути. Господар має на основі нашої гутірки обдумати докладний план для придбання фондів (наприклад, пластовим заробітком) та подати його до схвалення прововоді гуртка. (10')

"НІЧ ВЖЕ ЙДЕ..."

Закриваючи сходини, стаємо сьогодні в коло і, поклавши один одному руки на рамена, співаємо для вправи пісню "Ніч вже йде".

СЬОМІ СХОДИНИ

ВІДКРИТТЯ СХОДИН

Провідник гуртка відкриває сходи, як звичайно, звітує впорядникові, а він наказує подати команду "спочинь" і тоді перевіряє стан одностроїв цілого гуртка, як це було заповіджено на попередніх сходах. Ствердивши, що потрібно доповнити чи поправити, на наказ провідника сідаємо свobodно, а писар читає чорновик протоколу останніх сходи. (10')

ОВГОВОРЮЄМО ПРАВИЛЬНИК ДЛЯ ЮНАКІВ

Впорядник приніс сьогодні правильник для юнаків та прочитує нам вимоги 1-ої пластової проби на те, щоб ми познайомились з ними й були свідомі, що і коли нам треба засвоїти. Ми запитуємо його та спільно радимося, як найкраще до цього взятись. (20')

"СПЛЕТНЯ" — ВЕСЕЛА ТОВАРИСЬКА ГРА

Сідаємо гусаком. На одному кінці впорядник шепче сусідові до вуха якесь речення, наче вістку, а цей подає цю вістку так, як її почув, без допитування, теж до вуха своєму сусідові, і так далі аж до першого напереді. Цей каже голосно, що почув. Так само кожний попередній, по черзі, справляє вістку по-своєму, а впорядник каже, яку вістку він подав. Коли це відбувалось швидко, то звичайно виходять великі різниці й виявляється, хто перекрутив. Не вільно подавати якихось нечемних або нерозумних вісток, зате можна й треба подавати жартівливі вістки, наприклад: "Летіли три сороки понад три толоки", або "Шимко шукав шишку, а Собчук цвіркуна" тощо. Впорядник пояснює нам, як таке переказування чогось із уст до уст нераз робить "з мухи вола", коли кожний додає щось своє до того, що погано почує або зрозуміє. Так постають поговірки, очорнення, але й перекази, легенди тощо. Важливі речі, що їх треба переказувати, треба добре вислухати,

запам'ятати, вірно повторити й нічого свого не додавати. Від такого переказування (наприклад, свідчення в суді) залежить не раз доля, а то й життя людини. Це, значить, справа немаловажна. (30')

ВИВЧАЄМО ПІСНІ

Впорядник запросив сьогодні свого друга, що вміє гарно співати пісень при супроводі гітари. Слухаємо його співу, а одну з пісень вивчаємо під його проводом.



КАЗКОВІ ПРИГОДИ З ПОДІЛЕНИМИ РОЛЯМИ

Впорядник, або хтось з нас, приготував оповідання про уявлені, а все таки можливі пригоди на прогулянці. В ньому є стільки осіб (імен), скільки нас у гуртку. Кожному з нас приділяє впорядник одне ймення. Під час оповідання або читання пригод усі докладно вважають, щоб, коли буде мова про приділене йому ймення, негайно встати та потвердити пригону дотепними власними словами, напр., "так, я саме там тоді був", або "правда, правда, я дігнав його" або "ого, не забуду цього; він мене тоді вдарив" і т. п. Можна навіть ще дещо від себе додати або ніби справити неточність, але так, щоб не псувати зв'язку оповідання. При цьому можна теж заслужити на хрестик.

Ідеться тут про виправу уваги, побудження уяви й дотепу. (15')

"ПОДОРОЖ ПО УКРАЇНІ" — ТОВАРИСЬКА ГРА

Впорядник роздобув цікаву гру. На твердому картоні нарисована карта України (може бути тільки її частина, одна з головних рік тощо). На ній позначені міста, гори чи ріки назвами й цифрами. Крім цього, маємо приготовані фігури пластуни-мандрівників, означені теж цифрами, і кістку до гри. Кожному з нас припадає одна фігурка, і ми, кидаючи по черзі кісткою, мандруємо ніби справді по різних місцевостях, горах і ріках України. Впорядник, або один з нас, читає з приготованої книжечки цікаві пригоди, що трапляються мандрівникам. Виграє той, хто перший пройде визначений шлях.

Так граючи і уявляючи собі справжню подорож, ми легким, а не шкільним способом пізнаємо нашу Україну. (30')

ЗАКРИТТЯ СХОДИН

При закритті сходин скарбник гуртка подає до відома, коли і який внесок до каси гуртка ми обов'язані платити.

Після упорядкування домівки провідник гуртка проводить закриття сходин.



Ось так Ти пізнав на декількох прикладах, як виглядають наші дружні зустрічі, що їх зємо пластовими сходинами.

У дальшій частині цього посібника розкажемо Тобі про те, як складати програми сходин, щоб вони були завжди цікавими, корисними й веселими для нас усіх.



3



ИЛА СКОБИНИХ
КРИЛ

Проба “Скобиного крила”

Передусім Ти, мабуть, цікавий, чому що І-у пробу пластового знання ми назвали пробую “Скобиного крила”. Скоб — це рід великого орла, що його прийняли пластуни як свій символ. Якщо Ти бачив колись зблизька орла, хоч би в музеї (або у звіринці), то певно помітив, що весь його величний вигляд і кріпка постава великою мірою залежать від сильної будови його крил. Вони у спочинку покривають усе тіло й надають йому кремезного вигляду, наче в якогось силача. Від засягу розпростертих крил орла залежить маєстатичний, достойний лет короля повітряних просторів. Молоді орли, що готуються вже до лету, раз-у-раз простують, розгортають свої крила, неначе пробують, чи добре буде ними літати. Тому хочемо і ми, щоб Ти передусім познайомився з тим пластовим знанням, яке має надати Тобі вигляд українського пластуна: здорового, свідомого своєї цілі й своєї національної приналежності молодого українця.

Тому передусім дивитись мемо, чи в Тебе є крила, придатні до скобиного лету, чи “кремезний” Ти своєю поставою й розумом. Може, за півроку, може, за рік пильної участі у сходах гуртка пощастить Тобі, прихильникові, досягнути настільки пластового вироблення, щоб відповісти вимогам першої пластової проби. Тут не досить, як при шкільному іспиті, вивчити це й те напам'ять і на поставлене питання відповісти, а після іспиту все знову забути. Дитина вчиться ходити й рідною мовою говорити не на те, щоб перебігти кілька кроків і сказати кілька слів, а згодом забути ходити й перестати вживати Божого дару мови. Вона вчиться на те, щоб вправно й свобідно ціле життя ходити і щоб

своєю мовою постійно втримувати зв'язок з усім своїм родом і земляками. Так теж усе, чого пластун у Пласті навчиться, мусить увійти у звичку, просто стати його другою вдачею, щоб ніколи не призабулося. Все те пластове знання робить з пластуна справжнього передовика культури і поступу, ставить його у перші ряди походу людства до добра і краси. Так, юначе, розумій кожну вимогу пластової проби і з тим переконанням набувай кожну пластову вмлість.

ПЕРЕДУМОВИ ПРОБИ

До I-ої пластової проби "Скобиного крила" можеш приступити, якщо Ти

- а) закінчив 11 і пів року життя;
- б) є пластовим прихильником не менше як $1/2$ і не більше як $1\ 1/2$ року і в той час старався зберегти добру пластову поставу;
- в) внесеш до Ради Гурткових (тобто до курінного проводу) власноручно написане прохання або відповідно виповнений формуляр (дивись зразки писем);
- г) матимеш успіхи у шкільній науці і в обов'язковому навчанні українознавства (не враховуючи пластових занять у цій ділянці).

Вимоги 1-ої пластової проби

1. Три головні обов'язки пластуна.
2. Пластовий гимн. Пластовий обіт. Гасло.
3. Пластовий закон.
4. Пластова відзнака.
5. Пласт і його заснування.
6. Життєпис патрона куреня.
7. Пластова організація і старшина.
8. Впоряд одинцем і в гуртку.
9. Пластові гри.
10. Життя в природі.
11. Орієнтація в терені.
12. Читання знаків і слідів.
13. В'язання вузлів.
14. Перша допомога.
15. Життєва зарадність.

**ЩО НАМ РОЗУМІТИ
ПІД КОЖНОЮ З ТИХ ВИМОГ?**

Наш кандидат на пластуна учасника в черзі "Вимог":
До т. 1. а) Знає напам'ять і розуміє три головні обов'язки пластуна.

б) Доведе, що відбуває обов'язкові релігійні практики свого віровизнання і навчається релігії.

в) Вміє співати український національний гімн, нарисувати український державний герб, знає, як виглядає український національний прапор і як треба його шанувати та зберігати. Вміє показати на гльобі або карті, де і над яким морем є Україна, як називається її столиця, найбільша ріка і гори. Знає також назву краю (провінції) і місцевости, звідки походить його родина. Вживає розговірної української мови. Вміє читати й писати по-українському. Знає важливіші постаті й події з історії України. Прочитає й розкаже зміст трьох українських повістей для молоді, що їх має у своїй бібліотеці. Юнаки, що вчаться в українських школах, можуть пред'явити відповідну посвідку вчителя. Вміє співати три народні пісні (цілі).

г) Викажеться записником "добрих діл" з одного місяця.

г) Впродовж піврічної проби доведе, що вміє слухатись і шанувати пластову владу, як теж виконувати доручені накази.

До т. 2. Вміє напам'ять і заспіває пластовий гімн і обіт. Розуміє й пояснить пластове гасло "Скоб". Знає його символи.

До т. 3. Знає напам'ять і пояснить усі 14 точок пластового закону, старається їх дотримуватись, а зокрема:

а) заслужить неменше 10 хрестиків за пластову поставу;

б) доведе, що знає й дотримується загальних правил щоденної гігієни тіла, одягу й помешкання;

- в) покаже 10 руханкових вправ, які стараються щоденно виконувати;
 - г) знає, які відзначення й перестороги бувають у Пласті;
 - г) знає основні правила доброї поведінки (зокрема супроти старших віком);
 - д) викажеться пластовим заробітком і ощадністю (має заощаджену суму грошей, потрібну на одноденне прохарчування).
- До т. 4. Вміє намалювати й пояснити пластову відзнаку, знає її роди й коли та де на пластовому однострою або на звичайному одязі їх носити.
- До т. 5. Знає, що це Пласт, хто і коли його заснував.
- До т. 6. Знає життєпис патрона куреня й прикмети його характеру, які зробили його гідним наслідування.
- До т. 7. Знає організацію пластового гуртка й обов'язки гурткових діловодів. Знає особовий склад проводу свого куреня. Знає, хто стоїть на чолі коша і станиці. Вміє розрізнити відзнаки пластової старшини на терені станиці. З'явиться до перевірки проби у власному обов'язуючому однострою.
- До т. 8. Вміє виконувати впорядові накази одинцем і в гуртку та по-пластовому привітати.
- До т. 9. а) Запам'ятає у грі Кіма 10 предметів на всіх 24;
 б) знає і пояснить три пластові гри;
 в) вміє правильно підходити противника в лісі і в полі.
- До т. 10. а) Знає основні правила перебування серед природи;
 б) знає небезпеки від рослин і тварин у своїй околиці;

- н) вміє розпалити й правильно погасити ватру;
- г) вміє спакувати наплечник і знає, що треба взяти на одноденну мандрівку;
- г) відбуде зі своїм гуртком дві мандрівки в природу без ночування.

- До т. 11. а) Вміє орудувати компасом;
- б) вміє знайти північ без компасу вдень або вночі;
 - н) знає основні знаки на польовій карті.

- До т. 12. а) Знає уживані знаки свистком і руками;
- б) знає польові знаки і вміє їх уживати серед природи;
 - в) вміє відчитати слід людини, ровера, авта і хоч трьох тварин або птахів на снігу або ногкій землі.

- До т. 13. Вміє в'язати пластові вузли і пояснити, коли й де їх можна вживати.

- До т. 14. а) Вміє викликати лікаря, поліцію і пожежну сторожу;
- б) вміє дати допомогу в легких випадках (вмити і забандажувати малу рану, витягнути муху або інше занччщення з ока, тріску зі шкіри, перенести хворого на сідалці з рук, допомогти при ослабленні);
 - в) вміє погасити горючий одяг.

- До т. 15. а) Зробить якусь звичайну ужиткову річ або прикрасу з довільного матеріялу;
- б) вміє орудувати пластовим ножем, сокиркою, пилякою, кліщами і молотком;
 - в) вміє пришити гудзик, зашити дірку в одязі;
 - г) вміє надати поручений лист, гроші і пакунок.

Про пластову присягу

Поки розглянемо, до чого зобов'язує наша пластова присяга, треба нам з'ясувати собі, що це слово взагалі означає.

Присяга — це добровільна, звичайно прилюдна й урочиста заява, якою хтось зобов'язується безумовно і невідклично виконати якесь діло, жити або з усіх сил намагатись жити за точно визначеними умовами, а також не зробити якогось злого діла, хоч би які труднощі чи небезпеки довелося поборювати.

Предметом присяги пластуна можуть бути тільки зобов'язання чесні, непротивні Божим законам, нашій християнській моралі.

Є присяги, які зобов'язують на ціле життя, а є теж і пов'язані з виконанням якогось державного або суспільного діла чи уряду, на час військової служби або на час приналежності до якоїсь організації.

Присяга це дуже поважне зобов'язання, бо від її дотримання залежить часто щастя і добро одилиць, сі-



мей, безпека, а то й життя інших людей, часом усе майбутнє великого з'єднання (організації), а то і цілого народу чи держави.

Присягу складає чесна і відповідальна людина лише тоді, коли вона добре знає, до чого зобов'язується, для чого потрібно такої присяги, і має сильну постанову її щиро й по правді виконати.

Давні лицарі, от хоч би й наші княжі воїни, запорожці чи новітні борці за свободу, нерозприсягали перед боєм, що в обороні рідної країни будуть хоробро боротись, не жалюючи свого здоров'я, а то й життя.

Ми, пластуни, теж вибираємось на бій із злом, з неправдою, безхарактерністю й іншою поганню. Коли хочемо, щоб наші великі заміри здійснились, мусимо довір'яти кожному членові, як воякові в бою.

Тому, коли ми зрозуміємо суть і ціль Пласту, коли поспробуємо своїх сил, перейдемо з успіхом першу пластову пробу і станемо пластунами учасниками, зобов'язуємо себе взаємно присягою, що зробимо "у с е, щ о в н а ш і й с и л і", щоб бути добрими пластунами.

Тому, заки складемо цю нашу першу в житті свідому, добровільну й щирю присягу, нам треба добре роздумати, чи ми готові до неї, чи маємо сильну постанову й добру волю жити по-пластовому. Змагаючи до цього всією нашою силою, постійно поборюючи наші слабості, виконуємо це наше зобов'язання.

Ось як звучить дослівно наша пластова присяга, яку складаємо урочисто перед пластовим стягом як символом пластової ідеї й цілої організації:

"Присягаюсь своєю честю, що робитиму все, що в моїй силі, щоб:

Бути вірним Богові і Україні,

Помагати іншим,

Жити за пластовим законом і слухатись пластового проводу."

У цій присязі містяться всі наші пластові зобов'язання, зібрані у трьох точках. Їх звано "трьома головними обов'язками пластуна", що, як

три дороговкази, мають завжди стояти нам у пам'яті, про-
свічувати наш пластовий шлях у щоденному житті.

Вірність Богові і Україні

У дальшій частині цієї книжки, читаючи розділ
“Про добро й красу”, Ти знайдеш основніший розгляд
цієї для людей найважливішої справи: справи надлюд-
ського Добра й безспірної правди існування Творця
Всесвіту.

Тут, при нагоді пояснення нашої присяги, треба під-
креслити, що християнський моральний закон — віра
батьків і пращів наших, яка випродовж тисячі років
зрослася з культурою нашого народу й витворила сво-
єрідну красу нашого обряду — не наша найвища цін-
ність. Їй признаємо першість перед усіма іншими обо-
в'язками і достосовуємо нашу пластову поведінку до
засад християнської моралі.

Тому українські пластуни кріпко держаться віри
й обряду своїх предків. Немає н не може бути між на-
ми таких, що ради якихнебудь користей, вигід чи по-
честей зміняли б свій обряд, уже й не згадуючи про
віровизнання, бо це було б торгуванням святощами. Усі
ми не тільки зараховуємо себе до віруючих християн,
але й стараємося як слід виконувати обов'язки, які на-
кладають на нас наша віра і обряд. Людина, що вірить
у Бога, що шанує і цінить святощі, має внутрішній спо-
кій, перший і основний завдаток особистого щастя. А
ми, пластуни, хочемо бути щасливими й спричинятися
до щастя інших.

Бути вірним Україні — це наш обов'я-
зок, наше право й привілей, бо ж це значить бути вір-
ним усьому, що цілком природно нам близьке, дороге
й рідне. Навіть “нерозумні” тварини виявляють при-
в'язання до свого роду, стають в оборону своїх рідних,
а то й гинуть у бою за друзів. Подумаймо хоч би про
таких дрібних, а яких відважних комахок, як муравлі,
бджоли чи інші.

Наскільки ж більшою, глибшою, розумнішою є і повинна бути природна любов до свого рідного людини, найрозумнішої істоти на цьому світі. Кожна чесна й добра людина любить своїх батьків, що її привели на світ, своїх братів-сестер, з якими зросла, свою рідну мову, якою вимовляла перші дитячі слова, першу молитву, пісню, яку співала рідна мати, — усе, що може назвати своїм рідним. Така людина хоче знати про минуле свого роду-народу. Вона гордиться його славою, чеснотою, боліе його недолею, нещастям чи хибами.

Оця любов до усього рідного є поважною спонукою до поступу всієї людської культури, бо як поодинока людина, так і кожний народ хотів би у світі мати якесь значення, бажав би, щоб його мова, його пісня, твори його письменників стали відомими, щоб ціла його культура й цивілізація здобула пошану і признання інших націй і тим самим стала складовою частиною культури цілого людства.

Таке змагання кожного народу є виявом любови до свого рідного. Воно кожному зрозуміле, чесне, добре і справедливе, коли в ньому застосовують чесні засоби. Але знаємо з історії, що часто бували одиниці, полодарі, а то й народи, що хотіли здобути могутність, славу і значення насиллям, неправдою, підступами і грабунком інших народів.

Тому кожний народ стає до бою в обороні своїх рідних, рідної культури чи землі предків. Це любов до свого рідного, а не ненависть до чужого каже таким воїнам брати зброю в руки.

Впродовж довгих віків наш український народ складає великі докази любови й вірності своїй спільноті. Від древніх княжих лицарів аж до новітніх воїнів, він боронив рідну країну і, хоч переможений, усе наново ставав і стає до бою зі злом, неправдою і насиллям.

Ми можемо бути горді на цю чесноту нашого народу, на його незломність у змаганні до справедливости, правди й добра.

Ми, пластуни, хочемо бути гідними наслідниками наших славних предків і готуватись до всіх небезпек та грудів, що можуть ставати на нашому шляху.

Багато наших друзів, від початку існування Пласту, довели й доводять вірність Україні своїми жертвеними трудами й змаганнями, а багато склало їй найвищу жертву — своє молоде життя.

Але, хоч готові на все, ми хочемо жити й цілим нашим життям доводити любов і вірність рідній спільноті.

Наш великий поет Іван Франко залишив нам, немов світляний дороговказ, свої слова, свій заклик:

“Кожний думай, що на Тобі
Міліонів стан стоїть,
Що за долю міліонів
Мусиш дати Ти одвіт!”*)

Це почуття відповідальности кожного з нас за долю рідної спільноти каже нам добро всіх українців, української культури і цілої нації ставити вище своєї вигоди, користи, своїх особистих справ чи справ якогось гурта людей.

Завжди пильно дбаймо про те, щоб ту любов і вірність ми виявляли більше ділами, ніж святочними словами, як кажуть — “на показ” чи на сцені. Якби наші слова не покривалися з ділами в щоденному приватному житті, то це була б, за словами Шевченка, “великих слів велика сила, а більш нічого”...

Ось так ми, пластуни, розуміємо справжню вірність Україні. Цю вірність можемо виявляти, живучи на рідній землі, як і донебудь поза її межами.

Україна — це не тільки наша прадідня земля, а й уся наша українська спільнота, де б вона не жила в широкому світі, її культура, її добра слава, її належне місце у колі вільних народів.

Щоб ми могли ставати в оборону її прав і значення

*) *Форма міліон задовлена віршем. За сучасним правописом слід писати мільйон. — Ред.*

у світі, нам треба знати добре рідну історію, мову й усі інші ділянки українознавства. Нам треба, де б ми не були, відважно признаватись до свого народу і своєю поведінкою здобувати йому добру славу.

Пластун свідомий того, що хто для вигоди чи особистої користи міняє своє прізвище, той не тільки важко провиняється супроти своєї спільноти. Приймаючи чужу подобу, він обманює тих, до яких хотів би пристати, а то й самого себе.

Численні приклади вказують на те, що справжнє значення і славу здобувають серед чужого світу якраз люди, які попри талановитість, глибоке знання і високу культуру дорожать своїм рідним, явно й чесно визнають приналежність до свого народу. Ця чеснота саме спричиняється до більшої для них пошани, допомагає здобути великі осяги.

Тепер багато українців живе поза кордонами рідної землі. Буває й так, що в наслідок особливих умов або занедбання батьків вони слабо, а то й цілком не володіють рідною мовою. Все ж таки велика більшість відчуває себе українцями і тримає зв'язок з рідною спільнотою. Нам треба їм допомагати цей зв'язок втримати і посилити. Даваймо їм нагоду пізнати українську культуру, вивчати рідну мову, здобути знання, щоб у своєму середовищі вони могли стати в оборону країни, з якої всі походимо.

Переконаймо їх, що любов і пошана до їх батьків і всього, що їм дороге, оперта на четвертій заповіді Божій, не перешкоджає їм бути добрими громадянами країни народження чи держави, у якій живуть.

Якраз можливість бути собою, плекати ту природну любов до всього, що по Богові людині найдорожче, робить відношення до країн поселення ясним і щирим. Воно дозволяє з чистим сумлінням бути їх добрими громадянами.

Та перш за все знаймо, що не наші слова, а наш добрий приклад у щоденному житті буде для всіх переконливим.

Герб і прапори

Від найдавніших часів воїни носили на одязі та на зброї різні знаки: особисті, родові та племінні, щоб можна було їх розпізнавати. Згодом (у XII столітті) оформлюються ті знаки у т. зв. герби на щитах лицарів.

Особливо надавалися до нього залізни панцери, які покривали все тіло, і шоломи, що закривали й обличчя. Пізнати озброєного лицаря на турнірах чи в бою можна було тільки по знаку, по гербі, уміщеному на щиті.

Ті, що в час лицарських турнірів (двобеїв) викликали до бою, звалися "геральдами" або "герольдами". Від цього й науку про герби та їх історію називають "геральдикой".

Герби князів з часом прийнялись як відзнаки країн і держав, якими вони володіли, а є теж і герби, що їх надали такі володарі якійсь спільноті, наприклад, якомусь місту чи лицарському ордену.

Українські князі, лицарство й міста мали свої різні герби. Найстаршим гербом княжої української держави і символом нашої соборности є ТРИЗУБ, знак князя Володимира Великого і його наслідників, що зберігся на монетах із часу його панування (980 — 1015 р.), коли Україна була могутньою державою. Його знайдено також на цеглах Десятинної церкви і в інших церквах княжої доби.

В час нашого державного відродження (1917 рік) тодішня наша влада прийняла знову тризуб як державний герб. Його вживано як золотий тризуб на блакитному полі щита.

На державних печатках був він обведений особливим орнаментом.

Тризуб — це відзнака всіх вільних українців, символ нашої нації, її непереможности й змагання до вільного, незалежного життя.



Тризуб на монетах
вел. князя Володимира



Тризуб на державній печатці
Української Народної
Республіки

Такого самого старинного походження є національні кольори і національний прапор. Вони постали з кольорів на гербах володарів. В давні часи прапори мали вигляд подовгастих смуг різних кольорів. У новіші часи зустрічаємо також прапори одного кольору, із знаками (гербами) володарів, країн чи міст. На прапорах не буває будь-яких інших знаків, написів, прикрас тощо.

Відомості про українські прапори за княжих часів зустрічаємо іноді в наших літописах і інших давніх творах, а в народних піснях козацької доби співається про малинові та інші прапори.

У час державного відродження в новітній історії наш національний прапор складають два кольори: блакитний і жовтий, що розділяють полотнище вздовж на дві рівні частини. Ці кольори походять від герба Галицької землі.

Цей наш національний прапор на рівні з національним гербом має право на найвищу честь і пошану, тому мусимо вміти носити, зберігати його й шанувати.

Прапори вивішують публічно під час національних свят, а також на почесному місці там, де згуртована якась частина української спільноти для якогось поважного святкування чи поважної зустрічі (тобто не на забаві, в ресторані і т. п., де він міг би бути наражений на легковаження або зневагу). При вивішуванні серед інших прапорів, хоругов, стягів чи інших знаків, він має займати почесне місце. Його вивішують найвище, попереду інших прапорів або по правому боці (по лівому від глядача).

У походах блакитно-жовтий прапор слід нести перед усіма іншими або праворуч від них.

У будинках уміщують його на підвищенні на фронтівій стіні або на сцені, завжди по правому боці промовця (по лівому від глядача). Коли його вивішують або несуть поза межами України, то прапор даної країни має першість, тобто стоїть чи його несуть по правому боці.

На вільному повітрі (серед природи) підносять його вранці не раніше сходу сонця й опускають при заході. Брудного або пошкодженого національного прапора не слід вивішувати. Коли він брудний або пошкоджений, треба його спалити. Очевидно, це не стосується військових і інших стягів, які могли бути пошкоджені в бою, знищені довгим уживанням тощо. Національний прапор завжди слід переховувати у спеціальній обгортці. Його не вільно вживати у грах, теренових вправах, ані як предмет, що його можна відбирати, викрадати тощо. Вивішувати можна прапор тільки у правильному порядку кольорів чи емблем. Він не сміє доторкатися землі, підлоги чи води. Не вільно вживати його в характері будь-якої прикраси чи декорації (за винятком малих прапорців).

Прапор, спущений на шоглі до половини, означає національну жалобу.

Різнокольорові, багато гаптовані знамена військових частин, товариств і організацій звемо стягами.

На стягах уміщують звичайно стрічку з кокардою

в національних кольорах, і тому їх треба шанувати і зберігати, як національний прапор.

Втратити в бою прапор чи стяг або допустити, щоб він попав у руки ворога, це найбільша ганьба для тих, хто йде під цим прапором. Тому в обороні прапора або військового стягу як символу ідеї, за яку йшла боротьба, багато борців складало своє життя.

Український національний гімн

Кожна нація має свою урочисту пісню над піснями, яка зветься гімном. Гімн — це похвальна пісня, яку співають у честь Бога, народу, держави, організації. Слова його поважні, достойні, і так само мелодія гімну велична й урочиста.

Його співають на національних або громадських святах з великою повагою і тим віддають пошану ідеї, що її оспівує гімн.

Український національний гімн, слова якого написав П. Чубинський, а музику М. Вербицький, такий:

Ще не вмерла Україна, ні слава, ні воля,
Ще нам, браття молодії, усміхнеться доля,
Згинуть наші веріженьки, як роса на сонці,
Запануєм і ми, браття, у своїй сторонці.
Душу, тіло ми положим за нашу свободу
І покажем, що ми, браття, козацького роду.

Слова національного гімну кажуть нам, що найвища цінність українського народу це "слава й воля" України у своїй власній незалежній державі. І хоч Україна сьогодні не є вільною, та вона "не вмерла", живе в українських серцях. Але щоб зажити вільним життям, "запанувати у рідній сторонці", треба на це заслужити. Волю треба добувати великими жертвами праці, трудів, невигод, а навіть найвищою ціною власного життя: "душу, тіло" положити "за нашу свободу".

Національний гимн можна співати тільки з нагоди поважного свята, важливих зборів, зустрічей, сходин тощо, точно дотримуючись правильності слів і мелодії. Під час співу національного гимну всі присутні повинні стояти, чоловіки знімають накриття голови, а пластуни в одностроях віддають почесьт згідно з приписами в порядку.

Добрий учинок

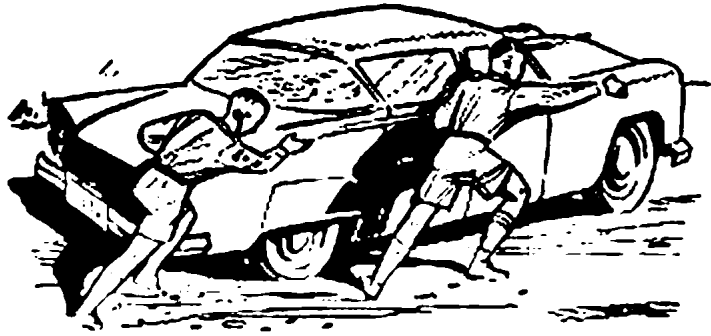
Пластовий добрий учинок це переведення в діло “другого головного обов'язку” з нашої присяги. Помогати іншим — це одна з основних заповідей Христової віри, яка наказує “любити ближнього, як самого себе”. Тому цю чесноту плекали ще давні лицарі. Її поручали теж і славні українські мужі, як ось князь Володимир Мономах, про що знаємо з історії та з його “Поучення”, яке залишив своїм дітям і нам усім.

Щоб ця лицарська прикмета стала нашою звичкою, мусимо подолати малу трудність, а радше вишукати щодня нагоду виконати щось, до чого ми зовсім не зобов'язані поза Пластом, до чого не маємо доручення ні від батьків, ні від учителів, загалом ні від кого, хто має право нам наказувати, і за що ніколи не беремо й не надіємось нагороди. Це не мусить бути щось надзвичайне. Ось, наприклад, входжу до церкви й бачу, що якийсь сліпий не може дошукатись дверей. Поведу його й відчиню йому двері. Або: читаю книжку, випозичену з бібліотеки, і бачу недоречні написи, завваги тощо, пороблені якимсь некультурним читачем — вимажу їх, щоб пошесть некультурности не ширилась далі. Або ще: чую дома, що нема кому прибрати й винести сміття. Мама, хоч утомлена працею, збирається це сама зробити. Я зголошуюсь, що це зроблю. Піду й виконаю дбайливо. Або: шкільний друг не може зрозуміти й вивчити лекції математики, яку я добре знаю, а він не

може поправити собі поганої оцінки. Кажу йому, що зайду до нього, щоб проробити з ним цю лекцію. Може ще: бачу на дорозі, де їздять вози й авта, маленьку дитину, яка, мабуть, під час неприсутности матері, виїшла з хати. Візьму її за руку й спроваджу з дороги або ще запитаю, чия вона, і подбаю, щоб її забрати, поки не трапилось якесь лихо. А далі: іду хідником і бачу на ньому побите скло або скручений дріт — зберу цю перешкоду з дороги, щоб хтось, ідучи в темноті або необережно, не покалічив себе. На чийсь подяку часом не стидаюся сказати, що це пластовий обов'язок. Якщо є нагода, можемо й тварині зробити добрий учинок. Наприклад: хоче собака дістатись до хати, а брама зачине-на. Відчиню їй і замкну за нею. Або: на хідник упала бджола, обтяжена пожитком, і не може підлетіти — підставляю їй галузку, щоб двигнулась і підлетіла, або хоч відсуну її з хідника, щоб її хто не розтопав. Очевидно, треба нам з тваринами бути обережними, бо тварина нерозуміє нашого доброго наміру й боїться небезпеки, отже борониться.

Бачимо, це самі дрібнички, легкі для виконання, але в наслідках нерозуміння дуже важливі. Треба лише приглядатися всьому, помічати й передбачувати, а тоді найдемо щодня легко нагоду до доброго вчинку, і то не одну. Отже, треба нам один добрий вчинок на день конче зробити й подумати, якій точці пластового закону він відповідає.

Поки звикнемо пам'ятати й розуміти суть доброго вчинку (а воно теж потрібно до пластової проби), треба такий пластовий учинок кожного дня записати на листку паперу або в щоденнику й дати його наступного дня, чи на сходинах, в порядникові для перевірки. З часом звикаємо до виконання добрих діл так, що виконуємо їх щодня чимало, навіть не думаючи про їхнє пластове значення. Свідомість добра нашого вчинку є, отже, потрібна для окреслення його як "пластовий добрий учинок".



У намірі пластового доброго вчинку є ще одна думка, що її ми повинні відкрити, зрозуміти та впровадити в життя. А саме йдеться про те, щоб ми звикли думати, піклуватися, дбати про інших. Хто до того звикне, має право сподіватися, що так само інші будуть думати про нього. Це без порівняння краще, ніж — як це з правила буває — кожний думає й дбає лише про себе самого. Подумаймо таке: ланцюг — це щось одне, спільне, навіть дуже сильне, хоч складене з частин-ланок. Ці ланки, кожна окремо, творять лише купу куснів заліза — штовхнеш ногою, то розсипляться. Але ж коли одна за одну заложена — це сила: нелегко або й узагалі не розірвеш. Так і люди: коли один одним не зацікавлений, один до одного байдужий в добрі чи горі — тоді це зграя, товпа людей. Крикне хто: горить! — і всі кинуться в розтіч. Нераз один одного штовхає ногами, кулаками, ліктями. Описують часом у шоденниках, як то малий хлопець вирятував дитину, що потопала. Але ж знову бувало, що діти гралися й одне необережно занхало голову в якусь петлю, почало душитися, а інші побачили це й повтікали, замість звільнити, відв'язати й кликати допомоги. Дитина задушилася, хоч легко можна було її врятувати. Пластунові треба звикнути думати про інших, бути завжди готовим допомогти, порятувати, прислужитися іншим. Треба завжди мати бажання зробити іншому якусь приємність; побажати йому в день іменин чи народження, дати дрібний дарунок, висловити радість, коли йому щось добре повелось, але

теж потішити його, коли не повелось, сказати слово співчуття засумованому тощо. Це не на те, щоб домогатись для себе теж прислуг, дарунків, побажань. Це зайве. Воно так буде, коли буде між нами багато добрих пластунів і коли кожний буде думати більше про інших, ніж про себе. Покищо даймо початок ми як пластуни.

А треба сказати, що ми зовсім не перші в цьому. Ось подивись на своїх батьків. Скільки вони обоє на-трудяться довгі роки для того, щоб дітей прожити, одягнути, "вивести в люди" — як кажуть. Це не для себе вони так тяжко працюють, а для нас. Подумаймо ж про них у день їхніх іменин. Подякуймо їм, як уміємо й можемо, за їхню доброту, а способом життя й відношення до них і до цілої сім'ї віддячуймо їм за труд і дбайливість.

Щоденник пластуна

Зладь собі пластовий записник, гарно й тривало обкладений, і зараз почни списувати день по дневі Твої добрі вчинки. Хай, одначе, ті записки добрих учинків будуть початком справжнього щоденника, без якого пластуни не повинен обходитись. Річ незвичайно важлива для розвитку інтелігенції, знання й характеру здавати собі день по дневі справу зі своїх діл, переживань, почувань. Коли ті переживання й почування описуємо під свіжим враженням, то такий щоденник стає з часом наче фільмом, на якому людина може бачити розвиток свого характеру, світогляду тощо. При тому, коли те все списуємо, бажаємо собі, щоб кожний наш день був повний змісту, щоб списане було мудре й характерне. Впродовж дня будемо теж пам'ятати саме так робити, щоб було що записати у щоденник.

Писати щоденник нелегко, як нелегко людині відразу здавати собі добре справу зі своїх учинків і почу-

вань. Але списуймо, як уміємо, хоч би спочатку просто і наївно.

З часом писатимемо щораз ліпше, бо щораз краще будемо оцінювати самих себе. А коли навчимося оцінювати влучно самих себе і слідити за нашим власним духовим розвитком, зуміємо теж як слід справедливо й безсторонньо оцінювати інших. Ще чогось важливого навчимося при тому: писати листи. Бо лист не що інше, а власне таке описування хоч би й буденних подій і почувань, які нас заторкають, ворушать, цікавлять, про які думаємо й бажаємо поділитися з тим, до кого пишемо. Але треба приглядатися, відчувати, цікавитись, думати, виробляти собі переконання — а це буде цікаве теж для інших. Щоденник є саме таким листом до себе самого, такою розмовою зі собою самим.

Мусимо все таки пам'ятати, щоб щоденника не лишати будь-де і не дати будь-кому читати, бо, це поперше, так можна б необережно зраджувати часом пластові тайни, заподіяти кривду собі чи іншим, а подруге, наразитись на нерозумні дотепи неповажних осіб.

Для прикладу, як можуть виглядати такі розмови із самим собою, ось Тобі декілька листків із щоденника юнака, пластуна скоба з 1921 р. у Львові:

17 КВІТНЯ, ЧЕТВЕР

Добрий учинок: Пополудні о 3-ій год. я ходив до міста за домашніми орудками, виручаючи сестру. Зголосився добровільно. При тій нагоді я зробив цікавий досвід. Я постановив собі, що в переході Академічною вулицею буду дивитися на виставу паперової крамниці лише тоді, коли переходитиму поволі попри неї, а згодом спробую пригадати собі, що я побачив. І ось я переконався, що в моїй пам'яті лишився тільки один предмет: притискач до листів з якогось дуже гарного зеленого каменю з білими неначе хмарками в середині. Всі інші предмети пропали з моєї пам'яті, наче у мряці, хоч знаю, що я мусів їх бачити. Думаю, що це важливий

пластовий досвід, який повчає, що при вправах, в яких ідеться про те, щоб запам'ятати більшу кількість предметів, слів тощо, треба вміти не задивитись чи не заслухатись в одну річ, хоч би вона нас дуже цікавила. Це повинно залежати від нашої свобідної волі, а розум повинен рішати, коли вільно нам задивитись чи заслухатись, а коли ні. В кого ця вмільсть ще як слід не розвинена, той дозволить будь-якій дрібничці відвернути свою увагу від речей чи подій великого значення. Я пізніше ще передумував це й найшов багато прикладів у своїх власних пригодах і в моїх знайомих і бачу, які не раз бувають важливі наслідки того.

Коли я вертався додому, зустрів Романа, який обіцяв завтра зайти до мене.

Від 4-ої до 7-ої я вчився. Важко приходиться панувати над увагою. Читаю, наприклад, грецьку граматику, перечитав цілу сторінку, хочу повторити, а тут наче проспав, не знаю навіть, про що йшлося, бо думав про щось зовсім інше. Яке то дивне, що мої очі читають, а мізок займається чимсь іншим. Виходить, що в мізку якась інша частина призначена бачити, а інша — думати. Мабуть, розумію, чому деякі люди бачили багато, а все таки не є мудріші від інших. У них частина мізку, призначена думати й розуміти те, що бачили очі, здається, не розвинулися як слід. Те ж саме, думаю, з читанням: можна перечитати томи книжок, а лишитись нерозумним. Тож навіть не варто читати, коли при тому не працює частина мізку, призначена думати. Треба змушувати ту частину мізку завжди думати про те, що бачать очі чи чують вуха.

Але на сьогодні досить цих міркувань. Післязавтра (в суботу) немає шкільної науки. Це дуже добре, бо завтра прийде Роман, і на все буде досить вільного часу. Два дні вільні!!

10 КВІТНЯ, П'ЯТНИЦЯ

Добрий учинок: Вертаючись зі школи, я зустрів селянина, що приїхав до Львова відвідати сина в лікарні.

Не знав дороги. Я завів його майже до самої лікарні. З вдячності він запрошував пластунів відвідати його, як підемо у мандрівку, навіть хотів щось платити. Я пояснив, що за добре діло пластуни нагороди не приймають, але хто зна, чи колись не відвідаємо його подорозі.

О 3-ій годині прийшов Роман. Як звичайно, дуже приємно нам пройшов час. Радію все наново, що ми з ним стали друзями. Сьогодні саме рік, як він послухав моєї поради і вписався до Пласту. Раніше ми зустрічались тільки у школі. Аж у Пласті я пізнав, який це добрий і розумний друг. Сьогодні він оповідав мені, що хоче запропонувати нашій курінній старшині видавати пластовий часопис. Хотів би я дуже, щоб воно вдалося. Я обіцяв навіть написати вже до першого числа мале оповідання з життя пластунів. Пластовий часопис — дуже важлива річ. Не одне оплатиться написати, коли знаємо, що більше людей буде читати і про це думати. Такий часопис радо прочитають не тільки пластуни, а й інші люди, які люблять молодь і бажають їй добра. Цікаво буде їм довідатись, якими ідеалами живе українська молодь.

Добрий пластун з того Романа. Я сам уже неодне придумав для розвитку нашого Пласту, але цим замислом він мене перевищив. Це вдасться! Мусить удатися! Ще два роки, ще рік тому я сумнівався б, чи такий замисел вдасться виконати, бо тоді Пласт в нашому місті щойно ставав на ноги. Тоді, бувало, задумувались ми не раз над тим, як би то — от не пам'ятаю докладно слів Шевченка — “розпанахати погане, гниле серце і вицідить сукровату й налити живої, тії крові козацької, чистої, святої” у жили наших пластунів. Так важко було вирвати шляхетного духа молодости з холодних обіймів нашої буденщини, того духа, що повинен буюти високо на крилах своїх поринів над сірим прозаїчним буднем. Бувало, зустрічалося одного по одному якихось байдужих, сонливих хлопців, які самі не знали, чого шукає їх молодечий інстинкт, та й не розуміли нас — своїх друзів, що показували їм верхи, осяяні золотим сявком сонця,

і закликали їх летіти разом з нами високо вгору, у вільні, ясні, веселі простори молодого ідейного життя. Важким зусиллям розгортали незвичні до руху крила і вже їх знову опускали, жаліючи, що послухали намови й непотрібно наразились на труд: так і верталися до лінивого безділля. Жаль дивитися на володаря небосажних верхів, орла, знесилоного довгою неволею в клітці, з охляло опущеними крилами. Богу дякувати — це вже минуло. Сьогодні нас багато, не рабів, не охлялих орлів, негідних назви пластуна, а бистрих юнаків, які шукають нагоди, щоб виявити свою енергію до діла, до повного молодечого життя, до краси.

Мушу кінчати, бо треба виконати свою частину праці у нашому городі (до речі — це добрий пророк).

19 КВІТНЯ, СУБОТА

Добрий учинок. Дивний випадок: допомагаючи батькові садити овочеві дерева, я побачив на одному з них пташку і то неабияку, а справжнього жовтого канарка. Видно, десь утік з клітки, а наш кіт уже до нього підкрадався. Якимсь вдалося мені його підійти та піймати, а тут сусідка з другого боку вулиці якраз прибігла і питає, чи хто не бачив її улюбленця. Очевидно, дістала його здорового назад, а був би марно загинув. Я вважаю це добрим учинком, бо поміч батькові в городі то потрохи обов'язок, а потрохи приємність. Цілий час думав про цей задум Романа з нашим журналом. От він сьогодні задумав часопис — воно вже наче є. Завтра я придумаю знов щось нове — і воно теж буде. Все буде, чого забажаєм, усе буде, мусить бути, бо в нас у Пласті, у тій дисциплінованій злуці молодих енергійних орлів є сила, є вся краса життя.

Коли ми рішимо, що мусимо добути нашому народові вільне життя на своїй землі, то ми, пластуни, це переведемо. Наше пластова слово тверде. Вже минув той час, коли ми легко забували, що ми пластуни, що наше гасло: "Воля й рух".

Щаслива думка! Те, що тут у моєму щоденнику цими днями пишу, відчитаю на сходинах нашого гуртка. Розведемо дискусію, і, може, друзі рішать помістити це в нашому часописі. Хай би й інші гуртки завели розмови про значення й вартість нашого уладу, наших постанов, нашого пластового слова. Я бажав би собі, щоб у такому почуванні нашої збірної сили й певности кожний гурток вписав у свою книгу тверде пластове слово:

Хай живе незалежна, вільна Україна!

Нетерпляче жду суботи й дискусії на сходинах. Я цікавий, що скаже Роман, що скажуть інші друзі. А може? Може, хтось принесе ще щось краще..."

Третій головний обов'язок пластуна

Про сам пластовий закон, його поодинокі точки прочитаєш у розділі про правила Великої Гри. Тепер хотіли б ми, щоб Ти був свідомий того, що, склавши пластову присягу, Ти будеш обов'язаний "робити все, що в Твоїй силі," щоб справді бути словним, сумлінним, точним, ощадним, справедливим, ввічливим, братерським, зрівноваженим, корисним, дисциплінованим, пильним, дбалим про здоров'я, дбалим про красу, завжди доброї думки. Це значить — не тільки знати, яким Ти маєш бути, але так в буденному житті ці прикмети, цю "пластову поставу" — як це ми називаємо — мати, щораз більше закріплювати, щоб інші люди пізнавали, що Ти пластун.

Ти можеш, очевидно, часом мати труднощі. Часом Твої скобини крила можуть все таки бути заслабкі. Може, ніхто цього й не помітить, але Ти сам знаєш, що ось Ти спізнився на збірку, на Богослуження або на якесь свято, або в поведінці з другом у школі був незрівноважений тощо. Це може трапитись. Може бути й таке, що вже по присязі Ти провинишся і заслужиш на пластову пересторогу. Дай Боже, щоб воно Тобі ніколи не трапилось, щоб Твої крила були сильні й не подались

якійсь хвилевій слабості. Не в тому справа. Ми хотіли б одначе, щоб Ти не думав, що вже одним таким випадком Ти зламав свою присягу. Ні, ще на шастя ні. Але так могло б статись, якби Ти не старався перебороти в собі ці погані навикки чи ознаки, якби Твоя присяга не була щира, якби Ти свідомо не хотів ужити всіх своїх сил, щоб воно не повторилось. Не кожному однаково легко приходитьсь чогось навчитися, щось осягнути. Але кожний може "робити, що в його силі". Слабодухи не витримують, знеохочуються, коли треба витримати у постанові. Але цього не зробить справжній пластун. Пробуючи знов і знов, він поборює всі труднощі й свої власні слабості, ступнево скріплюючи свої сили. Ось подумай, як роблять спортовці-змагуни. Не зразу ж можуть вони піднести великий тягар чи подужати сильного противника. Вони постійною витривалою вправою доходять до того, що їх м'язи ростуть, набирають незвичайної тугости. Як ніхто не вродився готовим сильним і зручним змагуном, так і нема нікого, хто без постійної вправи мав би відразу сильну волю і незламний характер. Тяжко повірити, щоб Твої крила були такі немічні, що, без уваги на Твою добру волю і допомогу друзів, Тобі не вдалось би їх скріпити до повного, здорового лету. Але коли б так було, тоді, очевидно, Ти мусів би залишити пластові ряди і тим самим звільнитись від зобов'язань, які Тобі не під силу. Це було б чесніше, ніж бути у Пласті і своїми учинками приносити йому шкоду.

Але ми знаємо з досвіду, що при добрій волі кожний юнак, хоч би з допомогою друзів, може "свої крила" й цілу свою пластову поставу розвинути, на добро і втіху друзів і цілого Пласту.

А якщо йдеться про слухняність пластовій старшині, то ми хотіли б пригадати Тобі, як то наш славний князь Ярослав Мудрий скликав своїх синів і хотів на прикладі показати їм силу згідливої, дисциплінованої спільноти. Він дав їм поодинокі лозові прутики і казав наймолодшому їх поламати. Очевидно, це вдалося йо-



му без жадного зусилля. А потім він дав найстаршому (тобто найсильнішому) жмут таких прутиків, зв'язаних разом, і казав ту в'язку зламати. Але це не вдалося, хоч найстарший напружував усі сили. "Так, — сказав князь, — не зломить вас ніяка ворожа сила, коли будете разом у згідливій спільноті". Це дуже гарний і повчальний приклад. Але тепер Ти подумай над одною, здавалося б, дрібною справою. Оця в'язка прутів, що її князь казав ламати, була зв'язана, поодинокі прутики творили разом одну спільноту — в'язку, і це давало їм силу. Оце й є та дисципліна, той правопорядок, що ми його у Пласті хочемо плекати, що повинен відзначати наш пластовий стиль життя.

У нашому народі, що має так багато гарних прикмет, є і деякі погані, яких треба було б позбутись. Були численні випадки в нашій історії, коли цілий народ мусів потерпіти через те, що не було слухняности своїй владі. Це коштувало нашому народові багато крові найкращих синів, багато років неволі. Може, відома Тобі пісня, яку склав наш великий гетьман Іван Мазепа. Ось для пригадки її частина, писана тодішньою українською книжною мовою:

"Всі покою щиро прагнуть,
А не в сідок гум всі тягнуть.
Той направо, той наліво,
А всі браття — тото диво!

Не маш любви, не маш згоди,
Од Жовтої взявши Води,
През незгеду всі пропали,
Самі себе звоювали.

Ей, братище, пора знати,
Що не всім нам памувати,
Не всім дано всеє знати
І речам керувати.

На корабель поглядимо,
Много людей калічимо,
Однак стерник сам керуєт,
Весь корабель управуєт.

Пчулка бідна матку маєт
І оное послухаст!
Жаль ся, Боже, України,
Що не вкуні маєє сини!"

.

Неслухняність, бунт, незгода — це наші слабощі,
яких мусимо вистерігатися.

У Пласті ми вибираємо провідників у гуртку, у ку-
рені, у станиці, стараючись, щоб вони були якнайкращі.
Так довго, доки вони при владі, їм належить наша по-
шана, ми їм повинні бути слухняними, бо інакше вони
не могли б керувати роботою. У прикладі сходин при-
хильників впорядник вияснює юнакам, що ми взорували-
сь де в чому на нашому запорізькому лицарстві. На-

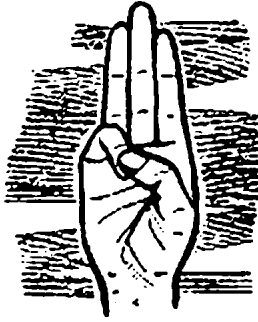
кази кошового були святі, і йому корились усі, навіть найближчі його друзі. Так, як запорожці, так і ми, пластуни, свobodно і добровільно вибираємо наших провідників у гуртку, курені, станиці чи крайовій організації. Але коли вже ми його вибрали, то хочемо, щоб провід наш був справжнім авторитетом, бо тільки тоді наші спільні зусилля матимуть успіх. За свою діяльність провід відповідає перед нами всіма на річних зборах. Тоді може кожний висловити свою думку, навіть і дуже критичну, але накази нашої добровільно обраної влади ми у Пласті виконуємо без жадного спротиву і нарікань, стараючись виконати їх якнайкраще і якнайточніше, а тільки після виконання можна, і то у відповідній формі, висловити свою критику. І знов, як у запорожців кошовий і старшина вважали себе далі друзями рівними з усіма — так і в нас між провідниками і рештою пластунів існує дружнє відношення. Це створює наш “пластовий стиль”, наш спосіб почуття правопорядку, пластової дисциплінованості. Це те, що в'яже нас разом і робить нас, нашу організацію, сильною — як ту в'язку прутиків князя Ярослава.

На цей наш правопорядок, слухняність нашої влади, ми присягаємо своєю честю.

Пластовий обіт

Присяга це зобов'язання, обіт це поважна обітниця чи коротке з'ясування, як задумуємо виконувати те все, чого від нас, пластунів, сподівається український народ.

Пластовий обіт вплетений у церемоніал пластової присяги як її доповнення, і його продеклямують або співають після складення самого зобов'язання.



В пожежах всесвітніх, у луках кривавих,
Під громом гармат, у важкій боротьбі,
На лицарську честь і на предківську славу
Вітчизні обіти складаю такі:

Плекатиму силу і тіла, і духа,
Щоб нарід мій волею, могутнім зростає,
Щоб в думках журливих незольмича туга
Замовила, а гордо щоб спів наш лунав.

Красу я і щастя по всій Україні
Ширитиму, власний забуду свій труд,
Щоб чола розжмарив і виправив спшки,
Щоб зір змив до неба відроджений люд.

Я працю й невдачі, всі злидні й недолю
Прийму як завдання великої гри,
З життям поборюсь, як з трудами у полі,
Мину обережно зрадливі кри.

А легом крил скоба під хмарн полинку
І бистро розгляну всю земтю мою,
Промірю тернисті шляхи України,
До щастя Вітчизну мою поведу.

ПЛАСТОВИЙ ОБІТ

Слова: Діус
Музика: Ю. Пасечний

Moderato

В ДО - МЕ - ЖАХ ВСЕ - СМІ - МІХ, У ВІ - НАХ ВІН -

ВА - СНІХ, ВІН ТРО - МОМ ГАР - МАХ, У ВАШ - НІХ ВО - РОТЬ -

ІХ, НА ЛІН - ЦАР - СЬМУ ЧЕСТЬ І НА ЗЕМ - ЛІХ - СЬМУ

СІА - ВІ ВІТ ЧІС, МІ О - НІ - ТІ СІЛА - ДА - Ю ТА - НІ.

ЯК РОЗУМІТИ ЦЕЙ ОБІТ?

Обіт складається з двох окремих частин: перша строфа творить вступ, а дальші чотири строфи — зміст обіту. Слова обіту склав д-р О. Тисовський у час першої світової війни, а вперше виголосила його, як присягу, тодішня 1-а чота пластового "полка" (тепер "куреня") ім. Петра Конашевича-Сагайдачного у Львові, 19 грудня 1916 р. на своїх перших чотових сходинах.

Тому у вступі з'ясовано умови воєнного часу, серед яких пластова молодь складала присягу на вірність Україні.

І хоч проминуло від першої світової війни декілька десятиліть і умови змінилися, то боротьба за правду і добро, за волю і справедливість іде безперервно далі.

Свідомі цього і для пам'яті про пластунів тодішнього і дальшого часу, з якими лучать нас ті самі ідеї і цілі, залишаємо цей вступ без змін. Музику до пластового обіту склав на народний мотив пл. сен. Ю. Пясецький.

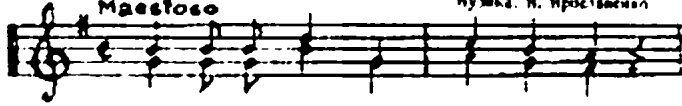
Сам же обіт складається з 4-ох строф відповідно до 4-ох літер нашого пластового гасла "Скоб". Кожна строфа пояснює теж одне слово гасла "Сильно, красно, обережно, быстро" з коротким окресленням значення кожного з них: силу маємо плекати на те, щоб український народ здобув волю і мав силу її завжди оборонити, щоб став могутнім і щоб ми, українці, почували себе бадьорими, а не оспівували журбу й смуток, наче якісь невольники. Ми, пластуни, маємо ширити красу й радість, не зважаючи на всі труднощі, бо лише вони дають розраду народові. Ми, пластуни, ведемо життя в таборах, на прогулянках у лісах і полях, серед трудів і пригод на те, щоб пізніше боротьба з труднощами в житті не була нам дуже важкою, а наші вправи в слідженні, зарадності, спостережливості тощо дають нам опісля змогу передбачувати й пізнавати небезпеки, що їх прийдеться нам не раз обережно оминати. Вкінці ж треба нам розвинути в себе бистроту ума, щоб зрозуміти історію нашого народу, знайти причини різних невдач і підшукати способи, як поліпшити долю батьківщини.

Пластовий гімн

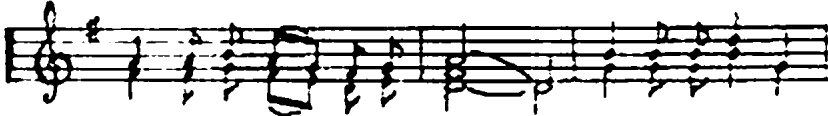
Слова: Дроз

Музика: Н. Прокоф'єв

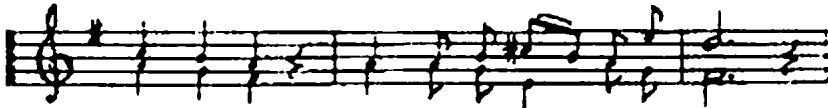
Маєсто



ШИТ У - КРА . І . НИ І КРА - СЯ,



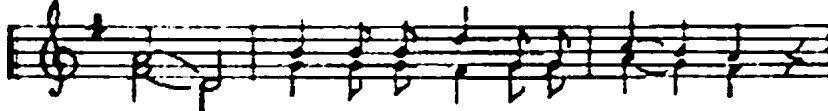
СЯО - ВЯ ОР - КИ . НИИ НИ РІД — ПЮ - ВЯ - МО СОМ - ЯЄ.



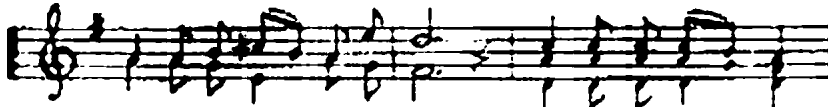
РІД, НИТ : ТЯ ПЮ - ВЯ - МО ДО . РЮ І СЯТ.



ПЛАСТ - НА - ВА ГОР - ДІСТІ І МЯ - Р . ПЮ - ВЯ ОУ - ТЯО - КІ - МАШ



ТРЕД — ВУН - ЯНИ В НИИ СЮ . РІД, НА - ДІ - Я



В ПЛА - СТІ РО - СІЄ МО - ВНИ БЮД БРАТ - Я, ПО - РА НАМ



СА - МУ - ТИ В РАД — СТЕГ ПЛА - СТО - ВНИ БІ - ДИ



НЕ - ТЯ СА - ОУ ВКРА - І . НИ ПЯМ - ЯТАТИ

1.

Цвіт України і краса,
Смолив орлиний ми рід,
Любимо сонце, рух, життя,
Любимо волю і світ.

Пласт — наша гордість і мрія,
Любів Отчизні — наш труд,
Буйний в нім порив, надія,
В Пласті росте новий люд.

Браття, пора нам стати в ряд,
Стяг пластовий підійняти,
Славу України придбати!

2.

Сонце по небі колує,
Знають і хмари свій шлях,
Вітер невпинно мандрує
По України полях.

Ми ж сонця ясного діти,
Вольного вітру брати,
Мали б в безділлі змарніти,
Цілі життя не знайти?!

Браття, пора нам стати в ряд,
Стяг пластовий підійняти,
Славу України придбати!

Як розуміти цей гімн?

Пластовий гімн — це наша урочиста пісня, що закріплює духа, додає віри й завзяття поконувати труднощі, які намагаються припинити розгін пластунів на дорозі до великої цілі. Тут є дві частини різного походження, але згідні змістом.

У першій частині*) співаємо про те, якими ми нама-

*) Автором цієї частини є д-р О. Тисовський. — Ред.

гаємось бути і яка наша ціль: працювати в Пласті для України так, щоб виросло з нас нове громадянство, яке, живучи в дусі Пласту, запевнить краще майбутнє українському народові.

Друга частина до половини є віршем Івана Франка п. н. "В дорогу", але дещо зміненим, щоб знайшла в ньому вислів ідея Пласту.

Іван Франко бачить у цілій природі лад, бо навіть такі буйні сили, як сонце і вітер, у своєму безупинному русі "знають свій шлях". За їхнім прикладом люди, що люблять мандрувати й уважають себе "дітьми сонця" й "братами вітру" (тут ми наче додаємо: як ось ми, пластуни), повинні теж братись до діла й знати, куди їм треба йти в житті. До нашої "цілі життя" веде нас найкраще Пласт. Музику до пластового гимну склав композитор Ярослав Ярославенко.

“Гей, пластуни!”

Колышній гимн закарпатських пластунів

Цього вірша написав для Пласту поет Спиридон Черкасенко, а музику склав, як і до слів пластового гимну, Ярослав Ярославенко (Ярослав Вінщовський). Цією святочною піснею закарпатських пластунів нераз кінчаємо наші сходини чи зустрічі. Тоді співаємо її у поставі на “струнко”.

1.

Гей, пластуни! Гей, юнаки!
Ми діти сонця і весня,
Ми діти матері-природи!
До нас шумить зелений бір,
В ліси, поля, до вілких гір,
На всі зорі, тихі води!

2.

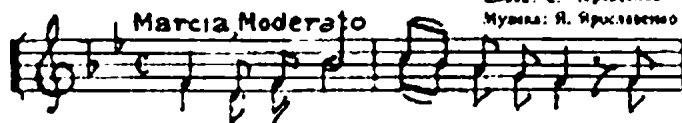
Гей, пластуни! Гей, юнаки!
Життя — не жарти, не ласви,
А праця, бурі і негоди!
Гартуймо ж наш юнацький дух,
Юнацьке гасло: воля й рух!
Ніщо нам лихо, ні пригоди!

3.

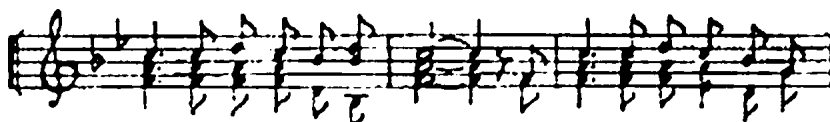
Гей, юнаки! Гей, пластуни!
Народу вольного сини,
Сини краси, сини природи,
Не зломимо своїх присяг,
Веде нас гордо вольний стяг
До щастя, слави і свободи!

ГЕЙ, ПЛАСТУННІ!

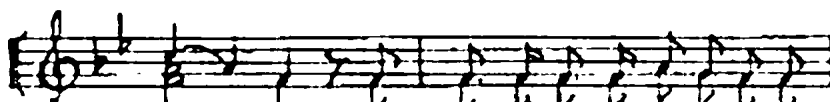
Слова: С. Червасенко
Музыка: Я. Яришавецько



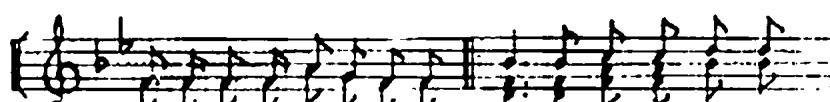
ГЕЙ, ПЛА - СТУ - ННІ ГЕЙ, Ю - НА - ДНІ МІ



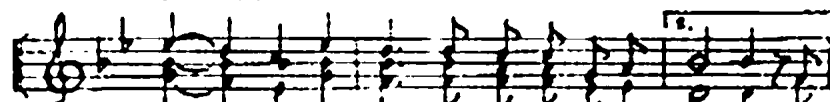
ДІ - ТЯ СОМ - ЦЬ І ВЕС - НК, МІ ДІ - ТЯ МА - ТЬ РІ ВРІ -



Ю - ДНІ ДНІ ДО МАС ШУ - МНТЬ М - ЛЕ - ЮНІ ВРІ В РІ -



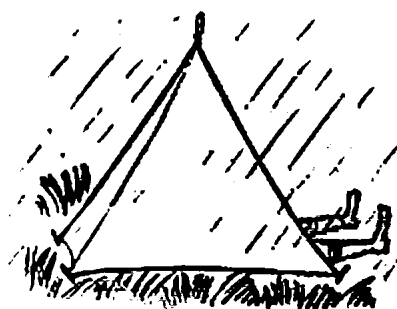
СІ, ПО - ЛІ, ДО ВМЬ - ННІ ЛІ. МА ВС - НІ ЗО - РІ ТИ - СІ



ДО - ДІ КА ВС - НІ ЗО - РІ ТИ - СІ ДО - ДНІ МА



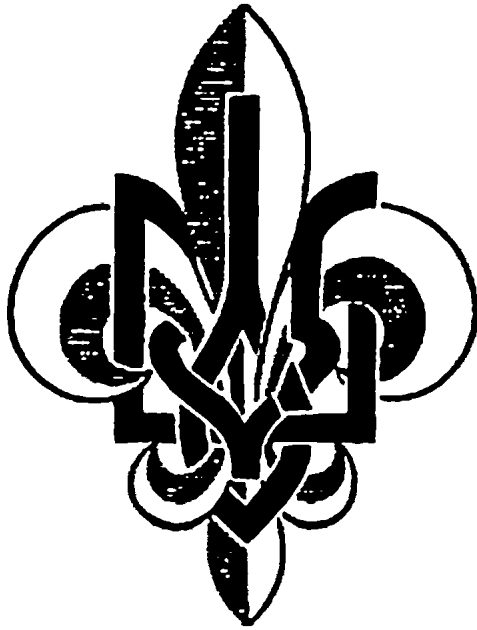
ДО - ДНІ



Пластовий герб

Відзнакою цілого українського Пласту є український тризуб і біла трилиста лілея, по-мистецьки сплетені в одну гармонійну цілість.

Форму і спосіб сплетення тризуба з лілеєю придумав один з перших приятелів пластової молоді та опікун пластових куренів, Мирон Федусевич, учитель середніх шкіл у Львові, а мистецьке оформлення надав їй мистець-маляр Роберт Лісовський.



Вона стала символом ідейної єдності цілого пластового руху --- на рідних землях і поза їх межами. Її звано пластовим гербом.

Пластового герба вживають як офіційного знаку пластові проводи, старшини й установи на прапорах, печатках, офіційних виданнях, листових паперах тощо.

Пластуни, що склали пластову присягу, носять його як відзнаку приналежності до Пласту, згідно з приписами про пластові відзнаки. Зате поодинокі пластуни

не вживають його на особистих листових паперах чи конвертах. Трилисту лілею вживають у своїх відзнаках також інші організації скавтського типу.

Три листки лілеї пригадують три головні обов'язки пластуна, а тризуб указує на те, що Пласт — це суто українська організація молоді.

Завжди і всюди, де вживається пластового герба, вільно вживати тільки такої форми пластової лілеї з тризубом.

Одною з важливих рис цього зразка є відношення довжини до ширини, як 4 до 3.

Св. Юрій — опікун Пласту

Від давніх часів різні товариства, суспільні з'єднання, лицарські й військові формації вибирали собі за опікуна-патрона якусь святу або історичну постать, до якої відчували особливу пошану. Якщо це була свята особа, тоді просили її також про допомогу і заступництво перед Богом. Коли це якась світла постать з історії, тоді це був доказ, що ідеї, які вона визнавала, або прикмети її характеру були дороговказом, взором до наслідування для членів організації чи товариства, що обрали її патроном-опікуном.

Ми, українські пластуни, як і багато інших організацій молоді скавтського типу, обрали своїм патроном св. Юрія, колишнього опікуна всього середньовічного лицарства, бо прикмети його характеру, що приснічували давнім лицарям, є і для нас зразком для наслідування. Культ цього великого святого з кришталіно чистим і стійким характером має в українському народі свою довговічну традицію. Особа нашого опікуна, св. Юрія, об'єднує в собі ідеали, які висловлюють три головні пластові обов'язки супроти Бога, нації, нашого довкілля і нас самих. А тому, що він теж є патроном подібних організацій інших народів, то його світла постать єднає нас з різними близькими нам духом організаціями молоді в світі.

Св. Юрій походив зі шляхетської родини з Кападокії в Малій Азії. Жив він при кінці третього століття після народження Христа. Тоді в Римі панував цар Діоклеціян, і св. Юрій служив у римському війську, де відзначився великими лицарськими ділами. Однак тому, що Юрій відважно признавався перед поганами до своєї християнської віри і не хотів виректися її за жадні особисті користи чи почесні, — згинув мученичою смертю.



Слана хороброго християнського лицаря, що свідомо і відважно згинув за Христа, розійшлася по цілїм тодішнім християнським світі. Церква визнала його святим. Уже в середніх віках лицарі залюбки віддавалися в опіку св. Юрія-лицаря, а опісля прийняли його за свого патрона.

Різні лицарські ордени прийняли назву і патронат св. Юрія. Також увійшло у звичай, що всіх юнаків, коли вони вступали в лицарський стан, мечем "вбивано"

на лицарів в імені св. Юрія. Йому також складали молоді лицарі присягу.

Від самих початків християнства в Україні св. Юрій став патроном українського лицарства, тобто княжих дружинників, а потім одним з опікунів козаків, які у своїх піснях співали "Нам поможе св. Юр", а також інших військових частин недавнього часу, що, крім св. Покрови, почитали св. Юрія як мужнього і безстрашного оборонця правди і добра.

Отак св. Юрій став прообразом лицарства і патроном боротьби за найвищий ідеал народу: свободу та символом боротьби проти зла.

Традиції українського лицарства прийняв Пласт, і так, як усі інші українські лицарі, пластуни плекають культ св. Юрія.

Перед очима всіх нас, пластунів, стоїть постать св. Юрія у блискучій зброї на білому коні, коли він довгим списом проколює страшного змія.

А цей змії є в кожному з нас. В кожній людині цей змії проявляється в знеохоті працювати ідейно, коли треба побороти більші труднощі, також у лінивстві та байдужості до ідеалів добра і краси.

З цими проявами зла, із цим "змієм" ми як новітні українські лицарі мусимо за прикладом нашого патрона св. Юрія завжди зводити завзятий бій.

Пластове гасло і привітання

Гаслом першої організації скавтського типу, яку оснував Бейден-Пауелл, а також подібних організацій деяких інших народів, є "Будь готовий" (Be prepared). Це гасло стосуємо й ми в усій нашій самовиховній програмі, замолоду готуючись до повновартото життя, до трудів і обов'язків, що воно на нас накладає. Уже наше новачтво вітається гаслом "готуйсь", а пластуни пам'ятають про це гасло впродовж цілого пластування. Ми-

нулi великi вiйни навчили нас, як треба бути готовим на нераз важкi несподiванки i в кожних умовах давати собі раду.

Коли ж пластун зустрiчає iншого друга-пластуна, то вiтає його словом "Скоб"!

Це слово саме собою означає назву одної породи орла, що зветься скоб бiлохвостий, по латинi *Haliaeetus albicilla*. Це орел величини скельного орла. Він живе над великими водами, отже буває теж в Украiнi. Пластуни прийняли його як свiй символ.



СИЛЬНО



КРАСНО



ОБЕРЕЖНО



БИСТРО

Щасливо склалось, що лiтери украiнської назви того орла є початковими лiтерами чотирьох слiв, що влучно висловлюють iстотнi прикмети доброго пластуна або кажуть йому, яким йому треба бути: сильним, красним, обережним, бистрим. Сильний умом i тiлом, красний душею, обережний у замислах, бистрий у дiлах. Тому назва скельного орла стала теж i пластовим привiтанням. Вiтаючи друга-пластуна словом "Скоб", наче пригадуємо йому робити все сильно, красно, обережно, бистро, i на це він теж вiдповiдає "Скоб", наче каже: "Я так i намагаюсь робити все сильно, красно, обережно, бистро". Рисунковими символами цих пластових прикмет є дубовий листок, овоч червоної калини, моримух i блискавка.

Пластун пластуновi подає при вiтання лiву руку тому, щоб при тому мав нагоду хвилину задуматись, що має перед собою не будь-кого, а власне друга-пластуна, з яким його лучить пластова iдея тiснiше, нiж з ким-

небудь іншим. Пластун пластунові не просто собі якийсь товариш, але за ідеєю, за всім планом і способом життя — б р а т. На цю думку є місце під час хвилювального вагання, щоб не подати за звичкою праву руку, але сві-домо — ліву.

Як виглядають пластові привітання й віддавання почесей в однострою, дивись "Пластовий шпоряд".



4



**ПРАВИЛА
ВЕЛИКОЇ ГРИ**

Що таке пластовий устав?

Пластовим уставом називаємо з'ясування цілей, завдань, способів і засобів нашої організації.

Хто вступає до Пласту чи, зрештою, до будь-якої організації або товариства, повинен основно познайомитись з тим усім, що йому прийдеться виконувати і за що він як член бере на себе співвідповідальність.

Крім цього, ми повинні вміти відповісти на запитання в справі цілей, завдань, засобів і способів нашої діяльності кожному, хто поважно цікавиться Пластом, і так з'єднати наші рухові приятелів. Нам треба теж бути готовими дати відповідь і такому, хто, як це буває, не визнається в суті і завданнях, коротко — в пластовому уставі, а робить безпідставні висновки, а то й заміти щодо нашої діяльності чи способу життя.

Тому в цьому розділі хочемо це все з'ясувати, відповідаючи на такі основні питання:

1. Що таке Пласт і яка була його, вже близько півстоліття, історія?
2. Які здібності намагається Пласт розвинути?
3. Що нам треба робити, щоб ці здібності в нас розвинулися?
4. Що є основою характеру пластуна?
5. Якими прикметами визначається пластун?
6. Які зовнішні ознаки пластуна?

7. Якої поведінки пластун вистерігається?
8. Як розуміти "пластову тайну"?
9. Що може пластун досягнути, коли він дбає про ріст своїх "скобинних крил", а що може зустріти його, коли свідомо легковажить свої обов'язки?
10. Чи можливо юнакові перейти до іншої пластової частини, або навіть на власне бажання виступити з Пласту?

Наша "Велика Гра" починається для Тебе з хвилиною, коли Ти рішив стати пластуном і склав заяву приєднання до юнацького гуртка, а триває пірдовж усього Твого пластування.

Тож і правила нашої гри — пластовий устав, — які тут хочемо з'ясувати, треба Тобі ступнево й постійно засвоювати в міру того, як ця гра ставатиме складнішою, тобто впродовж усіх Твоїх пластових проб.

Разом із ростом Твоїх "скобинних крил", з розбудовою Твого духа й тіла, Ти будеш випробовувати ці правила й досконалити щораз краще всі вмілості й прикмети "молодого скоба" — набирати пластової постави, а летові "скобинних крил" ступнево надавати своєрідного стилю-способу справжнього пластового життя. Це не може статись відразу. Тож не зневірюйся, якщо, може, лещо з цих правил видається Тобі спочатку не цілком зрозумілим або важким. При нагоді кожної пластової проби треба знання "правил Великої Гри" перевіряти, доповняти, поглиблювати та порівнювати з власним набутиим досвідом. Тоді ступнево все це буде ставати Тобі щораз яснішим.

Що таке Пласт?

Пласт це організація української молоді для патріотичного всебічного самовиховання.

ЯК ЦЕ РОЗУМІТИ?

Основою майбутнього кожного народу є його молодь. Саме слово "молодь" означає, що йдеться тут про якусь спільноту, складену з багатьох одиниць, а не про поодиноких молодих осіб. Народ, що має багато хлопців і дівчат, які бажать гуртуватись і спільними силами працювати по своїй змозі для свого народу, може бути спокійний за свою майбутність.

Згуртовані у спільноту молоді люди, свідомі, жертвенні й оживлені любов'ю до власного народу і його культури, зможуть здобути для нього добре ім'я і значення серед народів світу. Свідомі відповідальности за долю рідної спільноти, раніше чи пізніше здобудуть і zapewнять вільний розвиток усіх її духових сил.

Таких молодих людей, що зміють ставити добро своєї національної спільноти вище особистого, ніхто й ніщо не зможе відірвати від їх народу, хоч і як умови побуту тому сприяли б. Їх не можна б спонукати ніякими користями виректись віри своїх батьків, їх мови і цілої своєрідної і багатой культури, що її народ виплекав упродовж століть. І навпаки, народ, молодь якого не має почуття зв'язку поміж собою — насправді не має молоді і не має майбутнього, хоч би в нього було багато поодиноких молодих хлопців і дівчат.

Історія знає народи, які щезли з лиця землі через поширену в них пошесть самолюбства, що дозволяло кожному думати лише про себе, не зректись ні дрібки своєї вигоди й не жертвувати ні трішечки свого труду, щоб уможливити єднання, злуку розсіяних сил народу. До такого єднання, до співжиття з іншими своїми ж людь-

ми треба трохи самовідречення, панування над своєю схильністю до вигід, достатку й уживання, треба деякого обмеження своїх забаганок. Тільки таким збірним самоопануванням можна створити сильний народ і сильну державу, яка єдино зможе своїм членам забезпечити всебічний культурний розвиток і пошану в світі. Цього самоопанування треба навчитися змалку в колі своєї родини, замолоду в гурті розумних друзів, що домовилися, яких ідей їм триматися, за якими законами, за якими ідеалами, за якими зразками повести своє життя у дружньому зв'язку-уладі.

Кращого уладу молоді, ніж Пласт, не найдемо, не придумаємо. Це ж талановиті й ідейні юнаки, а окремо й дівчата, об'єднані в товариство, наче в одну родину, під кличем любови до України й праці для її гарного майбутнього змагають до якнайширшого розвитку своїх духових і фізичних сил. Пласт — це патріотичний улад, заснований для добра українського народу.

Ми, молодь українського народу, свідомо організуємося самі в наш Пласт. Нам ніхто не наказує вступати в члени Пласту, ніхто нас не силує і ніщо нам не загрожує, якщо нема в нас охоти належати до нього. Але в нас є охота. Ми теж знаємо, чому. Ми, пластуни, змагаємо до вершин. Нам мало, коли хтось нам розказує, як то на вершинах гарно. Ми хочемо самі там бути. Чого нам до того потрібно, — самі побачимо, самі придбаємо, самі навчимося, взаємно собі поможемо. Ми в гурті друзів. З нас кожний пробує своїх сил до самостійної діяльності. Кожний з нас може сказати те, що думає, і може пробувати переконати інших. А якщо переконає нас, що його думка розумна, то поправляємо один одного, не соромлячися, без страху перед карою чи доганою. Знаємо докладно, що годиться, а що ні. Намагаємося виконувати все щораз краще й звикаємо до доброго так, що воно стає постійною прикметою нашого характеру. Досконалімо себе так, як змагуни тренують свої вмілості, щоб досягнути спортові осяги. На-

городи, відзначення, похвали, признання або догани й перестороги — все те нами самими, тобто пластунами, придумане, нами признаване, надаване, визначуване.

Наша слухняність перед нами самими, чи перед нами ж вибраними друзями-старшинами, це почуття сили розуму над власними людськими слабостями, це охота панувати колись над життям. Учимося керувати собою, щоб уміти керувати іншими, а то й цілим народом, якщо б доля такий важкий обов'язок поклала на нас. Черпаємо знання, звідки дається, даємо себе повчити в тому, чого не вміємо, користуємо з усього, що розумне, складаємо собі самі правила, закони, приписи, правильники з того, що помічаємо, в нашому уладі збираємо досвід, будуємо собі самі наш світогляд. Не обмежуємося до якоїсь одної ділянки життя. Вправляємо ум і серце, душу і тіло, думку і силу, виховуємо себе самі всебічно. Оце наше "самовиховання". Та й знаємо, що хто сам себе не вміє чи не хоче виховувати, того й найкращий виховник не зможе виховати, і той завжди залишиться "без виховання". Всі справді цінні люди виховували себе самі. Пригадаймо лиш нашого безсмертного генія Тараса. Тож своє виховання кожний завдячує (перш за все) собі самому, і коли чогось у ньому бракує, то він тільки сам собі винен, бо зразків для самовиховання досить у житті й письменстві.

У програмі четвертих сходни прихильників було пояснено, звідки пішла назва пластунів і Пласту. Тут хочемо ще підкреслити, що ідеї, на яких спирається наш український Пласт та які формують наше відношення до Бога, України й нашого довкілля, ідуть упарі з такими ж ідеями організацій молоді скавтського типу різних народів світу. Вони подібно розуміють ці ідеї і, як і ми, намагаються виховувати для своєї нації повновартих, здорових тілом і душею громадян. Отож спільні ідеї, подібний стиль і розуміння життя допомагають знайти взаємне зрозуміння і спільну мову. У слід за цим

при всій любові до України нам як пластунам не вільно бути засліпченими ворогами іншого народу, і того самого вимагаємо від кожного члена справжньої скавтської організації будь-якого народу. Нам, як і їм, вільно і треба обороняти себе й свій народ перед кривдою, з чийого боку вона не була б, але культуру й добрі прикмети інших народів ми і вони, як лицарські оборонці культури, мусимо шанувати, зберігати, поширювати для власної користі, а нерас і вчитись на взаємних прикладах. "І чужого навчайтесь"... казав наш великий Тарас. Маємо бути сильні і тілом, і умом, щоб рішуче виступати проти зла на світі, але добро мусимо пізнавати, розуміти, доцінювати і зберігати.

Коротка історія Українського Пласту

від оснування до і світової війни (1911—1914)

Початки організації Українського Пласту творились у Львові, найбільшому культурному осередку на західних українських землях. Там теж постав і мав свій постійний осілок головний пластовий провід.

Восени 1911 року організуються перші підготовні гуртки при українських середніх школах — Академічній гімназії, її філії й учительській семінарії, а також при руханково-спортовому товаристві "Сокіл" у Львові.

12 квітня 1912 року прийняв пластоу присягу від першого правильно оформленого гуртка юнаків його оснoвник, д-р Олександр Тисовський. Той гурток, що склався з учнів I-ої академічної гімназії (головного відділу), став власним зав'язком Українського Пласту. У первoпочинах організації інших пластових частин брали активну й жертвенну участь як співосновники й організатори Петро Франко та Іван Чмола — обидва в той час студенти львівського університету.



**Д-р Олександр Тисовський-Дрот,
основположник Пласту (фото з 1957 р.)**

Усім піонерам пластового руху доводилося не тільки пропагувати пластову ідею серед молоді, але й поборювати спротив шкільної влади і деяких кіл громадянства, що сумнівалися в доцільності такої організації і побоювались, що вона може перешкоджувати у шкільній науці тощо.

Первісним організаційним зразком українського Пласту був "Скавтінг фор бойс", що його заснував 1908 року генерал Бейден-Пауелл для британських юнаків. Цей почин стали наслідувати інші культурні народи, які дбали про добро своєї молоді та своєї батьківщини. Тож уже в три роки після оснування британського скавтіngu постає і в нас подібна організація молоді. З того первісного зразка ми прийняли подібні організаційні форми (пластовий гурток тощо) та багато для нас цікавих гор і зайнять, а також ідею взаємного доброзичливого відношення, а то й дружби між подібними організаціями різних народів. Цей зразок створив рамки, які ми виповнили українським змістом, доповнили і пристосували його докладно і самостійно до потреб і своєрідних прикмет нашої молоді, користуючись при тому великим досвідом нашої вчительки: історії українського народу від найдавніших часів.

Наш т. зв. "пластовий устав" дуже докладно пояснює значення і розуміння пластової ідеї, і тому теж українська молодь, а також і суспільство, могли її як слід зрозуміти та щиро нею захопитись. Щоправда, вимоги пластового уставу спочатку видалися нашій молоді нелегкими. Багато зголосилося у члени Пласту, але небагато здобулось на те, щоб усіх вимог дотримуватись. Не можна цьому дивуватись, бо пластова ідея — це не якась собі дитяча забавка, але гра юнаків, які хочуть дотримуватись усіх, навіть найтяжчих правил. Такі ідейні юнаки нашлись, і тому, поборовши важкий початок, Пласт далі жив та розвивався.

1913 року відбувся у Львові перший з'їзд представників пластових відділів з різних місцевостей Галичини і створився "Організаційний Пластовий Комітет". Цього ж року появляється перший пластовий підручник д-ра О. Тисовського п. н. "Пласт" та книжечка П. Франка п. н. "Пластові гри і забави". Ці перші видання дуже допомогли в дальшій пластовій праці.



Іван Чмола, співосновник Пласту

Організація Пласту йде скорим кроком уперед. 1914 року 2-ий з'їзд пластових представників вибирає "Осередок Пластової Управи", відбувається перша пластова зустріч, перші змагання та участь Пласту в ювілейному Січово-Сокільському Крайовому Здвизі у Львові. Цей здвиг, напередодні 1-ої світової війни, був великою маніфестацією національної свідомості населення Галичини і його волі до повної свободи українського народу.

Та не довго міг Пласт спокійно розвиватись. Українські землі Галичина, Буковина й Закарпаття були тоді частиною Австро-угорської монархії, яка в 1914 році почала світову війну.

Була надія, що в розвитку воєнних подій буде нагода творити вільну українську державу.

На домагання українських послів та провідних мужів, що об'єдналися в Головну Українську Раду, пощатило створити при австрійському війську окремий легіон Українських Січових Стрільців. Тож значний відсоток старших віком пластунів добровільно зголосився до цього зав'язку майбутньої української армії. Незабаром вони брали вже участь у боях проти царсько-московського наїзника, що намагався поневолити ще й Галичину та Буковину, і ділом доводили вірність своїм пластовим обов'язкам.

Пластову виховну працю притмили воєнні події, але вже в 1915 році, як тільки бойова лінія пересунулась трохи на схід, оживають наново пластові осередки в Галичині, у яких гуртується ідейна молодь. Постають, попри хлоп'ячі, теж і дівочі пластові відділи.

Приходить пам'ятний рік



Пластун юнак з 1913 року

революції в царсько-російській імперії і — після 2 століть неволі — світлий момент створення незалежної української держави на території колишньої російської займанщини. Події ці прокотились сильним відгомонам по Галичині.

Пластуни брали масову участь у святкуваннях і походах, що відбувались з цього приводу. Пласт поширюється, поживляє працю, молодь готується до близької вже участі в державному будівництві теж і в Галичині.

На вільних тоді українських центральних землях постають вже в 1917 р. українські пластові з'єднання в Білій Церкві під проводом Е. Слабченка. Згодом, 1919 року, український уряд покликав у Кам'янці Подільському комісію для військових юнацьких шкіл і Пласту, до якої входив для пластових справ П. Богацький. У Львові в першій половині 1918 р. постає "Верховна Пластова Рада" під проводом д-ра О. Тисовського.

Тоді настає й на галицькій землі світлий момент проголошення Західньоукраїнської Народньої Республіки та збройне перебрання влади від Австрії 1 листопада 1918 р., що 22 січня 1919 р. завершилось актом злуки з матірніми землями в одну державу.

Пластуни беруть численну й жертвенну участь не тільки у творенні держави на всій галицькій землі, але теж, приневолені наступом ворожих польських сил, що вважали західні землі України, зокрема Галичину, своєю провінцією, стають на її оборону в рядах Української Галицької Армії. Невелика ще була горстка наших пластунів, яким вік дозволяв стати тоді на службу своїй рідній державній владі. Небезпечні були завдання, що їх прийшлося виконувати тим нашим пластунам, хоч як пригадували вони давніші веселі пластові гри й забави. Багато можна б оповідати про геройську пожертву тих хлопців-пластунів у службі Батьківщині. Схотіла доля, що забракло українському народові сили й підтримки інших народів, щоб закріпити панування над своїми землями. Після геройської боротьби Наддніпрянщину

окупувала нова більшовицько-російська імперія, західні землі Польща, Буковину й Бесарабію Румунія, а Закарпаття стало складовою частиною Чехо-Словаччини. Настала чужа влада, якій, очевидно, все українське було перешкодою в повному присвоєнні здобутого краю, а з тим прийшли і тяжкі часи для нашого Пласту.

На Наддніпрянщині під тоталітарною більшовицько-російською владою не було взагалі будь-якої можливості для справжнього свободного вияву життя молоді.

Новостворена польська республіка зобов'язалася перед союзом народів світу ("Лігою Націй") дати зайнятим українським землям автономію. Цього зобов'язання уряд Польщі не виконав, але все ж таки були тут, хоч і обмежені, можливості легальної дії Пласту впродовж одного десятиліття.

Умови на Закарпатті були значно кращі завдяки прихильному відношенню чехо-словацького скавтіngu. Під румунською займанщиною, на Буковині, права українського населення були ще більш обмежені, ніж під Польщею.

МІЖ ДВОМА СВІТОВИМИ ВІЙНАМИ (1920—1939)

У 1920 - 21 роках Пласт відновляє свою діяльність спочатку під власною назвою, а згодом як секція визнаного польською владою "Українського Товариства Охорони Дітей та Опіки над Молоддю". Майже при кожній українській середній школі, що тоді існували у Львові та в інших містах Галичини, постають пластові хлоп'ячі й дівочі відділи.

У Львові починає виходити пластовий журнал для юнацтва "Молоде Життя" (1921 р.). Його редактором і одночасно визначним членом Верховної Пластової Ради стає колишній підполковник-суддя австрійської, а згодом Української Галицької Армії, Степан Тисовський (брат Дрота), який віддає весь свій час для організації Пласту аж до своєї передчасної смерті в 1922 р.



**Дрот серед членів проводу 1-го пл. полку
ім. Петра Конашевича Сагайдачного у Львові
(фото з 1921 р.)**

У 1921 році виходить перше видання повного пластового посібника "Життя в Пласті" (д-ра О. Тисовського) та ряд інших праць, що дали підставу до правильної дії і буйного, як на ті часи, розвитку Пласту.

У тому ж 1921 році постають пластові частини поза межами українських земель, серед молоді з наших центральних земель, що в наслідок большевицької окупації опинились по таборах емігрантів у Польщі (Ланьцут, Тарнів, Щипюрно, Каліш), а також і в Чехо-Словаччині, у Празі (під проводом Е. Слабченка) та (1922 року) в Подєбрадах.

Тоді ж оснувались перші пластові частини на Закарпатті (1921 р.).



Пластова зустріч біля печер у Бубинщі

На Волинь, що також була під польською окупацією, влада не допускала українських організацій з Галичини. Не зважаючи на це, постають і там (1920 р.) пластові гуртки, що згодом (1924 р.) підпорядковують себе одному пластовому проводові у Львові.

Усупереч перешкодам з боку поліції у 1924 році відбувся Верховний Пластовий З'їзд, у якому взяли участь представники 29 пластових полків з різних місцевостей. На З'їзді обрано Верховну Пластову Раду під проводом д-ра О. Тисовського-Дрота і Верховну Пластову Команду, на чоліякої став Верховний Отаман Северин Левицький-Сірий Лев. Був це час, коли польські урядові чинники намагалися різними перешкодами та переслідуваннями і залякуванням поодиноких пластових провідників зупинити розвиток Пласту. Однак Верховна Пластова Команда під проводом Сірого Лева саме тоді, без уваги на тяжкі умови, вміло поживавила діяльність Пласту. Зорганізовано 1-ий обласний інструкторський та-



**Северин Левицький - Сірий Лев, Начальник
Пластун (фото з 1947 р.)**

бір в Кам'янці біля Підлютого під проводом І. Чмоли та першу обласну зустріч на Писаному Камені біля Косова. Пласт поширює свою діяльність не тільки на середньо-шкільну, але й на ремісничу, а навіть селянську молодь.

Тоді теж поділено терен діяльності на округи, а на місце полків впроваджено менші, та зручніші в організації пластові курені.



**Пластовий табір на горі Соколі біля Підлютого
в Карпатах**

Золотими буквами в історії нашого Пласту записане ім'я великого приятеля всієї української молоді, а нашого опікуна й добродія, митрополита Галицької землі, Андрія графа Шептицького. Дошнюючи вагу пластового виховання та перебування молоді серед природи, він дарував Пластові на власність велику площу на горі Соколі біля Підлютого, де з його будівельного матеріалу побудовано табір для юнацтва. Згодом у недалекому Остодорі віддав він таку ж площу й будівельний матеріал для новацтва, що в той час, завдяки праці сл. п. о. Олександра Бучацького, з року на рік прибирало на кількості.

Табори, крізь які проходили рік-річно сотні молоді, давали учасникам заправу, вишкіл та незабутні хвилини перебування в пластовім дружнім середовищі серед чудової гірської природи. Вони стали місцем, де відбувалися численні зустрічі, конференції провуду, вишкіл виховників, і часто були початковим і кінцевим пунктом



**Митрополит Андрій Шептицький, його брат
ігумен Климентій, крилошани о. Т. Войнаровський
і о. О. Бучацький серед новацьких виховників у Підлютому**

пластових мандрівок. Звіди виходили пластуни на зустрічі з братами-пластунами з Закарпаття, де пластова організація ставала теж на тверді основи. В 1926 році закарпатський Пласт визнав зверхність Верховного Пластового Проводу у Львові.

Та не тільки в Карпатах мандрували пластуни. Творяться водні табори на Дністрі, ідуть мандрівки старшого пластуництва, що 1924 року створило окремий улад — УСП, човнами по річці Бугові на Волинь і Полісся. Відбувається перша на Волині пластова зустріч в Олександрії (1927 р.). Затісняються зв'язки з пластунами з Буковини (1928 р.). Заходом невтомного інж. А. Сербина основується теж кооператива "Пласт" для постачання молоді пластовим і спортовим вирядом. У 1930 році постає окремий Улад Пластового Сеньйорату.



Брама до табору на Соколі

Такий буйний ріст пластового руху занепокоїв польську владу. Тож почалися щораз частіші перепони з боку поліції та шкільних інспекторів.

Коли ж 1930 року Пласт охопив значну кількість середньошкільної і ремісничої молоді та мав успіх в організуванні сільського пластового юнацтва, а в Карпатах і скрізь по західних землях відбувались численні



Ранній прорух у таборі на Соколі



Молитва у таборі на Соколі

постійні й мандрівні табори, влада рішила його остаточно розв'язати. Сталося це 26 вересня 1930 року. Був це великий удар для Пласту. Вже неможливо було одверто, під своїм іменем, вести діяльність, організаційна мережа була знищена, майно в більшості skonфісковане,



**Пластовий табір біля руїн Скиту Манявського
(монастир в Маняві)**

журнали закриті, домівки запечатані, багато пластових провідників арештованих. Та все ж незломним залишився дух проводу і пластової молоді.

Пластовому проводу довелося шукати нових форм вияву в цих змінених умовах. Першим рішенням пластового проводу було вести діло далі. На місце Верховної Пластової Ради і Верховної Пластової Команди посталала "Ліквідаційна комісія" і її "Виконний віділ". В 1934 році він перетворився у "Пластовий центр", нелегальний підпільний пластовий провід, що безперервно діяв і керував пластовою роботою. Негайно по розв'язанні "Ліквідаційна комісія" дала почин до заснування кооперативи "Вогні" з метою видавати журнали для молоді і рішила звернути особливу увагу на організацію літніх таборів під фірмою "Українського Гігієнічного



На рвучких порогах ріки Прут у Карпатах

Товариства", тодішній голова якого, д-р М. Панчишин, на це радо погодився. Доручено теж пластовим частинам на Закарпатті і на еміграції (в Празі і Подебрадах) посилити працю та протестувати й звернути увагу світу на безправне розв'язання Пласту в Галичині. Згодом пластова робота проявилась у різній формі і під опікою різних товариств, як туристичне товариство "Плай", "Доріст Рідної Школи" тощо.

Табори були захисним місцем, де доповнялась самовиховна праця, що її в міру можливості вели пластові провідники. Велась вона теж і з допомогою журналів "Вогні", "На сліді", "Шлях Молоді", що виходили у Львові, та "Молодого Життя", яке по закритті в 1930 р. почало появлятися у Празі.

У 1931 р. постав "Союз Українських Пластунів Емігрантів" — СУПЕ, який при допомозі пластунів з Карпатської України бере участь у міжнародніх скавтських



Піднесення прапора в новацькому таборі біля Підлютого

Джемборі та намагається здобути для українського Пласту визнання і належне місце серед інших скавтських організацій, нав'язуючи контакт з міжнародним скавтським бюро у Лондоні. СУПЕ об'єднав і надавав напрям діяльності усім пластовим гурткам поза межами українських земель. В 1936 році урочисто відсвятковано 25-літній ювілей Пласту в Празі й у Львові, де засновано з цієї нагоди пластовий музей.

У ЧАС ІІ СВІТОВОЇ ВІЙНИ (1939—1945)

Натиск німецької держави за часів Гітлера на Чехословаччину створив нагоду для героїського зриву Закарпаття до волі і проголошення незалежності. Вихована в Пласті молодь брала активну участь у цих повних



Учасники Верховного Пластового З'їзду 1928 року у Львові — фото на подвір'ї Успенської церкви

жертвенности кривавих змаганнях та дала почин до заснування Організації Народної Оборони "Карпатська Січ".

Карпатську Україну, без уваги на героїську оборону, за згодою Німеччини окупувала в 1939 році угорська влада.

Незабаром (восени 1939 року) Польщу розгромила й окупувала Німеччина, а західні землі України майже в цілості попали під панування Советського Союзу аж до 1941 року, коли Німеччина почала війну з більшовиками та пішла походом на Україну.

Під гітлерівською владою не вдавалися ніякі заходи відновити Пласт у його первісній формі. Не зважаючи на небезпеку, Пласт діяв, дарма що під іншими формами.



**Пластуни на мандрівці по підльвівських
горбах**

Для опіки над населенням окраїн українських земель, що по розвалі Польщі нашлися під німецькою окупацією, створився Український Центральний Комітет з осідком у Кракові. При ньому постав "Відділ молоді", що керував "Куренями молоді", де в працю включались деякі пластові провідники. Коли ж західні землі перейшли під німецьку окупацію, при Українському Крайовому Комітеті у Львові постав у 1942 р. "Відділ молоді", який був під керуванням пластових провідників. Вони згодом домоглися оснування організації під назвою "Виховна Спільнота Української Молоді" — "ВСУМ", яка була збудована за пластовим зразком, і напрям виховання та його форми були суто пластові. Їх надавала "Виховна Рада" під проводом Дрота.

Організовано літні табори для молоді, вишкільні табори й курси для впорядників і зв'язкових, а сітка гуртків і куренів ВСУМ-у скоро покрила терен західніх українських земель.



**Перший З'їзд Старшого Пластунства в липні
1928 року в пластовій домівці при Блахарській
вулиці у Львові**

Вислід світової війни був непевний. Як у першій світовій війні, так і тепер могла заіснувати нагода для створення власної незалежної держави. У суматосі подій творилися знову зав'язки українських збройних сил: Українська дивізія при німецькій армії, а по лісах Волині та в Карпатах Українська Повстанська Армія (УПА). І тут, і там вихована в Пласті молодь ішла з гаслом "Бог і Україна" і засвідчала вірність цьому гаслу жертвенністю та мужністю.

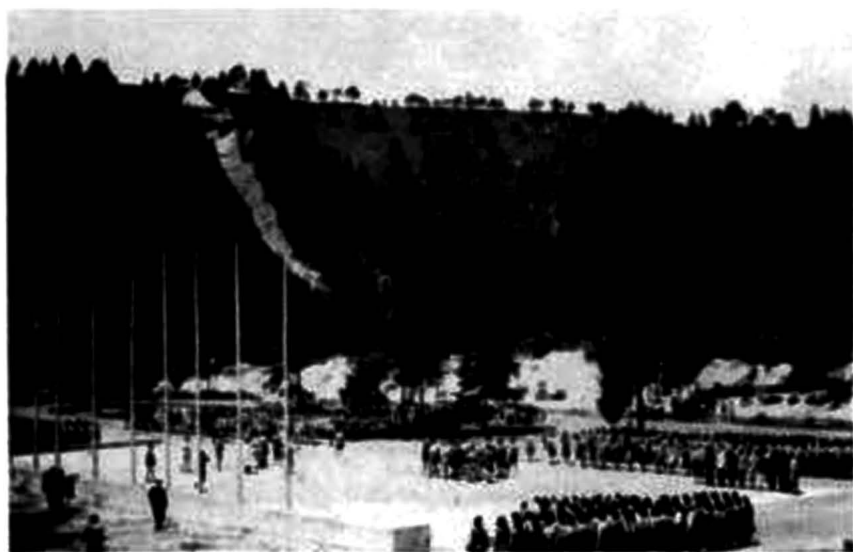
У 1943 - 44 роках світовий буревій перекотився знову по українській землі, тим разом із сходу на захід. Німецька армія відступала з українських земель, а з нею і сотні тисяч українців, що по волі чи по неволі залишали рідні землі.



Старші пластуни на водній мандрівці 1930 року на Поліссі

У ТАБОРАХ "ДП" (1945—1948)

Приблизно 200.000 українського населення опинилось по закінченні другої світової війни в 1945 р. у таборах "переселених осіб" (Displaced Persons) на території Німеччини й Австрії. Табори творили малі тимчасові містечка у колишніх військових казармах, або робітничих оселях. Багато з них мало здебільша українське населення, по кілька тисяч осіб. Творилася своя самоуправа, організовано школи тощо. В таких умовах, при прихильному відношенні окупаційної влади (американців, британців і французів), Пласт знов оживає та в дуже короткий час охоплює велику кількість найідейнішої молоді. Досі все ще живий і діючий "Пластовий центр" видає у вересні 1945 року інструкцію, на яких основах та в яких формах треба відновляти і вести пластову працю. В той час відбувається конферен-



**Ювілейна Пластова Зустріч 1947 року
в Міттенвальді, Німеччина**

ція в Карльсфельді (Баварія), на якій відновлено діяльність Союзу Українських Пластунів Емігрантів — (СУПЕ) та вибрано тимчасовий провід. Багато колишніх пластунів, навіть і таких, що з різних причин давніше відстали від Пласту, тепер повертаються й беруться з запалом до праці.

При повній свободі дії масово організується молодь, відбуваються табори й курси виховників, опрацьовуються правильники уладів, твориться ціла організаційна мережа. Починають наново виходити: "Молоде Життя", "На сліді", "Записки Українського Пластуна", "Пластовий Шлях" і ціла низка інших місцевих пластових видань.

В ювілейному 1947 році З'їзд СУПЕ в Регенсбургу вибирає Головну Пластову Раду, Головну Пластову Старшину та проголошує Пластуна-Основника в особі Дрота і Начального Пластуна — Сірого Лева.

**Начальний Пластун Сірій
Лев промовляє на зустрічі
в Міттенвальді**



З великим успіхом цього ж року в липні пройшло Ювілейне Свято Весни у Міттенвальді, яким завершено ювілейний пластовий рік тридцятип'ятиліття. 1947 року беруть пластуни участь більшою групою в Міжнародньому Скавтському Джемборі в Муассон (Франція). Тоді ж чоловічі улади УПЮ і УСП увійшли в рамки Інтернаціонального Скавтського Бюра як складова частина "Дивізії переселених скавтів". 1948 року відбувається Пластовий Конгрес в Ашаффенбургу, що всебічно підготовляє пластовий провід і всю молодь до "дальшої мандрівки" — еміграції до різних країн світу на поселення.

У КРАЇНАХ ПОСЕЛЕННЯ

Переселення з таборів у Німеччині й Австрії до заморських країн тривало декілька років. Пластуни роз'їхались до різних країн світу та зараз же створили знову свої осередки, організували крайові пластові проводи.



**Ювілейна Пластова Зустріч на Пластовій Січі
біля Грефтоку в Канаді 1957 року**



**Пластові курінні стяги віддають почесь
Поляглим Героям**

Майже в усіх країнах демократичний устрій і такі ж закони дозволяють на свободну пластову діяльність. Пластові організації набувають на власність домівки, площі до таборування, будують таборіві курені, від-



Головна брама на площі Ювілейної Зустрічі

бувають вишколи виховників, видають пластову пресу, ведуть щораз справніше пластову самовиховну працю — зимою в домівках, а літом у таборах і на мандрівках. Для втримання ідейної єдності українського Пласту З'їзд СУПЕ в 1954 році перетворився в Конференцію

Українських Пластових Організацій (Крайових) — КУПО, — які, діючи по різних країнах світу, узгоджують напрямні своєї праці на З'їздах своїх представників, що відбуваються що 3 роки. Поміж З'їздами КУПО діє Головна Пластова Рада та виконний орган КУПО — Головна Пластова Булава. Символом єдності цілого пластового руху є Начальний Пластун.

Уже близько п'ятдесят років історії Пласту проречисто доводять силу й невмирущість нашої ідеї, тож глибоко віримо у правильність нашого шляху та в перемогу добра і правди.



"Пластова фльота" в дорозі на Ювілейну Зустріч

Пласт розвиває здібності

Які здібності намагається Пласт розвинути у своїх членів? Відповімо коротко:

- а) здібність спостерігати (помічати) й сприймати все, що нас оточує, всіма нашими зміслами;
- б) здібність пізнати зв'язки між поміченнями і влучно стверджувати, з яких причин постають які наслідки;
- в) здібність пристосувати добутий досвід в поборованні життєвих труднощів;
- г) здібність відчувати красу й добро, щоб згідно з тими почуваннями поступати;
- ґ) здібність дбати про своє здоров'я й розвивати сили свого тіла.

ДЕЩО ПРО СПОСТЕРЕЖЛИВІСТЬ (ЗДІБНІСТЬ ПОМІЧАННЯ)

Подіємо деякі приклади, до яких, думаємо, сам добереш собі більше з власного досвіду:

Ідеш вулицею. Ти звик, що під ногами рівна дорога, задивився на якусь виставу з різним майстерським приладдям, яким Ти цікавишся. Нараз мало не падаєш, наступив на щось, і зчинився крик. Саме якась дитина сягнула по м'ячик, що випав їй з рук, а Ти наступив їй на ручку. Дитина в плач, мати лає Тебе за неувагу, а Ти боронишся, що не завважив дитини, яка не повинна гратися на вуличному хіднику. Думаєш, що Ти не винен. Правда. Ти не зробив того зумисне, але все таки добре воно не є. Твоя як пластуна вина в тому, що Ти "задивився", тобто як щось помічаєш одним зміслом,

то Ти не вмієш одночасно тим же змислом, але теж і іншими змислами помічати щось інше в Твоєму довкіллі.

Або таке: Переходиш вулицею й бачиш натовп людей: щось трапилось. Два вуличники сваряться, стають до бійки. Зупиняєшся і прислуховуєшся. Нараз біля Тебе замішання. Здивований оглядаєшся, а хтось питає Тебе, чи "він" щось Тобі вкрав. Хто? — питаєш. "Ну, той, що там біжить!" — кричать Тобі люди. — "Повіть його!" Ти наляканий, перешукуєш кишені. Нема Твого гаманця з грішми й різними важливими записками. Пиши пропало. Чому? Бо Ти задивився й заслухався так, що не завважив, як злодій всунув Тобі руку в кишеню й витягнув гаманець. Значить, причина в тому, що в час, коли Твій зір і слух зайняті, Твоє чуття зовсім нечинне. Якби не те, Ти міг би одночасно бачити, що діється, чути, що викрикують вуличники, але й помітити, що хтось вкладає до Твоєї кишені руку, негайно почути, що говорять про Тебе в юрбі. Ти оглянувся б і побачив, що хтось утікає і т. д. А те все пригодилося б Тобі напевно. В Тебе добрі, здорові змисли, і кожним зокрема Ти вмієш помічати те, що Тебе цікавить, але не розвинена в Тебе здібність орудувати одночасно різними змислами й помічати одночасно різні предмети й події. Ця здібність зветься спостережливістю.

У Пласті треба нам вправлятися в тому та звикати одночасно і дивитися, і слухати, і почувати, і нюхати, і смакувати, і завжди бути готовим здати точний звіт зі своїх помічень. Коли ми пройшли якусь дорогу, ми повинні знати, коли ми вийшли з хати, коли зайшли, як звалися вулиці, що ними ми йшли просто, куди зверталися опісля, що було при дорозі, що на дорозі, хто проходив, як виглядав, звідки віяв вітер, який замінний запах було чути, яка птиця перелетіла, що це за голос було чути здалека й усе інше. Такі помічення бувають першорядної ваги для різних подій, а для нас самих їх значення в тому, що таким чином добуваємо досвід, який може нам пригодитися не раз саме там, де ми найменше того сподіємось.

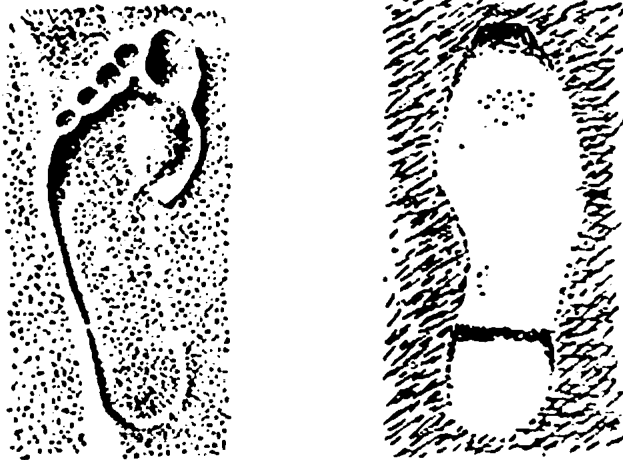
ПРО ПІЗНАВАННЯ НАСЛІДКІВ З ПРИЧИН (ЧИТАННЯ СЛІДІВ)

Здавна відомо, що на світі нічого не діється без причин, тобто що всі події та явища постають як наслідки інших подій чи явищ, які звемо причинами. Якщо хочемо якусь подію чи явище зрозуміти, то шукаємо причини. В цьому знаходженні причин уся вмільсть читання слідів. Ця назва походить зі справжнього ловецького "читання" тих слідів, що їх залишають лісові тварини і з яких можна чимало для ловця важливого догадатися, начебто відчитати. Перша річ — пізнати, яка саме тварина залишила ці сліди, а далі — звідки вийшла, куди пішла. Чи вона побігла, чи, може, втікала? З яким наміром бігла? Може, за якоюсь добиччю або переслідувана якимсь ворогом? Здорова чи, може, пошкоджена або ранена? Де скривалася, де її гніздо? Чи вона в гнізді, чи, може, знову куди вийшла? Для вислідження звірини ловці беруть також собак, які своїм гострим нюхом пізнають, куди вона пішла, коли зором людина не може помітити ніякого сліду.

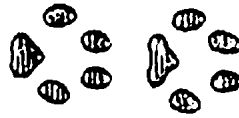
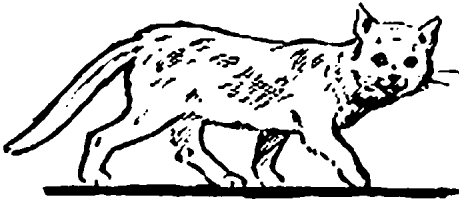
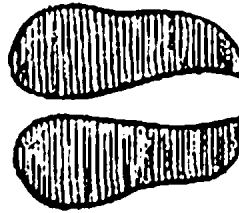
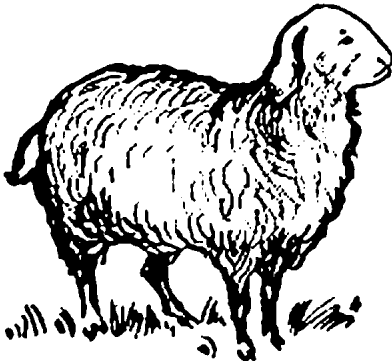
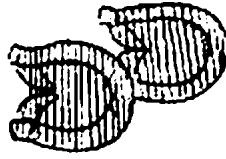
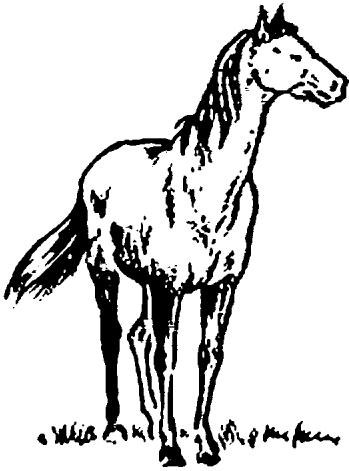
Мисливське слідопитство це найпростіший приклад вмільости слідження. Але треба нам знати, що такі сліди залишає по собі кожна подія або зміна майже кожного стану там, де якась особа, тварина чи предмет прийняли інше положення у просторі, там, "де щось було, а згодом кудись поділося". Треба тільки з досвіду знати, помітити, яка власне подія або яка річ які залишає по собі сліди. Знаючи це, можна з таких слідів відтворити досить вірно подію, яка трапилась, але якої ми на власні очі не бачили. Такі сліди звемо собі "пластовими" слідами, тому що на них тільки вправляємо нашу здібність робити влучні висновки з наших помічень. Така вмільсть є в деяких ділянках людського знання дуже важливою умовою успіхів: наприклад, у судівництві (від-

кривання злочинів), у різних ділянках науки — в археології (доісторичні події), геології (історія землі), палеобіології (життя давніх епох) і т. п.

Пригадуємо, що в цій книжці зараз у вступі ми дали приклад, як з вигляду людини можна пізнати, яка вона, чим займається, що про неї думати й чого можна по ній сподіватися. Жити й діяти, а не залишати по собі слідів, навіть при найбільшому старанні, неможливо. Навпаки, часом ті сліди неприємні й дошкульні, і треба навчитись усувати їх по собі, щоб не нищити співжиття з іншими людьми. Маємо на думці нелад, що його залишають по собі недбайливі люди в хаті, на прогулянках тощо.



Треба нам прикладів? Їх сотки й тисячі всюди, в кожний час, просто на кожному кроці. Ідеш хідником, то вистачить, щоб у будь-якому місці була порушена частина хідника, де закладали труби водогону чи електричні каблі. Кожний, хто наступить на звогнену глинясту землю, залишає на дальшій частині хідника сліди своїх черевиків. Напевно відрізниш чоловічі сліди від жіночих, сліди різного роду підшов, закаблуків, шкіряних, гумових і ін. Коли помітиш один їх рід, один вигляд слідів, можеш на якусь віддаль слідити, куди ті



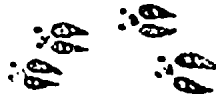
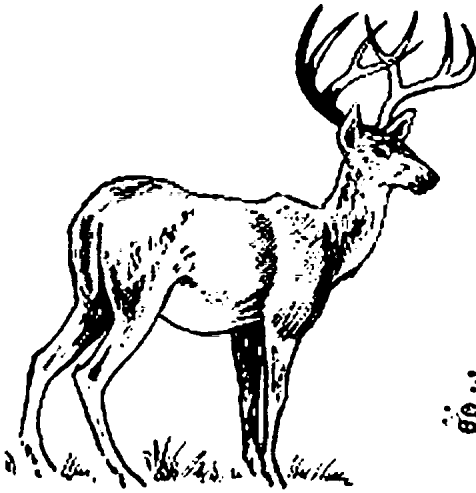
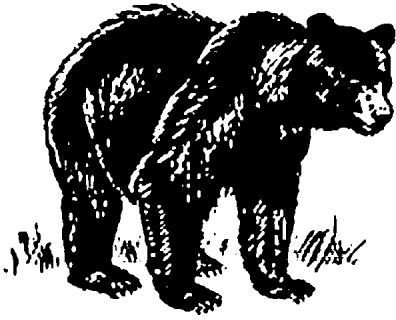
Згорі вики: сліди коня, вівці і kota

кроки йшли. Може, ця особа ввійшла до близької брами, може, зайдеш за слідами аж на поверх, під двері, де мешкає якийсь лікар-дентист. Чого догадуєшся про цю особу? Може, у вільний час приглянешся черевикам осіб, що з тієї брами виходять, і догадаєшся, чиї то сліди могли бути.

Або знову, може, помічені Тобою сліди заведуть Тебе до трамвайної чи автобусної зупинки, і там пізнаєш їх поміж багатьма іншими слідами осіб, що чекали на трамвай чи автобус. А може, ця особа кульгає на одну ногу? Пізнаєш це, коли порівняєш сліди обох ніг, з яких слід одної ноги завжди буде інакший. А може, ця особа вела зі собою собачку, велику чи маленьку, на прив'язі чи лиш при нозі. А може, ішли разом дві особи, поруч чи окремо, чоловіки чи жінки і т. д. Багато, багато влучних, бо самозрозумілих здогадів. Певна річ, найкраще читається такі сліди на вогкій землі або на снігу, наприклад, на селі на дорозі, на стежці в лісі, де нога завжди трохи грязне й залишає докладний відтиск. Там виразно можна бачити, скільки осіб було, які вони, куди йшли, де зупинялися, де блукали, заверталися, шукали іншої дороги, чи йшли з тягарем, чи без, чи несли тягар у руці, чи на плечах. Може, відпочивали, при чому здіймали чи стягали тягар на землю. Який це тягар був: наплечник чи скриня, може, ріше, може, сіно і т. д.

Коли нам дуже залежить на тому, щоб не помилитися щодо сліду, тоді треба помірити слід, довжину і ширину стопи, довжину кроку тощо.

Ще краще слідити їзду воза з запряженими кінями й приглядатися слідам копит, з яких, коли це важливе, можна навіть зробити гіпсовий відлив. А що віз може бути чимось навантаженим (наприклад, сіном, піском, вапном і т. п.), то лишає, хоч би й дрібні, сліди чи то на дорозі, чи на придорожніх деревах, кушах. А ще коні тут і там скубнуть траву чи листя, а то й пахнуть під час постою, то про таку їзду багато можна розповісти, хоч ми й не бачили її безпосередньо.



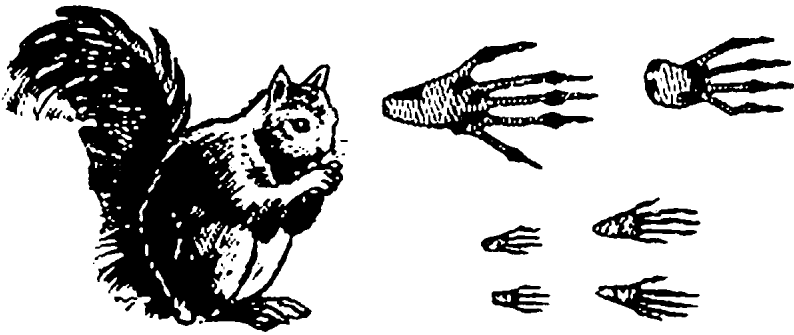
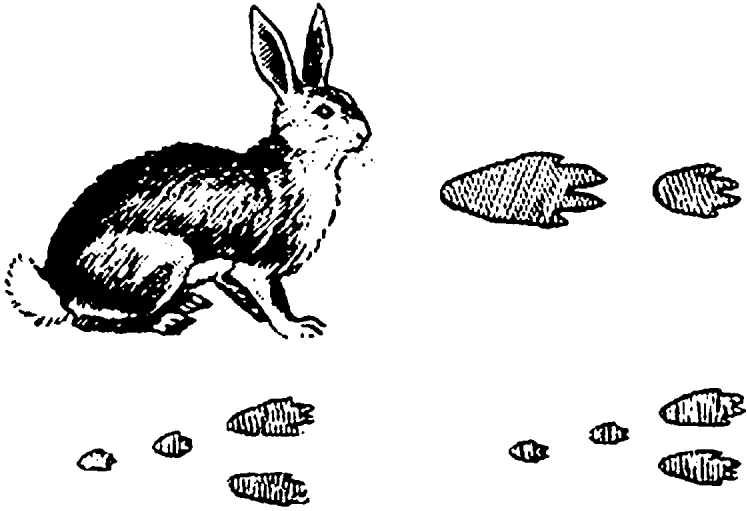
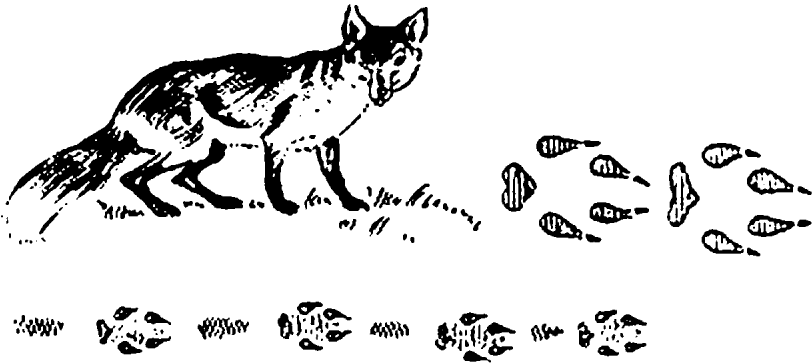
Згори вниз: сліди ведмеда, оленя і вовка

Подібним способом багато можна б довідатись, розглядаючи сліди автомашини особової чи вантажної, мотоциклета, ровера тощо.

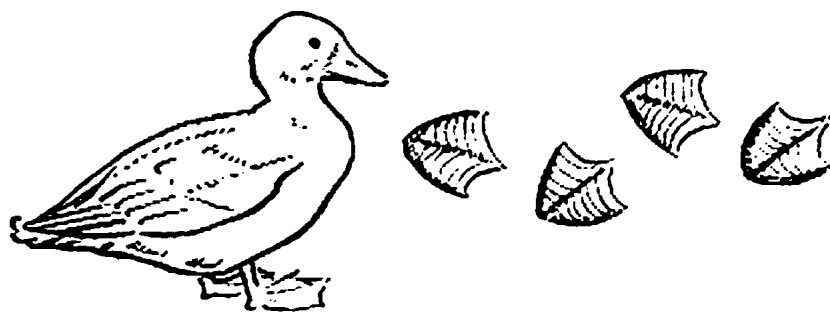
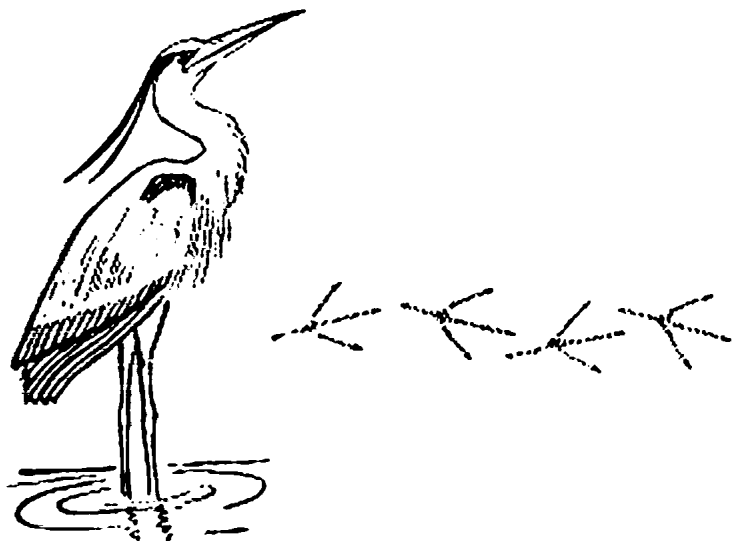
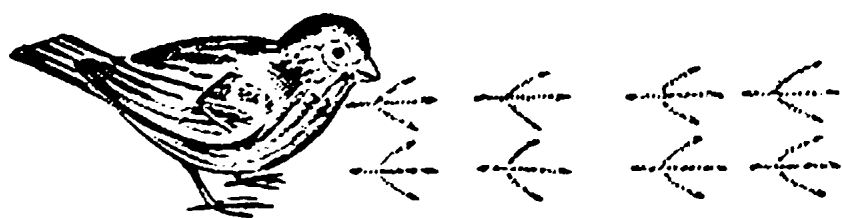
Приклади на такі речі найдемо в різних оповіданнях, головню з воєнних часів, у пригодах військових стеж, у повістях про червоношкірих індіців, в описах подорожей, виправ дослідників диких країн, у ловецьких пригодах, у відомій повісті про Робінзона Крузо і безлічі інших. Коли матимемо деякий досвід у тому, то кожна така книжка видасться нам багато цікавішою, а такими поміченнями й читанням слідів зможемо нераз зробити цікавішою якусь на першій погляд скучну дорогу, їзду трамваем, автобусом, залізницею тощо.

Самозрозуміло, що так, як Ти слідиш інших, так інші можуть слідити Тебе. Правда, Ти не робиш нічого поганого, щоб боятись такого слідження. Але все таки буває, що Тобі хтось з довір'ям скаже якусь тайну, доручить якусь важливу справу або якийсь важливий лист, документ тощо, при чому конечно треба зберегти тайну, щоб лист не попав у чужі, непокликані руки. Тоді Ти мусиш уважати, щоб не дати непокликаним особам нагоди довідатися від Тебе, в чому справа, приглянутися, що Ти робиш, відгадати Твою тайну, підглянути листа, відчитати, зробити відпис, відфотографувати його і т. п.

Бувають люди дуже любі й гідні пошани, на яких все таки в таких справах не можна покладатись, бо вони зовсім неуважні, необережні, непередбачливі, у цілій своїй поведінці безладні. Вони лишають у безладі все те, чим займаються. Коли відходять, забувають, що принесли, забувають, по що прийшли і т. д. Із слідів, що вони їх на кожному кроці своїх зайнять лишають, можна їх цілих "відчитати" з усіма подробицями. Таким людям доручати якусь тайну — пропаша справа. Як пластун, до якого треба мати повне довір'я, вистерігайся таких звичок. Навпаки, візьми собі за основний наказ не



Згорн вниз: слiди лиса, зайця i бiлки (мивiрки)



Згорн вниз: сліди горобця, чаплі, ворони і качки

лишати за собою ніяких слідів, з яких можна було б догадатися про те, що не кожному треба знати. Тримай свої речі в такому ладі, щоб Ти навпомацки вночі найшов кожну річ. Тому клади кожну річ завжди на своєму місці і всюди все залишай у такому стані, в якому Ти його застав. Це не перешкоджає, щоб Ти не залишав по собі ладу також там, де застав нелад. По звичці до ладу пізнати справжнього пластуна.

ПЛАСТОВА ЗАРАДНІСТЬ

З наших помічень і відчитаних, тобто відгаданих і пізнаних зв'язків між ними треба ще вміти користати в житті. Прийmemo, наприклад, що вміemo пізнати слід власної ноги і зуміemo доглянути його на стежці в лісі, в якому ми заблудили і, блукаючи, зайшли знову в те місце, де ми вже раз були. Це значить, що крутимось по лісі вколо. Але що нам з того помічення й нашого читання слідів, коли не знаємо, як вийти з того лісу на дорогу. Треба нам, отже, навчитися вибрати з досвіду, зібраного в різні часи і при різних нагодах, ті помічення, які допомогли б нам порадити собі в даному випадку. Наприклад, тут ми мусіли б пригадати собі помічення, що його не раз ми зробили в час прогулянок, що похилений терен (поземелля) веде як правило до річища якогось потоку, ріки тощо, та що вода, відомо, мусить з лісу впливати на чисте поле. Коли, отже, ідемо похилістю просто вниз, то зійдемо врешті до потоку, а потік чи ріка виведе нас напевно з лісу.

Важливо також, коли входимо в ліс, щоб добре приглядатися поза себе й запам'ятувати дорогу, куди йдемо. Тоді, вертаючись нашими слідами, зможемо відшукати дорогу, якою ми йшли сюди, і зайти в місце, де нам уже легко зорієнтуватися.

Коротко: наш досвід дозволить нам користати з нього, де виявиться потреба. Озброєні в компас, добру мапу, добре пізнавання сторін світу з годинника, зірок,

сонця, місяця чи інших природних явищ, в сильну палицю, пластовий ніжик, шнур, пластовий поясок, знання пластових узлів і різні вмінності, що їх учимося в Пласті, при розвиненій здібності помічати й читати пластові сліди, ми завжди і всюди дамо собі раду, з найтрудніших умов найдемо вихід, поможемо собі й іншим, вийдемо переможцями в боротьбі за життя.

Щоб бути зарадним у пластовому значенні, треба ще нам самим придбати звички, які, наче природні відрухи, являються самі з себе тоді, коли їх потрібно.

Тому й виконуймо часом деякі чинності для самої приємності поконувати труднощі, як то кажуть — “для спорту”. Учимося, наприклад, писати правильно і вправно лівою рукою або вчимося роздягатися, а згодом теж одягатися навпомацки (найкраще потемки зимовим ранком) або із зав'язаними очима. Обережно вчимося ходити по вузьких кладках, підійматися по линві, лазити по деревах тощо, і так підготовляймося до поконування теренових перешкод на мандрівках. Загалом шукаймо й користаймо з кожної нагоди, коли можемо чогось корисного навчитись, і даймо себе повчити. Як пластуни намагаймося теж виконувати все, що нам потрібне, самі без сторонньої допомоги, хоч би вона й була під рукою, щоб у справжній потребі ми не чули себе безпорадними. Навмисне не користаймо з послуг дома: самі собі стелимо ліжку, самі чистимо черевики, самі вишукуємо собі все, що нам потрібне, самі робимо порядок за собою, направляємо, що зіпсувалося, тощо. Включаймося також у домашню працю родини, вчимося смачно й здорово варити для себе й інших, мити посуд, прати й гладити білизну, плекати квіти й городину чи сад, і різних інших корисних умінностей, які тут годі вичисляти. Так звикаємо до самостійности, незалежности, а при тому вчимося розуміти кожне діло, вірно оцінювати працю інших і вартість їх допомоги. До того ж кожна така вмінність стане нам колись у пригоді, дозволить нам не почувати себе нещасливими, коли чогось забракне. Це ж, між іншим, ціль наших пластових мандрівок і та-

борів, де саме і є найкраща нагода здалека від вигод навчитися влаштувати собі життя простим способом, а все таки можливо догідно, щоб і добре відпочити, і вигідно виспатися, чисто вмитися, достатньо, здорово попоїсти, тобто подбати про все, що культурна людина вважає необхідним. Адже з такої зарадности постала поступово ціла нинішня цивілізація. Тільки ж зарадність у пластовому розумінні — це не двигання на плечах цілого складу гумових матраців, спиртових машинок і повних пляшок спирту, приготованого харчу в консервах і тих інших вигідних винаходів, що ними промислові роблять добрі інтереси на мандрівниках (туристах), які без комфортних улаштувань не можуть обійтись. Це якраз люди, які "здобувають" тільки такі гірські верхи, що на них виїздиться автобусом або зубаткою і де "таборується" тільки в дорогих готелях і ресторанах. До того не треба зарадности, лише багато грошей. Але ж знову не є пластовою зарадністю вибиратися на пластову виправу непідготованим, наприклад, у старих, подертих черевиках, без сірників, без кусника шнурка чи дроту і подібних речей, яких потребу пластуни повинні передбачати. Бо передбачливість це теж частина зарадности.

Вкінці нам треба знати й те, що спостережливість і читання слідів при здібності користуватися здобутим досвідом має незвичайно велике значення не лише для одиниці, для нас самих, але теж для цілого нашого народу. Бо пластовим слідом великих розмірів ми повинні вважати, наприклад, обі останні світові війни. Такі грізні, придавляючі явища стають джерелом дуже багатого досвіду для тих, що вміють помічати й читати сліди, тобто передбачувати наслідки з причин і навпаки.

Вміння користуватись таким досвідом рішає нераз про долю цілих держав і народів. "Історія — учителька життя" — каже прислів'я. Трудність у тому, що народ, який має в тої вчительки вчитися, нераз, немов не дуже понятливий і впертий учень, має свої думки, свої забаганки, свої примхи, свою вдачу. Буває, що розумні

люди бачать, чого народові бракує, передбачають у дальшому великі невдачі, намагаються протидіяти, переконувати, що буде біда, якщо не вдасться змінити поганих звичок, поправити їх. Але деяких громадян нераз важко змінити, важко переконати. Бувають такі, що їм їхня власна користь важливіша за батьківщину. або що хочуть поставити на своєму, хоч бачать, що загалові не буде з того користи. А скільки ще й таких, що не послухають доброї гадки, якщо вона виходить від їх особистого противника, а не від їх однодумця. Ще багато таких, що їм завжди недогода, усе ганяють, усе заперечують, самі ж нічого кращого не дають.

Дві жахливі пійни повчають, що в народі можуть здобути голос люди, які його роз'єднують, роздрібнюють його сили і яким в найбільш критичних хвиликах не сила здобутись на об'єднану дію. Такий народ не уявляє для держав світу сили, яку треба було б брати до уваги на шахівниці, де розіграється доля і твориться історія світу. Не зважаючи на всі геройські жертви й зриви, такий народ не може рахувати ні на прихильність чи допомогу інших народів, ні не може сподіватися, що чужі сили відбудують його самостійність, втрачену через нерозум, неслухняність, незгідливість, легковірність — непоправність. Тож помічаймо добре все те, що зачуваємо, про що читаємо, що бачимо на власні очі, чигаймо ці грізні сліди двох великих воєн, передбачаймо дальші наслідки з причин, не обвинувачуймо завжди тільки інших за долю нашого народу, за долю нашу власну й кожного іншого українця. Правильно каже прислів'я: "Як дбаєш, так маєш". Усім нам відомі слова нашого генія Тараса: "В своїй хаті — своя правда, і сила, і воля". Народові треба добре дбати, щоб мати свою хату, та й за кожну ціну її берегти, бо втратити її завжди легко, але відзискати дуже важко. Нам треба передбачати наслідки з причин, тобто розуміти, що коли повторятимемо завжди ті самі помилки, певно йтимемо до щораз гіршого. Тому треба кожному вихованому в Пласті громадяниннові добре подумати, кого, в чому і як слу-

чатись, щоб не потрапити на таких, які не добро українського народу мають на увазі. Найкраще мряти все пластовими засадами й бути обережним з людьми, які не відповідають пластовому світоглядові.

Пластун, вправний у помічанні і передбачуванні наслідків з причини, зрозуміє своєчасно, яку вагу має вщеплювання пластових прикмет у народ. Він використає свої помічання з воєнних і післявоєнних подій і при кожній нагоді буде переконувати своїх найближчих про необхідність патріотичної праці, про потребу єдності, згідливості, дисципліни і скріплення фізичної, економічної, культурної і політичної сили й значення народу.

Він теж буде знати, яка доля чекає тих, що, знехочені людськими й долею народу, покидають його й пристають до іншого, сильнішого, щасливішого. Прийде час, коли їм пригадають їх відступництво й позбудуться їх як непотрібних перекинчиків, паразитів (галапасів) на чужому добрі. Пластун не відступає від свого народу, але працює серед нього і для нього в кожних умовах.

Оце наші замітки про зарадність, а одночасно й приклад, яке дійсне значення мають пластові вимоги. Починай, отже, своє помічання, читання слідів і зарадність від малих легких вправ, щоб Ти вмів пізніше справді мудро, по-пластовому розуміти події, явища великі, нераз грізні у світі й серед людей, і щоб успішно серед них давав собі раду - - Ти і Твій народ.

КРАСА Й ДОБРО

Здібність відчувати красу й добро — це великий, Богом даний нам усім дар. Ця здібність дає нам незабутні хвилини вдоволення, насолоди й радості, дає нам ті округлині шастя, що їх можемо здобути на цьому світі.

Чи не радієш Ти, дивлячись на маєстатичну красу небосяжних верхів гір, на хвилююче плесо моря, на чудові барви сходу або заходу сонця?

Чи спостеріг Ти, скільки краси, гармонії і різноманітності узору на крильцях метелика або пташини?

Чи відчув Ти колись, яка велика насолода підглянути живу дикую тварину: оленя у скоці, орла у леті, готура на лісовій поляні, збірну працю громади заподаливих муравлів?

А мав Ти нагоду відчутти красу лісової тиші, шуму ялиць, плюскоту гірського потоку?

Про це розкаже Тобі пластова пісня поета й приятеля молоді Романа Купчинського:

Чи знаєш ти найкращу в світі пісню,
Як ліс шумить і грас темний бір?
Чи знаєш ти цю тишу благовісну,
Як ліс мовчить і молиться до зір?

Чи знаєш ти прекрасну ту картинку,
Як місяць-князь зійде на дерева,
Як срібний шовк обгорне всю долину
І заблещить брилантами трава?

Чи знаєш ти ті пахощі весняні,
Як перший лкст на вітрі затремтить,
Як зацвітуть фіялки на поляні
І сік беріз від соки закипить?

Той шум лісів, ті пахощі весною,
І місяць-князь, і соняшке тепло
Ходитимуть довіку за тобою,
Куди б тебе життя не замесло.

Щоб побачити цю красу, зазнати радості й насолоди, назбирати на своїй життєвій стежці якнайбільше цих дрібних ягідок щастя, варт і потрудитись. Вони навіть стають солодшими, коли здобуваємо їх, поборюючи труднощі й перепони.

Але краса не тільки в дикій природі. Ми відчуваємо не меншу радість, дивлячись, наприклад, на мистецький малюнок, слухаючи гарної пісні, музики чи поетичного

твору. Краса виявляється теж і в побуті людини, у її поведінці й відношенні до інших.

Відчувати красу — це природний дар, яким обдарована кожна людина. Але не всі люди шукають тієї краси там, де вона справді є, не розвивають цієї здібності у правильному напрямі. Дехто вдовольняється дуже простими перевагами особистої вигоди, лінивства, бездушним “забиванням часу”, бо не вміє його корисно для себе вжити. У таких людей здібність відчувати красу зникає. Вони збіднюють свого духа, стають справді бідні й гідні пожаління. Вони нездібні користати з цього великого Божого дару: відчувати красу.

Кожний народ виявляє своєрідним способом відчуження краси. Ми належимо до особливо обдарованого народу, який впродовж століть дав речеві докази свого напрочуд великого таланту.

Краса нашого народного мистецтва, багатство пісень, наш спосіб прикрашувати хати у внутрі, народне й монументальне будівництво, різьби на дереві, величезні писанки здобувають признання, а навіть великий подив у цілому світі.

Наш геній Тарас оспівував красу українського села:

“Село, і серце одпочине.
Село на нашій Україні,
Немає писанка. Село
Зеленим газом поросло...”

По чистому вигляді білих чистеньких хат, по ладі й замилюванні до краси в розплянуванні хуторів, по гарній носі та замилюванні до пісні пізнавали і пізнають нині подорожні чужинці, де починається українська територія.

Але чи тільки в тих формах мистецтва проявився цей великий талант?

А цілий наш повний краси, обрядовості й поезії український побут: ввічливе привітання, краса гостинності, родинних обрядів — заручин, весілля, краса й

культура дотепів — усе це докази, до якої непересічної висоти зуміли наші предки розвинути свій талант відчужування краси.

Тож духовою потребою українських пластунів, що мають таку велику культурну спадщину, є не тільки користати з неї, але її далі збагачувати. Відчужування краси, вся наша поведінка й відношення до довкілля мусить творити наш український, пластовий життєвий стиль. Ми хочемо змагати до того, щоб цілий наш народ мав змогу далі розвивати свої здібності.

Другим природним Божим даром є теж відчужування добра. Його теж має кожна здорова й розумна людина і вміє розрізнити добрий вчинок від лихого. Добрий вчинок дає вдоволення й насолоду — лихий, хоч би й давав якусь хвилину користь, вкінці приносить смуток і неспокій. Це та природна “магнетична стрілка”, яка каже нам, чи ми на правильній життєвій дорозі. Але цю здібність ми можемо теж або розвинути, або чутливість нашої “магнетичної стрілки” притупити. Людина з притупленим сумлінням не знає доброго напрямку — блукає сама та ще й інших може звести на манівці.

КРАСА ПОВЕДІНКИ

Здібність відчужувати добро й красу пригодиться нам у нашому особистому житті. Так, наприклад, бувають люди дуже талановиті й на погляд розумні й зарадні, а все таки приходиться їм у житті зустрічати труднощі, сказати б — зайві, які відбирають їм охоту до життя. Ті труднощі роблять їм інші люди, які їх не люблять, не шанують, не довір'яють їм. Щоб такі зайві перепони оминати, мусимо вміти з'єднати собі людей. Буває навіть, що часом треба нам їхньої допомоги, а якщо вони нам неприхильні, то ми не всілі самі виконати більшого діла, потрібного для добра загалу. Коли робимо іншим добро й дбаємо, щоб вони пізнавали добро, мусимо поводитися гарно й дбати, щоб люди розуміли красу нашої поведінки.

Наприклад, нам, може, властяться людину, несправедливо на нас розгнівану або неприхильну до нас, отямити чемною, спокійною поведінкою. А як ще, замість зідлачувати їй неприхильністю чи сваркою, зробимо їй благородно якусь послугу, тоді, можливо, з'єднаємо її собі, і вона, соромлячись свого непотрібного гніву чи несправедливості, пошанує нас за нашу перевагу з добром. Мусимо, однак, розуміти, що це таке благородність, панування над гнівом, почування справедливості, і мусимо знати, коли й як стосувати їх у житті. Може, не буде нам важко побачити приклади вдалої чи невдалої поведінки у випадках з нашого власного досвіду або з оповідань інших. Дуже важно завжди намагатись добре розуміти причину схвилювання іншої людини. Тоді не раз виявиться, що ця причина має своє виправдання й заслуговує на справедливую оцінку. В інших випадках найдемося, наприклад, у якомусь товаристві, от хоч би й шкільних товаришів. Коли зуміємо гуторити з ними свobodно, весело, але без грубих або злобних дотепів, без калічення рідної мови поганими висловками, і навчимо їх того, то вони будуть нас любити й шанувати за нашу внутрішню красу. Якщо ж різні люди переконуються, що ми веселі, що вміємо як слід привітатися, гуторити, сидіти в гостині, поводитися при столі, свobodно грати, співати, гратися тощо, то будуть нас запрошувати до себе й шукатимуть нашого товариства. Це усуває нераз життєві труднощі й промощує дорогу до успіхів.

НАЙВИЩЕ ДОБРО

У зв'язку з тим, що ми сказали про добро й красу, мусимо пояснити одну дуже пажливу, хоч нелегку до зрозуміння справу. Не можемо докладно сказати, коли в історії людства зродилася вперше думка про "добро" й "добрість" у поведінці людей з людьми. Це сталося ще дуже давно в минулому людського роду, що так далеко людська пам'ять не сягає. "Добро" — це ви-

соке поняття про закон, який править життям усього людства всіх віків і веде його до якоїсь людини незнаної, але, безперечно, дуже розумної мети. Поняття "добра" розумніше, ніж найрозумніша людина, бо найрозумніші люди говорять не раз про "добро", але вповні здійснити його, мабуть, нікому не вдасться. Це є нездійснений ідеал добра. Навіть на найрозумнішій людині не вичерпується те, що звемо розумом. Є геніяльні люди, які викривають дуже цікаві явища, винаходять способи, як використати ці явища, які, однак, не вміють пояснити суті цих явищ. Ця суть для людської думки незрозуміла. Ми зустрічаємося з цими винаходами кожного дня, зживаємося з ними, користуємось ними, бачимо їх кожної хвилини, і вони нам такі буденні, що ми не думаємо про те, які це дійсні чудеса.

Ці чудеса без порівняння більші від усього, що звичайна людина розуміє під словом "чудо". Уявім собі "зачудовання" людини з-перед сто або двісті років, якщо вона воскресла б, а ми в темній кімнаті засвітили б їй без вогню, без сірника, лише потискаючи якийсь гудзичок у стіні, осліплює ясну лампу, або коли б ми веліли говорити людським голосом якийсь невеликій скриньці, або коли показали б цій людині кружляючий на небі літак, що летить, не рухаючи крилами, або вказали б на віз, що їде без коня, і т. д. Не даймо нікому вмовити в нас, що це прості собі винаходи, що це твори людського генія, що це панування розуму, науки над природою й що позатим усе на світі лише "матерія". Таке говорять лише недоуки або обманці, що обдурюють людей, щоб легше було поневолити їх. Вчені винахідники лише відкривають чудеса на світі, самі ж вони не є чудотворцями. Вони не творять їх, лише відкривають і використовують правила природи і речі, про яких існування люди досі не знали. Завдяки інтелігенції найрозумнішої живої істоти на землі вони можуть ці правила природи використати для добра й вигоди цілого людського роду.

Коли, наприклад, астроном заповість нам, котрого року, котрого дня, о котрій годині й минуті наступить затьміння сонця, то він не порожбит і не чудотворець. Обдарований інтелігенцією і глибоким розумом, він лиш вираховує, як чудесно правильно це золоте сонце, і цей срібlistий місяць, і ця розкішна земля кружляють в безмежних просторах неба одне довколо одного й кожне довкола себе з іншою скорістю, але так, що можна з годинником в руці сказати, коли вони зійдуться всі троє на одній лінії на докладно ниміряну хвилину і тоді знову розійдуться на докладно окреслену кількість років, місяців, днів, годин, минут. Скажімо, чи це не "чудо"? Астроном, учений тут ні при чому, він не може цього порядку змінити. Але його мозок, що те все вираховує — теж "чудо". І хоч можемо подивляти теж винахідливість, творчість, а навіть геніяльність того даного нам людського розуму, то все ж не винахід, не відкриття, що бензиною можна їхати чи літати, як силою коня чи великого птаха, є "чудом". Сама істота бензини — це "чудо". В ній, у цій бензині є якась сила, більша сила, ніж у коня або у птаха, але що воно таке та сила, якою їде авто, ніхто Тобі не скаже, так як не скаже, що таке ця сила у коня чи у птаха. Це все чудеса, а чудо це щось незрозуміле, що перевищує людський розум, що є над людське. Аж смішно казати "надлюдське", бо чим є людина на цій землі, що сама є незмірно дрібно-сенькою пилинкою супроти безмежної кількості незмірно великих земель, планет, сонць і зір у всесвіті? Пластун не попаде ніколи в таке безглуздя, щоб не вірити, не пізнавати, не бачити слідів Бога, незбагненного людському розумові чудотворця, неуявного людській думці спричинника й вислову всіх ідеалів у людській душі, зібраних в ідеалі "добра". Не наша річ повчати тут когось, як заспокоїти це змагання душі до ідеалу, але як пластуни мусимо бути розумними й релігійними, значить, не лише вірити, але знати, бути певними того, що є над нами Бог, якого треба нам почитати й якому

треба бути вірним. Як це зробити, про те вчить наша християнська церква, якої ми всі є членами. Шануймо теж щирю релігійність інших, хоч би вони до нашого віровизнання не належали.

ПЛЕКАННЯ ЗДОРОВ'Я

Ніякої не буде з нас користі для Пласту, коли ми не будемо здорові. Не тільки для Пласту, але й для нас самих не буде ніякої користі ні з нас, ні з нашого життя. Нездорова людина постійно займається своєю недугою, їй нема радості з життя, вона завжди огірчена, невдоволена. Нам, пластунам, треба хотіти й уміти бути здоровими, нам треба навчитися розумно плекати своє здоров'я. Розумно, бо бувають люди, які знову ні про що інше не думають, нічим іншим не займаються, лише страхом про своє здоров'я. Це теж хворі люди. Кожне перебільшення це до деякої міри хвороба. Щось інше знати й дотримуватись найважливіших основ гігієни; це об'єктом наука, але дещо з неї, може, знайоме, добре пригадати, щоб потім не було запізно й щоб ми не потерпіли шкоди, якої пізніше не вдасться вже вповні виправити. Наслідки негігієнічного життя бувають дуже дошкульні для людини й для загалу. Здорова людина має в собі завжди багато енергії для поборювання різних життєвих труднощів, має багато захоплення життям, охоту до діяльності. Нерухливі, повільні, ліниві, безідейні люди, несхильні веселитися, гратися, це здебільша нездорові, а то й виразно хворі люди. Їм ледве вистачає сил для виконання необхідних життєвих чинностей, але нема їх на жертвування іншим трохи своїх сил або на виконання якогось труду "так собі", хоч би для розваги, для "спорту". Правда, і таке буває, що хтось слабосильний жертвенно уділяє свою силу іншим на користь. Така людина, однак, через слабе здоров'я скоро вичерпується, не на довго вистане цієї сили в неї.

Ми всі повинні плекати своє цінне здоров'я, щоб якнайдовше використати свій талант, свої здібності для добра загалом. Силу тіла треба плекати, розвивати, щоб не зменшувалася, а росла разом з людиною. Здоров'я є передумовою для нашої діяльності в Пласті. Ось тут деякі основні правила гігієни, про які не вільно нам забувати:

- ▲ Не пересипляймо найгарніших і найздоровіших ранішніх годин дня.
- ▲ Коли встанемо з ліжка, виганяймо останки оспалості руханкою.
- ▲ Вичісуймо волосся чистим гребенем і щіткою.
- ▲ Миймося холодною водою без поспіху, дбайливо, чисто, окремо руки милом, окремо чистою водою обличчя й шию. Тверда (неварена) вода шкодить волоссю.
- ▲ Миймо чистою щіткою зуби вранці й перед сном.
- ▲ Робім усе впродовж дня з добрим розрахунком часу, без зайвого поспіху, спокійно. Поспіх і неспокій висялюють нерви.
- ▲ Їймо в окреслених годинах без поспіху і в доброму, веселому настрої.
- ▲ Їймо частіше, зате небагато.

**ДОГОДЖУЙМО БІЛЬШЕ ЗДОРОВ'Ю,
НІЖ СМАКОВІ**

Пам'ятаймо, що чим вибагливіші страви, тим вони менше здорові, а то й шкідливі, а чим ближчі до природи, тим здоровіші. За книжкою: Ella Thea Smith "Exploring Biology" подаємо вказівки щодо щоденної їжі: 1) Щонайменше 1/2 літри молока денно; 2) денно 2 помаранчі

або грейпфрут, або 2 яблука, або 2 помідори чи сік з них (це по змозі перед сніданням чи обідом); 3) щодня, крім картоплі, дві різні городини, по змозі сирі, а одна з них листкова (морква і салата); 4) денно одне яйце або щонайменше 3 - 4 яєць на тиждень; 5) до кожної їжі грубозернистий, разовий сільський хліб або мучна страва (цілозерниста, наприклад: каша, вівсяні платки і т. п.); 6) раз на день кусень м'яса, або риба, або сир, або фасоль чи горох; 8 цукор (сирий, меляса) кращий, ніж інші солодощі, до смаку (небагато).

Загалом гігієністи захвалюють ось такі речі: молоко (якщо справжня кава, то хіба з молоком, краще обходитися без кави), підвари зел. мед, пшеничні прозябні, рижові платки, разова мука пшенична й житня, разовий хліб, масло, варення (мармеляда) з різних ягід і овочів, яблука, виноград, банани, грушки, гриби, негладжений риж, йогурт чи кисле молоко, коров'ячий сир, печінка, мозок.

Їймо з апетитом і не захланно, але й не марудно, достатню кількість, але не до переситу. Жуймо добре.

При їжі не читаймо й не працюймо умово, не драгуймо себе нічим, гомонім легко й весело, не говорім про негарні речі.

Не збриджуймо себе до їжі пригляданням, нюханням і т. п. Якщо страва погано приладжена, краще її не їсти.

Дбаймо при їжі про апетитність, тобто чистий стіл, чистий посуд, чисте й гарне накриття, чисті руки. Не берім у руки й не кладім на стіл нечистих предметів (клунків, книжок, грошей, листів тощо).

Під час їжі, замість води, пиймо радше овочеві соки, але не надто холодні. Також не перестуджуймо шлунок дуже холодними стравами.

Не менше години-двох по їжі не купайтесь, ні не робім проруху чи тяжкої праці. Це відтягає кров до працюючих членів тіла, тому утруднює травлення.

Дбаймо про здоровий шлунок і кишки та про їх правильні чинності. При будь-яких болях у шлунку чи киш-

ках найкраще стриматись від тяжкостварної їжі хоч на 3 - 4 години і пити теплі течі. Потім повернутись до звичайної їжі. Але якби болі, не зважаючи на діету, не поступались, тоді треба обов'язково вдатися до лікаря, щоб не допустити до тяжких захворювань або, при існуючій недугі, скористатися з його негайної допомоги.

Не виконуймо без кінечної потреби надто довго того самого зайняття (наприклад: читання, забави, науки). Поділім собі чинності й уложім собі їх по змозі різномірно. Зате кожне зайняття виконуймо енергійно, без зайвого гайнування часу.

Щодня подбаймо за рух на свіжому повітрі, не зважаючи, чи дощ, чи погода, по змозі, але в міру на сонці. Літньою порою при звичайно нашому тілі ступнево до жаркого сонця. Але в кожному випадку, довше перебуваючи під його діянням, мусимо покрити голову білою хустиною, капелюхом чи іншим накриттям.

Змиваймося або купаймося часто цілі, головню ноги. Змиваймо ноги в міру потреби теплою водою, а якщо вони пріють, то з додатком дезінфекційного засобу.

Голову змиваймо що два тижні теплою водою з милом і споліскуймо старанно чистою водою.

Не пиймо алкогольних напиків і не вживаймо ніколи тютюну в жадній формі. Хто переконував би нас про якусь користь з пиття алкоголю чи курення тютюну, то скажім йому, що про ці ніби користі з нерозумних налогів мудрі люди вже перестали розмовляти.

Без уваги на безсумнівну шкідливість вживання всяких наркотиків, пластуни спостерігають довкола себе багато людей, що попали у неволю різних налогів. Переважно ці люди хотіли б потім позбутися свого налогу курення чи пиття, та нема в них стільки сили, щоб це зробити. Тож, передбачаючи наслідки з причин, пластуни не думають наражувати себе на подібну долю. Вони ж бо хочуть плекати силу "і тіла, і духа", як сказано в обіті. Яка ж користь із сили, що в неволі?

Усім відомо, що навіть чай і чорна кава та інші напої, що мають у своєму складі т. зв. "нешкідливі" наркотики, уживані надміру, погано впливають на здоров'я людини.

Про недуги не говорім без кінцевої потреби, хіба що хочемо допомогти комусь прийти до здоров'я доброю порадою. Зате думаймо й говорім про здоров'я, про те, що йому служить, і берім собі приклад зі здорових, спокійних і розумних людей. Приглядаймося залюбки сильним, здоровим і гарним речам, перебуваючи серед природи: горам, скелям, велетнім деревам, рікам, потокам, водоспадам тощо.

Шукаймо завжди цікавого і вартісного товариства. Не даймо ніколи підмовляти себе до пустих, безцісних, виснажливих, нездорових або некультурних розваг. Не наїдаймося перед сном. Засипляймо непізно з погідними, спокійними думками.

ЩОДЕННИЙ ПРОРУХ І СПОРТ

Досі ми говорили про основні правила гігієни, тобто про необхідні пригожі умови для природного розвитку тіла й ума та для збереження здоров'я молодої людини. Але впродовж нашого пластування нам, пластунам, треба ще розумно наше здоров'я плекати, розвивати, посилювати розбудову цілого нашого організму відповідно до наших природних даних та до нашого віку. Це ми робимо без великого труду, а навпаки, з приємністю, при допомозі щоденного проруху і вправляючи різні гри та спорти.

Прорух і спорт особливо важливі для нас тепер, коли вигідні умови життя розлінивають нас, бо дають якнайменше нагод до руху. Автобус та авто завезуть нас у кожне потрібне нам місце, і ходити доводиться недалеко. У школі перебуваємо, сидячи довгі години, вдома сидимо у м'яких фотелях, а різні більш чи менш автоматичні улаштування великою мірою вирішують нас у фізичній праці і потрібному русі.

Електричні елеватори, а то й рухомі сходи виносять нас на кожний поверх, а навіть до кіна можемо в'їхати автом і, не виходячи з нього, відсидіти цілу програму на м'якому сидженні. Усі ті винаходи, які приносять зі собою теперішній розвиток цивілізації, не сприяють розбудові нашого тіла, і якщо ми цього собі не усвідомимо, не "передбачимо наслідків з причин" і будемо ними користуватись аж до перебільшення, то виростемо на безпомічних, слабких тілесах, неформних людей. Якби колись ми опинилися у тяжких життєвих умовах, де всі ті вигоди були б недоступні, то взагалі невідомо, чи ми могли б перебути, а то й пережити такий виїнятковий час.

Щоб до цього не допустити, а навпаки, наш організм розбудувати і зробити його відпорним на труди й невгоди, кожний розумний юнак повинен ввести щоденний прорух у звичай як точку в загальному порядку дня.

Прорух це відповідний добір рухових вправ, які, виконувані згідно з приписом впродовж довшого часу, збільшують сили наших м'язів, суглобів і цілого організму і поправляють будову цілого тіла, надають йому елястичности та зручности. Прорухом можеш збільшити поємність грудної клітки, зміцнити серце й легені. Вправи проруху збільшують і працездатність людини, а також завдяки їм кращає наше самопочуття, ми стаємо більш життєрадісними й веселішими. Вони виробляють теж і силу нашої волі і так скріплюють наш характер.

Є багато родів проруху, які ведуть до тої самої цілі: виплекати здоровий дух у здоровому тілі. Основною і вихідною для всіх є т. зв. шведська метода проруху.

Уже від 12-го року життя Ти повинен жертвувати щоденно небагато, бо всього 15 хвилин часу, на прорух. Ці 15 хвилин повинні бути розділені поміж 5 основних груп вправ: ніг, рук, карку, кадовба і віддиху. Крім цього, хвилину треба призначити на обмивання цілого тіла водою.

Щоденний прорух виконуємо тільки в коротких спортових штаних на вільному повітрі чи при відкритому вікні, або взимі в добре провітреній кімнаті, а згодом також при відкритому вікні.

Треба Тобі знати, що людина віддихає не тільки легеньми, але також і порами (щілинками) у шкірі цілого тіла. Тому, вправляючи без одягу, Ти даєш до них доступ свіжому повітрю. Крім цього, Ти стаєш більш відпорним на зміни температури.

Вправляти треба спочатку не заскоро, але з часом, по одному чи двох роках вправ, можна скорість вправ збільшити так, щоб при кінці проруху наша шкіра була легко волога (не мокра) від поту. Після проруху змиваємо ціле тіло водою. Зразу не дуже холодною, щоб не простудитись, але зчасом можна її температуру обнизити і дійти до того, що не пошкодить Тобі натертись і снігом. Витираєш тіло до суха шорстким рушником, швидко одягаєшся і йдеш негайно до звичайних занять дня. Змивання холодною водою посилює доплив крові до шкіри, відсвіжує її і робить гладкою та еластичною. Крім цього, це засіб, щоб стати відпорним на простуду. (Дивись: Вправи щоденного проруху).

Щоденний прорух це підстава до інших більш досконалих родів гімнастичних вправ іншими методами, наприклад -- на приладах, та до різних гор і спортів.

Маємо різні спортові гри (два вогні, відбиванка, бейзбол, пориванка, футбол, ручний і водний м'ячі, теніс і т. п.). Спорт поділяється на окрему групу легкої атлетики (скоки, біги, мет диском, стусан кулею і ін.), а далі лужання, підношення тягарів, лещетарство, ковзарство, плавання, веслування, шерм (змагання шаблею чи шпагою), стріляння до цілі і т. п.

Деякі з них можемо вправляти тільки влітку, інші взимі, а деякі, як ось плавання — один з найздоровіших спортів -- можемо вправляти ввесь рік, бо критих басейнів доволі.

Завдання спортових гор і спортів подібні до завдання проруху, але вони дають більше нагоди для вироблення сильної волі і завзяття у змаганні до перемоги.

Ми, пластуни, повинні змагати насамперед до того, щоб кожна гра, у якій нам доводиться брати участь, відбулася справді по-пластовому, мала прикмети справжньої чесної гри. У правильно веденій грі ми можемо виробляти в чесному змаганні всі пластові прикмети: сильно змагати до перемоги, до краси у стилі цілої гри, обережно, але швидко використовувати пригожі хвилини, гідно прийняти поразку, полицарськи й благородно ставитись до переможеного, справедливо признавати успіх противника, хоч би це було в нашу некористь, зберігати рівновагу духа в критичних хвилинах, по-дружньому, ввічливо, весело ставитись до всіх змагунів, завжди бути доброї гадки й нірити в перемогу - це все якби вибрано з нашого закону. Саме так виглядає справжня чесна гра.

Пластуни осуджують у грі кожную спробу обману противника, крутість, неправду, грубу, брутальну поведінку, бо це не тільки протилежне пластовим законам, але й правилам кожного спорту і кожного спортового змагу.

У молодому віці Ти повинен пізнати різні спортові гри і спорти, щоб тоді, коли будеш переходити до старшого пластунства, Ти міг вибрати собі ділянку, яка Твоїм прикметам найбільше підходить, і, не занедбуючи загального тіловиховання, присвячувати їй особливу увагу.

При кожному спорті Ти мусиш слухатись порад досвідчених провідників, бо коли правильно і помірковано стосованими вправами Ти можеш свій організм розбудувати й надати йому великої сили й краси, то необачно перевтомлюючи серце й інші органи, можеш його зруйнувати. Тому порада й допомога того, хто має довголітній досвід, це для Тебе справа дуже великої ваги.

У кожному випадку пам'ятай, що для нас, пластунів, спорт не є якоюсь ціллю самою для себе, а засобом для осягнення нашої вищої мети, про що говорить наш обіт:

“плекатиму силу і тіла, і духа,
щоб нарід мій вольним, могутнім зростав”...

ЩО ТРЕБА РОБИТИ, ЩОБ РОЗВИНУТИ ПЛАСТОВІ ЗДІБНОСТІ?

- а) Треба швидко й докладно помічати одночасно можливо велику кількість різних предметів і подій, щоб здобути в цьому велику вмiлiсть.
- б) Добачити і запам'ятати зв'язки поміченого предмету чи події з довкіллям і навчитися робити з того правильні висновки про те, що попередило подію чи настає після неї.
- в) Давати собі власними силами раду в різних умовах, не порушуючи пластового розуміння добра й краси, яких пластун завжди обов'язаний дотримуватись.
- г) Виконувати впевнено й розумно всі приписи пластового закону.
- г) Дотримуватись основних правил гігієни і дбати про правильну розбудову цілого тіла.

Що є основою характеру пластуна?

Коротка відповідь могла б звучати так: Основою нашого характеру (як пластунів) є почуття особистої і національної честі і свідомість своєї вартості з думкою про обов'язок бути корисним для інших, а далі і для суспільства. З цього почуття походить наша впевнена поведінка у відношенні до довкілля.

Але щоб хтось не посуджував нас про якусь пусту

зарозумілість, треба цю відповідь вміти основніше вяснити.

Отож, коли ми, пластуни, свідомі того, що виконуємо як треба обов'язки відповідні нашому вікові, що робимо це сумлінно, бездоганно, що віддаємо кожному пошану, яка йому належить, і супроти кожного поведимося за прийнятими приписами ввічливости, то ми відчуваємо себе в праві домагатися від інших такої шанни, яка відповідає нашому вікові й становищу. Цю думку можна ще поширити:

Коли ми добре знаємо себе, коли хтось з нас певний, що його здібності більші, ніж інших, рівних йому віком і становищем, коли він завдає собі труду, щоб ті здібності по змозі скріпити й розвинути, і коли він бачить успіх своєї праці над собою, то він має право й обов'язок для добра загалу намагатись досягнути серед громадянства становище, відповідне його здібностям. Коли, наприклад, в нього є хист до музики і він учиться грати на якомусь інструменті та й бачить, що грає щораз ліпше (за признанням фахівців), вкінці ж так, що зможе своєю грою дати іншим мистецьку насолоду, то його обов'язок виявити себе при найближчій нагоді і на запрошення не відмовлятись, а лише відповідно до своїх сил якнайкраще заграти дібраний музичний твір. Очевидно, в нього мусить бути настільки тонке відчуття, щоб тільки тоді пропонувати свій виступ, коли це напранду іншим приємно.

Але навіть великі здібності не виправдують зарозумілости. Почуття власної вартости і зарозумілість це дві різні речі. Зарозумілість — це постійна впевненість про свою безпомилковість. Зразком правильного почуття власної вартости є слова одного з найбільших мудреців світу, Сократа: "Знаю, що нічого не знаю, а інші й того не знають". Він знає, що він своїм розумом намагався пізнати велич усього, що довкола нього, але він свідомий теж, що повністю зрозуміти все йому не сила.

Дурний є зарозумілець, який думає, що нема понад нього, що він усе найліпше знає. Будьмо певні в тому,

що ми власною працею здобули завдяки своїм здібностям, але не будьмо такі нерозумні, щоб вірити, що нема понад нас. Не попадаймо в хоробливу манію великості.

Великими хибами, яких мусимо вистерігатися, є фальшива соромливість і фальшива амбіція. Перше це намагання скривати недоліки — чи то свого здоров'я (перед лікарем), чи свого знання — і неохота їх направити зі страху втратити на значенні. Друге це братися за важливе діло без відповідного знання й не признатися до того, доки виникне шкода або чиясь кривда. Пластове почуття власної вартості наказує здавати собі справу зі своїх недоліків, признавати свої помилки на те, щоб їх справити й своє знання при кожній нагоді доповняти. Лицарськість у пластовому розумінні вимагає, щоб зроблену помилку, головне ж, коли при тому хтось є покривджений, якнайскоріше направити. — “Помилитися людська річ” - - каже латинська приповідка, а ми додамо, що “пластовим обов'язком є розумно направляти зроблені помилки”. Фальшива амбіція не дозволяє часом людині, жадній значення, послухати поради тьмушого, доброзичливого приятеля або теж піддатися його справедливій критиці своєї поведінки, своїх намірів. Німецький поет Рюккерт справедливо каже: “Твоїм приятелем не є той, хто показує тобі дзеркало підхлібства, в якому тобі подобається твій власний образ. Твоїм приятелем є той, хто показує тобі твої хиби й помагає тобі їх направити, заки відкриють їх твої вороги”. Вміти легко жартувати зі себе самого, про свої хоч би й поважні осяги в якійсь ділянці, висловлюватись трохи маловажно, переплітаючи свою мову про них легким дотепом — це добрий засіб проти зарозумілості.

З почуттям власної вартості йде впарі почуття національної честі. Ми певні й свідомі того, що наш український народ по своїй змозі сумлінно випродовж століть бере участь у розбудові культури й у службу тій культурі дає свої найкращі таланти, і тому ми обов'язані

домогатися від своїх і від чужинців пошани до нашого народу, його мови, його святощів, його звичаїв. Коли ж знаємо здібності нашого народу, його заслуги для людства, його змогу ще людству прислужитися в розвитку культури, то ми обов'язані пильно працювати, щоб здобути нашому народові всі умови для успішного розвитку і вибороти йому становище в світі, відповідне до його здібностей.

Прикмети пластуна в житті

Прикмети пластуна з'ясовані в нашому Пластовому Законі. Правила, зібрані в ньому, є передаванням давніх лицарських законів, а тепер уже тривалими основами культурного світу, згідними з християнською етикою, ідеалами, в ім'я яких ведеться від найдавніших часів боротьба благородности з варварством. За прикладом давніх борців усіх народів, піднялися ми, пластуни, як новітні українські лицарі, щоб іти самим і вести інших до перемоги тих ідеалів. У тому поході стаємо дисципліновано й вірно в допомогу найкращим намаганням найбільших геніїв усіх народів. Це ми, пластуни, підіймаємо стяг ясного лицарства в ім'я українського народу і його борців за правду й волю, за добро й красу, за право людини до свободного життя. Ось правила нашого закону й розуміння їх:

I. Пластун словний:

Раз даного слова дотримує, не зважаючи на перепони.

II. Пластун сумлінний:

Кожне діло, за яке добровільно взявся, виконує по змозі якнайліпше.

III. Пластун точний:

Реченця, визначеного для початку чи кінця якогось зайняття чи виконання якогось завдання, дотримується точно.

IV. Пластун ошадний:

Без потреби й користі не витрачає ні гроша, ні часу, ні енергії, а що йому залишиться, зберігає на таку хвилину, коли буде потрібно.

V. Пластун справедливий:

Він безсторонньо й без вагання признає й віддає кожному все, що кому належить. У кожному змаганні він дотримується засади "чесної гри".

VI. Пластун увічливий:

Він допомагає в чесній справі, де до цього нагода, відступає кому слід першість і гарно поводить ся з усіма, а особливо зі старшими віком та з жінками. Його увічливість не сміє робити враження пониження, бо це незгідне з поняттям лицарськості.

VII. Пластун братерський і доброзичливий:

Він почуває себе братом усіх пластунів, а то й скавтів чужих народів, і приятелем усіх чесних людей, а теж тварин і рослин. Він не дошкуляє нікому, не кривдить живої істоти, навпаки, намагається кожній живій істоті в потребі прийти з допомогою. Зокрема працює відповідно до своїх сил для добра, скріплення і розвитку власного народу, без сліпої ненависти до загалу членів іншої національної спільноти. Оцю свою допомогу дає безкорисно, без пониження будь-кого і без уваги на політичні чи віросповідні різниці. Його допомога торкається виключно моральних та ідейних справ або загроження здоров'я чи життя. Він не обов'язаний помагати чужим у справах політичних, національних і особистої користі, а в ніякому випадку не вільно йому перейти межі особистої чи національної гідності.

VIII. Пластун зрівноважений:

Він не діє ніколи під впливом хвилимих настроїв, як гніву, розпачі тощо. Коли він відчуває себе ображеним, шукає поради й допомоги у пластовій старшині і боронить своєї честі способом згідним із законами держави. В небезпеці життя вільно йому в межах державного карного закону боронитися, як уміє й може.

IX. Пластун корисний:

Він займається тим, що приносить чесну і справжню користь йому самому або іншим. Він теж цінить і шанує працю інших. Він визнає значення праці в такій черзі: 1. праця для розвитку всього людства; 2. праця для власного народу; 3. праця для себе самого.

X. Пластун слухняний пластовій старшині:

Він слухається пластової старшини згідно з обов'язуючими правилами. Після сумлінного виконання наказу йому вільно, за окремим дозволом, обґрунтувати замітати висловити критичну гадку щодо доцільності цього наказу. Не вільно виконати наказу, який без сумніву був би незгідний з пластовим законом.

XI. Пластун пильний:

Він ніколи не пропускає нагоди навчитися чи довідатися чогось корисного для розвитку свого духа, своєї працездатності чи чогось, що скріплює його довір'я у власні сили.

XII. Пластун дбає про своє здоров'я:

Він шанує й плекає його як цінність загалом і як передумову своєї працездатності. Він не вживає ніяких отрут, не віддається ніяким налогам, зокрема не п'є алкогольних напунктів і не курить тютюну. Загалом не робить нічого, що могло б підірвати

його молоді сили або спиняти їх розвиток. Він підприємчивий, енергійний і вірить у власні сили.

XIII. Пластун любить красу і дбає про неї:

Він намагається пособляти красі оточення своїм виглядом, одіжжю, своїми вчинками й мовою, пізнаючи прийняті правила доброї й гарної поведінки, гарної української мови, і поширяє це знання словом і добрим прикладом.

XIV. Пластун завжди доброї гадки:

Він не розгублюється й не попадає в розпач навіть у найважчих умовах. Він завжди погідний, схильний до веселости, а в небезпеці зідважний.

Отже коротко повторимо. Пластун є:

У своїх ділах словний, сумлінний, точний і ощадний.

У поведінці супроти інших справедливий, ввічливий, братерський, доброзичливий та зрівноважений.

Для добра України і Пласту корисний, слухняний і здоровий.

Для цілого оточення дбайливий про красу й завжди погідного настрою.

До І-ої пластової проби Ти мусиш не тільки знати прикмети доброго пластуна, але й упродовж пробного часу докласти всіх зусиль, щоб справді згідно з точками пластового закону поступати і ці прикмети собі завоювати. Точно дотримуючись правил пластового закону впродовж дальшого пластування, будемо наш характер.

Зовнішні ознаки пластуна

Наскільки Ти засвоїв собі пластові прикмети, або, як ми це коротко називаємо, яка Твоя пластова постанз, — можна пізнати, придивляючись в першу чергу до Твоїх вчинків і Твоєї поведінки супроти докільля та до вимог, які Ти ставиш до себе самого. Буває так, що дехто вміє гарно й багато говорити про пластові прикмети, але хотів би їх бачити перш за все у когось другого. Для себе самого має завжди якісь виправдуючі обставини і хотів би застосувати якісь виняткові полегші. Тож знай, що в Пласті насамперед важить те, який Ти є, і не за Твоїми словами, а за "пластовою поставою" будуть оцінювати, чи добрий Ти пластун. Очевидно, треба певного часу, щоб гаразд пізнати характер людини.

Але хто догадливий і визнається у пластових справах, може вже по деяких зовнішніх ознаках легко пізнати, що Ти пластун. Перше, що кидається у вічі, це дбайливість у поведінці та мові. Далі такою зовнішньою ознакою є Твоя життєрадісність, тобто веселість та охота до дії, до помочі іншим у потребі. Коли щось трудніше треба виконати, Ти не ховаєшся за плечі інших (як це буває, мовляв: "Я не дурний пхатися, хай хтось інший це зробить"), але зголошуєшся добровільно саме тому, щоб показати, що цю корисну дію вмієш добре, по-пластовому виконати.

Велика прикмета, яка теж на перший погляд може вказувати на Твою пластовість, це вміння поводитись гідно й зрівноважено тоді, коли супроти Тебе хтось поводить ся невідповідно, "провокує" Тебе до сварки, до того, щоб Ти знизився до його примітивного, грубого способу поведінки. Зберігаючи рівновагу й особисту

гідність, Ти завжди будеш мати над ним перевагу, а хтось посторонній зразу пізнає, хто пластун, а хто ні.

Чи Ти добрий пластун, можна теж судити по тому. як Ти сприймаєш до виконання якесь доручення чи наказ. Тому, слухаючи його, Ти повинен прийняти гідну, повну уваги поставу (коли в однострою, тоді на "струнко"), а що Тобі неясне, зразу спитатися, щоб пізніше Ти не мусів виправдуватися: "бо я думав...". Добре зробиш, коли наказ повториш, щоб можна перевірити, чи Ти його добре зрозумів. На кожний випадок треба Тобі постійно мати при собі записник на те, щоб можна було записати доручення, якусь адресу тощо, що тяжко запам'ятати, а до цього, очевидно, й олівець, завжди готовий до вжитку. Носиш при собі малий складаний ніжик, який не раз стане Тобі у пригоді. Добре теж, коли в частині Твого записника будуть листки до легкого видирання. Це пригодиться на сходинах, мандрівках, вправах і т. п.

Що Ти добрий пластун, пізнаватимуть у товаристві, в гостині чи на забаві також і по тому, що Ти ніколи не п'єш алкогольних напунків і не куриш тютюну. При прошенні чи намовою не дай себе спокусити до цього, а на іронічні завваги чи кепкування відповідай, що пластуни не мають охоти при звичаюватися до того, від чого хотіло б, але не може від звичаїтись багато людей. Пластуни передбачають наслідки з причин і не хочуть бути не вільниками налогів.

Стриманість у розмові, але не маломовність, це теж зовнішня ознака пластуна. Говори, але подумай наперед, що хочеш сказати, чи це потрібно й годиться. Не оповідай ніколи неперевічених чуток про Твоїх знайомих чи друзів, особливо, коли це не свідчило б про них добре. Тим можеш зробити їм, не маючи злого наміру, велику кривду. А далі вистерігайся зайвої критики та знеохочування інших від корисного діла, мовляв, "з того нічого не буде", "школа труда" і т. п., а особливо бездумного глузування з кожного відважнішого почину,

висміювання доброї волі і намірів інших, тобто так званого "цинізму", мовляв, "це все нічого не варте" і т. п.

Важливою зовнішньою ознакою пластуна є його поведінка в час якоїсь тривоги, вогню, нещасливого випадку, катастрофи і т. ін. Пластун не може піддаватися загальній паніці, бездумно втікати чи залишати без помочі друзів у небезпеці. Його спокій, опанування нервів та розсудливість це найліпший доказ пластового виховання.

Чим більше таких зовнішніх ознак Ти без особливого зусилля будеш виявляти, чим більше вони стануть природними виявами Твоєї внутрішньої краси, як кажеться, "внутрішньої культури", тим легше буде іншим пізнати в Тобі "на перший погляд" доброго пластуна. Тим більше будуть Тебе інші любити й Тобі допомагати.

Чого пластун вистерігається?

Для кращого розуміння пластового закону приглянься поведінці різних осіб, яких у Твоєму довіллі знайдеться напевно багато.

ТІ, ЩО НІЧОГО НЕ ПОМІЧАЮТЬ

Наприклад, легко буде Тобі зустрінути такого, хто зовсім не старається спостерігати, що довкола нього діється. Коли йдеш із ним загально відомими вулицями, він не визнається, куди йде, хоч цими вулицями він уже не раз ходив. Значить, на оточення він зовсім не звертає уваги. В автобусі поводить ся так, якби крім нього самого та, може, ще другого такого, як він, нікого більше не було. Зробити комусь старшому чи хворому місце він навіть і не думає, бо крім себе самого нікого не помічає і ні про кого не дбає. Коли прийде до хати свого знайомого, не помічає членів його родини, не вміє культурно поводитись, а в себе вдома теж не знає, чим тре-

ба свого гостеві послужити (привітати, познайомити з домашніми, подати крісло тощо).

Про передбачування наслідків своєї поведінки немає в нього жадного уявлення. Кожну річ лишає, де її вживає, а що кожного дня потребує її наново, то не раз із криком і лайкою на всіх домашніх шукає її по цілій хаті (книжок, шкільного приладдя, частин одягу і т. п.).

Буває, що своєю грубою поведінкою наражується на виправданій гнів, обурення і нехіть свого довкілля. Навіть у розмові зі старшими легковажно тримає руки в кишенях, говорить з зарозумілим патосом, наче хотів би кожному накинути свої нібито переконання, яких ще й не встиг засвоїти, вживає негарних слів або грубих дотепів. Цим зневажає перед своїми рідну мову, а в чужих викликає погане уявлення про середовище, з якого походить.

БЕЗПОРАДНІ І НЕДБАЙЛИВІ

Або зустрінеш такого, хто, може, вміє перед чужими людьми трохи краще поводитись, але зате вдомз, у щоденному житті, є наскрізь безпорадною і недбайливою людиною.

Наприклад, про те, щоб умів собі приладити щонебудь їсти, або щось направити чи зашити, застелити своє ліжко тощо, нема що й казати. Ця безпорадність не раз аж така, що не вміє врізати шматка хліба, обмити тарілку або відповідно помити руки чи обличчя.

Це, очевидно, спостерігають люди чи довідуються про те і часом, сміючись, прозивають його "немовлятком" або "маминим синком", бо все за нього робить мама. Він, не дбаючи про лад, в якому повинні бути його речі, легкодушно нищить одяги. Одяг у нього брудний, вим'ятий, пошкоджений, а ще й до того домагається від мамі, щоб йому кожночасно чистила й направляла все, що він полсує і побрудить. Його речі завжди в неладі, не складені в належному місці; книжки, чи його власні,



чи позичені з бібліотеки, кидає там, де їх читав. Тому вони нищать та спричиняють нелад у хаті.

Сліди, які залишає по собі в кімнаті, на місці забави чи якогось зайняття, вказують на те, що в нього немає ніякого розуміння для краси і порядку. Те ж саме помітиш у цілій його поставі, у способі ношення одягу. Він навіть їсть так, що спричинює обридження в інших. Дуже неприємний такий "недбайлиця" для своїх найближчих і для цілого оточення.

ТІ, ЩО НЕ ДУМАЮТЬ ПРО "НАСЛІДКИ З ПРИЧИН"

Або познайомись з таким, хто у своїй недбайливості й невідомості "наслідків з причин" нищить своє молоде здоров'я. Встає так пізно, що не має часу не тільки лишити свої речі й кімнату у якомусь ладі, але навіть помитись чи поснідати. Про щоденне чищення зубів, чисті нігті, дбайливо зачесане волосся, декілька вправ проруху нема що й говорити.

Часто до пізньої ночі або вранці при слабкому світлі, лежачи, читає книжку або годинами висиджує при телевізорі, вдивляючись у якесь жахливе видовище,

і нищить очі, нерви і ціле своє здоров'я. У наслідок такого способу життя не має апетиту, їсть мало і недбайливо, при їжі читає або хвилюється, нарікає на страву.

Не в думці йому шкідливість постійного вживання кави чи якогось іншого шкідливого для здоров'я напитку, що може стати звичкою, якої годі позбутися. Конче хоче довести свою ніби то "дозрілість" у всьому і, наслідуючи старших, береться навіть курити тютюн і затроює ним і тіло і душу, бо звикнути до цього дуже легко, але треба дуже сильної волі, щоб налогу курення позбутися. Так стає невільником отрути і своєї власної слабости.

НЕСЛОВНІ, "ПІЗНІ ІВАНИ" І ЗАБУДЬКИ

А, може, довелось Тобі колись співжити з товаришем, що завжди обіцяє щось зробити, кудись прийти, в чомусь допомогти, але, як правило, не дотримує слова.

А як винятково й брався він виконати те, до чого добровільно зобов'язався, то треба було за нього вдру-ге те саме зробити, бо сам зробив діло погано і нерозумно. Дуже прикро мати такого товариша, бо цілком не можна на нього і на його допомогу рахувати і довірити йому якусь важливу справу.

А зустрівач Ти таких, що завжди приходять запізно, а через них і інші спізняються, не можуть довести дію до визначеного речення, вічно забувають про те, що мали зробити, що принести і т. п.? Це теж неприємні товариші. Довкілля їх не любить, бо завжди має з ними клопіт, мусить на них чекати, їх шукати, опікуватися, щоб не погубилися — як малі діти.

НЕЗРІВНОВАЖЕНІ І БОЯГУЗИ

То знову пізнаєш такого товариша, що спочатку видається добрим і цікавим другом. Одначе при ближчому співжитті виявляється, що він буває такий незрівноважений, що ніяк не вміє себе опанувати. Дуже часто впадає в гнів і тоді стає просто нестерпним у това-

ристві та зражує до себе всіх, навіть таких, що до нього ставляться прихильно і хотіли бути йому приятелями. Буває, що відзивається до батьків і старших такими словами, яких взагалі не повинна вживати культурна людина.

Інший говорить багато про відвагу, але сам боїться постояти вночі на стійці і берегти безпеки друзів. Коли йому трапиться якась прикра пригода, то плаче й розпачає, нарікає на всіх і на свою "долю", а не подумає, що, може, це трапилось таки з його неуваги чи непередбачування наслідків з причин. Про те, що треба спокійно подумати, а навіть мужньо потерпіти і витримати, якби трапилось якесь нещастя і не з його вини — у нього немає гадки.

ЗАРОЗУМІЛІ ВСЕЗНАЙКИ

Деякі знову вимагають від свого оточення вдома і в школі, щоб їм у всьому допомагати, їм послуговувати, а то й робити за них їх роботу. Але ніколи не прийде їм на думку, що й вони повинні зробити другому щось добре, безкорисно допомогти, чимось прислужитися. Про себе, про те, що вони вміють зробити, які то великі вони мають заслуги, уміють багато і красномовно говорити. Майже кожне речення починається від слова "Я". Його думка найрозумніша, він нікого слухатись не потребує, ніхто так не зможе і т. п. Але насправжки він звичайно використовує те, що інші придумали або зробили, бо сам нічого путнього не вміє. Бракує йому пильності і терпеливості. Деколи бувають "всезнайки" такі зарозумілі, що не вважають потрібним поза примусовою шкільною наукою чогось цікавого і корисного навчитися. Вільні години, дні, а то й довгі ферії збавляють на спання, пусте байдикування до пізньої ночі по вулицях, на всякі невідповідні їхньому вікові, а то й шкідливі для них радієві, телевізійні чи кінові програми, на придумування всяких пакостей своєму оточенню, як людям, так і тваринам. Коли беруться до читання, то обов'язково до дешевих ілюстрованих ви-

дань несумлінних книжкових підприємців, що, знаючи їх "смак" і лінивість, підсувають їм оповідання, в яких переважно малюнками (щоб не треба багато читати) зображують всякі злочини, вбивства і всяку іншу погань та за гроші їхніх батьків, буває, виховують їх навіть на майбутніх злочинців.

ЦЕ СПОСТЕРІГАЮТЬ ІНШІ

Багато-багато різної непластової поведінки Ти, може, і щодня побачиш довкола себе у школі, на вулиці або на спортивній площі, де навіть і в грі м'ячем дехто старається обманути, нечесно здобути перемогу чи нагороду.

Не думай, що цього інші не бачать. Не тільки Ти, але й багато інших, молодших і старших людей спостерігає ці явища, а навіть пізнає і відрізняє Тебе — доброго пластуна — від інших, які пластових прикмет не мають або ще не встигли засвоїти. Так ось може бути, що навіть Твій друг із гуртка якимось чином забуває, що він пластун. Його поведінка не завжди пластова. Що Тобі тоді діяти? Чи Ти маєш мовчки приглядатись, як він приносить сором собі й цілому гурткові або, може, і Пластові? Ні, рішуче ні. Ти ж не один. Ваш гурток, Ваша дружина найближча спільнота мусить зайнятися ним. Тобі не вільно мовчки покривати його непластові вчинки. Ви мусите спільно, разом з Вашим впорядником, подумати, як би йому допомогти стати добрим пластуном.

ЯК ЦЕ МОЖНА ЗРОБИТИ?

Ось Тобі історія одної правдивої події:

В одному пластовому коші юнак уже по першій пластовій пробі і присязі попав у якесь погане товариство з вулиці і виняв щораз гіршу пластову поставу.

На сходинах приходив із запізненням або й узагалі не приходив, ще й обдурюван батьків, яким казав, що йде на пластові заняття. Батьки, що бачили його по-

гану поведінку, постарались, щоб він зголосився до пластового юнацького табору, бо сподівались, що він там зразу позбудеться своїх злих навичок. Але він зараз у перші дні перебування в таборі повів себе так не по-пластовому, що комендант табору відіслав його додому і запропонував усунути його з Пласту.

Аж тоді він затужив за своїми друзями з гуртка і пізнав, що він справді зблудив. Він прийшов до них по закінченні табору і просив, щоб вони знов прийняли його, обіцяючи поправу. Тоді гурток, при співучасті впорядника, по нараді на своїх сходинах рішив узяти його під особливу опіку. До його прохання до пластової влади, в якому він просив ще цей раз дарувати йому провину, гурток долучив заяву, підписану всіма членами, якою вони ручать за те, що зроблять усе, що в їх силі, щоб їх друг поправив свою поведінку. Коли пластова влада умовно погодилася на його дальше членство, юнаки стали часто бувати в нього й дбати про його добрі успіхи в школі. Вони дружили з ним і спільно використовували вільний час на спортові гри, спільні прогулянки до близького парку тощо. За півроку наш юнак, що йому грозило виключення, так поправив свою пластову поставу, що його вибрали гуртковим писарем, а в найближчому таборі він дістав пластова відзначення. Ось Тобі приклад справжньої дружньої допомоги, справжнього збірного "самовиховання" у нашій пластовій організації!

Але якби й допомога гуртка не привела до поправки, тоді такому юнакові немає місця в Пласті, бо не може бути свідомого легковаження закону і складеної присяги.

Як розуміти “пластову тайну”?

Коли новакам кажемо, що негарно про друзів погане розповідати, а прихильникам УПЮ кладемо в обов'язок берегти “пластову тайну” як вияв дружньої солідарності (тісного з'єднання) у Пласті, то від пластунів учасників, а далі розвідувачів мусимо домагатися, щоб вони докладно розуміли вагу того пластового обов'язку.

Пласт це організація, що може обіймати майже все ідейне життя молоді. особливо в юнацькому віці, так що поза Пластом залишається пластунам тільки самостійне ділове виконання пластових засад. Пласт, відомо, вимагає від свого члена самостійного, сміливого, певного, розумного думання й діяння і всіма своїми способами й засобами змагає до того, щоб ввести пластуна на таку саме дорогу.

Одночасна приналежність до інших подібних організацій молоді перевантажувала б його ще молоді сили. Вона створювала б у ще невиробленого пластуна сумніви, а то й внутрішню боротьбу щодо важливості й черговості наказів чи зайнять. Така подвійна приналежність не дозволяла б на правильний і спокійний розвиток його молодого характеру. Це могло б довести до поганих наслідків як особисто для нього, так і для організації, до яких він хотів би одночасно належати.

Тому до УПЮ можуть належати тільки ті юнаки, що хочуть виховувати себе у Пласті, який разом з їх батьками, церквою й школою дає їм сприятливі умови для повного розвитку ума і тіла.

Це обмеження приналежності не торкається, наприклад, шкільних літературних чи музичних кіл (гуртків) або згуртовань молоді при церкві для спільного відбування релігійних практик, бож ці кола мають на

меті тільки поглиблення знання або чеснот, окреслених пластовим законом. Однак Пласт не обмежує свободи старшого віком пластуна (члена УСП чи УПС), ні не спиняє його брати участь у культурному або й політичному житті громадянства, але під умовою, що він усюди й завжди працюватиме виразно в ім'я Пласту й за пластовими законами, а ніколи на шкоду Пласту. Він може робити тільки те, про що нема в нього найменшого сумніву, що воно згідне з основними ідейними заповідями Пласту. Пластунові вільно й треба стосувати свої пластові вмінності в усіх своїх ділах і в своїй поведінці, але не вільно йому поза Пластом учити когось способів і засобів, якими в Пласті добуваємо ті відомості й вмінності. Свідоме легковаження цієї нашої засади було б уже недотриманням пластової тайни й ломанням пластової обітничі. Це могло б з часом довести до шкоди для Пластового Уряду тим, що інші люди почали б собі самовільно під іншими гаслами стягати молодь наслідуванням пластових зайнятть, але без ідейних вимог Пласту як загальнонаціональної організації. Крім цього, почали б відганяти від Пласту тих, що не зрозуміли ваги пластового закону, пластових присяг, пластової ідеї, почали б, значить, розбивати працю Пласту над вихованням українському народові енергійних, ідейних громадян. А ще треба Тобі знати, що деякі речі, що їх у Пласті вчимося, виконувани людиною, яка не дотримується одночасно ідейних основ пластового закону, можуть принести взагалі шкоду не лише Пластові, а й громадянству.

Усе це по-пластовому передбачуючи, вимагаємо від кожного пластуна дотримання "пластової тайни" в тому значенні, що заприсяженому пластунові не годиться якнебудь прикладати руку до шкідливих для Пласту плянів чи хоч би спроб осіб неприналежних до Пласту вести пластовим ладом якісь власні пластові гуртки, товариства, організації, не підчинені пластовому прововоді. Сам намір робити пластовими способами суперниство (конкуренцію) Пластові був би діянням для роз'єд-

нання одноцілості уладу, а одноцілість, солідарність є однією з початкових ідей Пласту в користь українського народу. Хто брав би участь у розбиванні Пласту, діяв би на шкоду цілої української спільноти. Тому теж не годиться пластунові поза Пластом повчати когонебудь про пластування. Це не значить, що не вільно пластунові оповіданням про дружнє життя в Пласті приєднувати Пластові нових членів. У сумнівних випадках, де йдеться про участь, членство чи допомогу пластунів при організуванні товариств тощо, найкраще пластунові по-дбати про дозвіл чи згоду вищої пластової старшини.

Нарушенням пластової тайни є теж негодування, лихословлення чи критика діяльності пластових старшин або друзів-пластунів перед або в присутності сторонніх осіб, а теж згода на те, щоб непокликані, сторонні люди втручалися в справи Пласту. Батьки і безпосередні опікуни пластунів, очевидно, мають право прохати пояснень від пластових старшин у справі пластової діяльності сина, дочки чи вихованка і висловлюють свої побажання. Сам же пластуни має змогу й нагоду вносити, де треба і згідно з приписами, свої обосновані зауваження, при збереженні пластової тайни.

Зберігання пластової тайни має ще на меті виробити в пластуна звичку добре подумати, чи слід йому переповідати далі вістку про якусь подію, пригоду або вчинок якоїсь особи, про чийсь вигляд або прикмети, добрі чи погані і т. д.

Таке переповідання різних, головню некорисних для Пласту чи суспільства вісток без поважної причини і справжньої потреби має з правила дуже погані наслідки. Переповідач набуває не дуже почесну славу "пліткаря" й може одержати заслужену кару. З цього приводу можуть потерпіти особи, про яких розповідають, а навіть організації чи спільноти. Виходять з того ворожнечі між особами, які досі жили дружньо, клевети й очорнення невинних людей, які, може, й не знають, що погане про них говорять, і не мають змоги оборонитися. А нерідко

небезпека для волі, а то й життя осіб, які є предметом таких балачок.

Можна б навести чимало прикладів з життя одиниць і менших чи більших спільнот, що доводять, якою дуже шкідливою може бути надмірна балакучість і охота почванитися якимись "сенсаційними" вістками і так здобути собі пошану.

У воєнний час, а також і в час миру, часто через легкодушну балакучість взаємничених осіб і їх оточення дістаються важливі таємниці у ворожий табір. Це не раз рішає про міждержавні взаємини, про долю армій, а то й цілих держав і народів. Легкодушна балакучість, невміння "тримати язика за зубами", коли йдеться про важливі державні справи й таємниці, це один з найтяжчих злочинів, бо наражує добро й безпеку, волю й життя цілого народу.

Тож маючи це все на увазі й зберігаючи у Пласті правила "пластової тайни", ми звикаємо бути солідарними супроти своїх друзів пластунів, лояльними супроти власного, нами вибраного проводу та супроти цілої власної організації. Ми привчаємось панувати над балакучістю і виробляємо в собі прикмету стриманости в розмові, маючи на увазі наші теперішні й майбутні завдання як уже зрілих громадян, а зокрема добро, добре ім'я й безпеку наших близьких, пластової і взагалі української спільноти.

Після того, що ми сказали про читання слідів, не пояснюй собі "пластової тайни" так, начебто пластун мав бути взагалі скритим, підступним, нещирим, недовірливим, начебто він мав поводитися, немов хтось, хто має щось погане на думці чи на сумлінні. Пластова гайна не вимагає скривати перед батьками того, що вони повинні про Тебе знати. Таке розуміння "пластової тайни" відібрало б Тобі всю веселість, усю свободу рухів, противилось би поняттю пластуна. Щось інше заслужити в людей на повне довір'я й зберігати довірену тайну, а щось інше боязко скриватись з усім і не мати

самому ні до кого довір'я. Це останнє — дуже негарна прикмета людини, часом навіть хвороба.

Навпаки, пластун ставиться з довір'ям до своїх батьків, до друзів пластунів і до пластового проводу, бо може рахувати на їх солідарність, доброзичливість та виробленість у дотриманні правил пластової тайни.

Коли ж пластун довідається про які погані чи шкідливі вчинки когось із своїх ближчих чи дальших знайомих, тоді намагається переконати його, щоб він сам пізнав свою помилку й признався та направив заподіяну шкоду. Пластун ще й старається допомогти йому в тому. Одначе скривати якийсь поганий учинок пластун не може, бо тоді виказував би "солідарність" із злом, а це незгідне з його присягою й пластовим законом.

Тому треба "пластову тайну" розуміти по-пластовому. Тоді напевно не буде непорозумінь чи шкоди ні для Тебе самого, ні для Пласту.

Оцінка пластової постави

Що може зустріти пластуна, коли він змагає до кращої пластової постави, а що, коли він не дбає про "ріст своїх скобинних крил"?

ХРЕСТИКИ І РИСКИ ЗА ПЛАСТОВУ ДІЯЛЬНІСТЬ

Одне з головних правил нашої Великої Гри — це змагання. Ми змагаємось з різними труднощами щоденного життя, змагаємось з природою на наших мандрівках. Кожний з нас змагається зі самим собою, поборюючи, за зразком нашого патрона св. Юрія, всяке зло. Але намагаючись стати якнайкращими пластунами, ми йдемо до нашої мети у дружньому змагу разом з нашими найближчими друзями в гуртку, курені, коші, станиці.

Хто краще від своїх друзів, більше по-пластовому виконає якесь діло, тому належать хрестики, які дає впорядник або гуртковий. Хрестики записуються у записник впорядника або гурткового, "в добро" кожного члена, а їх кількість (від одного до десяти) залежить від того, якою була заслуга.

Впорядник або гуртковий пильно спостерігає Ваші вчинки й успіхи та згідно зі своїм сумлінням якнайсправедливіше наділяє Вас хрестиками. До нього треба мати повне довір'я. Але як Ти певний сам, а інші це помітили, що Тобі пощастило виконати щось справді по-пластовому, Ти можеш сміливо домагатися оцінки свого діла і щоб у Твоє добро вписати відповідну кількість хрестиків, потрібних Тобі, зрештою, до пластових проб.

Ти можеш сподіватися хрестиків за особливо сумлінне виконання якогось обов'язку, а зокрема коли треба було побороти якісь труднощі; за чесну і справедливу поведінку у спортивній чи іншій грі; за дбайливість про красу і чистоту (одягу, кімнати і т. ін.); за активність і охоту у пластових заняттях; за те, що Тобі пощастило виконати щось особливо відважно, обережно, гарно чи швидко; за спостережливість, наприклад, у грах Кіма, українознавчих, теренових тощо. Можуть дати Тобі хрестик також за пластову помисловість, винахідливість у тому, щоб Твій гурток краще, ліпше, доцільніше перевів якусь вправу або виконав якусь працю. Або теж за ініціативу для пожвавлення життя в гуртку, наприклад, за видумання і проведення гарної, цікавої програми сходинок, мандрівки, якоїсь ручної роботи (майстеркування) тощо.

Це все на те, щоб Ти міг порівняти себе й свої успіхи з успіхами інших членів гуртка. Це дружнє змагання, хто кращий, хто ліпший пластунок.

А якби хтось знову при будь-якій нагоді повівся не цілком по-пластовому, впорядник чи гуртковий повинен вписати йому відповідну кількість рисок. Вони, очевидно, поменшують його здобуті хрестики.

Впорядник чи гуртковий час від часу (може, що три місяці) підрахує Ваші осяги і подасть до відома, хто за цей час виказав в сумі найбільше пластових прикмет.

Хрестики й риски стосуємо впродовж цілого юнацького пластування, від проби до проби. Вони показують нам самим, як поступає наше самовиховання, і цим додають охоти й побуджують до завзяття та витривалости у дружньому змаганні.

ВАЖЛИВІСТЬ ХРЕСТИКІВ ТА РИСОК ПЕРЕД 1-ОЮ ПЛАСТОВОЮ ПРОБОЮ

Особливо важливі хрестики й риски для прихильників УПЮ. У пробний час, від заяви приступлення до УПЮ аж до успішного закінчення першої пластової проби й іменування учасником, вони єдині наглядно виявляють успіх чи неуспіх у першому періоді пластування. До 1-ої пластової проби треба здобути хоч 10 хрестиків за успіх у пластових грах і 10 за добру пластову поведінку.

Якби прихильник заслужив впродовж того часу більше рисок, ніж хрестиків — це було б доказом, що для нього наша "Велика Гра" дуже трудна або вона йому не подобається чи не підходить.

Тож для прихильників у нас таке правило, що хто заслужить на 20 рисок більше, ніж має всіх хрестиків, мусить гурток і Пласт залишити, бо цін покищо не надається. Про це впорядник обов'язаний повідомити батьків чи опікунів прихильника.

Викреслений прихильник може ще раз старатися вступити до Пласту, але не раніше, ніж після шести місяців.

ВІДЗНАЧЕННЯ В УЛАДІ ПЛАСТОВОГО ЮНАЦТВА

Заслужити на відзначення — це вже щось куди більше, ніж хрестики за Твою пластову діяльність.

У вимогах до пластових проб нема такої точки, щоб пластун мав виказатися якоюсь кількістю пластових відзначень. Пластові відзначення не є нагородою за

"пластовість" пластуна. Його пластова діяльність є його добровільним і безкорисним зобов'язанням поводитися в міру своїх сил якнайкраще згідно з духом пластового закону, для добра українського народу і добра власного. Вже сама назва "пластуна" як члена пластового уладу, а далі признані ступені й відзнаки успішно відбутих пластових проб є для нього почесною й незаперечним признанням заслуги. Окремі пластові відзначення мають на меті підкреслити зразковість пластової діяльності як доброго прикладу для інших, як виконувати пластовий закон. Пластовий закон з'ясовує словами, які повинні бути характер і поведінка пластуна. Відзначений пластун має бути для нас живим прикладом пластуна, який цей закон у житті виконує. Це зрозуміємо, коли приглянемося, кому, за що і як признаємо в Пласті відзначення. Отже в УПЮ ми ввели такі роди відзначень:

Четверте пластоє відзначення

дають звичайно пластунові юнакові, що має принаймні ступінь учасника, а в виняткових випадках може його отримати й прихильник за пластову працю на терені пластового гуртка в одній з таких ділянок:

1. Укладання і переводження зразкових програм пластових сходин, що можуть бути зразком і прикладом для наслідування.

2. Зразкове ведення гурткового діловодства (впродовж не менше шести місяців).

3. Зразкове виконання пластових справ та інших пластових зайнят у рамках пластового гуртка.

4. Оздоблення пластової домівки власноручно виконаними виробами.

5. Виголошення добре опрацьованих гутірок на сходинах гуртка.

Четверте пластоє відзначення дає за згодою впорядника провід пластового гуртка на пропозицію одного з членів. Може дати його теж рада гурткових або зв'язковий куреня з власної ініціативи.

Форма цього відзначення — дубовий листок, що його носять над лівою кишенею пластової сорочки, і супровідне письмо з поданням причин відзначення. Це відзначення дають на святкових сходинах гуртка і реєструють його в курені (в особливій картотеці кожного юнака) і в пластовому коші.

Трете пластове відзначення

дають пластунові юнакові щонайменше зі ступенем учасника за пластову працю на терені пластового гуртка або пластового куреня чи новацького гнізда в таких ділянках (в одній або в усіх):

1. Добре ведення пластового гуртка в підготові до 1-ої пластової проби.
2. Добре ведення праці з новаками.
3. Зразкове ведення одного з курінних або таборових діловодств.
4. Зразкове ведення управ і зайнять із пластовим куренем.

Трете пластове відзначення дає рада гурткових, за згодою зв'язкового, з власного почину, на пропозицію одного з членів куреня або інших пластунів. Його може дати також провід табору, в порозумінні зі зв'язковим куреня, за діяльність при організації та веденні табору.

Трете пластове відзначення проголошують на сходинах або збірці цілого куреня, а коли його дано за працю в таборі, його проголошують двічі: при закінченні табору і на збірці куреня та вписують в особисту картотеку юнака в курені і в коші. Форма цього відзначення — калиновий листок, що його носять над лівою кишенею пластової сорочки, і супровідне письмо з поданням причин відзначення.

Друге пластове відзначення

надають пластунові щонайменше зі ступенем розвідувача за працю на терені пластового куреня або обласного пластового табору. Це відзначення можна отримати за:

1. Зразкове ведення пластового куреня.

2. Зразкову і довготривалу працю з новацтвом.
3. Зразкове ведення одного з діловодств в обласному таборі.
4. Заснування і ведення нового пластового гуртка.

Друге пластове відзначення дає станична пластова старшина на пропозицію ради гурткових або коменданта обласного пластового табору, в порозумінні зі зв'язковим і з відомо крайового коменданта пластунів. Це відзначення реєструють у курені, в коші і в картотеці крайового коменданта пластунів.

Форма цього відзначення — гриб-моримух, що його носять над лівою кишенею пластової сорочки, і супровідне письмо з поданням причини відзначення. Це відзначення отримує пластун на збірці пластової станиці або на обласній пластовій зустрічі.

Перше пластове відзначення

дають за одну з таких заслуг:

1. Заснування пластового куреня і зразкове його ведення.
2. Заснування гнізда новаків і зразкове його ведення.
3. Підтримання пластового духа в тяжких умовах.
4. Надзвичайно важливу й цінну працю для УПЮ або УПН.

Щоб здобути це відзначення — пластун повинен чати ступінь пластуна скоба.

Перше пластове відзначення дає крайова пластова старшина на пропозицію станичної старшини і в порозумінні зі зв'язковим та радою гурткових.

Форма цього відзначення — блискавка, що її носять над лівою кишенею пластової сорочки, та супровідне письмо із поданням мотивів відзначення. Це відзначення проголошують в урядових вістях крайової пластової старшини і реєструють у курені, в коші і в крайового коменданта пластунів.

Усі ці чотири пластові відзначення можна отримувати без огляду на черговість більше разів, але за окре-

мі діла і діяльність в рамках даного діловодства тільки один раз.

Крім чотирьох вище згаданих пластових відзначень, пластуни юнаки можуть отримувати ще:

Відзначення за визначний чин

(врятування життя в небезпечі або інший геройський вчинок) у формі **БРОНЗОВОГО ХРЕСТА ЗА ГЕРОЇСЬКИЙ ЧИН**, що його дає на пропозицію крайової пластової старшини Начальний Пластун.

Відзначення за хоробрість

(мужність) у боротьбі за Батьківщину у формі **ЗАЛІЗНОГО ПЛАСТОВОГО ХРЕСТА**. За поглиглих геройською смертю Залізний Пластовий Хрест отримує або родина поглиглого пластуна, або його курінь. Надає цього хреста на пропозицію куреня і крайової пластової старшини або на пропозицію Головної Пластової Булави – Начальний Пластун.

Оба ці відзначення реєструють у курені, в коші, у крайового коменданта пластунів і в головного булавного пластуна та проголошують в урядових вістях КПС і ГПБ.

Юнаком, що отримав пластову пересторогу, не можна дати пластового відзначення впродовж шести місяців від її проголошення.

ПЛАСТОВІ ПЕРЕСТОРОГИ

Дуже непріємна річ говорити в Пласті, організації ідейної молоді, свідомої відповідальності за честь Пласту, про провини і кари за них. На жаль, всюди, де маємо діло з людьми, мусимо рахуватися з людською недосконалістю та помилковістю. І мусимо наш уряд, нашу ідею берегти перед небезпечкою з цього боку. Розуміється, знаємо докладно, що саме метою Пласту є виховання людини-громадянина і щось ще трудніше: самовиховання. А хто має виховуватися, той ще не є вихований, отже може й мусить помилятися, доки

не навчиться, що й як треба робити. Але для самовиховання необхідна добра воля. Хто не хоче, той не може сам себе виховувати, ані не може нічого навчитися. Деінде можуть його примусити відповідно поводитися чи вчитися (наприклад, завданих лекцій). Але в Пласті член, в якого немає доброї волі, зовсім непридатний. У Пласті місце лиш для кмітливих, цікавих, здорових хлопців і дівчат, що хочуть засвоювати щораз більше пластових прикмет. Інших хай учить і виховує хто інший, а не Пласт. Тому в Пласті непотрібні нам кари, а вистачають "перестороги". Небагато їх і небагато разів їх повторюють, бо неохотними шкода труду й часу довго займатися.

Пластові перестороги, як і відзначення, призначені тільки для юнаків, що склали пластову присягу. При оцінці поганої поведінки прихильників УПЮ стосуємо тільки rischi.

Пересторога є перш за все ствердженням, що юнак своїм учинком або поведінкою порушив своє пластове слово честі, яке вчистю склав перед друзями і на письмі. Надіючись, одначе, що це трапилось з причини ще неповного опанування своєї волі, тому що його скобинні крила ще не розвинулись як слід, даємо йому змогу пізнати свою помилку і скріпити свою пластову постанову настільки, щоб це більш не повторилось.

Провину стверджуємо й даємо нагоду завернути з хибної дороги тому, хто провинився, найбільше тричі. Але робимо це у щораз рішучішій формі і різкішим способом, перед щораз ширшим колом друзів-пластунів. Коли ж тричі дана пересторога не мала успіху, тоді остаточно стверджуємо, що даний юнак зломив своє слово честі і цим заслужив на єдину пластову кару — виключення з Пласту.

Отож в Уладі Пластунів Юнаків ми устійнили такий спосіб давати перестороги:

Перша пересторога

Якщо впорядник, або провід гуртка, завважує невідповідну поведінку або не надто різкий, але все ж таки непластовий вчинок юнака, що може бути наслідком ще неповної свідомости пластового слова честі, то впорядник чи провід обов'язаний звернути на це його увагу розмовою в чотири очі, без свідків. Одночасно можна записати йому в записник заступника гурткового відповідну кількість рисок за непластову поставу.

Коли ж після принаймні трьох таких довірочних розмов пластун все таки не виказує поправи або доконає пчинку, щодо якого немає сумніву, що він легковажно й свідомо порушив один із головних обов'язків пластуна чи одну з точок пластового закону, тоді цю справу на пропозицію заступника гурткового безумовно слід обговорити на сходинах гуртка. Провід гуртка, порозумівшись із впорядником, переводить доказники й дає першу пластову пересторогу. Її слід вписати в особисту картотеку юнака і в гуртковому наказі подати до відома всім членам гуртка. Завданням усіх членів гуртка є всіма способами допомагати другові поправити свою поведінку.

Друга пересторога

Коли пластун знову провиниться супроти пластових обов'язків або супроти якоїсь точки пластового закону, то впорядник чи гуртковий провід має принаймні по одному довірочному завваженні зголосити це раді гурткових (через курінного суддю), а по переведенні слідства, порозумівшись із зв'язковим, може дати їм другу пластову пересторогу. Її слід дати до відома всім членам куреня в курінному наказі і зареєструвати в особистій картотеці пластуна. Про другу пересторогу зв'язковий повідомляє батьків або опікуна юнака, бо вони можуть бути несвідомі його легковажних учинків і могли б мати виправданний жаль до пластового проводу, що не дав їм змоги допомогти юнакові повернути втрачену пластову поставу.

Третя пересторога

У випадку ще одної провини, третю й останню пересторогу з попередженням про виключення дає винному булава кошового, по відповідному переслуханні і ствердженні вини на карному звіті перед кошовим (або іншим членом станичної старшини чи пластової групи, відповідальним за пластову виховну діяльність на терені даного осередку). До карного звіту, на який мають явитися також у потребі свідки провини, зобов'язаний зголосити винного суддя в порозумінні зі зв'язковим. Отримавши третю пересторогу, юнак має підписати відповідний протокол з визнанням своєї вини й проханням дати йому ще тільки один раз можливість поправитися. Цей протокол залишається в актах кошового. Третю пересторогу слід подати до відома на збірні коша або відповідним наказом, а батьків слід повідомити окремим листом від станиці (чи групи) з підписом кошового (чи провідника групи) і виразно зазначити, що це остання пересторога з попередженням виключення. Поведінкою такого юнака цікавиться особисто зв'язковий і двох членів його гуртка.

ПЕРЕСТОРОГИ НА МАНДРІВКАХ І ТАБОРАХ

Під час пластових таборів і мандрівок догану чи пересторогу може дати юнакові тільки комендант табору. Він обов'язаний негайно повідомити про це зв'язкового куреня. У випадках поважної провини на короткотривалих зустрічах комендант обов'язаний зголосити про неї на письмі зв'язковому куреню юнака з пропозицією дати пересторогу, одночасно подаючи свідків, потрібних для пропедення слідства.

Як догану, так і пересторогу може комендант табору дати винному тільки на основі карного звіту, який відбувається, як правило, не раніше 24-ох годин після непластового вчинку. Карний звіт може також довести невинність обвинуваченого. На таборах чи мандрівках замість ризок за дрібніші провини комендант може до-

ручиги юнакові виконати щось потрібне для добра табору чи відмовити йому участі в деяких зайняттях або в грі загалу таборовиків.

У випадку, коли поведінка юнака загрожувала б здоров'ю чи безпеці його самого чи інших пластунів або перешкоджувала б у нормальних зайняттях у таборі, комендант може получить осторогу з одночасним відістанням юнака додому і негайним повідомленням про це батьків чи опікунів та зв'язкового куреня УІЮ.

Реєстр пересторог передає комендант табору чи мандрівки як додаток до звіту з проведеного табору відповідній пластовій владі, зокрема зв'язковим відповідних куренів.

ВИКРЕСЛЕННЯ З УПУ

Викреслення не вважаємо в Пласті карою. Викреслюємо юнаків з Пласту:

△ коли вони не провиняються різко проти пластового закону, але з якихось, може, й проминаючих причин втрачають охоту пластувати, а не мають сміливості чи рішучості добровільно виступити з уладу юнаків;

△ коли пластун юнак (без виправдання) чотири рази не взяв участі у чергових, призначених для нього зайняттях;

△ коли не платив внеску — без виправдання --- впродовж трьох місяців;

△ коли зголосив, що бажає виступити з Пласту, але не впорядкував як слід таких справ, як передача діловодства, виплата внесків тощо. Буває, що гурток не може ніяк зжитися з одним із своїх членів. Тоді рада гурткових допомагає йому найти інший, більш відповідний для нього гурток. Коли б це не вдавалося, то це дало б доказ, що пластове середовище йому не підходить. Йому залишається тільки просити про звільнення з Пласту, бо інакше пластовий провід був би примушений його викреслити.

Викреслений має право відклику до одного місяця від дати отримання повідомлення про викреслення. Відклик треба подати до крайової пластової старшини через пластовий провід, що викреслив пластуна.

Викреслений юнак може бути наново прийнятий до Пласту, але на його прийняття, крім згоди ради гурткових, мусить бути згода крайової пластової старшини. Він вступає наново у ступені пластуна прихильника.

ВИКЛЮЧЕННЯ

Виключення з Українського Пластового Уладу є єдиною карою, яку стосують до пластуна юнака тоді, коли він, не зважаючи на всі отримані перестороги, далі діє на шкоду власну, шкоду інших пластунів і шкоду Пласту, або коли він свідомо так провинився, що стосування тільки пластових острого було б залагідним засобом, а зокрема коли він зробив злочин, що порушує державний закон.

Кару виключення стосує рада гурткових за згодою зв'язкового або один з вищих пластових проводів у порозумінні зі зв'язковим. Кара виключення може бути у спеціальних випадках загострена не більше ніж тримісячним бойкотом. Товариський бойкот, який полягає в тому, що членам куреня не вільно до покараного юнака взагалі говорити і з ним приставати, це дуже гостра кара. Всі члени куреня мусять виконувати його солідарно. Тому бойкот мусить бути схвалений на курінних сходинах, а гурткові проводи (заступник гурткового) дбають про його суворе проведення.

Рішення про виключення слід доручити юнакові з точним поданням причин, а відпис переслати батькам. Виключений має право відклику до крайової пластової старшини до одного місяця від доручення повідомлення про виключення. Відклик треба вносити через пластовий провід, що виключив юнака.

Юнак, що його рішено виключити з Пласту, авто-

матично припинений у всіх своїх пластових правах аж до остаточного вирішення справи.

Після одного місяця від доручення юнакові рішення про виключення відпис рішення wraz з еventуальним відкликом слід переслати до крайової пластової старшини для затвердження виключення або для розгляду відклику. Рішення крайової пластової старшини в справі виключення остаточне.

Членство у пластовому гуртку

Які правила обов'язують юнака у зв'язку з приналежністю до гуртка, з переходом до іншої частини або у випадку добровільного виступлення з УПЮ?

Відповідь на це дають постанови правильника УПЮ про членство в Пласті. Пояснимо головні з них.

ПЛАСТОВИЙ ГУРТOK

Пластове самовиховання може відбуватися тільки в гурті друзів приблизно одного віку та подібного рівня знання. Це передумова змагання поодиноких членів гуртка між собою. Тому кожний юнак мусить належати до пластового гуртка в місці свого постійного перебування або до гуртка пластунів далекого віддалення, коли там, де живе, немає пластового осередка.

Його участь у гуртку добровільна. Вступаючи до Пласту, він має право свобідного вибору, до которого з існуючих гуртків хоче належати, — під умовою, що вік членів вибраного ним гуртка і рівень знання відповідають його власним. Це повинен ствердити зв'язковий куреня, до якого він хотів би належати, коли гурток погодиться прийняти його.

ПЕРЕХІД ДО ІНШОГО ГУРТКА

Коли юнак не почуває себе добре в гурті своїх друзів і хотів би перейти до іншого гуртка, йому більш підхожого, то може перейти до нього, якщо:

інший гурток виявить згоду його прийняти, на його перехід погодиться зв'язковий куреня і якщо він передасть у порядку своє діловодство в гуртку, вирівняє всі внески і т. ін.

Коли юнак залишає місце постійного перебування і переходить жити до іншого пластового осередку, він зобов'язаний взяти зі собою посвідку відходу з дотеперішнього куреня. Він пред'являє її пластовому проводі нового осередку і старається стати членом гуртка, який йому найбільш підходить. В тому допоможе йому місцевий пластовий провід.

ЗВІЛЬНЕННЯ З ЮНАЦТВА

Усі члени УПЮ після закінчення середньої школи або, якщо не ходять до школи, то після закінчення 17 років життя кінчають юнацький період пластового виховання. Проводи пластових частин УПЮ двічі в рік на сходинах частин або й цілих пластових кошів чи осередків урочисто проводять звільнення таких членів із своїх частин і тим самим з Уладу Пластунів Юнаків. Звільнені члени отримують посвідки, в яких стверджені: пластовий ступінь, роки служби, добуті вмілості, відзначення, виконувані діловодства і відбуті табори. Про звільнення звітують проводи частин у своїх звітах.

ПЕРЕХІД ДО СТАРШОГО ПЛАСТУНСТВА

Звільнені члени УПЮ можуть старатися про прийняття до Уладу Старших Пластунів. Реченець вношення

прохань, вимоги і спосіб прийняття нормує правильник Уладу Старших Пластунів.

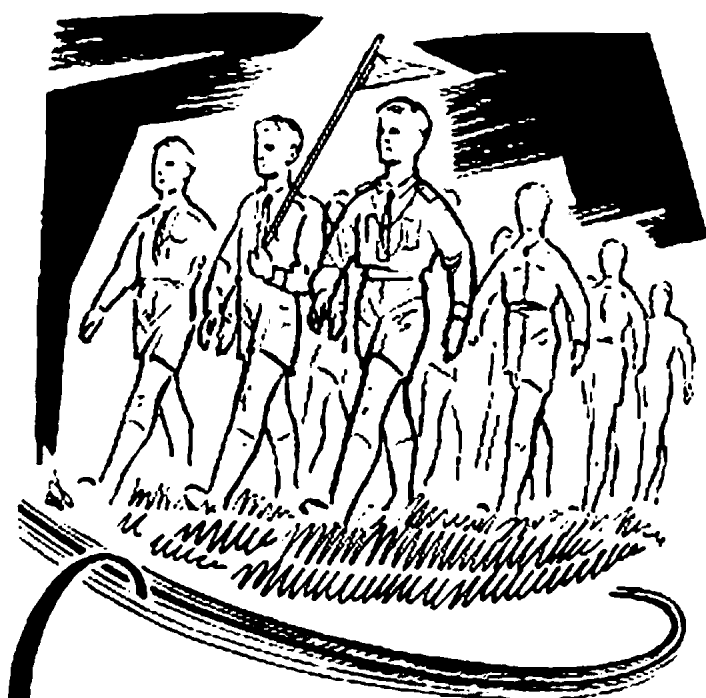
ВИСТУП З ПЛАСТУ

Кожний юнак може на власне бажання залишити пластові ряди, тобто виступити з УПЮ. Це може статися, коли він не має часу, можливості чи охоти брати участі у зайняттях своєї частини, коли вимоги Пласту для нього занадкі або коли хворіє на занадну хворобу.

Якби таке трапилося і юнак рішився б виступити з Пласту, то не вистачає тільки повідомити гуртковий провід про свій намір. Він мусить пред'явити заяву виступлення на письмі прововоді куреня (радї гурткових) і подати причини, що його спонукали до цього кроку. Крім цього він обов'язаний передати в порядку діловодства, якщо якесь майно, вирівняти внески, звернути гурткове майно, якщо воно було під його опікою, а зокрема пластову виказку і відзначку приналежності. Провід куреня (рада гурткових) обов'язаний перевірити, чи ці вимоги виконані, і тоді може прийняти заяву виступлення до відомача й видати посвідку звільнення або вимагати доповнення тої чи іншої передумови. Якби юнак не виконав усього, чого вимагається від нього при виступленні, тоді провід куреня мусів би викреслити його з Пласту.

Тому, що умови, які спонукали юнака виступити, можуть змінитися, правильник УПЮ передбачає, що кожний, хто добровільно і згідно з вище згаданими вимогами виступив з Пласту, може знову стати його членом. Тоді він мусить скласти нову заяву про прийняття, долучити до неї посвідку звільнення і виконати додаткові вимоги, які поставив би провід частини, до якої юнак хотів би наново вступити. Якщо новоприйнятий юнак не був поза Пластом довше одного року, то йому повертається всі перше набуті пластові ступені.

5



**ТРУНКИМИ
ЛАВАМИ**

Пластовий однострій

Як члени Пласту маємо право носити пластовий однострій з належними нам підзнаками. Ми обов'язані держати його у дбайливому порядку, щоб на прилюдних виступах чистим виглядом ми приносили Пластові честь. Одягнені по-пластовому, мусимо дуже зважати на свою поведінку, бо кожний наш рух, кожний крок, уся наша поведінка є свідомством цартости Пласту перед сторонніми людьми, які завжди з зацікавленням нам приглядаються. Пластовий однострій є, очевидно, теж звичайним одягом у час пластової служби (отже сходи, вправ, прогулянок тощо). Це, одначе, ніяк не виправдало б недбайливости пластуна, коли вживанням однострою або його частин поза службою він непотрібно зношував би його, плямив і т. п. Відповідно зберіганий однострій повинен завжди бути чистий, порядний, незім'ятий і готовий до вжитку, — тобто всі його частини треба нам дбайливо зберігати в одному місці.

В однострою можемо брати збірну участь у Богослужбах або загально-національних святах. Ніколи не виступаємо в пластових одностроях, ні не виконуємо якоїсь служби на зборах або святах партійного характеру або групових чи непластових приватних імпрезах. Для виступу в однострою на непластових імпрезах, на публічних сценах чи підвищеннях (подіюмах) нам треба завжди мати доручення або дозвіл пластової старшини. В однострою не виконуємо теж зайнять, що не мають ніякого зв'язку з цілями й духом Пласту, як, наприклад, продаж квитків на якусь імпрезу, роздавання реклямових лєтючок тощо.

Дуже важливе, щоб однострій пластуна був завжди пранильний, тобто згідний з обов'язуючими в Пласті



**Група старших пластунів на Соколі в 1929 році
в тодішніх одностроях**

приписами, і повний, тобто, щоб не бракувало поодиноких частин однострою, наприклад, накриття голови, камашів і т. п. Не вільно також одягати до однострою речей, які до нього не належать. Лава чи колона пластунів або пластунок, одягнених у повні й правильні однострої, творить завжди милий для ока образ порядку

й ладу. Неправильні або різні від загалу частини одностроїв хоч би тільки декількох одиниць різко псують цей гарний вид пластового порядку. Тому навіть тоді, коли приписи передбачають два роди тої самої частини однострою, наприклад, зимові (довгі) і літні (короткі) штани, всі влягають на той сам виступ однорідну частину. Про це повинен подбати той пластовий провідник, що заповідає збірку, завчасу подаючи всім членам до відома потрібні подробиці.

Докладний опис форми, крою та інших подробиць однострою подає окремий правильник. В час, коли пишемо цей підручник, пластові з'єднання розкинуті по різних країнах світу, діють у різних умовах, у різному кліматі тощо. Все таки змагаємо до того, щоб однострій українського пластуна мав свої особливості однакові для всіх, по чім можна б завжди його пізнати і відрізнити від члена якоїсь іншої організації молоді.

Носити однострій, почувати себе одним з великої пластової сім'ї, що майже пів століття об'єднує ідейною працею для народу велику кількість молоді — це наш привілей і почесть.

Та пам'ятай одне: Ти можеш бути добрим пластуном і без однострою, але й найкращий однострій, в якому бачать Тебе інші, сам ще не доводить, що в Тебе справді дужі скобинні крила й ціла постава, що Ти д у х о м добрий пластун.

Пам'ятай також, що Твоя поведінка мусить бути так же пластова й тоді, коли Ти в однострою, як і тоді, коли Ти його на собі не маєш.

Пластові відзнаки

Важливими частинами, приналежними до однострою, є пластові відзнаки. Вони є видимим доказом приналежності до гуртка і куреня, свідомством признаних пластових проб (ступенів), добутих іспитів умілоостей чи веденого у Пласті діловодства. З них можна теж пізнати Твою участь у пластових таборах і зустрічах, а також, чи діяв Ти якесь пластове відзначення.

Пластові відзнаки зовсім не перешкоджають нам уважати себе взаємно рівними друзями і не дають причини до того, щоб хтось почував себе ліпшим від другого.

Їх увели ми на те, 1) щоб на перший погляд знати, скільки пластового знання й досвіду можна від кого з нас вимагати і, як наслідок цього, наскільки в різних випадках можна на кого з нас покладатися; 2) щоб пластуни відразу знали, хто в пластових справах має право наказувати й кого треба слухатись; вкінні 3) щоб зразу можна пізнати, хто особливо визначився у Пласті своєю справжньою пластовою поставою, якимись визначними заслугами і жертвенною, успішною працею. Такий наш друг приносить честь нам усім, ним ми можемо й похвалитись перед сторонніми людьми. З нього беремо собі приклад, як стати повноцінними пластунами. І хоч він до нас ставиться завжди ввічливо й по-дружньому, не вимагаючи ніякого вирізнення, то ми віємо його пошанувати, бо він для нас особливо дорогий.

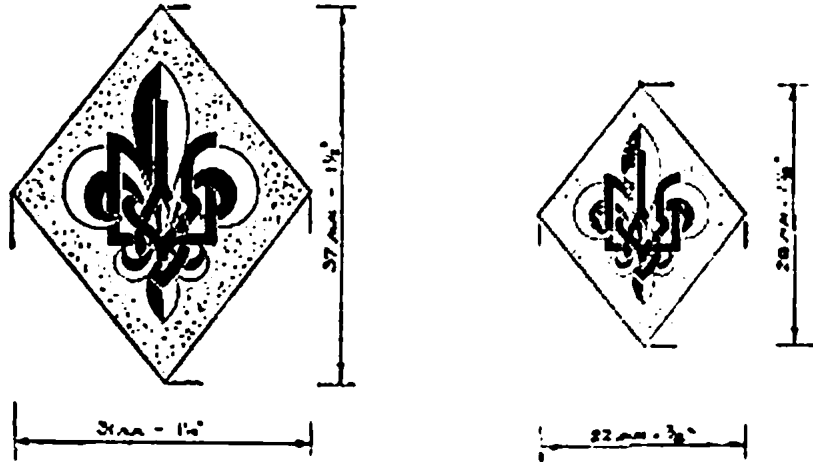
Як про однострій, так і про пластові відзнаки докладні й повні відомості подані в окремому правильнику, затвердженому Головною Пластовою Булавою.

Тут подаємо тільки головніші, які вже мають у Пласті довголітню тради-

цію і правдоподібно не будуть уже змінені чи доповнені.

Ось вони:

ВІДЗНАКА ПРИНАЛЕЖНОСТІ ДО ПЛАСТУ



Відзнака приналежності до Пласту
(зліва на накритті голови, справа на грудях)

Це найважливіша, дорога кожному українському пластунові відзнака. Вона виконана у формі витиснутого з металю пластового герба. Ця відзнака доводить наше членство у Пласті. Тому не дозволимо носити її нікому з-поза Пласту, а навіть новакам чи прихильникам УПК) аж до відбуття 1-ої проби і складення присяги.

Ми носимо її з пошаною та бережемо від усякої зневаги. Відзнака приналежності існує у двох розмірах. Більшу носимо на пластовому накритті голови над серединою чола, а меншу на лівій стороні грудей. На пластовому однострою прикріплюємо її 2 1/2 см. (1 інч) вище середини нагрудної кишені або інших відзнак над кишенею. Коли ми в значайному одязі, носимо її на лівій вилозі піджака (сурдута) або на лівому боці іншого одягу, приблизно на такій висоті, як при одно-

строю. Обі відзнаки приміщуємо на сукняному щитику ромбової форми, краски пластового уладу, до якого ми належні: тобто юнаки носять її на червоному тлі, старші пластуни на зеленому, а сеньйори на брунатному. Щитика не пживаємо при звичайному одязі.

ВІДЗНАКА ПРИНАЛЕЖНОСТІ ДО ПЛАСТОВОГО ГУРТКА



Відзнака приналежності до гуртка.

На правому рукаві, 7 см. (2 і 3/4") нижче шва, що лучить рукав із плечем пластової сорочки, приміщуємо гурткову відзнаку. Вона має форму круглого білого щитика, об'єдненого чорним беріжком. Посередині щитика чорна силуетка символу гуртка.

ВІДЗНАКИ ПЛАСТОВИХ СТУПЕНІВ

Відповідно до підбутої проби маєш право носити відзнаку належну даному пластовому ступеневі, яка доводить Твоє пластове знання і досвід.



Відзнаки пластових ступенів: учасника, розвідувача і слюба

Усі три відзнаки пластових проб виконані з такого самого матеріялу, кольору пластової сорочки, однакові формою й розмірами: висота 7 і 1/2 см (3"), ширина 5 см (2").

Пластун учасник має щитик, обведений червоним беріжком, а в долішній частині на синій стяжці напис

“СКОБ!” Обрамуння стяжки й напис — жовті.

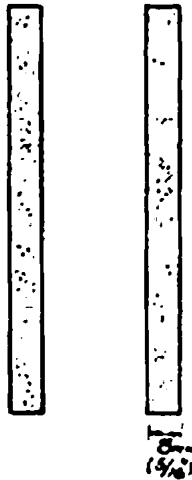
Пластун розвідувач, крім такого самого обрамуння й напису, має на головному полі щита приміщений пластовий герб із золотим (жовтим) тризубом і білою лілеєю.

Пластун скоб носить таку відзнаку, як розвідувач, але обрамуння щитка складається з червоного шнурочка, а поза ним золотий віночок дубових листків.

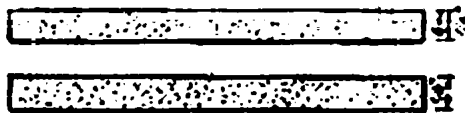
Відзнаки пластових ступенів носимо на лівому рукаві вище ліктя.

ВІДЗНАКИ ПЛАСТОВИХ ДІЛОВОДСТВ

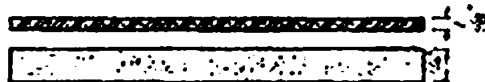
Відзнака гурткового
(журінного)



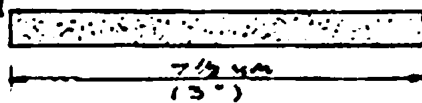
Відзнака станичного
(голови КПС)

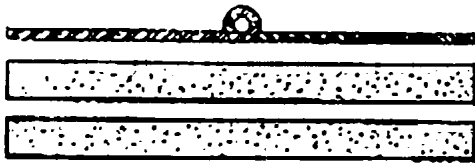


Відзнака кошового
(кр. к-та пластунів)



Відзнака членів станичної
(крайової) старшини





Відзнака голови Головної
Пластової Бували



Відзнака головного
булавного пластунів



Відзнака членів ГПБ



Відзнака співробітників
членів ГПБ (референтів)

У гуртку носить відзнаку свого діловодства гуртковий і його заступник (гуртковий суддя). Відзнакою провідника гуртка є два срібні паски 8 мм. (5/16") широкі, приміщені доземо по обох боках закладки на лівій кишені пластової сорочки. Заступник гурткового носить один такий пасок по правому боці закладки.

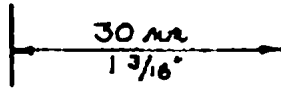
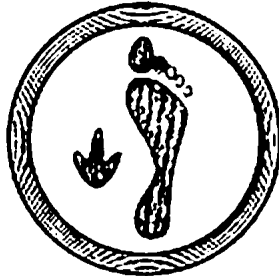
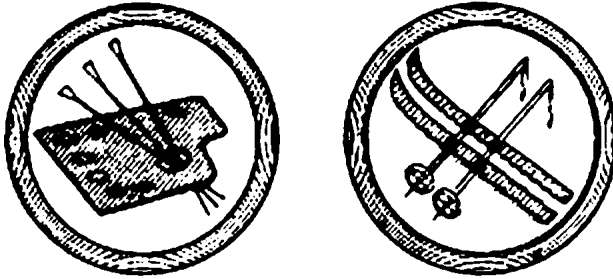
У курені відзнаку діловодства носять курінний, курінний суддя і курінний писар. Відзнакою курінного є такі самі два паски (а судді і писаря — один пасок), як відзнаки в гуртку, тільки золотого кольору.

У станиці відзнаки діловодства носять голова і члени станичної старшини. Голова станичної старшини носить два срібні паски, приміщені поземо над лівою кишенею пластової сорочки. Кошовий (кошова) один пасок, а над ним тонкий срібний шнурочок, приміщені так само поземо над лівою кишенею пластової сорочки, а інші члени по одному паскові.

Члени крайової пластової старшини носять такі ж відзнаки, але золотого кольору.

ВІДЗНАКИ ІСПИТІВ УМІЛОСТЕЙ

Коли Ти складеш іспит умілості з якоїсь ділянки пластового або загального знання, маєш право носити відзнаку, по якій можна пізнати, в чому Ти маєш особливе знання і справність. Її носимо на правому рукаві пластової сорочки, нижче гурткової відзнаки.



Відзнаки іспитів умілостей:
малярства, лещетарства (мартівництва) і читання слідів

Пластовий впоряд

Пласт — не військо, і тому впоряд у Пласті не має тих завдань, що військова муштра. У війську він є наукою і підставою безоглядної слухняності під загрозою навіть найгостріших кар, бо там немає іншої можливості виробити у пересічного вояка потрібне у війні почуття відповідальності і дисципліни. У Пласті ми слухаємося нашого проводу добровільно, в повній свідомості потреби громадського правопорядку, не за страх, а за совість. Впоряд потрібний нам перш за все на те, щоб зберегти лад і свободу рухів у великому гурті людей. Бож усе, що є в упорядкованому ладі, займає менше місця, легко в ньому визнаватися, переставити чи перекласти, коли потрібно, тощо.

При збірних публічних виступах докладний вишкіл, порядок і поворотність пластових з'єднань роблять на глядачів гарне враження, дають доказ зіграної, дисциплінованої спільноти і цим з'єднують Пластові їхню прихильність.

Маючи це на увазі, треба кожному з нас виконувати впорядкові рухи правильно, дбайливо й одночасно. Неувага чи неповоротність одного псує збірне зусилля всіх.

Поки прийдемо до опису поодиноких постав, зворотів тощо, треба ще в'яснити, що під словом "наказ" ми в загальному розуміємо волю провідника, яку він передає нам до виконання. Він це може зробити усно або й на письмі, свобідно дібраними словами, наприклад, наказ щось виконати, кудись піти і т. п. **Накази в порядку**, які він заповідає голосно і виразно заздалегідь умовленими словами, що відомі всім йому підчиненим, називаємо "**командами**". Такий наказ — команду — виконуємо негайно по виголошенні, одночасно і точно. Провідник, що виголошує команду, мусить спершу сам прийняти "основну поставу" на "струнко", яку зараз докладно опишемо.

Ще треба Тобі знати, що слова команд звичайно так дібрані, що можна їх поділити на дві частини; наприклад, "струн-ко". Перша частина ("струн-"), виголошена більш протягло, дає змогу виконати команду навіть великому гуртові одночасно — "як один" — негайно по тім, як почуємо другу, гостро наголошену частину команди ("-ко").

Коли якусь команду видано помилково або її неправильно виконано, тоді повертаємось до попередньої постави на команду "в е р н и с ь".

А тепер опис поодиноких команд і їх виконання.

КОМАНДИ ВИКОНУВАНІ ОДИНЦЕМ

"СТРУН-КО!"

Звертаєшся обличчям до провідника і приймаєш таку основну поставу: закаблуки разом, носики взуття розхилені на віддаль Твоєї стопи, тягар тіла спочиває рівномірно на обох цілих стопах. Коліна легко стиснені і випрямлені, черево легко втягнене, груди подані вперед, барки на однаковій висоті, пільно опущені. Руки спущені вниз, лікті трохи відстають на боки і дають Тобі свободу рухів і поворотність. Долоні і випрямлені пальці доторкають стегон. Середній палець уздовж шва штанів, палюх по внутрішній стороні долоні, випрямлений вздовж вказівного пальця. Голова просто, дивишся просто перед себе, борода легко втягнена. Не вільно Тобі рухатися, говорити, сміятися і т. п. Якщо Ти з палицею, тоді тримаєш її трьома пальцями правої руки (подібно, як олівець) так, щоб рука була легко зігнута в лікті, який має трохи виставати в бік Твого сусіда. Коли в Тебе палиця "на плече", тобто Ти її тримаєш на лівому плечі, тоді на "струнко" Твоє рамя і передрамя мають творити прямий кут, а рука з палицею звернена скосом уліво. Команда "струнко", подана в ході, означає, що Ти маєш особливо старатися йти за всіма правилами впоряду, а ногою "прибивати", тобто вдаряти стопою сильно об землю.

Команду "струнко" звемо основною тому, що кожну чергову команду можна видати тільки тоді, коли палисти стоять на "струнко", а ніколи тоді, коли стоять на "спочинь" чи "свобідно".

"СПО-ЧИНЬ!"

Коли Ти стояв у поставі на "струнко", тоді висуваш ліву ногу скосом наліво на віддаль пів стопи. Одночасно звертаєш голову вправо (для перевірення рівняння, коли Ти в лаві) і можеш рухатися, поправляти одяг тощо, але не змінюючи місця. Говорити можна тільки за дозволом. При довшому стоянні можеш перенести тягар тіла на ліву ногу, присовуючи її назад на давнє місце, а висовуючи праву. Коли Ти стояв на "струнко" з п а л и ц е ю, тоді на "спочинь", не міняючи місця, на якому вона стоїть, пересуваєш праву руку по палиці вгору на висоту ліктя і горішнім кінцем відхиляєш її скосом направо. На команду "спочинь" у ході перестаєш прибавати крок і маєш таку свободу, як і в стоячій поставі, а руку з палицею можеш відхилити трохи більше наліво.

"СВОБІДНО!"

Ця команда дає Тобі ще дальшу свободу. Коли Ти стояв у лаві чи ряді, Тобі ніяко не говорити, співати, їсти, а з дозволу також вийти на хвилину з ладу. Коли Ти в ході, то все таки треба тримати крок з іншими і співати разом з ними ту саму пісню. Палицю в стоячій поставі можеш держати допільно, а в ході перекладати на друге плече.

"НА ПЛЕЧЕ!"

Виконання цієї команди вивчаємо на два такти: на "раз" підносячи палицю в правій руці перед себе, а лівою долонею хватаєш за її кінець. На "два" перено-

сиш палицю на ліве плече і скоро спускаєш праву руку до постави на "струнко". Команди "раз" і "два" по виченні не подається.

"ДО СТОПИ!"

Навпаки, як "на плече", на "раз" стягаєш ліву руку з палицею вниз, одночасно хватаючи її прравою рукою на висоті рамени. На "два" переносиш правою рукою палицю до положення, як на "струнко", а ліву руку спускаєш здох тіла.

"ПРАВО - РУЧІ" і "ЛІВО - РУЧІ"

Кожний зворот на місці складається з двох рухів: 1) Переносиш тягар тіла на п'яту тої ноги, в який бік маєш зпернутись, а другу спираєш тільки на пальцях і годі виконуєш зворот тілом так, щоб воно найшлося під прямим кутом до попереднього положення. 2) Аж тепер пристаєш стопу, що була сперта тільки на пальцях, до тої, на якій Ти обернувся, і приймаєш правильну поставу на "струнко".

На команду "праворуч" в ході, яка повинна випасти на праву ногу, робиш ще один короткий крок лівою ногою і, повертаючи ціле тіло вправо, виступаєш правою ногою в наказаному напрямі. — На "ліворуч" у ході робиш ще один короткий крок правою ногою і виступаєш лівою ногою.

"ПРАВО - СКІСІ" і "ЛІВО - СКІСІ"

Робиш оборот на половину менший, ніж при попередній команді, чи то у стоячій поставі, чи в ході.

"ПРЯ-МУЙ!"

На цю команду, що їй видається тільки в ході, вертаєшся з напрямку право- чи ліво-скіс до попереднього.

"ОБЕР-НИСЬ!"

Виконуємо подібно, як зворот "ліворуч", але так, щоб перед тіла був звернений у протилежний бік, як Ти стояв спершу.

Команду "обер-нись" у ході, що подається на ліву ногу, виконуєш так, що робиш ще один короткий крок правою ногою, скоро повертаєшся всім тілом у протилежному напрямі і виступаєш (з притиском) лівою ногою.

"НА КОЛІНО!"

Робиш один крок вперед лівою ногою і стаєш навколішки на праве коліно. Ліва рука спочиває долонею на лівому коліні, права знисає свобідно вниз.

"ВСТАНЬ!"

Спираючись лівою рукою на лівому коліні, вертаєшся до основної постави і стаєш на "спочинь".

"НАПРЯМ (за мною, просто, до табору тощо) ХОДОМ РУШІ!"

Виступаєш завжди лівою ногою. Легко її згинаючи, підносиш трохи коліно, відриваєш пальці від землі, переносиш тягар тіла до переду і випростовану, трохи звернену пальцями назовні ногу ставиш цілою стопою не надто сильно на землю.

При виступі лівою ногою висувається горішня частина Твого тіла і права рука легко вперед; згинаючи її в такт ходу в лікті, підносиш долоню до висоти пояса.

При виступі правою ногою права рука йде взад і випростована виходить трохи поза лінію плечей. Пластовий хід гнучкий, легкий і тихий, постава струнка, голова піднесена (без перебільшення) вгору, але без напруги м'язів. Темп пластового ходу приблизно 110-115 кроків на мінуту.

"НА МІСЦІ ХОДОМ РУШІ"

Маршуєш звичайним темпом на місці, не підносячи колін надто високо.

"ПОВНИЙ КРОК!"

Ідеш повним, значить, найдовшим кроком, який передбачає правильник, тобто біля 75 см. (2 1/2 стопи) для людини середнього росту.

"НАПРЯМ ВПРАВО — ХОДОМ РУШІ"

Ідеш три кроки просто, робиш зворот вправо й ідеш у цьому напрямі.

"НАПРЯМ ДВА РАЗИ ВПРАВО — ХОДОМ РУШІ"

Ідеш три кроки просто, виконуєш зворот вправо, ставиш два кроки і знову виконуєш зворот вправо та йдеш у протилежному напрямі, як почав хід.

"ЗМІНИ КРОКІ"

Цю команду подаємо, коли треба пристосуватися до темпа оркестри або іншого відділу. Виконуєш її так, що доставляєш ногу в ході до закаблука другої ноги і цією другою ногою виконуєш крок уперед. При тому стараєшся не підскакувати.

"БІГОМ РУШІ"

На заповідження ("бігом") згинаєш руки з легко стуленими кулаками і, похилившись уперед, біжиш (на команду "руш"), рухаючи для рівноваги руками рівнобіжно до тіла, при чому Твої кулаки доходять до висоти плечей. Скорість бігу 160 кроків на хвилину.

"КРОКОМ"

Цю команду подаємо, щоб з бігу перейти назад у хід. Тому виконуєш її, перестаючи бігти, і йдеш звичайним ходом. Коли переходимо мостом не дуже сильної будови, подаємо команду "різний крок", щоб не вдарили ногами одночасно.

"ПЛАСТУН (стежа, гурток, курінь, відділ тощо) СТІЙ!"

Команду виголошується так, щоб "стій" подати тоді, коли нога (права або ліва) стає на землю. Тоді Ти робиш ще один крок і притягаєш другу ногу, приймаючи основну поставу на "струнко".

"ПЛАСТУН Н. Н. ВИСТУПИ!"

Коли ця команда до Тебе, тоді виходиш бистрим кроком з ладу та стаєш три кроки перед провідником (наказуючим). Коли Ти стояв у другій або третій лаві, тоді не перепихаєшся через друзів, що стоять перед Тобою, а йдеш поміж лавами до кінця дво- чи трилани і тоді прямуєш до провідника збоку, робиш "стій", а потім відповідний зворот до нього.

"ВСТУПИ!"

На цей наказ виконуєш "обернись" або потрібний зворот і ідею самою дорогою вертаєшся на місце.

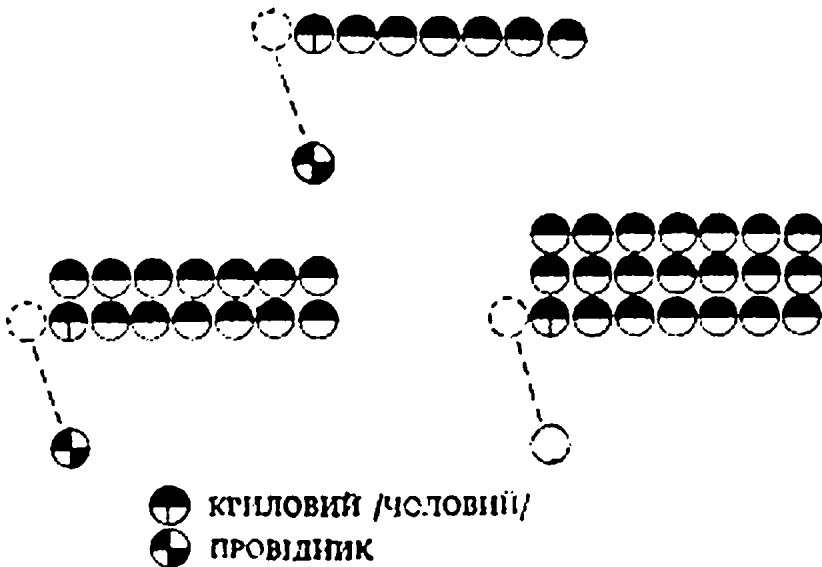
КОМАНДИ ДЛЯ ЗІМКНЕНИХ ЛАДІВ

ЗіМКнені лади — це Ти і Твої друзі, устащені в якомусь точно означеному порядку. Це може бути:

ЛАВА: пластуни стоять побіч, зберігаючи "чуття", тобто легенько доторкаються взаємно ліктями, в рівній лінії з постановою "крилового", що стоїть на правому

крилі лави. Це рівняння і чуття перевіряють, не чекаючи на команду, коли стоять у поставі на "спочинь".

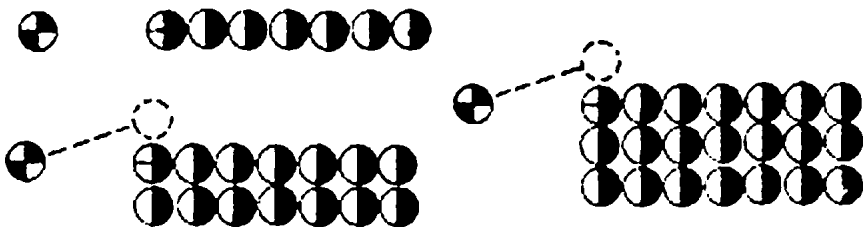
ДВОЛАВА І ТРИЛАВА: дві або три лави стоять у відступах 75 см. (2 1/2 стопи) одна за одною (приблизно 1 крок віддалі).



Лави, дволава і трилава

РЯД: пластуни стоять один за одним у відступах 75 см. (2 1/2 стопи) в рівному ряді, тобто "криють" на першого (чолового) в наказаному напрямі.

ДВОРЯД: пластуни стоять у двох рядах побіч, зберігаючи "чуття", як у лаві, та відступи і "криття", як у ряді.



Ряд, дворяд і похідна колона

ПОХІДНА КОЛОНА: три ряди стоять побіч, як вище, і творять похідну колону для маршу в святковий день, на зустрічі тощо.

Щоб ці зіжкнені лади могли справно діяти, кожний пластун мусить вміти виконати такі команди:

1. "Позір" — це підготовна команда, ніби остереження всіх, що треба сподіватися команди "струнко". Її подається, коли пластуни знаходяться в такій ситуації, що непереджену команду "струнко" неможливо було б справно й одночасно виконати (напр., їдять, одягаються, лежать і т. п.). На заклик "позір" усі скоро кінчають або припиняють свої чинності та готуються до дальшої команди. Провідник по хвилині подає команду "струнко", а по її справному виконанні:

2. "Гурток у лаві (або іншого роду зіжкненому ладі) збірка!" На цю команду найвищий ростом пластун, якого називаємо при устанні в лавах "криловий", а при устанці в рядах "чоловий", скорим кроком (вийнятковно може бути команда "бігом у лаві збірка") підходить на віддаль трьох кроків перед провідника і там стає в поставі на "струнко", обличчям до нього, а всі інші стають мовчки і скоро за ростом вліво від нього, коли збірка в лаві, а за ним, коли в ряді, при чому не вільно перебігати чи переходити поміж провідником і криловим (чоловим). При розставці в дво- і трилаві, в дворяді чи похідній колоні всі лави (ряди) стають одночасно.

Коли вже всі стоять у наказаному ладі, на "струнко", провідник заповідає "спочинь", і тоді всі поправляють рівняння й чуття (в лавах), криття (в рядах). Рівняння добре, коли пластун, звернувши голову (при випрямленій поставі) в напрямі крилового, бачить одним оком тільки свого сусіда, а другим цілу лаву. Чуття добре, коли пластуни легенько "чують" себе, тобто взаємно ледве чути доторкаються ліктями. Криття добре, коли пластуни в ряді бачать з обох боків однакову частину ramen попередників. По переведенні і справленні:

збірки провідник чи дижурний стає на правому крилі відділу. Буває, що наслідком команди "обернись" ліве крило стає правим. При звітах, розставках до Богослужби і т. п. треба вважати, щоб праве крило, без уваги, з якого боку престіл чи інший осередній пункт святкової збірки, завжди було на своєму місці, тобто щоб найвищі ростом пластуни були на правому боці відділу.

3. "Гурток у лаві (ряді і т. п.) ставай!" — Таку команду виконують пластуни так, як попередню, з тою різницею, що після розставлення в наказаному ладі самі, без наказу, приймають поставу на "спочинь".

4. "До правого рівняйсь!" Для перевірки рівняння провідник подає цю команду тоді, коли відділ стоїть у поставі "струнко". На цю команду всі за винятком крилового одночасно звертають голови вправо і вирівнюють лави. Винятково може бути подана команда "до лівого" або "до середини рівняйсь".

5. "Прямо глянь!" На цю команду повертаємо голови назад до вихідного положення.

6. "На стан відчисли!" Коли пластуни стоять в поставі на "спочинь", то на першу частину команди "на стан" — стають на струнко, а на "відчисли" звертають голови вправо, крім крилового, який звертає голову вліво, каже "раз", негайно повертаючи голову до прямого положення, і стає на "спочинь". Його лівий сусід повертає голову вліво, каже "два" і стає на "спочинь" так, як криловий, і т. д., аж до останнього на лівому крилі, який подає своє число трохи голосніше, не повертаючи вже вліво голови.

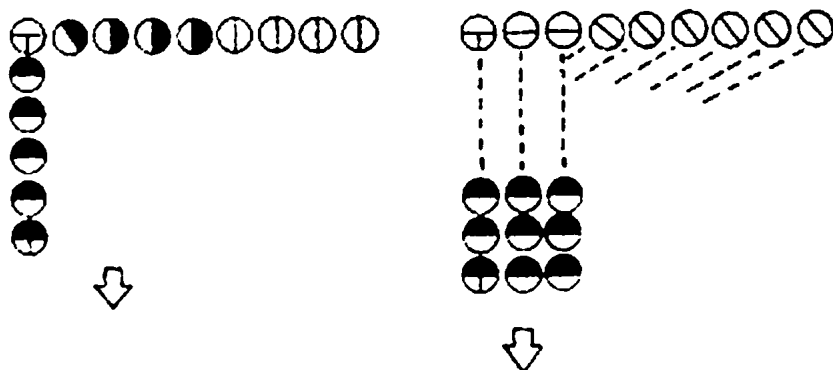
7. "До двох (трох і т. д.) відчисли!" Подібно, як при попередній команді: на "до двох" усі приймають поставу на струнко, а на "відчисли" повертають голови вправо, числять до двох, трох і т. д. і приймають поставу на "спочинь". Ця команда звичайно попереджує команду "двійки взад (вперед)" (дивись 13.).

Звороти й інші рухи виконуємо в зіжкненому ладі

так, як і одинцем. Але щоб можна було з одного ладу перейти у другий, змінити напрям тощо, нам треба знати ще такі команди:

8. Щоб перейти з лави у ряд, провідник дає команду — “У ряд справа (зліва) ходом руш!” Тоді правокриловий (або лівокриловий) виступає просто перед себе, а всі інші виконують “право (ліво) руч” і йдуть за ним. Коли відділ був у ході, тоді команда звучить: “У ряд справа (зліва)!”

9. Коли відділ стояв у лаві, а треба перейти у похідну колону, тоді провідник командує: “У похідну колону справа (зліва) руш!” Перші три пластуни (лівого) крила рушають прямо, решта трійками вправо (вліво) скіс заходять по черзі за них. Коли відділ був у русі, тоді команда звучить: “У похідну колону справа!”



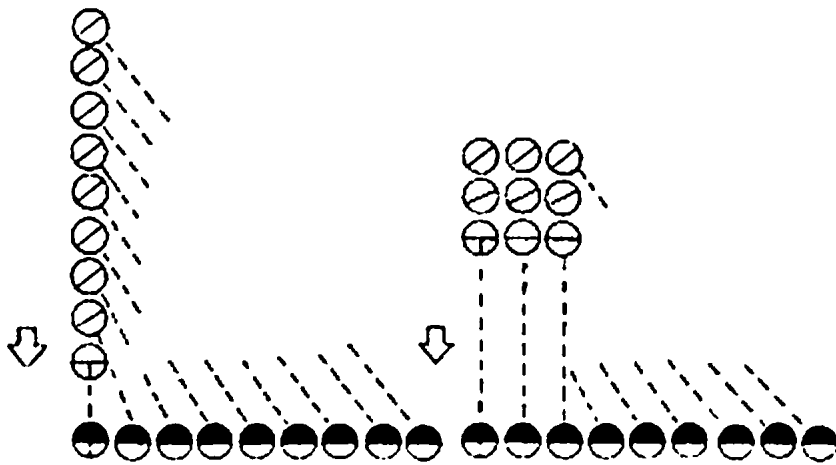
Перехід з лави у ряд і з лави в похідну колону

10. Щоб перейти з ряду (або похідної колони) в лаву, уживаємо команди: “В лаву вліво руш!” Тоді правокриловий або перша трійка йде в напрямі, як досі, а решта звертається “ліво-скіс” і розширюється в лаву.

11. Перехід з ряду в похідну колону в тому самому напрямі виконуємо на команду: “В похідну колону зліва (справа) бігом руш!” Три перші пластуни заходять

уліво і творять першу трійку, кожні дальші три пластуни роблять те саме і перевіряють самі криття, рівняння і відступи, добігаючи до попередньої трійки.

12. Ряд перемінюємо у дворяд командою: "Двійки вперед!", або (коли маємо намір зразу маршувати) "Двійками вперед руш!" Тоді щодругий пластун виступає "ліво-скіс" і стає по лівій руці свого попередника, а в ході робить це, видовжуючи крок, при чому чоло мусить крок скоротити. До ряду повертаємось на команду: "У ряд руш!" протилежним порядком.



Перехід з ряду в лаву і з похідної колони в лаву

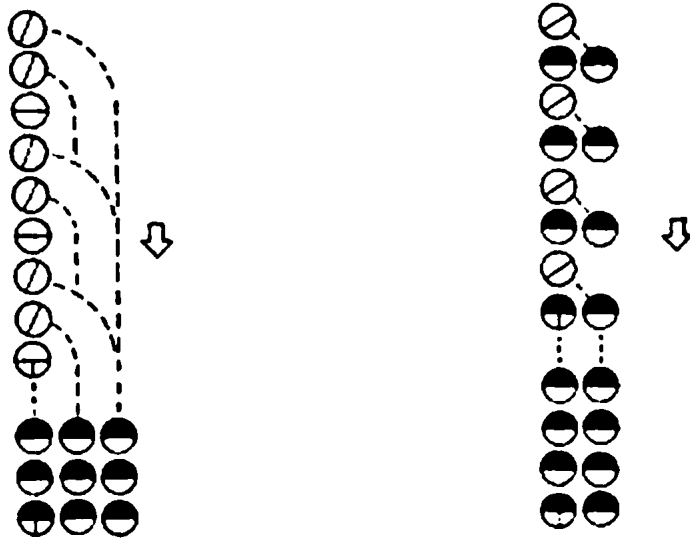
13. З лави у дволаву переходимо на команду: "Двійки взад!" Тоді двійки заскакують за своїх правих сусідів, а на дальшу команду: "До правого зійдись!" усі роблять "праворуч" і добігають до правокрилового, дбаючи про рівняння, чуття і криття.

На команду: "Двійки вперед!" вертаємось з дволави в лаву у протилежному порядку, виступаючи лівою ногою "право-скіс", і вирівнюємо лаву.

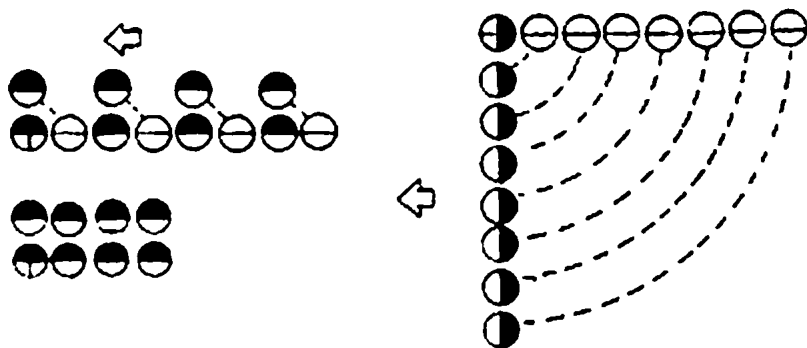
14. При гострих змінах напрямку маємо команду: "Вправо (вліво) заходь!" або "Напряму управо!" Тоді криловий обертається, ідучи на місці, а решта заходить донкола нього, відповідно достосовуючи довжину кроку

та дбаючи про рівняння й чуття.

Коли відділ іде вже у бажаному напрямі, провідник подає команду: "Напряж просто!" і цим закінчує заходження. Коли відділ заходить похідною колоною, тоді



Перехід з ряду в похідну колону і з ряду в дворян



Перехід з лави в дворян і зміна напрямку в лаві

кожна трійка починає заходити у тому самому місці, що попередня, а правокриловий закреслює коло, промінь

якого довгий на один крок. Коли похідна колона має йти в протилежному напрямі, як досі, тоді подаємо команду: "Напряж два рази вправо (вліво)!"

15. "Ставай управо (вліво)!" — Цю команду виконує відділ так, що чоловік чи перша двійка або трійка стає, робить наказаний зворот і приймає постану на "спочинь". Решта доходить на відповідну віддаль і робить те саме, перевіряючи рівняння й чуття та криття.

16. При вправах проруху, при теренових іграх треба "розгорнути лад", тобто поставити пластунів у більших відступах один від одного. Виконуємо це на команду: "Праве (ліве) крило опора, на віддаль рук (або на 2 чи 3 кроки) розступись!" "Опорою" може бути теж середина лави чи дволави або поіменно названий пластун. Повертаємо розгорнутий лад командою: "Праве крило (або пластун Задорожний) опора — зійдись!"

17. "До молитви". На заклик "До" всі приймають постану на струнко; на решту команди ("молитви") лівою рукою знімають накриття голови, стають на "спочинь" та проказують молитву.

18. "По молитві". На команду "По" всі підриваються на "струнко", як вище, а потім (на дальший наказ "молитві") стають на "спочинь" і вдягають накриття голови.

19. "Розхід!" Без уваги на те, в якому ладі пластуни стояли б, усі роблять "обернись" і скоро розходяться. Відповідно до обставин може команда звучати: "Вправо (вліво) розхід!" тощо.

ВІТАННЯ ПЛАСТОВИХ ВІДДІЛІВ

У зіжкених ладах пластуни вітають і віддають шзну на такі команди:

1. "Вправо глянь!" Цю команду подає комендант відділові тоді, коли хоче привітати або здати звіт старшому пластовому провідникові, а також привітати інший

пластовий відділ у поході тощо. Коли відділ стоїть у зімкнутому ладі, а з'являється старшина, провідник подає команду "струнко", а потім — "Вправо (вліво) глянь!" або "До звіту вправо глянь!" Тоді всі роблять зворот головою в напрямі, де є старшина, а коли він проходить попри лаву, ведуть свій погляд за його обличчям. На команду: "Прямо глянь" усі повертають голову до вихідної постави.

В поході на команду "Вправо (вліво) глянь!" усі повертають різко голови в наказаному напрямі, а наказуючий вітає згідно з приписами про привіт одинцем.

2. "Поздоров" або "Скоб!" На команду "поздоров" або коли пластовий старшина вітає відділ пластовим привітом "Скоб", пластуни голосно й одночасно гукають "Сильно! Красно! Обережно! Бвидко!", а коли команда звучала "Тричі поздоров!" або "Тричі Скоб!", повторюють це тричі.

3. "Почесть дай!" В урочисті хвилини на пластових святах, при співанні національного гімну, підношенні прапорів і т. п. на цю команду всі пластуни прикладають три пальці правої руки до краю накриття голови.

Коли пластуни є з палицями і тримають їх "до стопи", тоді три пальці лівої руки прикладають до палиці на висоті грудей так, що передрамення руки є в поземому положенні. Коли палиці є в положенні "на плече", тоді стягаємо ліву випростовану руку з палицею до стегна. Пальці правої руки, складеної до привіту, прикладаємо до палиці, тримаючи руку поземо на висоті грудей.

КОМАНДИ ДЛЯ ХОРУНЖОГО

1. "Прапор (стяг, знамено) до стопи!" Прапор ставимо біля пальців правої ноги, права рука тримає держак прапора, ліва природно спущена вниз.

2. "Прапор на плече!" Держак прапора кладе хорунжий на ліве плече, трохи скісно назад, середина (пів

довжини) держака знаходиться трохи вище над плечем, лікоть лівої руки тісно прилягає до боку тіла, а сама рука зігнута під прямим кутом, подібно як при впоряді з пластовою налицею.

3. "Прапор угору!" Кінець держака спираємо до пояса чи застромлюємо до торбини при поясі, права рука ловить долішній кінець держака, а ліва тримає його на висоті очей перед лівим боком угору, трохи похилено вперед.

4. "Прапор почесть дай!" Прапор переносимо обома руками до постави "угору". Права рука тримає долішній кінець держака, ліву руку, що тримає держак на висоті очей, висуваємо вперед та нахилюємо верхній кінець держака приблизно 45 ступенів від доземного положення.

Дивись ще: "Скобин лет" — в якому порядку виступають пластові з'єднання.

ПОВЕДІНКА ПЛАСТУНА В ОДНОСТРОЮ

ПРИВІТ ОДИНЦЕМ

Коли Ти йдеш сам у пластовому однострою (з накриттям голови), тоді вітаєш усіх стрічних пластунів, рівних Тобі і старших, а також і знайомих Тобі непластунів приложенням випрямлених трьох пальців правої руки (пальці притримує мізинний палець на долоні) до краю накриття голови над зовнішнім краєм правого ока. Коли Ти без накриття голови, то руку із складеними пальцями, як вище, підносиш до висоти плеча.

ВІДДАВАННЯ ПОЧЕСТИ НА ВІЛЬНОМУ ПОВІТРІ

Коли Ти в однострою сам віддаєш почесть гимнові, чи маршуючому попри Тебе відділові, тоді приймаєш сам поставу на "струнко" й вітаєш, як описано при привіті одинцем, так довго, поки не пройде прапор чи відділ або не відспівають усього гимну.

ПОВЕДІНКА В ЦЕРКВІ

Коли Ти прийшов на Богослужбу в однострою, але не з відділом пластунів, а одинцем, тоді зразу здимаєш накриття голови перед входом до церкви, але не виконуєш ніяких впорядком приписаних рухів, приймаючи, наприклад, поставу на "струнко", "спочинь", "на коліно до молитви". Їх можна виконувати тільки у зімкнутому ладі відділу пластунів, за дозволом відповідної пластової старшини.

ПОВЕДІНКА НА ІМПРЕЗАХ

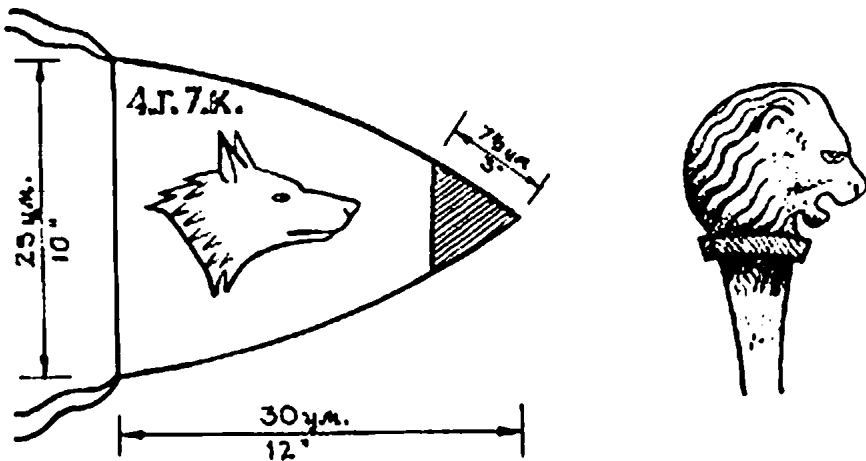
Коли Ти випадково найшовся одинцем в однострою на якомусь національному святі чи іншій імпрезі, тоді мусиш особливо вважати, щоб Твоя поведінка була гідна українського пластуна. Ввічливість та готовість допомогти другим, спокій, опанування, увага до того, що діється на сцені і довкола Тебе, мусять підкреслювати те, що Ти пластун. Під час співання гимну, українського чи чужого, Тобі годиться прийняти поставу на "струнко", але спокійно і без перебільшеної напруги чи вистручености.

Пластові знамена і стяги

Уже Твій гурток, як основна пластова клітина і Твоя найближча спільнота, може мати своє гурткове знамено і тотем, що є відзнаками його окремішности в УНЮ.

ГУРТКОВЕ ЗНАМЕНО

Гурткове знамено носить і зберігає провідник гуртка або той, хто виконує його обов'язки на мандрівках і всюди, де гурток виступає як цілість.



Гурткове знамено і тотем

Гурткове знамено робимо з білого сильного полотна у формі рівнобедреного трикутника, підстава якого має 25 см. (10"), а висота 30 см. (12"). Оба довші боки трохи заокруглені, як це зображено на рисунку. По правому боці, на загостреному кінці нашиваємо менший трикутник з матеріалу кольору куреня; його боки мають 7 1/2 см. (3"). Посередині правого боку знамена приміщуємо силуетку символу гуртка, викроєну з чорного матеріалу.

У верхньому куті правого боку знамена приміщуємо число гуртка в курені та число куреня — чорними буквами; лівий бік гурткового знамена покриваємо матеріалом кольору гуртка.

Знамено гуртка прив'язуємо до палиці мотузками або стяжечками, пришитими до коротшого (рівного) боку.

У час пластових зустрічей, свят чи таборів завішуємо гурткові знамена нижче знамен куренів.

ТОТЕМ ГУРТКА

Як відомо, індійці мали різьблені племінні відзнаки, що звалися тотемами. Тотем гуртка — це різьблена в дереві подоба звіра чи птаха — гурткового символу. Це може бути і щось інше, що нагадувало б гуртковий символ. Наприклад, орлині пера, оленячі роги тощо. Тотем звичайно буває вирізьблений або прикріплений на верхку палиці, а його форма залежна від помислу виконавця.

Його можуть виконати тільки юнаки — члени даного гуртка. Тотем носить заступник гурткового або вибраний для цього член гуртка.

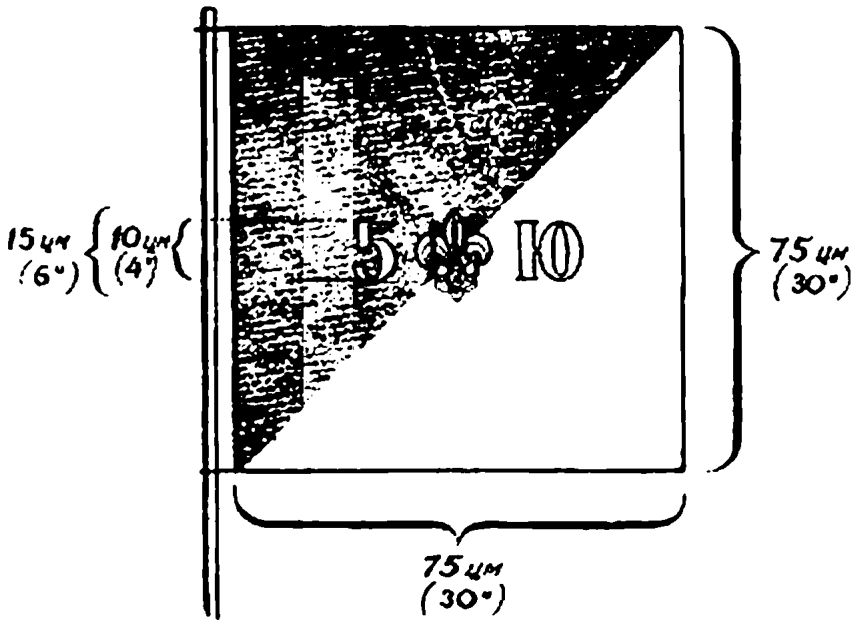
КУРІННЕ ЗНАМЕНО І КОЛІР

Знамено пластового куреня має форму квадрату розмірами 75×75 см. (30"×30"). Його робимо з матеріалу кольору куреня, затвердженого крайовою пластовою старшиною.

Якщо курінь має два кольори, тоді границя між ними йде по перекутні знамена, від лівого долішнього до правого горішнього рогу.

Посередині квадрату приміщуємо пластовий герб, у якому тризуб має жовтий, а лілея білий колір. Герб мусить бути зготовлений докладно в обов'язуючій формі, а його висота має бути 15 см. (6"). По лівому боці герба поміщуємо число куреня, а по правому букву "Ю" (тобто знам'я юнаків) — високі на 10 см. (4").

Підготовний, тобто ще не затверджений курінь може мати також знамено, але не має порядкового числа.



Правий бік курінного знамена

На лівому боці курінного знамена не поміщуємо ніяких нашивок.

Курінних знамен уживаємо при нагоді звичайних збірок куреня, на мандрівках та при інших нагодах, де курінь або його підпоручники виступають як пластова частина.

Носить і зберігає його хорунжий або інший визначений проводом куреня юнак.

ПЛАСТОВІ КУРІННІ СТЯГИ (ПРАПОРИ)

Знамено куреня творить відзнаку його окремішності в Уладі Пластунів Юнаків. Стяг — або, як ми звикли називати, прапор — куреня це символ пластової ідеї. Оспячений та завершений лентою в національних кольорах, яка по суті є своєрідною формою національного прапора, він творить для нас, пластунів, найвищу цінність, і на нього складаємо нашу пластову присягу.

Пластовий стяг можуть мати тільки курені затвержені крайовою пластовою старшиною. Інші пластові



Правий бік курінного стягу

з'єднання, як коші чи станиці, стягів не мають. Зі стягом виходять курені під час святкових (урочистих) виступів.

Пластовий стяг (прапор) складається з плахти, стяжок і держака. Плахта стягу — з шовку або легкого вовняного матеріалу чи легкого оксамиту — має розмір 90×70 см. (36"×28"). Правий (лицевий) бік пла-



Лівий бік курінного стягу

хти має барву куреня. Якщо курінь має дві барви, тоді правий бік плахти складається з двох барв так, що вони сходяться обидві по перекутні, яка біжить від лівого долішнього рогу до правого горішнього; лівий горішній трикутник є першої, основної барви куреня, а правий долішній — другої барви куреня. На лицевому боці плахти посередині пластова відзнака — біла ліля із

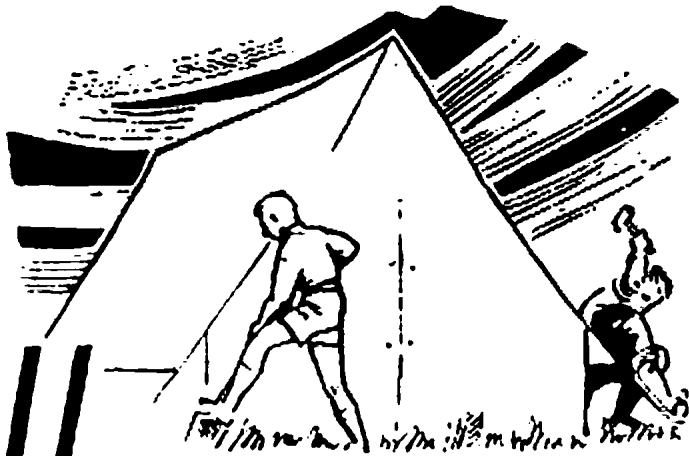
золотим (жовтим) тризубом 25 см. (10") заввишки, синя стяжка під лісею із золотим (жовтим) написом СКОБ, величиною пропорційна до лісеї, назва куреня: число, назва і патрон (наприклад, 5. Курінь ім. Ф. Черника), пластові символи: дуб, калина, мухомор і блискавка; вони чожуть бути переплетені буквами СКОБ.

Лівий бік плахти має мати барву естетично дібрану до барви правого боку, і на ній повинна бути зображена постать патрона Пласту, св. Юрія, і символи окремих гуртків куреня. Навколо плахти повинні бути нашиті тороки (шнурочки) барви відповідної до цілості. Стяжки, що їх має бути три, вгорі зв'язані ключкою, прикріплюється до держака безпосередньо під списом так, що вони звисають уздовж держака вниз. Ширина стяжок 10 см. (4"), довжина (без ключки) 1 метр (40"). Барва двох стяжок синя і жовта, а третьої така, як лицевий бік плахти. Якщо плахта має дві барви, тоді на третій стяжці барви йдуть згори вниз.

Держак, найкраще з ясеневого дерева, природної барви, складається з двох частин до сполучування з допомогою металеного перстенья, долішня частина закута в метал, горішня закінчена списом. Довжина держака 180 см. (ок. 72"), до того спис 25 см. (10"), значить, цілість 205 см. (ок. 82"). Грубість держака 3 см. (ок. 1 і 1/4"); долішній кінець трохи грубший. Прапор прикріплюється до держака так, що в держак икручується 6 до 8 металених коліщаток (срібних або мосяжних), проміру 1 1/2 см. (5/8"). До плахти стягу прикріплюємо стільки ж срібних замків (карабінків), що ними прикріплюємо стяг до коліщат. Крайне горішнє коліщатко прикріплюємо у віддалі 5 см. (ок. 2") від долішнього кінця списа.

Пластовий стяг повинен бути особливо гарно та помистецьки оформлений. Пластовий герб мусить докладно відповідати затверженому зразкові. Курінний стяг можна посвячувати тільки по перевіренні його виконання відпоручником кранової пластової старшини.

6



Ц
НА ДАЛЬШІЙ
ДОРОЗІ ДО ПРОБИ
СКОБИНОГО КРИЛА

Дальші сходи́ни гуртка юнаків

У третій частині цього посібника Ти познайомився на декількох прикладах з нашими щотижневими сходами. Вони будуть справді веселі й цікаві тоді, коли їх програму підготуєте разом із упорядником Ви самі за поданими зразками. Треба, щоб програми були різно-рідні, змістовні, але не важкі й не довші, як півтори години.

Винятково, коли всі мають доплі часу і ніхто не занебує інших обов'язків, можемо продовжити їх до двох годин. Літом, а деколи навіть і зимою стараємось відбувати сходи́ни так, щоб — коли погода дозволяє — ми провели хоч їх частину на вільному повітрі. Деякі точки програми вимагають зосередження уваги і спокою. Тому не можемо їх проводити в гамірному парку чи в приміщенні, де є більше людей, хоч би й для нас було довга вільного місця. Їх тоді наші ігри, розмови тощо не вийдуть як слід.

Очевидно, найкраще, коли маємо свою пластову до-мівку і можливість вийти на якийсь час на вільне по-ліття. Але можемо відбути сходи́ни теж і в чийсь ха-ти чи в іншому місці, коли це нікому не перешкоджає.

ПРОГРАМА ДАЛЬШИХ СХОДИН

Як ми не д'ясували на прикладах, теж у програму даль-ших сходи́н повинні входити: декілька хвилин впо-риду, або при кінці сходи́н декілька вправ проруху, для вироблення доброї, ліграної постанови цілого гуртка і гнучкості та сили тіла. Далі короткі, доступні для віку розмови про чесну гру, солідарність, панування над со-бою, зарадність, самостійність, знання, науку, світогляд, справедливість, терпеливість, витривалість, згідливість, коли не не шкодить добрій справі, зате непоступливість

у поборюванні погані, самопевність, сміливість, відвагу, силу волі, кмітливність, рішучість, веселість, ввічливість і гарні товариські форми, благородність і великодушність, лицарськість, поворотність, обережність, почуття краси, бистроту, пластову самопевність, вірність Богові, любов Батьківщини, готовність, самостійність думки тощо — все на основі літератури й живих прикладів із щоденного помічання чи нав'язуючи до історії нашого народу і славних українських людей. Оці різноманітні теми наших гутірок підбираємо у такій черзі, яка відповідає нашій підготові до пластової проби, і при нагоді різних подій, святкуваннях тощо впродовж року.

Завжди цікавою точкою програми буде якась товариська гра, що виробляє бистроту думки, дотеп чи зручність, або складена так, що за її допомогою ми пізнаємо й запам'ятоємо щось нове з українознавства, от як "літературні карти", "подорож по Україні" тощо, або й інша весела й дотепна гра чи розвага.

На сходинах виробляємо теж умілості потрібні для життя в природі та для пластової проби, як ось вузли чи умовні знаки порозуміння, і вправляємо пам'ять і змісли за допомогою різнорідних ігор Кіма, а також познайомлюємося з організацією нашого уладу тощо.

Для розваги й різнорідности оповідаємо або читаємо сміховинки, дотепні оповідання, показуємо штуки чи відгадуємо загадки або співаємо пісень — чи то пластових, чи різних інших із багатої народної музичної скарбниці, особливу бадьорі марші з давньої козацької чи новітньої доби, відвідуємо вартісні фільми в кіно або інші імпрези.

Далі можемо взятися виконати спершу якесь легке, а далі в потребі за допомогою впорядника трудніше спільне діло, як ось гуртковий альбом, модель української загороди, хати чи церкви, модель літака, різдвяної звізди чи вертену, якусь потрібну обстанову для нашої домівки, гуртковий знак "тотем", а навіть власну радієну надавально-приймальну станцію, — залежно від того, які засоби й приладдя роздобудемо. Важливе те,

щоб ми привчались планоно, сумлінно й згідливо та чесно співпрацювати в нашому гуртку.

ПРИЛЮДНІ ВИСТУПИ

Нераз доведеться нам на сходинах підготувати гурток до якогось прилюдного виступу у зв'язку з пляном діяльності нашого куреня, коша чи навіть цілої станиці, наприклад — до збірної деклямації, музичних гочок чи співу, спільної коляди, аматорської вистави (напр., на св. Миколая), до змагань літаків власного виробу тощо.

Такі виступи служать, як відомо, добрій славі Пласту, а теж нераз є джерелом грошових прибутків гуртка, куреня чи коша на пластові цілі.

ОРГАНІЗАЦІЙНІ СПРАВИ

Новак те все наш гурток живе своїм життям, тож у програмах сходини мусимо передбачати час на наші внутрішні організаційні справи, як проголошення курінних наказів, вибір гурткових діловодів, їхні звіти з діяльності, збирання членських внесків, підготовка впряду до мандрівок і т. ін.

Треба при тому передбачати час і на те, щоб кожний мав змогу висловити свою думку, що і як у гуртку завести нове, щоб діяльність добре розвивалась. Таку думку треба Вам виразно з'ясувати, речено обговорити, перенести над нею голосування, щоб більшість висловилася за неї або проти неї. Прийнятий внесок записуєте в гурткову книгу, а коли гуртковий подасть його в наказі, треба його виконати в умовленому реченні. Винятково, з важливих причин, міг би на дальших сходинах хтось з Вас поставити пропозицію відкликати прийняте вже рішення, і при голосуванні могла б більшість погодитись на це.

РОЗПОДІЛ ЗАВДАНЬ

При кінці сходин впорядник або провідник гуртка роздає доручення, хто з Вас до наступних чи дальших сходин має виконати якусь потрібну працю, неважку, але пажливу. Наприклад, замісник гурткового має прочитати з книжки про свої обов'язки й розповісти про них, писар напише покищо проект протоколу попередніх сходин, щоб можна було перевірити, що й як записано, скарбник подасть свій плян і т. д. Хто дістане якийсь наказ, упевниться, що добре його розуміє, і залише собі коротко, але точно щодо змісту.

Далі впорядник або гуртковий провідник домовляється, якщо потрібно, які речі мали б члени на наступний раз приготувати: наприклад, листки паперу до якоїсь забави чи гри, якесь знаряддя і т. п. Якщо до програми потрібно дійсної співучасті когось із членів гуртка, то той, хто укладає програму, обов'язаний своєчасно домовитися з тим членом. Хто зобов'язався щось приготувати, в останню хвилину не сміє відмовлятися або не виконати зобов'язання, маючи "забук", або "думав, що неконечне", або просто "не міг", бо тим псує програму та гайнує іншим час і труд.

Такий матеріал сходин пластового гуртка, просто сказати, невичерпний і не кінчиться з 1-ою пластовою пробкою, лише продовжується на всі ступені, а з віком пластунів у відповідних ділянках поважніше й стає труднішим, глибшим і залежним від особливих зацікавлень членів гуртка. Від правильного добору його залежить успішність пластування й пластового самовиховання, а також і привабливість наших сходин.

ЯК ТО БУЛО З КІМОМ?

У 6-ому прикладі сходин для юнаків прихильників Ти пізнав "гру Кіма" — вправу в бистрому запам'ятуванні предметів. Кім (якого повне прізвище було Кімбал О-Гара) починав від камінців. Спершу він міг за-

пам'ятати тільки декілька. Але згодом, вправляючи, він дійшов до такої кмітливості, що міг не лише сказати, скільки їх було, але й докладно описати всі камінці.

Таке бистре помічання й пам'ять нерозумно можуть стати у великій пригоді. Наприклад, Ти був свідком якогось автомобільного випадку. Водій авта, що своєю недбайливістю і злочинною необережністю спричинив тяжке поранення малої дитини, на хвилину вислянув з авта і зі страху перед відповідальністю втік, замість відвезти дитину до лікарні. Ти бачив авто, міг бистро відчитати число і бачив впродовж короткої хвилини обличчя та одяг шофера. Якщо Ти зможеш це все описати, лиходія легко найдуть та покарають.

Або ось Ти в книгарні. На полицях розкладені різні книжки. Хвилину Ти маєш нагоду придивитися різним виданням. А за кілька днів Ти відбираєш телефон від радієвої висильні. Урядовець повідомляє Тебе, що така то радієва станція дає, як це часто тепер буває, поважну нагороду тому, хто зразу відповість на одне питання: хто написав книжку під наголовком "Наша планета і всесвіт". Ти пригадуєш, що саме в книгарні бачив цю книжку на полиці і запам'ятав автора. Тобі дають відповідне признание, а то й нагороду. Тож варто цю гру вправляти, щоб дійти до такої бистроти, як осягнув Кім О-Гара.

Для цього треба придумувати способи, як опанувати пам'яттю помічені предмети. Найкраще поступово збільшувати кількість предметів, що їх маєте запам'ятати. Добирати треба різні й не дуже то звичайні дрібні предмети: свисток, перстень, корок, спряжка і т. п. Способи запам'ятування у кожного інакші. Один, помічаючи, гуртує собі в пам'яті предмети по три разом, інший пам'ятає місце кожного предмета, ще інший наводить якийсь розумовий зв'язок предметів одних з одними, наприклад, свисток на спряжці, перстень вклядеш на корок, як на палець, і т. п.

Комбінуючи гру Кіма з іншими вправами пам'яті і зміслив, можемо не тільки розвивати здібність бистро-

го запам'ятування, але й багато чого навчитися. Наприклад, цими "предметами" для запам'ятання можуть бути на картках виписані імена українських письменників або їх важливі твори, головні міста в Україні або малюнки — портрети українських історичних постатей, імена українських учених, славних мистців або просто поодинокі слова для збагачення Твого запасу українських слів. Крім такого "літературного" чи "історичного", можна вправляти "природничого" Кіма, тобто предметами до запам'ятання будуть листки або кора відомих Тобі дерев чи збірка рослин або мінералів. То знову можуть це бути поштові марки різних країн світу або пов'язані грубим мотузом пластові вузли.

Таку гру можемо вправляти теж із зав'язаними очима, тобто тільки дотиком, або тільки нюхом, очевидно, добираючи відповідні до цього способу предмети.

Міняючи різні способи і придумуючи нові "комбіновані" Кіми, можна завжди цю гру робити цікавою та новою. Це залежить від помисловості того, хто укладає програму, чи від кожного з членів гуртка, який може піддати новий спосіб. За це належиться йому нагорода у формі хрестиків у записнику впорядника.

Перш за все . . .

У дальшому скажемо дещо про Твою співучасть у збірній діяльності гуртка, куреня чи Пласту як цілості.

Організаційні справи пізнаємо в Пласті не з опису, а виконуючи обов'язки члена пластового гуртка чи його діловода, яким доводиться нам бути з полі й вибору наших друзів. Це ж ясне, бо все життя в Пласті - - не перш за все дія, а не тільки слова.

Між нами доведеться Тобі часто почути слово "обов'язок". Його можна почути також поза Пластом при різних нагодах, та не завжди його як слід розуміють. Хочемо, щоб Ти у Пласті добре розумів усе, що Тобі приходить виконувати.

ЩО ЦЕ ОБОВ'ЯЗОК?

Обов'язком називаємо ту частину збірної праці, що випадає на Тебе чи на когось іншого у спільноті. Чим більше членів спільноти робить те, що до них належить, тим краще йде спільне діло, тим багатший його вислід. І навпаки: чим більше членів занедбує виконувати свої обов'язки, тим більшу шкоду несе ця спільнота.

А спільнотою називаємо фізичний та духовний зв'язок між двома, трьома, сотнями чи багатьома тисячами і мільйонами людей. Спільнотою є два приятелі, або подружжя, або сім'я, тобто батько, мати й діти; існують теж релігійні спільноти, а далі народ, нація, а то й ціле людство. Спільнотами можуть бути теж організації, що їх членів об'єднує спільна ідея.

Щоб якась спільнота існувала, мусять її члени дотримуватись устійнених правил, приписів чи законів, значить — виконувати певні обов'язки, завдяки яким спільнота може жити. Якщо цих обов'язків члени не виконують — спільнота розпадається, перестає існувати.

Якщо маєш приятеля й хочеш, щоб Ваша дружба тривала, мусите і Ти, і Твій приятель виконувати окреслені обов'язки: один одного відвідувати, один одним цікавитися, один одному в доброму помагати, один одного перед злом, небезпечною чи шкодою остерігати (обороняти) і т. д. Коли цього не буде, не буде і Вашої дружби.

ОБОВ'ЯЗОК У ПЛАСТІ

Якщо Ти добровільно пристав до Пласту і залежить Тобі на тому, щоб Пласт кріпшав, розвивався і щоб Ти гордився тим, що Ти пластун, то мусиш як слід виконувати все те, що зветься пластовим обов'язком. Очевидно, треба Тобі кожний такий обов'язок розуміти і намагатися якнайкраще його виконувати. Між тими обов'язками будуть і такі, від яких буде залежати, чи Тебе можна буде знати добрим пластуном. Це, розуміється.

теж важливе, яких пластунів Пласт має, бо від того залежить вартість Пласту для українського народу.

Доки йдеться про Тебе одного й Твої обов'язки супроти іншого пластуна, супроти гуртка тощо, то це ще не рішає про існування Пласту. Одного члена, що не виконує як слід пластових обов'язків, можна, хоч з жалем, позбутися, "подякувати" йому за таке членство. Зате невиконання сутніх обов'язків більшою кількістю членів грозить усьому уладові соромом, нечестю, лихою славою, розпалом. Оце розуміння Тобою обов'язку в Пласті для нас перша річ... Воно -- перш за все.

Чим Ти є для гуртка?

Щоб Твій пластовий гурток міг справно виконувати своє пластоє діло, треба, щоб усе відбувалося в ладі. Там, де діє разом більше осіб, дуже легко про замішання, від якого кожна робота псується, а то й спинається. Коли всі одночасно хотять говорити, один одного хоче перекинути, кожний хоче щось інше робити, один одному перешкоджає і ніхто нікого не слухається, то нічого путнього з цього не може вийти.

ГУРТКОВІ ДІЛОВОДСТВА

Хоч Вас у пластовому гуртку небагато, то все таки потрібно чимало зусилля кожного з Вас, щоб Ви могли займатися пластуванням. Потрібну для того роботу мусите між собою поділити, бо один не міг би всього як слід виконати. Ті поділені чинності в гуртку звано "діловодствами". Кожному з Вас треба вміти таку чинність виконувати. Певна річ: буває, що один має більший хист до такого діла, інший до іншого, але кожному треба познайомитись із кожним гуртковим діловодством. Неодному здається щось дуже трудним, поки сам не візьметься за діло. У кожному разі, яке б діловодство Тобі не було доручене і Ти його приймеш, це з Твого боку

буде означати зобов'язання, що його виконуватимеш по своїй змозі і найкращій волі добре. Тому добре було б, щоб Ви що якийсь час міняли між собою ті діловодства так, щоб кожний мав нагоду практично познайомитись з кожним діловодством, щоб розумів ціль, потребу й труднощі кожного діловодства. Щоб зрозумів, що треба співпрацювати з іншими, полегшувати працю, помагати порадою й ділом. Від того залежить її добре виконання, а від доброго виконання залежить добра пластова діяльність гуртка й добрий поступ кожного з Вас у пластуванні. Тому пізнай, які то важливі обов'язки має кожний з гурткових діловодів.

ГУРТКОВИЙ ПРОВІДНИК

Гуртковий провідник передусім мусить визначатися рішучістю, бистротою й розсудливістю, тобто прикметами, задля яких гурток вибирає його собі за провідника, а зокрема мусить своєю поведінкою давати добрий приклад іншим членам гуртка. Його чинність полягає в тому, щоб проводити гурткові, тобто зберігати лад усюди там, де гурток діє як цілість, і оберігати його діяльність перед усім, що могло б їй перешкоджувати, псувати її чи припинювати. Тому Твоє, як гурткового, право й обов'язок наказувати членам Твого гуртка. Але лихим способом наказування не можеш сам псувати настрою й діяльності гуртка. Правда, наказувати треба самопенно, значить, зі свідомістю цілі й наслідків, але ввічливо й культурно, ніколи не показуючи своєї нищоти. Наказ мусить бути розумний і розумно виданий, бо за це відповідаєш перед пластовою старшиною, яка дбає про цілий пластовий улад. Тому добре зробиш, якщо перед виданням важливішого наказу порозумієшся з членами гуртка, з кимось досвіднішим за Тебе (передусім із впорядником) тощо. Розуміється, що можеш видавати накази теж на власну руку, якщо Ти певний, що наказ відповідає добре ідеї і цілям Пласту.

Важливо Тобі знати, що рішення гуртка, схвалені більшістю голосів, є аж тоді правосильні, тобто обов'язуючі, коли Ти оповістив їх у формі свого наказу за своєю відповідальністю. Як провідник мусиш дбати про те, щоб у гуртку панував широкий, дружній пластовий настрій, так під час гурткових сходин, прогулянок і т. п., як теж у взаємному відношенні членів гуртка. Буває часом, що гурток вирішує якусь пропозицію, яка не є суперечна з пластовою ідеєю, одноголосно чи більшістю голосів, але Ти особисто є проти неї. Тоді не треба Тобі протиставитися волі більшості, але можеш наказати записати свій погляд у цій справі в протоколі сходин з поданням причини. Тим Ти перенесиш відповідальність за рішення на гурток. Те все у випадку, коли Ти не зміг би переконати більшості, а внесок сам собою не порушував би нічим приписів, закону й ідеї Пласту. Якщо пропозиція не є нагла, то добре попрохати когось пластово досвіднішого про його гадку й пораду. Такою особою є Ваш впорядник. Він, у винятковому випадку, міг би вплинути на зміну чи затримати виконання якогось рішення — для добра гуртка.

Як провідник з правила відкриваєш і закінчуєш (закриваєш) гурткові сходини, вправи, прогулянки тощо. Все ж таки Ти можеш, а навіть і час від часу повинен визначувати (найкраще по черзі) інших друзів для ведення сходин, вправ, прогулянок, згідно з умовою і при Твоїй участі в приготуванні програми. Програми таких зустрічей треба давати до затвердження впорядникові чи пластовій старшині, відповідно до вказівок.

Також відповідно до вимог Ти обов'язаний здавати прововоді куреня у визначених реченнях звіт з діяльності гуртка. Крім цього мусиш дбати, щоб гурток як слід виконував накази, видавані пластовою старшиною. Твій обов'язок добре зрозуміти й уміти

пояснити своїм друзям кожний такий наказ. Ти повинен дбати, щоб усі члени гуртка робили поступ у пластовому знанні й добували дальші пластові ступені. Мусиш теж цікавитися тим, як ведуть свою працю інші діловоди Твого гуртка.

Якщо помітиш якісь недоліки в діяльності гуртка, Ти повинен намагатися усунути їх сам або порадитися з впорядником чи з іншими пластовими зверхниками. Своєю поведінкою й характером Ти обов'язаний давати друзям приклад. Іменем гуртка Ти виступаєш перед пластовими зверхниками і де треба заступаєш гурток. Ти навіть відповідаєш за здоров'я й життя членів під час пластових зайнять.

До деякої міри Ти маєш право остерігати неслухняних членів, але тільки в порозумінні з впорядником. Взагалі мусиш познайомитися із приписами Твого діловодства, докладно окресленими правильником УПК).

Якщо гурток погодиться прийняти нового члена, то Твоє діло виконати все зв'язане з його прийняттям. Ти мусиш перевірити, чи курінна старшина згідна прийняти того члена до Пласту, мусиш прийняти від нього письмову згоду батьків чи домашньої опіки на приступлення його до Пласту. Потім повідомляєш його, коли має прийти на сходини гуртка, і впроваджуєш його в діяльність гуртка, пильнуючи, щоб члени гуртка подружньому його прийняли і з ним як з другом поведилися.

Про прийняття нового члена Ти повинен повідомити провід куреня. Щоб полегшити собі докладний перегляд усіх потрібних Тобі як провідникові подробиць про кожного члена Твого гуртка, зробиш собі записник провідника гуртка (наприклад, Гуртка Бобрів) Пластового Куреня ім. (наприклад, П. К. Сагайдачного), в якому призначиш кожному членові дві-три сторінки за таким, скажімо, зразком:

**ПРИКЛАД 1-ОЇ СТОРІНКИ ЗАПИСНИКА
ПРОВІДНИКА ГУРТКА**

Ім'я і прізвище:

Дата народження:

Адреса:

Телефон:

Імена батьків або опікунів, їх адреса і телефон:

Прийнятий до гуртка (дата):

Заява приєднання:

Зголосився до перевірки I-ої проби:

Дата закінчення I-ої проби:

Дата записування на пластуна учасника:

Зголосився до перевірки II-ої проби:

Дата іменування пластуном розвідувачем:

Зголосився до перевірки III-ої проби:

Дата іменування пластуном скобом:

ПОДРОБИЦІ ДІЯЛЬНОСТІ:

Дата:

Подія чи діло:

- | | |
|-------------------|--|
| 17 травня 1958 — | прийнято його думку написати листа до пластового гуртка "Бобри" в Австралії. |
| 20 червня 1958 — | збудував показову польову кухню. |
| 15 вересня 1958 — | вибраний гуртковим писарем. |
| 3 травня 1959 — | зобов'язався приготувати гуртковий тотем. |

Увага: В записнику менших розмірів подробиці діяльності починаємо на другій сторінці, передбачаючи на них кілька дальших сторінок.

Цей записник — власність гуртка. Його Ти обов'язаний передати у чистому, дбайливому стані своєму наслідникові для дальшого ведення, а якщо вже не стало б у ньому місця на записки, то треба віддати його за посвідкою чи до пластового архіву, чи пластового музею, чи зв'язковому куреня, взагалі під певну пластову опіку, бо це важливий документ.

ЗАСТУПНИК ГУРТКОВОГО І ГУРТКОВИЙ СУДДЯ

Заступник гурткового допомагає гуртковому провідникові в його обов'язках. Але при тому він веде теж дуже важливе й почесне самостійне діловодство.

Заступник гурткового є одночасно сторожем пластового правопорядку (гуртковим суддею), тобто має дбати про те, щоб він і всі в гуртку поводитися завжди по-пластовому. Він слідкує за тим, щоб гурток дотримувався пластових приписів, щоб виконував накази старшини, щоб друзі підкорялися вимогам пластового закону, щоб зберігали пластову тайну тощо.

Він має право і теж обов'язок ставити пропозиції на відзначення членів гуртка за особливо добру пластову постану чи за виконання якогось діла. У випадках порушення пластового правопорядку він пропонує теж пластову пересторогу.

Тому, коли Тебе вибрали заступником гурткового, то знай, що Твоє діловодство — це одночасно наука, як стояти на сторожі закону і як бути по-пластовому, тобто прихильно і дружньо справедливим. Не зважаючи зовсім на те, котрий друг Тобі миліший, Ти обов'язаний оцінювати як слід, яка поведінка, яке діло, яка чинність і т. д. згідні з пластовим законом, пластовими приписами, пластовою ідеєю, а що не згідне.

Щоб добре виконувати це діловодство, мусиш вивчити пластові закони і завжди їх дотримуватись при вирішуванні справ, а не керуватись своїми, часом надто лагідними, часом надто суворими почуваннями.

Завжди вислухай виправдання того друга, поведінку якого маєш оцінювати, але спокійно відрізняй правду від неправди, ширість від викрутів, і розваж умови, серед яких Твій друг із гуртка виконав або не виконав чогось як слід.

Яким Ти будеш сторожем правопорядку, таким буде гурток і його члени. Пильнуй, щоб гурток виконував свої рішення, якщо їх не відкликав і не змінив; щоб сходи́ни й інші зустрічі гуртка відбувалися в умовлений час. Добре пильнуй, щоб у гуртку панувала дружня згідливість і щоб із поведінки членів не виходила яка шкода для гуртка або й цілого Пласту.

Важливо, щоб Ти вмів упору добрим, переконливим словом запобігати шкідливій поведінці чи поганим поступкам членів гуртка.

Якщо Твої заходи не вдаються, якщо, не зважаючи на Твої заваження, нема у котрогось з членів Твого гуртка ні доброго виправдання, ні поправи, то Тобі доведеться ставити в гуртку пропозицію, щоб тому членові гуртка дати пластову пересторогу. Не забувай, що в УПЮ Ти і Твої друзі з гуртка поволі засвоюєте нелегкі прикмети пластуна. Значить, не можна поснішати з такими пропозиціями в випадках пластової неповноцінності того чи іншого друга.

Як поступаємо в Пласті у випадках порушення пластового закону, ми з'ясували в розділі про пластові перестороги. Твоїм обов'язком є усвідомлювати про шкідливість непластової поведінки кожного, хто не знає, чи забуває, чи не зважає на вимоги, які ставить до нього його приналежність до українського Пласту. Одначе не роби того непривітним, суворим, відштов-

хуючим способом. Не приймай такого тону, наче б Ти сам уже досягнув вершок досконалости і наче б Тобі вже не можна було нічого закинути. Очевидно, намагайся бути добрим прикладом того, до чого накликаєш інших, але теж не соромися признатися, що Тобі не вдалося щось зробити "по-пластовому". Покажи, що Ти і себе ставиш на рівні з іншими друзями перед пластовими законами. Тому не кажи другові: Роби так або не роби цього, лише кажи: Робім так, а не робім того, бо такий припис чи такий закон у Пласті.

А ще важливіше пильнувати і, справедливо, попластовому оцінювати те, що Твої друзі з гуртка роблять добре, за пластовими приписами і законом. Ти маєш, наприклад, оцінювати виконані членами т. зв. "добрі вчинки" і що якийсь час на сходах здавати в прияві впорядника звіт з тих Твоїх оцінок. Знай докладно, хто з Вас і чим заслужився для гуртка, скільки у кожного вписаних хрестиків за пластові досягнення, а скільки ризик за непластову поведінку, і просліджуй, хто з Вас які поступи робить у пластуванні. Про це розкажи на сходах гуртка так, щоб все таки нікого особисто не засоромлювати чи не ображати, а радше підбадьорювати.

Для доброго виконання Твого, як бачиш, дуже важливого й відповідального діловодства зладь для гуртка "Книгу заступника гурткового". Так, як книга гурткового, вона є класністю гуртка і переходить від одного до другого заступника гурткового, що згідно з вибором друзів стає його наслідником. Її треба зберігати в повному порядку і вписувати в неї все потрібне негайно і впору - найкраще по кожних сходах. У ній має бути зображена оцінка пластової постави всіх членів гуртка. Тому все, що в неї вписуєш, має бути до подробиць точне і повне.

Для прикладу подаємо дві сторінки такої книги. Докладні приписи про книговедення в гуртку і в курені знайдеш у правильнику УПЮ.

ПЕРША СТОРІНКА:

Ім'я і прізвище:				Дата народження:		Прийнятий до УГІЮ:			
Адреса:				Телефон:					
Присутність:				Хрестики і ризки:					
Дата:	✓	Дата:	✓	Дата:	✓	Дата:	за що:	+	-

ДРУГА СТОРІНКА:

ПЛАСТОВІ ПРОБИ:	
I пл. проба: зголошений, запряжений	
II пл. проба: зголошений, іменованій	
III пл. проба: зголошений, іменованій	
ВІДЗНАЧЕННЯ:	
ПЕРЕСТОРОГИ:	
ДІЛОВОДСТВА:	
УЧАСТЬ У ТАБОРАХ:	ЗАГАЛЬНІ ЗАВВАГИ:

ГУРТКОВИЙ ПИСАР

Як писар гуртка Ти обов'язаний записувати й зберігати все, що дає картину гурткового життя, що складається на історію Твого гуртка. Важливо й цікаво кожному, не лише з Вас, членів гуртка, а загалом цілому Пластові переглядати ті матеріяли: записки, протоколи, світлини, письма тощо й бачити минуле, вчитися з нього, набирати досвіду на майбутнє. І Тобі самому буде цікаво поглянути колись пізніше, може, в пластовому музею, на свою працю в гуртку й пригадати собі давніші часи, колишніх друзів, поцікавитися тим, де вони, чим займаються тощо. Тому виконуй це діловодство дбайливо, вірно, як найкраще зумієш, з докладними датами й з усіма матеріялами, що їх можна зберегти, укладеними хронологічно (так, як у часі вони наступають). У записках можеш вписувати теж свої замітки, але розумно, щоб Ти потім перед іншими не соромився. Всі письма, світлини, копії писем гуртка тощо переховуй в окремій течні в безпечному місці.

Це буде гарна картина з життя Твого власного й Твоїх друзів. Того труду не пожалієш. Отже перша річ: мадь не замалу книгу п. н. "Протокольна книга Гуртка Бобрів (чи інакше) З. Куреня УПЮ ім. гетьмана П. К. Сагайдачного (чи інакше)". У цій книзі будеш записувати короткими, але змістовними реченнями все, що робиться й говорить на пластові теми на гурткових сходинах чи інших зустрічах самого гуртка або спільно з іншими пластовими гуртками. Якщо у Вас немає окремого гурткового альбому, можеш прикрішувати її також фотографіями, пам'ятками з мандрівок тощо. Тут Тобі приклад, як пишеться звіт (протокол) з гурткових сходин:

ГУРТКОВІ СХОДИНИ

*15 жовтня 1955 р., година 6:30 - 8:15 вечора, в курійній
очереді.*

Ведє гуртковод, п. л. уч. А. Дужий.

Невинсукмі: прих. Задорожний — виправданій (простуда),
прих. Іваненко — виправданій (наула), уч. Рабак — невиправданій.

Сходили переведено згідно з навічекою програмою, а саме:

1. **ВІДКРИТТЯ**: По відкритті і звіті вступові впорядникові гурткової прочитус маказ куринного в справі однокімнатної зливої кандрівки (22. II. 58). Заступник гурткового, Р. Тис, подав до відова признакня зрестикки і унесок: 1. Зелю +3 (гра), Т. Фоценко +2 (передбачишність), Д. Іваненко — 2 (смізмення).

2. **ГУТІРКА**: Прих. Ст. Чорний оловів цікаві пригода із прочитаної книжки п. н. "Бог пожить". Дискусія, якою проводив друг впорядник, показала, що герой помісти лав багато пластових прихмет.

3. **ГРА**: На доручення гурткового прих. 1. Зелю переводить гру, яку підсомував, а саме "чотакня на віддалі" (Петра Франка: Гри в забави). Найкраще виконали друзі прих. Ст. Зев і Р. Тис.

4. **СІСНЯ**: Гурток оловів ніжку "Від сивого Дону до синих Карнат". Було дуже цікаво, бо друг впорядник приніс звукоприймач, що замисус голос на магнетну ленту. Ми смідали до мікрофону, а потім слухали свого сіву. За третім разом алашмо не-погано.

5. **РУЧНА ВПРАВІСТЬ**: Гурткової, ил. уч. А. Дужай, приніс на слодини модель літака, який він сак зготував, і оловідас нам, як він його зробив, звідки дістав алір, матеріал і інші деталі. Дуже гарний літак-джетовик. Друзі Зелю і Фоценко поставовили зробити снізько ще один, але трохи більший.

6. **ВНЕСКИ І ЗАПИТИ, РІЗНЕ**: Друг Ст. Розум подав внесок, щоб гурток алаш тектографованній журнал "Бобри", якими ми могли б обмінюватись з іншими гуртками. Рішено обдумати справу впродовж тижня, а на наступних слодинах вирішити, устійнити назву й інші подробиці.

Заступник гурткового, Р. Тис, звернув увагу, що гурток досі не наловил свого рішення в справі висилки листа до гуртка такої самої назви "Бобри" в Австралії. Рішено, що гуртковиї писар при оловідолі гурткового зготує чорночки цього листа впродовж тижня.

и на наступних сторінках його прочитай, суворо і якнайскоріше
вникливо.

7. ВПОРЯД: Друг викорядник перевіз з гуртком деякілька копил
лирак впоряду на вільному повітрі. Так словник закрито властотами
критично.

мт. уч. А. ДУЖИВ
(гуртковий)

мрлх. УШЮ А. НЕСТОП
(мисар)

ГУРТКОВИЙ СКАРБНИК

Навчися орудувати несвоїми грішми і зберігати їх.
Не Твій гріш у Твоїх руках — це свята річ. Багато чи
мало тих грошей, Ти мусиш їх берегти і кожної хвилини
бути готовий злати про них докладний звіт.

Якщо їх більше, тоді треба Твому гурткові стати
членом ошадного товариства і тримати гроші там.

Але значайно невеличкий буде той капітал у Твоїх
руках як гурткового скарбника: дрібні вкладки членів,
може, з їхнього власного заробітку, частіше з заробітку
їх батьків. Та все таки за якийсь час зможете придбати
гурткові не одне таке, чого один член сам для себе не
зміг би придбати, а в гуртку можуть усі спільно ним
користуватись. Це може бути бібліотека з цікавими
книжками, може, м'яч, може, шатро для прогулянок, мо-
же, фонд на спільну мандрівку, може, хвилева підмога
другові і без числа інших потреб. Треба лише, щоб
Ти сумлінно й певно зберігав цей гуртковий капітал,
щоб Ти орудував ним лише в порозумінні з гуртком,
но зможі за порадом досвідних і довірених старших
осіб. Важливо, щоб Ти докладно мів рахунки і щоб Ти
теж придумував, як можна б цей капітал побільшити.
Бо, наприклад, можна за ці гроші закупити якийсь при-
лад, що ним міг би гурток, чи один-два його члени, за-
працювати дальній гроші і то більше, ніж можна зібрати
з членських внесків.

Часом, буває, якийсь із погляд добрий плян не поведеться. Не треба тим дуже журитися, лише подумати, як справу направити. Тільки не роби нічого з грішми на власну руку, а коли вдасться капіталом добре поорудувати, не тягни з того ніякої користи для себе. А теж не намагайся власними грішми заробляти тим самим способом і в тих самих умовах, як вдалося заробити гуртковими грішми. Скажемо: не роби гурткові "конкуренції".

Гурткові гроші тримай завжди цілком окремо і ніколи не мішай з ними будь-яких інших, наприклад, власних грошей. Ніколи не позичай собі самому гурткових грошей. Кожної хвилини будь готовий здати докладний рахунок зі стану гурткової каси і домагайся сам що якийсь час перевірки своєї діяльності. Якщо хтось мав би якісь сумніви щодо стану гурткової каси, не ображайся, лише поясни все докладно й певно. Перехопуй дбайливо й безпечно всі касові документи і в усіх випадках домагайся докладних посвідок. Сам теж видавай докладні посвідки на гроші, що впливають до каси.

Навчися співдіяти з гуртковим провідником. Хай він підпише Тобі кожну посвідку на кожен видаток і Твою записку прибутку до каси. Треба, щоб Ти придбав для гуртка відповідну касову книгу і в ній записував по порядку окремо витрати, окремо прибутки так, щоб при перевірці згоджувалися всі рахунки, сума прибутків, сума витрат і стан каси.

У касовій книзі не вільно нічого вимазувати, а як уже трапиться помилка, то краще перекреслити (не затирати до непізнання!) й справити.

ГУРТКОВИЙ ДОМІВКАР-ГОСПОДАР

Домівкар-господар є заступником і помічником скарбника.

Якщо так щасливо складається, що Ваш гурток має сам або на спілку з іншими гуртками постійну кімнату, то Ви можете відбувати Ваші сходини і можете зберігати

Ваші гурткові речі, як бібліотеку, гурткові книжки, прогулянкове знаряддя тощо, то Твоїм як господаря діловодством буде дбати про все, що потрібне для утримання цієї домівки в пластовому ладі. Отже, треба, щоб Ти сам або в співпраці з іншими господарями гуртків чи з курінною старшиною подбав про якесь обладнання, тобто стіл, крісла, шафу чи полицю, вішало на одяги й інші речі, а далі про якість прикраси на стіни. Прикраси з паперу недобрі. Вони нетривкі, поскручуються й незабаром припадуть порохом, подеруться. Краще, щоб їх не було. Хай буде не багато прикрас, але гарні й такі, що їх можна утримати в ладі. Хай теж усе інше буде в ладі, чисте, незапорошене, кожна річ завжди на своєму місці. Пригодиться теж таблиця на дбайливо написані оповістки.

Подбай, щоб долівка була чиста, щоб була вити-
рачка до ніг, і припилнуй, щоб кожний, входячи, ви-
тирав перед дверима ноги й не вносив до домівки бо-
лота й пороху.

Ти обов'язаний домівку відчиняти, коли треба, опісля припилнувати, щоб гурток спільно домівку по зайняттях прибрав. Завжди, коли виявиться потреба більшої роботи, маєш право запросити собі інших членів до помочі. Твоя річ думати, що в домівці треба зробити. Але виконання того, якщо в Тебе замало сили чи часу, це обов'язок усіх членів гуртка. Всі повинні допомогти, порадити, звідки взяти обстановку, як її в потребі доставити, як треба прикрасити домівку тощо.

Але не забудь шанувати домівку чи позичену обстановку як чужу власність. Шануючи ці речі, можете заслужити собі на дальшу, ще кращу поміч господарів дому. На позичені речі дай посвідку, а випадкові пошкодження негайно задовільно направляйте, якщо треба, то й на кошт гурткової каси. Якщо пошкодження спричинив член гуртка через свою непластову поведінку, (наприклад, розбив шибу або лампу, граючись у домівці м'ячем), то цей друг обов'язаний негайно

або в окресленому реченні заплатити направу або звернути видаток гуртковій касі. Продовження речення можливе лише на письмову заяву батьків. Добре зробиш, якщо оповістиш правильник уживання домівки і передбачиш в ньому подібні випадки пошкодження чи нелад. Якись більші зміни в кімнаті домівки, які спричинювали б пошкодження стін і т. п., наприклад, вбивання гаків на годинник чи полицю тощо, вимагають конче дозволу чи поради господаря пластового дому або власника кімнати.

Мусиш теж дбати про все те, що могло б грозити якоюсь небезпекою: електричні лампи, прилади, часом подогінні і газові крани. Небезпека може бути теж від печі, дров, вугілля, від жевріючих сірників, що можуть впасти до смітника, і т. п. Твоя річ знати, передбачувати, думати, остерігати й забезпечувати перед усіма небезпеками.

Твоя теж справа як господаря й домівкаря пильнувати, щоб сусіди не нарікали на поведінку або хоч би й правильну діяльність гуртка (наприклад, голосний сміх, надто голосні дискусії, спів у невідповідну пору). Це можна оминути пластовою поведінкою членів гуртка, деяким притишенням розмов, добиранням відповіднішої години на сходини або теж порозумінням із сусідами чи друзями, що мають домівки в сусідніх кімнатах. На випадок нийняткової прикрости, заподіяної комусь із сусідів, треба конче попрохати у них вибачення і подбати, щоб це більше не повторювалося (наприклад, вигуки членів у коридорі після сходин і т. п.) У таких справах порозумівайся з провідником гуртка, із впорядником чи господарем дому.

Про все те мусиш відповідно, по-пластовому дбати, якщо за дозволом уживаєте на обмежений час визначеної Вам кімнати, чи то в приватному помешканні, наприклад, у батьків одного з друзів, або залі у якійсь установі, чи деінде. Коли після сходин залишите за Твоїм старанням кімнату чи залю в повному ладі, провітрийте її, зачините і завернете ключі, кому треба, то мо-

жете сподіватися, що не буде Вам важко вдруге або й постійно дістати дозвіл відбувати свої зустрічі там або, за порукою, деінде. Найкращою і найпевнішою порукою за Вас буде культурна поведінка гуртка, а в тому і добра слава Пласту.

Якщо Ви як гурток маєте право користатися пластовою домівкою куреня, до якого належите, то треба Тобі підчинятися вимогам курінного домівкаря й полегшувати йому працю Твоєю допомогою як гурткового домівкаря й допомогою цілого гуртка, якщо потрібно. Курінна пластова домівка ще більше, ніж гурткова, дає свідоцтво пластового вироблення членів даного куреня.

ПРОВІД ГУРТКА І ДОБРОВІЛЬНІ ДІЛОВОДИ

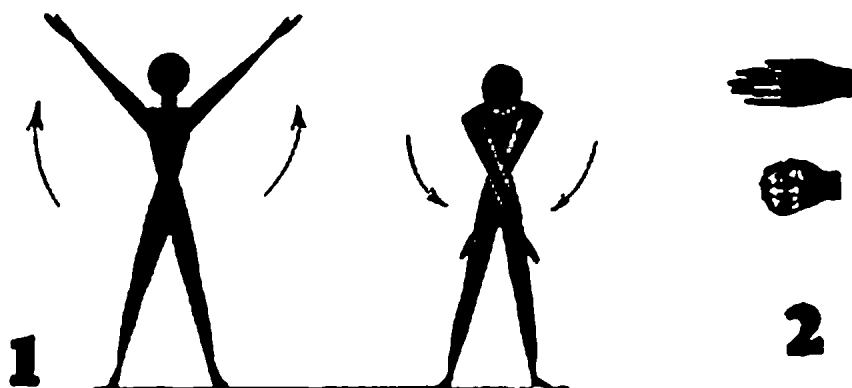
Гуртковий провідник, коротко гуртковий, заступник гурткового, гуртковий писар, гуртковий скарбник і гуртковий домівкар-господар творять разом "провід гуртка", який у першу чергу радиться в справах, які важко приходиться поладнати одному діловодові. Чого провід не може вирішити, з тим звертається до гуртка, до впорядника, а далі до куреня і зв'язкового.

В гуртку можуть бути ще діловоди, які, щоправда, до проводу гуртка не належать, але за добровільною згодою виконують якусь постійну працю для гуртка. Так може хтось погодитись дбати про гуртковий альбом фотографій та ілюстрацій, другий може як помічник господаря дбати про спортовий виряд гуртка. Хто цікавиться філателістикою, може збирати різні поштові маркки, що їх приносять друзі, і дбайливо накладати у відповідний зшиток, власність гуртка. Інший, що відзначається музичним обдаруванням, може дбати про добір пісень і їх вивчення. Знову ж юнак, що добре вміє майструвати, може навчати друзів, як будувати моделі літаків, човнів тощо.

Вправи раннього проруху

Нижче подані вправи стосуються найважливіших м'язів тіла. Кожну вправу треба виконувати ступнево від 6 до 15 разів, відповідно до того, як ступнево сильнішим стає організм юнака.

Цілий прорух повинен тривати 10-15 минут. Його треба виконувати на свіжому повітрі або при відкритому вікні.



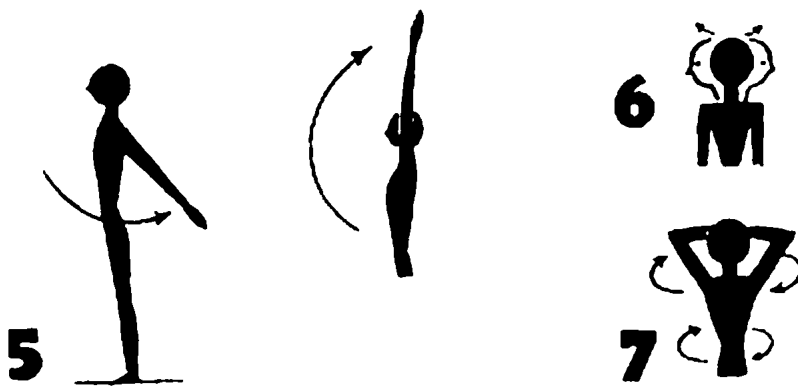
1-а ВПРАВА — Ноги в розирозі. Вимахни руки вгору й зроби глибокий вдих. Потім, опускаючи руки вниз і перехресшуючи їх, видихни все повітря.

2-а ВПРАВА — Піднеси руки вбік до поземного положення, потім стискаєш і відчиняєш кулаки.



3-я ВПРАВА — Піднеси руки вбік, як вище, і кружлай обома кулаками в один бік, потім у другий.

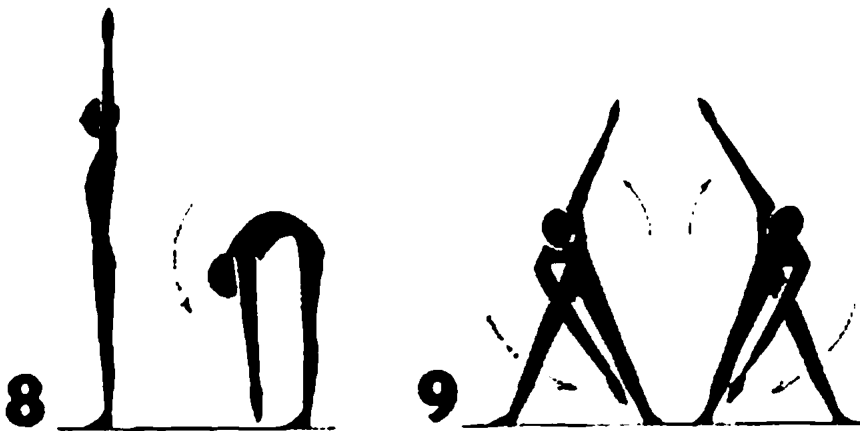
4-а ВПРАВА — Піднеси руки вбік, як вище, і кружлай ними в один, потім у другий бік.



5-а ВПРАВА — Вимахни руки вперед і вгору, потім вниз і взад.

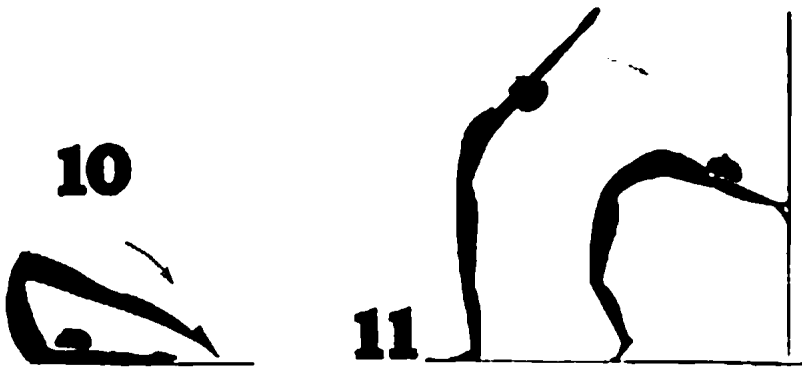
6-а ВПРАВА — Розирок, руки на бедрах. Кружляй головою в один, потім у другий бік.

7-а ВПРАВА — Розирок, руки на бедрах або на потилиці. Кружляй тулубом в один, потім у другий бік.



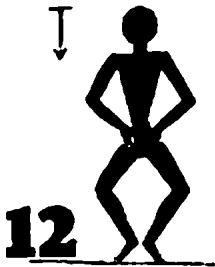
8-а ВПРАВА — Ноги разом, руки виправлені вгору. Тримайчи ноги просто в колінах, згинанся вперед і досягай пальців ніг.

9-а ВПРАВА — Широкий розирок, руки сносом вгору. Згинанься вперед, досягай правою рукою лівої стопи, одночасно закидаючи ліву руку далеко взад. Потім так само досягай лівою рукою правої стопи.

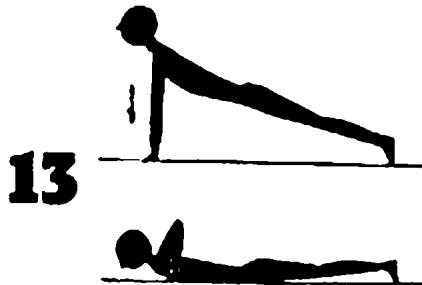


10-а ВПРАВА — Положися на підлогу горілиць, рукм випрямлені рівнобіжно до тіла. Піднеси ноги вгору і перекидай їх через голову, доторкаючи ними підлоги на другому боці. Не згинай колін. Якщо також Тобі сягнути аж до підлоги, то простягай ноги ступнево щораз далі.

11-а ВПРАВА — Стань плечима до стіни у віддалі одного кроку від неї. Піднеси руки вгору і взад, доторкаючись стіни. Згинаючи трохи ноги в колінах, намагайся дістатися руками по стіні аж до підлоги, потім знову вгору до попереднього положення. Якщо не вдасться Тобі дістатися аж до підлоги, вигинайся, наскільки тіло дозволить. При цій вправі добре мати охороку (матрац) і поміч, доки її повністю не опануєш.



12



13

12-а ВПРАВА — Розкрок, руки на бедрах. Підмесся на пальцях, (п'яти разом), повільно присідай і піднесися до вихідної постави.

13-а ВПРАВА — Сложил. Прийми позему поставу, опираючися на пальцях ніг і долонях рук у випрямленому положенні. Опускайся повільно до підлоги, згинаючи руки в ліктях, потім піднесися до вихідного положення. Тіло весь час тримай просто.

14 = 1



14-а ВПРАВА — Повтори першу вправу (глибокий віддих). Цією вправою звичайно закінчуємо щоденний прорух.

Дальші вправи (15 - 23) це тяжчі, т. зв. силові вправи, для розбудови м'язів тіла. Вправляємо їх не всі нараз, а по дві-три на один прорух, замінюючи ними таку ж кількість звичайних вправ (1 - 14).

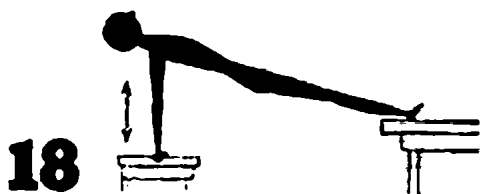
Це саме стосується й до вправ чч. 24 - 28, коли в Тебе є друг, з яким можеш вправляти ранній прорух.

15-а ВПРАВА — Постав два крісла спинками до себе у відступі ширини Твого тіла. Підмося на руках, спираючись їх на спинки крісел і тримаючи ноги в повітрі.



16-а ВПРАВА — Приймаючи випрямлену поземну поставу на долівці, підмося на одній, потім на другій руці.

17-а ВПРАВА — Долоні на підлозі, ноги опираються пальцями на крісло або на стіл. Опустайся на руках і підмося вгору.



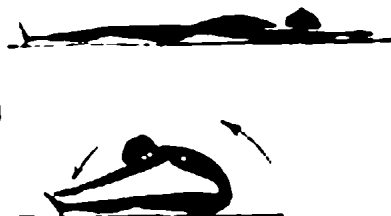
18-а ВПРАВА — Ноги зап'ятками на краю стола, руки міцно сперті на стільці або на кріслі. Тіло у випрямленому положенні, лицем угору. Опустайся вниз і підносишся вгору.



19

19-а ВПРАВА — Присіди з підскоком. Рукі вперед, підскок угору, потім повільно присядь.

20

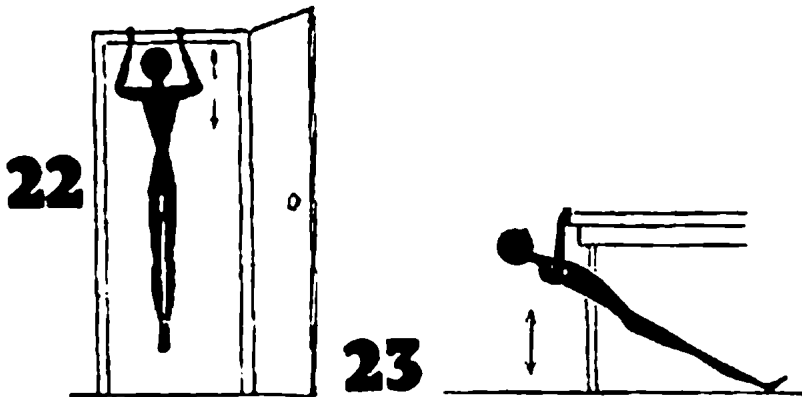


20-а ВПРАВА — Положися горілиць на підлозі. Рукі випрямлені лезом назад. Піднеси рукі вгору і досягай пальців ніг, згинаючи ціле тіло.

21

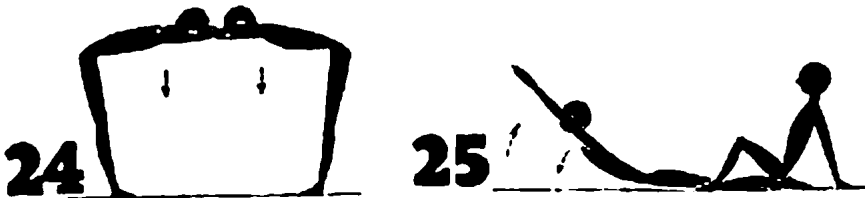


21-а ВПРАВА — Вправа подібна до попередньої, але пальців ніг доторкаємо в повітрі, а не на підлозі. Досягаючи руками пальців ніг, підноси випрямлені ноги одночасно вгору.



22-а ВПРАВА — Візьмися руками за одвірок (обрамівання дверей) згорі і підносися згору.

23-я ВПРАВА — Сядь на долівці при столі так, щоб Твої ноги були під ним. Візьмися руками за край стола і підносися та опускайся на долівку.



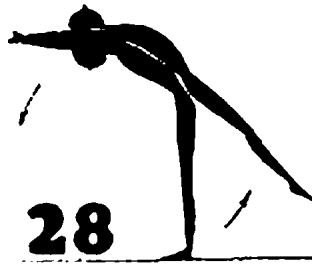
24-а вправа — Цю вправу виконуємо вдвоє. Стань обличчям до свого партнера у віддалі рук. Покладіть один одному руки на раменах. Тепер похилийтеся вниз. Ноги в колінах випрямлені. Ця вправа розбудовує м'язи рамен.

25-а ВПРАВА — Один кладеться на долівку у випрямленому положенні, головою вниз. Другий сідає на його ноги нижче колін, зверху обличчям до його голови, притримуючи його тіло у цій поставі. Тепер той, що лежить, намагається підняти випрямлені вперед руки згору разом з горішньою частиною тіла. Ця вправа розбудовує м'язи плечей і рамен.



26-а ВПРАВА — Положення партнерів подібне до попередньої вправи, але перший лежить на долівці червом угору. Ця вправа розбудовує м'язи черева.

27-а ВПРАВА — Перший стає навколішках та опирається долонями перед собою на долівку. Другий сідає на його плечі, лицем уперед, складає ноги між руки партнера, так щоб він міг їх сильно притримати, і похиляється цілим тілом уперед, а потім узад, намагаючись досягти руками долівки. Ця вправа розбудовує м'язи черева і хребта.



28-а ВПРАВА — Оба партнери стають один до одного плечима. Хватаючи один одного руками піднесеними вгору, то один, то другий на перемику підносить партнера на плечах, розтягаючи йому м'язи. Ця вправа розбудовує м'язи ramen, груден і черева.

До нас шумить зелений бір . . .

ПОКИ ПІДЕМО В МАНДРІВКУ

У розділі про пластову зарадність Ти прочитав, чим різниться пластова мандрівка від звичайного подорожування. Подорожування може теж бути корисне й приємне, а часто необхідне, особливо для людей старших ніком, хворих, що потребують благодійного впливу природи й мусять заїхати у якийсь лікувальний чи відпочинковий пункт, де ними хтось опікується, за все для них подбає тощо. Ми користуємося теж модерними й вигідними засобами транспорту, коли нам треба для заощадження часу доїхати до якоїсь місцевості, звідки нибираємося вирушати на зустріч з природою. Але з хвилиною, коли ми вирушили в мандрівку, ми в повній свідомості навмисне зрікаємося всякого люк்சусу і даємо собі раду так, як колись перші піонери і колоністи нововідкритих земель, як наші козаки, що в даннину заселявали широкі, дикі степи, і врешті як наші повстанці, що не раз у найбільш невідрадних умовах мусяли данати собі самі раду.

Мусямо теж бути свідомі, що ця наша прегарна і життедайна "мати природа", з якою хочемо "віч на віч" зустрінутись, буває небезпечна, а то й грізна. Коли хочемо здобути самопевність у співжитті з нею, мусямо до цього готуватись, ще поки підемо в мандрівку. Ось зустріне нас буря й дощ, громовиця, темінь ночі, спека або студінь, гушавина лісу, скелястий чи багnistий терен, небезпеки від рослин і тварин. Без потрібних основних відомостей, вміння та деякого досвіду наша мандрівка могла б скінчитися дуже сумно.

Тож треба Тобі заздалегідь набирати цього знання, узброювати себе до зустрічі з природою читанням книжок, огляданням добрих природознавчих фільмів, проводячи відповідні гуртки і впрани на гурткових сходах, на

недалеких прогулянках у підміській околиці тощо. На старанно підготованих одноденних мандрівках будемо набути знання стосувати в практиці та набирати власного досвіду. Він ставатиме шораз більший, а перевірки пластових проб будуть справджувати нашу готовість до життя в природі і давати підставу для добре зрозумілої пластової самопевности.

СТОРОНИ СВІТУ

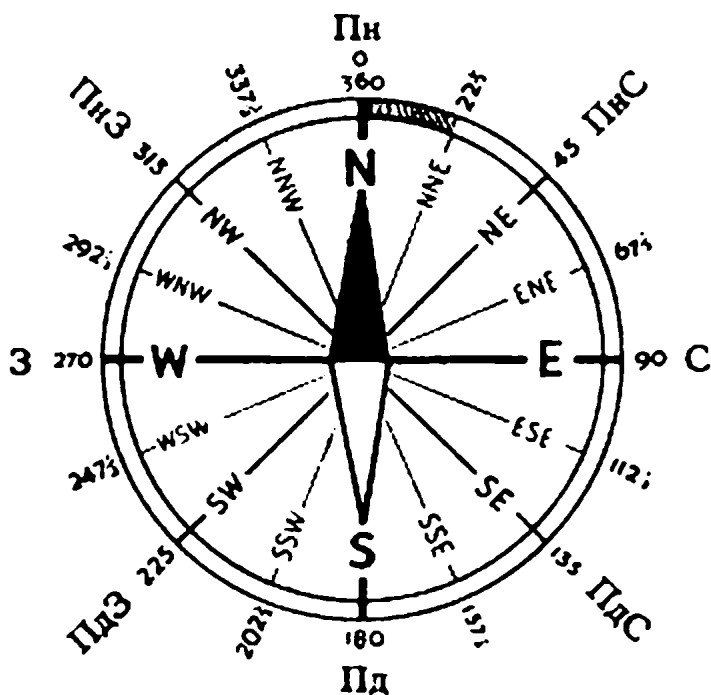
Завжди, з особливою на пластовій мандрівці, важливо знати, в яку сторону світу (північ, південь, схід чи захід) ми йдемо чи маємо йти. Багато людей не дбає про це і натрапляє на різні неприємності. Ось недавно одна жінка з 10-літнім сином їхала авто з довж гарного лісу зі сходу на захід. Краса природи манила їх до себе, і вони зупинили авто край дороги та й пішли на коротку прогулянку в ліс. Аж за п'ять днів нашли їх з трудом при допомозі гелікоптеру, бо вони заблукалися. Їм вистачило б тільки подумати, що вони їхали зі сходу на захід і пішли направо від дороги, тобто на північ. Якби потім звернули на південь, були б мусили найти автостраду, якою їхали. Але вони цього не зробили, бо не знали, в якому напрямі вони їхали, та й загалом не вмiли орієнтуватися у сторонах світу.

Нам, пластунам, такі вмiлості конче потрібні, без цього не смiємо пускатися в жадну мандрівку. Щоб наїти сторони світу, є різні способи.

КОМПАС

Напевно кожний з Вас бачив цю малу металену коробку, покриту склом, подібну до годинника. На її дні осаджена рухома магнетна стрілка, яка завжди повертається одним кінцем до півночі. Цей північний кінець стрілки є з правих темний (сталевосиній) або покритий фосфором — речовиною, яка світить уночі блідим жовтавим світлом. Другий, ясний кінець стрілки показує південь.

На дні коробки видно риски і числа, якими поділено компас. Як відомо, коло поділяється на 360 ступенів ($^{\circ}$), кожний ступінь на 60 мінут ($'$), а кожна мінута на 60 секунд ($''$). Крім чисел, бачимо там також початкові букви сторін світу: півночі, півдня, сходу і заходу, моною країни, де випродуковано компас.



Наприклад, в англomовних країнах це будуть букви N., S., E., W., в Німеччині N., S., O., W., у Польщі Pn., Pd., W., Z., і т. д. Українською мовою означаємо північ буквами Пн., південь Пд., схід С. і захід З. По-між основними напрямками, як північ, південь, схід і захід, бачимо також посередні між ними, як північний схід (Пн. С.), південний захід (Пд. З.), а далі північно-північний схід (Пн. Пн. С.) і т. д.

Сторони світу можемо також означити ступенями. 0° або 360° покривається з північчю, 90° зі сходом, 180° з півднем, 270° із заходом. Як бачимо, числа ступенів ростуть в напрямі руху стрілки годинника.

Магнетний полюс землі, до якого звертається темний кінець стрілки, не лежить докладно на географічному полюсі. Стрілка відхиляється дещо вправо (на схід) або вліво (на захід) від справжньої, тобто географічної півночі. Це магнетне відхилення мусимо врахувати, коли хочемо докладно визначити сторони світу. Тому, що магнетне відхилення для різних частин землі різне, а навіть з часом міняється, на мапах кожної країни подають, скільки ступенів на схід (+) або на захід (—) відхиляється магнетна стрілка від справжньої півночі.

В околицях багатих на залізну руду (наприклад, Кривий Ріг на Україні) магнетна стрілка різно відхиляється. Це явище звемо магнетною аномалією.

Магнетна стрілка буде теж показувати неправильний напрям, коли компас буде знаходитись близько якогось залізного предмета (сокири, ножа тощо). Пам'ятай про це, вживаючи компаса.

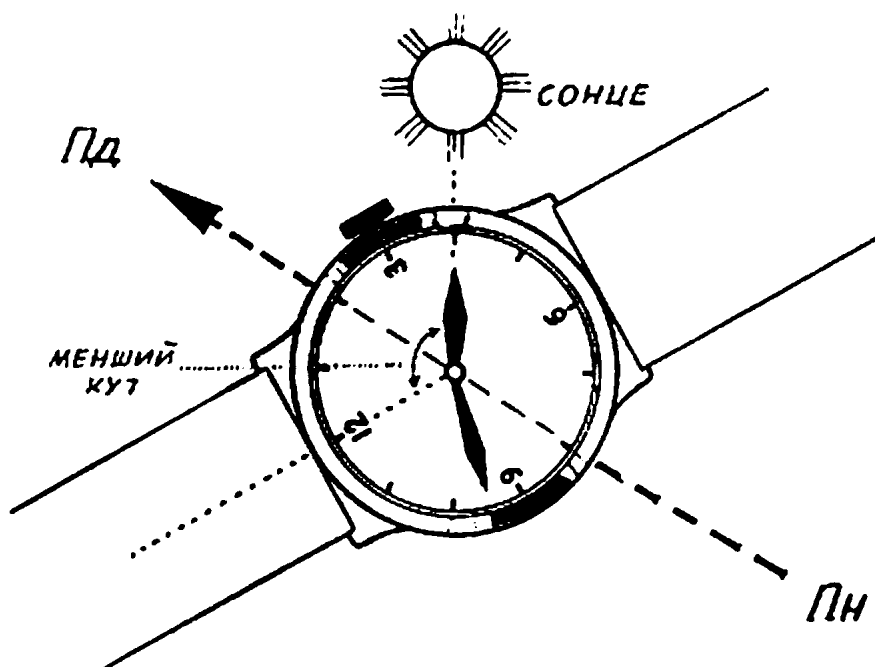
Як нам ідучи триматися визначеного компасом напрямку?

Коли маємо йти, наприклад, на північний схід або під 45° направо від півночі, тоді дивимось в тому напрямі й шукаємо за якимось предметом, який легко запам'ятати й який було б видно впродовж нашої дороги до нього, наприклад, край лісу, високе дерево, вершок гори або фабричний комин тощо. Коли до нього дійдемо, провірюємо напрям та шукаємо знову за якимсь предметом, що був би нашою напрямною.

ГОДИННИК І СОНЦЕ

Коли не маємо компаса, тоді можна знайти сторони світу в погідний день при допомозі годинника, якщо він ходить і вказує добрий (т. зв. соняшний або "стандартний" час. Робимо це так: тримаємо годинник у поземому положенні і скеровуємо його малою стрілкою в напрямі сонця. Тоді кут між малою стрілкою годинника і 12-ою годиною ділимо на дві рівні частини. Прям-

ча, що пробігає через так отриманий пункт на шиті годинника і через нісь обох рамен, буде вказувати південь, а її продовження у протилежний бік — північ. Пам'ятаймо, що від 6-ої години ранку до 6-ої вечора треба ділити менший кут, а від 6-ої вечора до 6-ої ранку більший кут на шиті годинника.



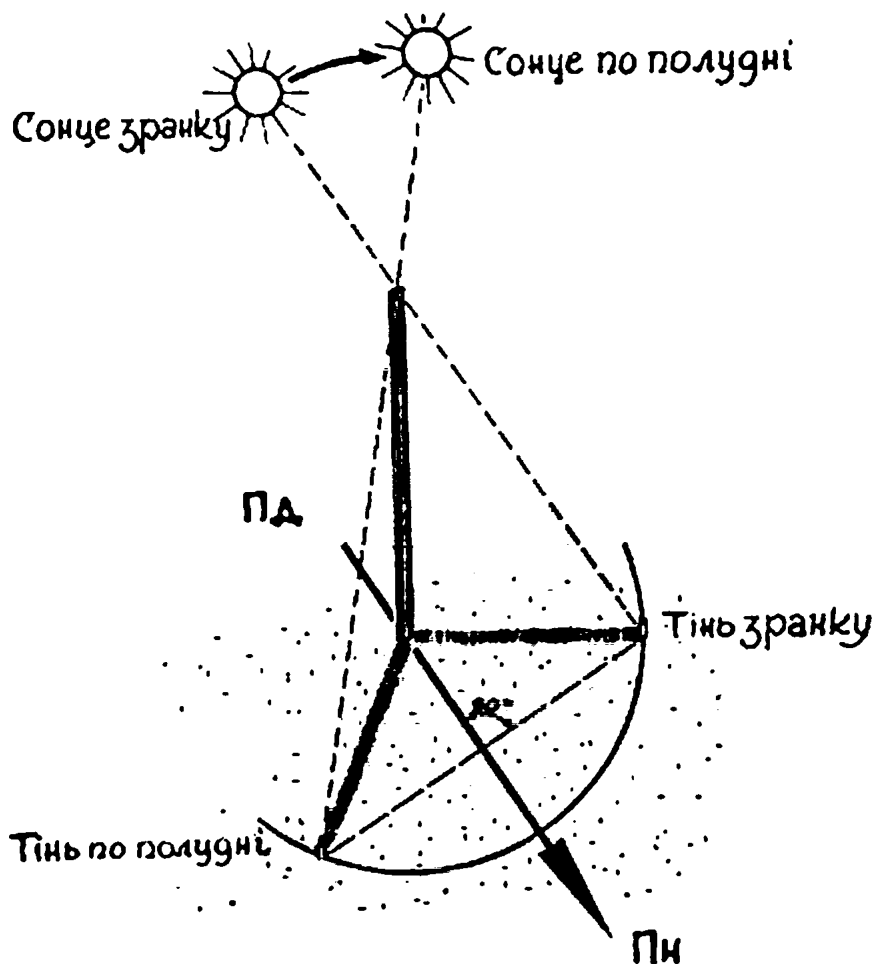
Чому це так? Ти знаєш, що сонце о 12-ій годині вполудне, за соняшним (стандартним) часом, вказує точно географічний південний напрям. За 24 години воно буде знаходитися знову в цьому ж положенні. Мала стрілка Твого годинника обіжить ціле коло двічі. Якщо б він на своєму шиті мав 24 години, тоді Тобі вистачило б тільки скерувати малу стрілку на сонце, а число 12 вказувало б південь. Але тому, що на годиннику маєш тільки 12 годин, а не 24, то Тобі треба брати до уваги тільки половину віддалі чи половину кута між чалою стрілкою і числом 12.

На південній півкулі землі (наприклад, в Аргентині чи Австралії) треба, кжинаючи цього способу, спря-

мовувати до сонця не малу стрілку годинника, а число 12. Цей спосіб визначування півночі більш докладний взимку, ніж літньою порою.

Для скорої і приблизної орієнтації треба пам'ятати, що сонце знаходиться о 6-ій годині ранку на сході, о 9-ій на південному сході, о 3-ій по полудні на південному заході, а о 6-ій вечора на заході.

СОНЦЕ І ПЛАСТОВА ПАЛИЦЯ



Цей спосіб визначування півночі вимагає довшого часу, але дає докладніший вислід.

Робимо це так: около 10-ої год. ранку на рівному і досить твердому місці вбиваємо прямовісно у землю пластову палицю.

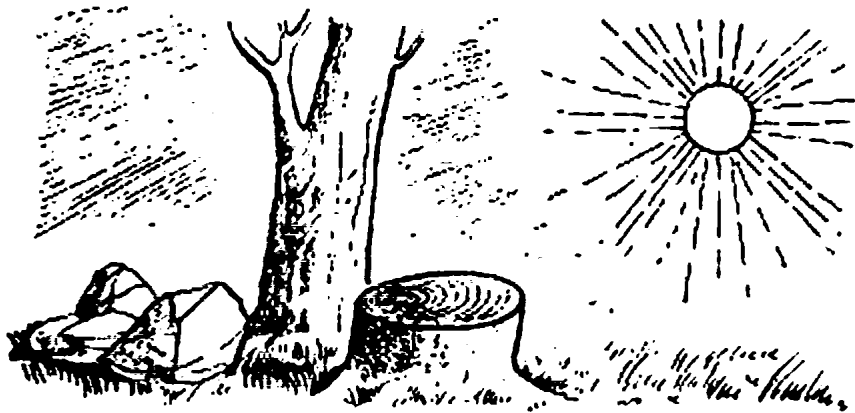
Вживаючи шнурка і якогось гострого предмета, закреслюємо довкола неї півколо, звернене у північний бік так, щоб воно проходило через кінець тіні, яка падає від палиці. Цей кінець тіні зазначаємо, вбиваючи в місці зустрічі з колом гострий, тонкий кілок або цвях.

Тінь палиці посувається, і стає коротшою, тому до 12-ої години її кінець віддаляється від зарисованого кола. По полудні тінь стає знову довшою і зближається до нього. Місце, де вона з колом зустрінеться, зазначуємо знов кілочком.

Тепер лучимо оба кілочки прямою лінією, ділимо її наполовину, а визначену середину цієї лінії лучимо з осередком кола. Пряма, що проходить через осередок і середину віддалі поміж кілками, вказує докладний напрям північ — південь.

ПЕНЬКИ, МОХ І ДЕРЕВА

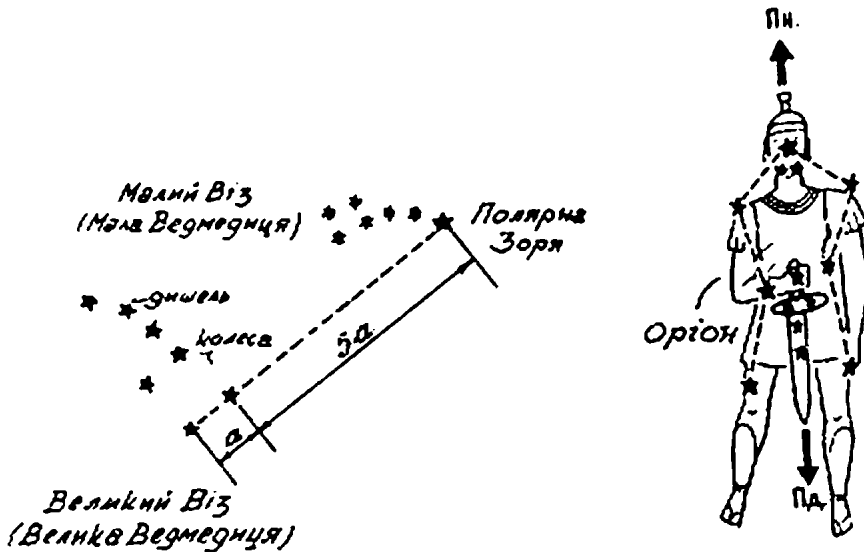
На пеньках зрізаних дерев бачимо слої, тобто подібні до кола лінії, по яких можна пізнати вік стятої деревини. Ці слої завжди густіші від півночі, бо від півдня дерево щороку наростає більше, ніж від півночі.



Мох обростає дерево, велике каміння і скелі більш від півночі, ніж від півдня. Гілки на деревах з південного боку звичайно довші і густіші від гілок з північного боку.

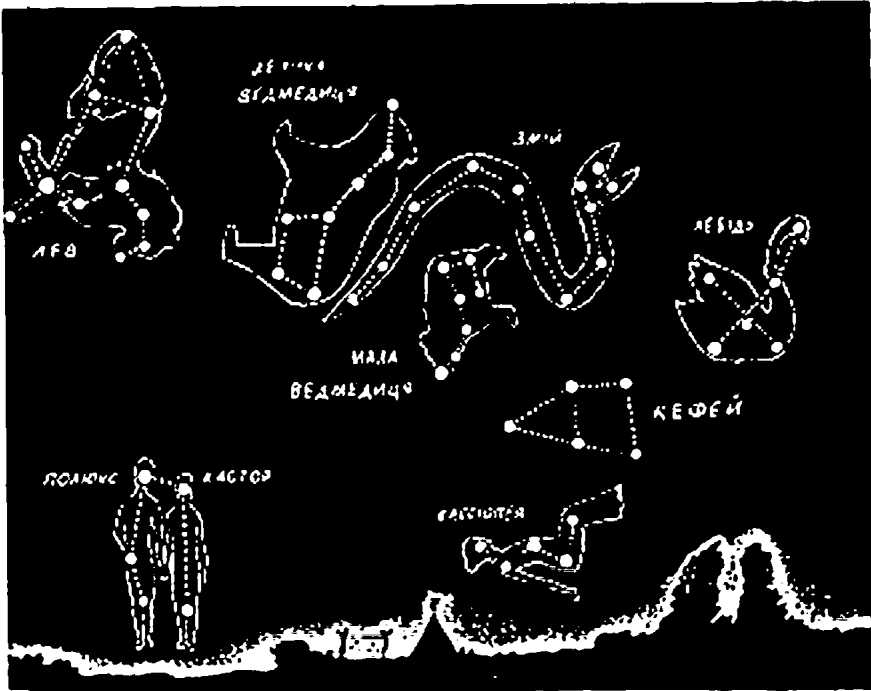
ВНОЧІ ОРІЕНТУЄМОСЯ ПО ЗОРЯХ

Але як нам знайти північ уночі, коли не маємо компаса ні не бачимо сонця? І тоді є рада. Маємо в погідні ночі дуже точні дороговкази, а саме зорі. Від найдавніших часів люди завважили, що зорі мають свої раз на завжди визначені дороги, а деякі навіть нібито стоять на одному місці. Такою дуже важливою зіркою, що завжди стоїть на півночі та була і є провідником усіх моряків та подорожніх, є Полярна зоря. Мусиш

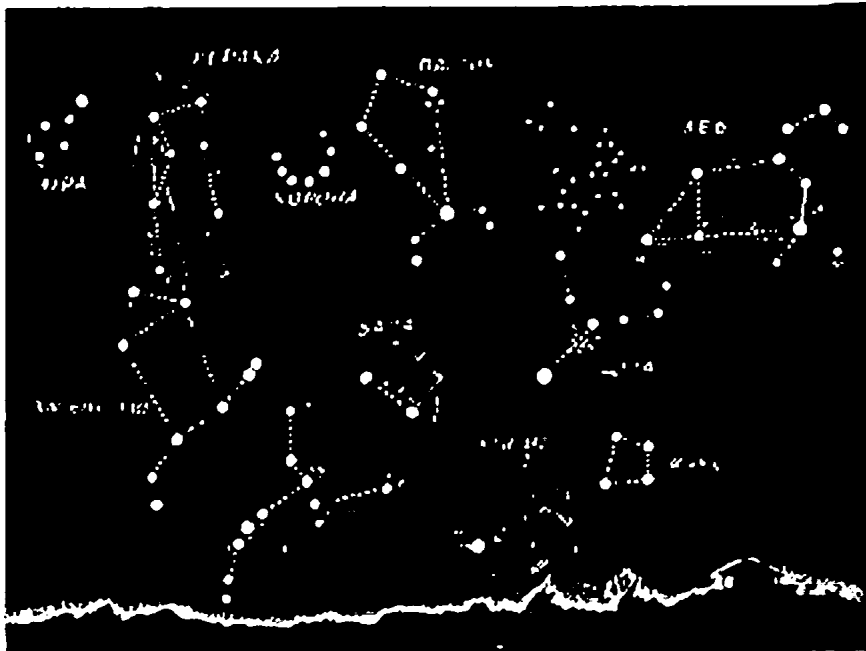


найти на небі сім ясних зір, які завжди однаково віддалені одна від одної, тобто творять т. зв. констеляцію, що її в Україні звать Великий Віз або Велика Ведмедця.

Якщо поведеш в уяві пряму лінію через "задні колеса" Великого Вона в правий бік, тоді у приблизно п'ятикратній віддалі коліс побачиш велику й ясну Полярну



Північна частина неба в півню ніч



Південна частина неба в півню ніч.

зорю, яка завжди вказує напрям північного географічного полюса. Вона є там кінцевою зіркою дишля констеляції Малого Воза.

Другою констеляцією, яка може бути допоміжна, коли, наприклад, північна частина неба захмарена, а південна зоряна, є Оріон. Він складається з 14 зірок і виглядає, немов чоловік з мечем при боці. Цей "меч", складений з трьох близько одна за одною положених зірок, вказує приблизно південний напрям. Щоб знайти напрям (північ - південь), треба в уяві злучити кінцеву зірку "меча" з горішньою зіркою "голови", яка вказує північ. Оріона можна бачити на небі тільки взимку, Полярну зорю — цілий рік.

МІСЯЦЬ І ГОДИННИК

Північ можна знайти ще при допомозі місяця та годинника. По освітленій частині місяця можемо пізнати, де саме в ту пору знаходиться сонце. Тоді поступаємо подібно, як при визначуванні сторін світу годинником, пам'ятаючи, що треба ділити більший кут між малою стрілкою годинника і числом 12. Можна користатися теж із ось якої таблички:

Стан місяця:	1-ша чвертка	повня	остання чвертка
6-та вечора	Пн	С	Пд
12-та пночі	С	Пд	З
6-та ранку	Пд	З	Пн

ТОПОГРАФІЧНІ КАРТИ (МАПИ)

Якщо Ваш гурток вибирається в мандрівку, то перш за все треба вирішити, куди йти, що там хочете оглянути, яким тереном будете мандрувати, якою дорогою йти, якою вертатися та скільки на це треба часу.

Для цього необхідна добра польова карта, а Вам треба теж вміти її "читати", тобто розуміти всі знаки, що на такій карті знаходяться, і взагалі привчатися нею користуватися. Це не така проста справа, як могло б здаватися. Існує окрема ділянка науки — картографія, і Вам треба ступнево впродовж юнацького пластування пізнавати те, що може пластунові в мандрівці пригодитися. До першої пластової проби мусиш пізнати:

- 1) Які карти (мапи) надаються для вжитку на пластових мандрівках.
- 2) Що таке поділка і як нею користуватися.
- 3) Що означають різні знаки на польових картах.

Ти знаєш, що в незнайомому місті вживаємо мап того міста, де можна найти кожную вулицю, парк чи головні будинки. Газолінові (бензинові) станції роздають даром мапи, на яких докладно позначені всі роди доріг, віддалі поміж містами тощо. Але в кожній країні є ще інші, дуже докладні карти, на яких найдеш не тільки всі шляхи, міста, села, хутори, але й ріки, потоки, поля, багна, ліси, садки, а також зображені дуже докладно гори й долини. Такі мапи звуться топографічні, і вони найбільше надаються для нашого вжитку. Хто вміє їх добре "читати", той може докладно описати, яким тереном буде мандрувати, так немов би вже там колись був. Це дуже важливе, бо ми, пластуни, йдемо в мандрівку звичайно у малозаселені околиці, і немає там

кого питати про дорогу та інші деталі. Зрештою, це й не є нашим звичаєм. Ми даємо собі раду самі.

Топографічні мапи чи карти в кожній країні трохи різні. Тому, залежно від того, в якій країні живе чи радше хоче мандрувати Твій гурток, треба завчасу придбати таку мапу й основно познайомитися з нею.

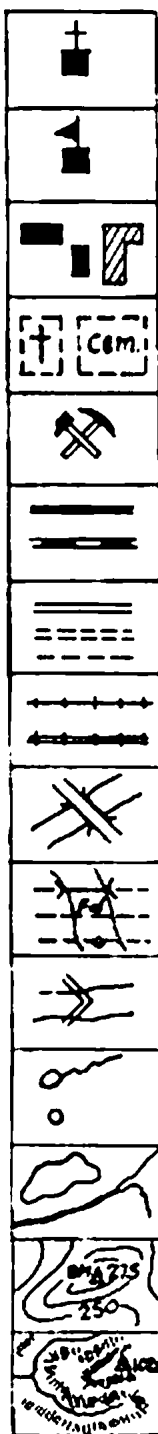
Кожна мапа буде мати зазначену поділку, тобто означення, скільки разів віддалення, представлені на карті, менші від справжньої віддалі в терені. В Європі бувають такі поділки: 1:200 000, 1:100.000, 1:75 000 або й 1:25 000. Це означає, що один сантиметр на карті уявляє собою, наприклад, сто тисяч таких сантиметрів, тобто 1 кілометр дійсної віддалі в терені і т. п.

У країнах, де міряють віддалі цалями (інчами), ярдами, милями тощо, вживають поділки 1:50 000, 1:62 500 і ін. У другому випадку (1:62 500) один цаль буде уявляти собою приблизно одну милю, бо миля має 1,760 англійських ярдів або 63,360 цалів (інчів). Знати поділку дуже важлива справа, бо тоді можеш вирахувати віддаль, яку треба пройти, а тим самим вирахувати час, запланувати нічліги тощо. Так, як поділка, різняться де в чому в різних країнах також способи означування різних предметів у терені: шляхів, гір і ін. Але на кожній топографічній карті Ти найдеш значення поодиноких умовних знаків, уживаних літер, скорочень тощо.

Для прикладу подаємо табличку таких знаків, яких уживають на топографічних картах у США і в Канаді.

Знаючи поділку й знаки, спробуйте заздалегідь у домівці запланувати собі малу мандрівку. При тому допоможе Вам Ваш друг впорядник.

Пізніше, коли будете вибиратись на довші мандрівки, буде потрібно Вам ще більше відомостей з картографії. Про них розкажемо у дальших розділах.



церква

школа

мешкальні і господарські будинки

цвинтар

копальня, каменолім

автострада 1-ої класи (червоним кольором)

автострада 2-ої класи (червоним кольором)

шлях у доброму стані

польова дорога

стежка (плай)

залізниця одноколійна

залізниця дво-і більшеколійна

міст

кладня, брід і пором

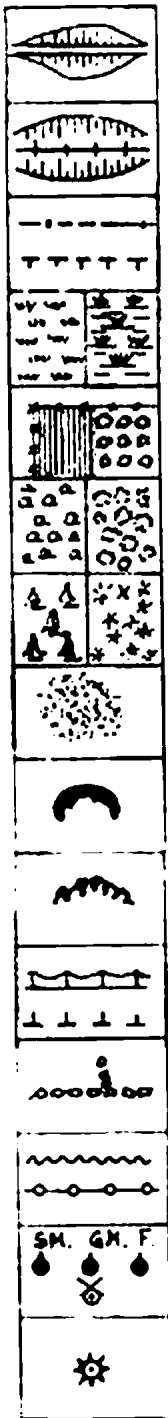
шлюза

джерело і криниця

озеро і ріка

горбок означений ізогіпсами, мірича важа (кота)

горбок означений рислами



дорога на маслі

залізниця у викопі

електропроводи високої напруги
телефонічні проводи

трава і багно

орне поле і сад, обмежені колючим дротом

ліс (листяні дерева)

ліс (шпилькові дерева)

лісок

пісківка

провалля

електропроводи на залізних стовпах
електропроводи на дерев'яних стовпах

живопліт

паркан, пліт
дротана огорожа

тартак, млин, фабрика і вітряк

морський маяк (піхтарня)

ПОЛЬОВІ ЗНАКИ

Наші пластові вправи в полі відбуваються нероз на такому великому просторі, що ні розмовою, ні окликами вже не можемо порозумітися одні з одними.

Найновіші технічні винаходи — переносні малі радіостанції, що ними користуються модерні армії, що правда, дуже вигідні, легкі й практичні, бо може їх одна людина вмістити в наплечнику, але ними не завжди можемо послуговуватися і не можемо залишатися безпорадними, коли таких приладів не маємо. Тоді залишається порозуміння свистком або знаками, що їх видно з віддалі.

Буває нероз, що в різний час поодинокі приходимо в те саме місце, але не можемо зупинитися чи ждати на інших, а хочемо порозумітися в якійсь справі. Тому кожний пластун, який бере участь у польовій вправі чи в пластовій мандрівці, повинен добре знати наші умовлені знаки, щоб він сам з нами або ми з ним могли порозумітися, повідомити про щось, видати наказ, пересторогу тощо.

Для слуху знаки надаємо свистком, відповідно чергуючи довгі й короткі свисти. Тут на рисунку означуємо довгі свисти рисками, короткі — крапками, а перерви між ними — скісними рисками.

Для зору уживаємо якогось широкого кусника полотна, паперу або хустинки, чи навіть шапки. Мусить лише бути щось видне здалека. Вночі вживаємо ліхтариків, смолоскипів тощо. Знаки для зору робимо правою рукою, зовсім випростованою. Для того стаємо на високому місці. На означення “риски” починаємо вести прапорець, хустинку, ліхтарик чи інший предмет з лівого боку над головою й рисуємо ним пласку довгу вісімку до правого боку. “Крапку” означає така сама вісімка, але коротка, лише над головою. Між знаками

зупиняємося на хвилинку (1/2 віддиху). Перерву означаємо так, що зупиняємо прапорець чи інший предмет, яким даємо знаки, у вихідному положенні трохи довше.

Інакші є знову знаки, що їх залишаємо як рисунки на землі або на дереві чи на іншому догідному, але не дуже відразу видному місці.

Врешті бувають знаки рукою під час походу; якщо йдеться про те, щоб усе відбувалося тихцем, без свистів чи накликувань.

ЗНАКИ СВИСТКОМ, ПРАПОРЦЕМ АБО СВІТЛОМ

ЗВІТКА, АЛЯРМ, НЕПЕЗНАКА!	-----	●	-----	/	-----
ПОЗИВ, УВАГА!	-----				-----
ОЗОВИСЬ!	-----	●	-----	●	-----
СЛУХАЮ, ЩО ДАЛІУ	-----				-----
СТІЯ, ІДЕМО ДО ВАС!	-----	●	-----	●	-----
ПОМ'ЯЛКА, НЕ РОЗУМІЮ!	-----	●	-----	●	-----
КІНЦЬ ВПРАВЛ. ВЕРТАЄМОСЬ ДОДОМУ!	-----	●	-----	/	-----
ХОДИТЬ НА ПОМІТІ	-----	●	-----	/	-----
РОЗУМІЮ, ДОБРЕ!	-----				-----

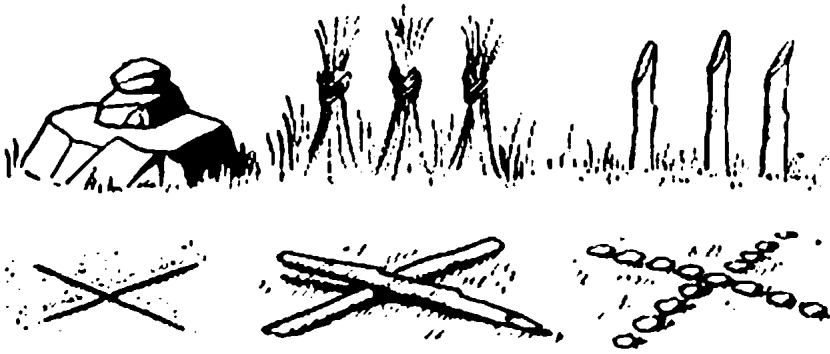
ЗНАКИ В ТЕРЕНІ

Знаки, які залишаємо тим, що йдуть за нами, залежні від того, в якому терені мандруємо. Там, де є відкрита земля або пісок, знаки можемо "рисувати", а там, де багато каміння, укладаємо з нього відповідний знак. В лісі вживаємо до цього гілок чи кусків дерева, а в степу трави. Тому той самий знак у різному терені буде виглядати інакше.

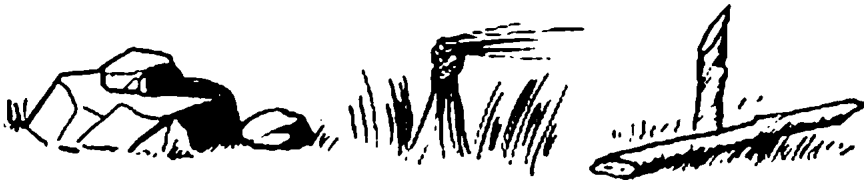
Так виглядають знаки з різного матеріялу в терені:



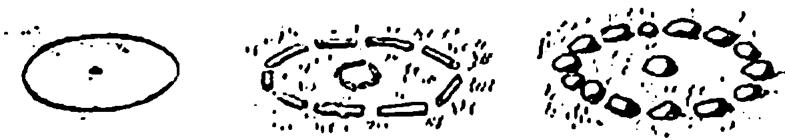
Сюди дорога



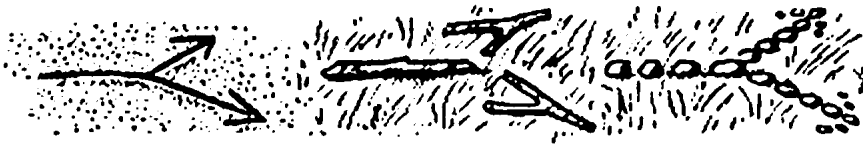
Не їди сюди, небезпека!



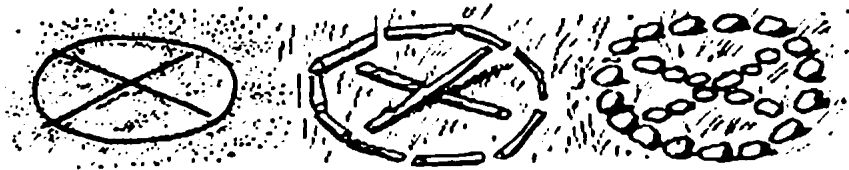
Іди вправо



Ми пішли додому



Ми розійшлись



Ти йди додому



Лист до Тебе у віддалі кроків у напрямі стрілки

ЗНАКИ РУКАМИ

Буває, що не можна давати наказів ні знаків свистком чи хоруговкою, щоб противник не почув або не помітив. Тоді треба давати накази мовчки --- рухами рук.

Права рука угору: -- позір, небезпека

Права рука поземо вбік: — збірка в лаві

Права рука поземо вперед: -- збірка в ряді

Обі руки поземо вбік: - у відступах 5 - 10 кроків розступись

Обі руки поземо вбік і помах униз: - у відступах 5 - 10 кроків розступись, упадь і скрийся

Ліва рука вгору: — стій, ждати на місці

Правою рукою вісімковий рух над головою: — ходом
руш

Права рука вгору, потім скорий рух вниз і вгору кілька
разів: — бігом руш

Помахи обома руками: справа і вліво скосом угору
і схрещення рук перед собою вниз: — кі-
нець, усі до мене.

ПЛАСТОВІ ВУЗЛИ

“Пощо пластуни так пильно вивчають в’язання вузлів?” — питає Тебе хтось та ще й підсміхнеться. Але для Тебе буде це доказом, що він зовсім недосвідчений у мандрівці і не знає, яке велике значення має вміння добре зав’язати вузол. Линва й вузол це приладдя, якого вживають люди від найдавніших часів на ловах, на війні, в будівництві, промислі, моряцтві, риболовлі, спорті, альпіністиці (при сходженні на високі гори), — взагалі при всяких нагодах на суші і на воді. Всюди великою мірою успіх залежав і досі залежить від того, чи добра була линва або шнурок та чи правильно був зав’язаний вузол. Та не тільки успіх, але й людське життя часто залежить від цього. Ось недавно відбулася така трагічна подія:

На великій замерзлій ріці ковзалося на провесні кілька молодих хлопців та дівчат. Раптом почав тріскати лід. Рвучка вода почала бистро нести криги доли рікою. Молоді спортсменці, перескакуючи з криги на кригу, швидко подалися на берег. Тільки двоє з них, що були в той час на середині ріки і деякий час вагалися, що їм робити — залишились на кризі. Декілька миль нижче були на ріці пороги, що розбивали кригу на кусники. Негайно заалармована пожежна сторожа почала рятункову дію. На близькому мості уставлено ряд людей з опущеними понад воду линвами. Треба було вхопити линву і швидко обв’язати довкола себе. На жаль, не-

щасні молоді люди не вміли зав'язати вузла. Один не встиг цього зробити в час, коли крига плила під мостом, а другий невдало зав'язав вузла і — підтягнений до половини висоти — впав у воду. Обидва згнули на очах сотень глядачів.

Для нас, пластунів, що вибираємось на мандрівку, вузли мають особливе значення. Нам треба вміти обходитись без цвяхів, шруб, клямер і подібних залізних, тяжких для транспорту, матеріалів, а все таки добре збудувати місток, шатро, стіл чи крісло. Линва — наш засіб сполуки частин, вузол мусить заступити нам всякі цвяхи і т. ін. Тому вміння в'язати хоч найважливіші вузли — це вимога вже до проби "Скобиного крила". Навчитися цієї вмілості можемо в домівці, ще поки виберемося в мандрівку.

Нижче подаємо описи й рисунки найбільш уживаних вузлів. Та поки почнеш їх в'язати, пам'ятай про такі ознаки доброго вузла:

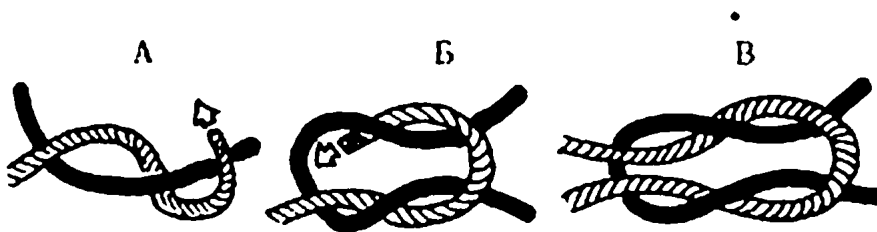
- 1) Раз зав'язаний вузол буде тримати, поки Ти його сам не розв'яжеш або поки линва не урветься.
- 2) Легко можна його зав'язати й розв'язати.

Запам'ятати правильне і швидке в'язання вузла можна тільки постійною вправою. Тож коли Ти вже познайомишся добре з самим способом в'язання, пробуй в'язати його в темноті (з зав'язаними очима) тощо. Линва не має ні голови, ні ніг. Але для кращого опису вузлів уяви собі, що кожна линва складається з трьох частин: двох кінців і часто "нерухомої" середини. Деякі вузли в'яжемо двома кінцями (пластовий, ткацький, лікарський), деякі одним і серединою (напр., рятівничий) а інші тільки серединою (напр., скорот), не вживаючи кінців.

1) Звичайний або пластовий вузол. Дуже часто пжизаний тому, що легко в'яжеться, сильно держить і можна його швидко розв'язати. Але його треба в'язати уваж-

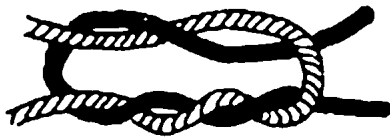
но, бо можна легко помилитись і зав'язати т. зв. "бабський" вузол, який або сковзується і не тримає, або зтягнеться так, що треба розгинати шнур. Тому запам'ятай, що в пластовім вузлі кінці сходяться рівнобіжно з "нерухомою" серединою.

В'яжи ось так: Поклади лівий кінець на правий і обкрути його (А), тоді зведи кінці разом і кінець, що перше був на верху, постав ще раз наверх і обкрути (Б). Завжди пам'ятай, котрий кінець кладеш наверх, щоб за другим в'язанням покласти його знову наверх. Вузол буде "бабський", якщо Ти покладеши його за другим разом наспід другого кінця. Третій рисунок (В) показує вузол готовий до зтягнення.



Звичайний або пластовий вузол

2) Лікарський різниться від звичайного тим, що за першим разом обкручуєш його двічі на те, щоб вузол не розвільнився, поки зав'яжеш другу ключку. Часами можна і другу ключку подвоїти. Прикмета цього вузла дуже цінна при хірургічних операціях, і від цього походить його назва. Він теж дуже добрий для зв'язування двох кінців гуми.



Лікарський вузол

3) Ткацький вузол добре надається для зв'язування ланн, шнурків (чи ниток) неоднакової грубости.

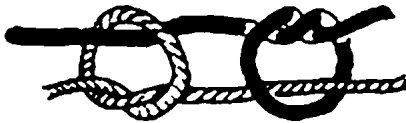
В'яжи ось так: З лівого кінця ливни зроби петлю, а правий кінець проведи через петлю і навкруг петлі, а тоді попід той же правий кінець. Спробуй придумати інший спосіб!



Глацький вузол

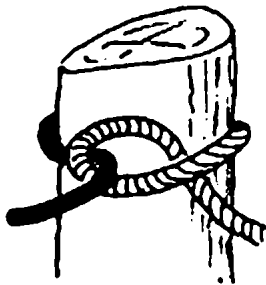
4) Рибальський вузол добрий для в'язання мокрих, ковзких та нерівної грубости лмнв. Також вживають його до зв'язування рибальської жилки.

Кінець одного шнурка обв'язуєш на другім шнур-



Рибальський вузол

ку раз, немов на жердні. Те саме робиш другим кінцем, обв'язуючи перший шнурок. Коли оба шнурки розтягнеш, то вони не розлучаться, бо вузол зійдеться з вузлом.

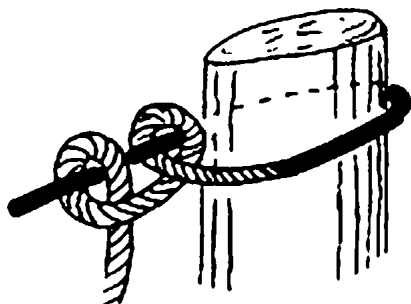


Зашморг

5) Зашморг — хоча сам по собі не є вузлом, але є підставовим кроком у в'язанні багатьох вузлів.

Оцей простий зашморг може витримати сильне на-
тягнення, головно, коли на кінці зав'яжемо звичайного
гудза.

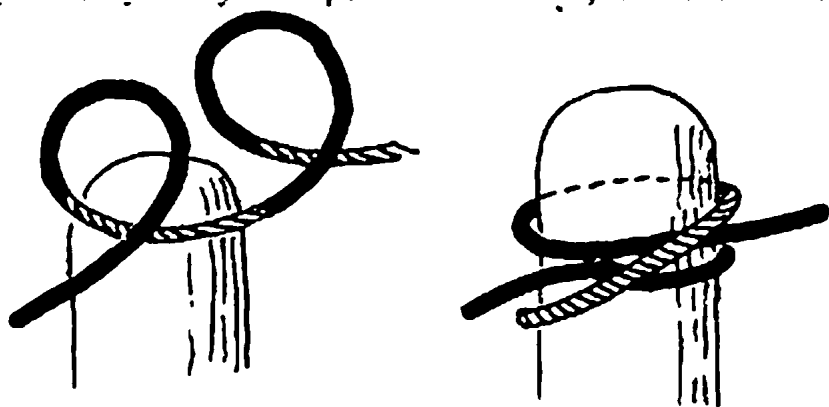
6) Подвійний зашморг — це ніщо інше, як піонір-
ський вузол довкола нерухомої середини ливви.



Подвійний зашморг

Можна вживати для прив'язування човна, а також
коня чи іншої тварини до паля тощо.

7) Піонірський вузол (або вісімковий) — один з
найбільше вживаних. Є одним з початкових або закін-
чуючих вузлів у поперечних в'язаннях, тобто коли ма-

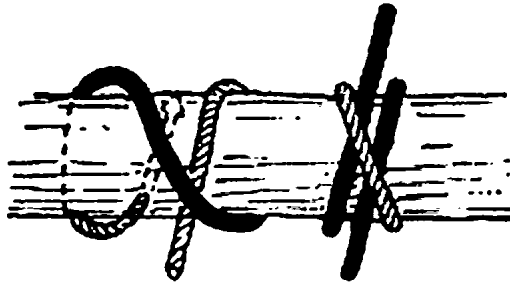


Піонірський вузол (в)

ємо злучити дві жердки, що доторкаються під прямим
кутом. Залежно від умов, в'яжемо цей вузол двома спо-
собами:

а) Прив'яжи линву до жердки, яка має один кінець вільний. Тоді заклади одну петлю і натягни линву, а потім заклади ще одну таку саму петлю. Обі ці петлі повинні бути заложені одна при одній.

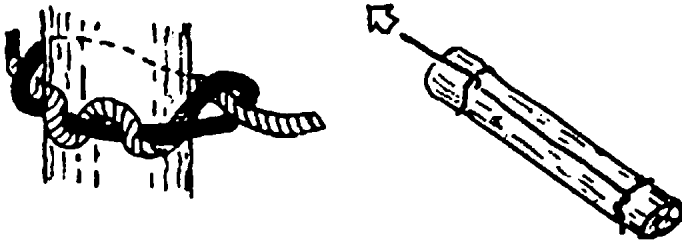
б) В'яжемо довкола поперечки (жердки), що має закриті оба кінці, або довкола високого паля чи дерева.



Піомірський вузол (б)

Обводимо линву довкола поперечки, схищуємо її і обводимо ще раз, при чому перетягаємо кінець попід наше друге "обведення".

8) Теслярський зашморг — це теж один з важливіших вузлів. Він держить міцно, і його можна скоро зав'язати. Однак при скручуванні линви уважай, щоб



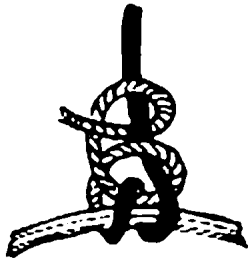
Теслярський зашморг

Тобі сама линва не розкрутилась. Вживаючи його при волочєнні дерева, треба додати ще звичайний зашморг близько кінця, за який тягнемо, надаючи цим добрий напрям.

9) Моряцький вузол -- знаменитий вузол, щоб прикріпити линву до легкого якора чи якогось прямо-

кутного каменя. Також можна його вживати для прикріплення гойдалки.

В'яжи так: Обведи двічі довкола колішатка, каменя чи



Моряцький вузол

гілки, потім обведи кінець ливви понад "нерухомою" ливвою, а тоді через петлі (як на рисунку) і закінчи подвійним зашморгом.

10) Рятівнича петля дуже зручна, коли треба прив'язати себе чи когось другого до ливви, щоб витягти



Рятівнича петля

людину вгору з провалля чи перебороти якусь особливо тяжку теренову перешкоду. Цей вузол не скознеться і не розв'яжеться навіть під найбільшою напругою. Існує

декілька відмін і способів в'язання цього вузла. Найпростіший з них такий:

У справжній потребі Ти будеш орудувати тільки серединою і одним кінцем лямви. Тому, вправляючи, прив'яжи один кінець до чогось, найкраще вгорі, щоб вона звисла. Тоді обведи лямву довкола себе (зліва поза себе), так щоб кінець був у Твоїй правій руці. Не випускаючи його, зроби з "середини" лямви звичайну петлю і придержуй її долонею і палухою лівої руки. Тоді пересили правий кінець лямви через цю петлю, по під голонну лямву і, звертаючи кінець униз, знову через петлю, затягни вузол, достосонуючи розмір "сідла" до своєї особи. Раз зав'язаний рятівничий вузол не стягнеться ні не розніжеться.

Його треба вправляти так часто, щоб Ти міг його зав'язати дуже швидко, в темряві і без надуми.

11) Звичайна ключка. Цей вузол потрібний при інших вузлах, а самого вживаємо для вигідного несення



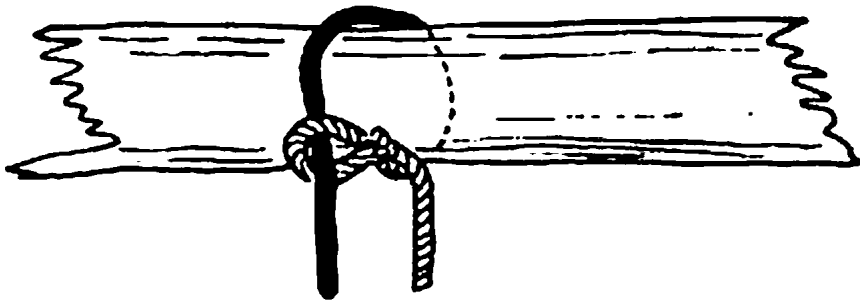
Звичайна ключка

зв'язаних клунків, для сильного, сталого завішення лямви на гак чи сук на дереві тощо.

Складаєш лямву вдвоє і близько складеного кінця робиш звичайного гудза.

12) Манарівницький (туристичний) вузол. Вживається його, коли треба по лямві дістатися вниз зі скелі, дерева, даху тощо.

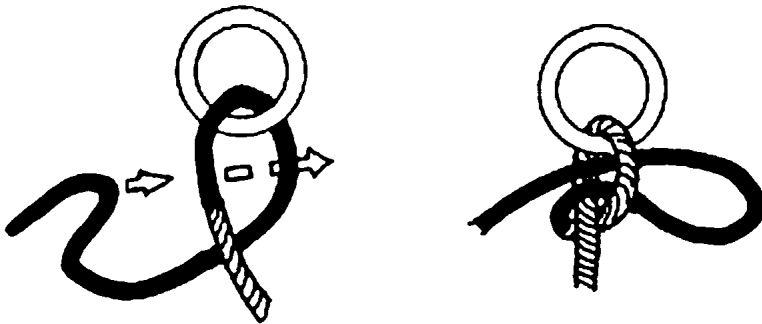
У половині довгої лямви робиш звичайну ключку, потім на одному кінці лямви близько ключки робиш



Маєдріанієцький (туристичний) вузол

петлю, пересилюєш через ключку та закладаєш її на гак, вистаючий камінь чи гілку і по тій самій кінці спускаєшся вниз. А за другий кінець легко стягнеш цілу лину вниз.

13) Затягаюча ключка — вживається як тимчасовий вузол, який можна скоро розв'язати. Ніколи не залишай його незабезпеченого, бо якийсь звірок може

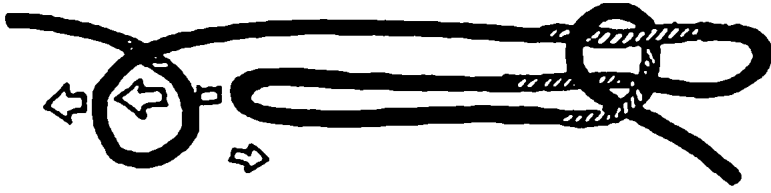


Затягаюча ключка

його розв'язати через просте потягнення кінця. Тому завжди через ключку встроми кусок патика і затягни гак, щоб він не випав.

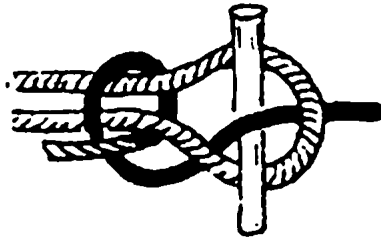
Затягаючу ключку з тонкого шнурка вживається теж при купенькому вузлі.

14) Скорот. Коли зайде потреба натягнути лину, а вона задовга, тоді вживаємо такого вузла:



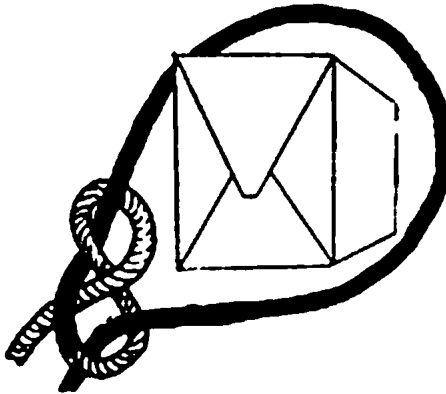
Скорот

Складаєш середину линви (непотрібну Тобі частину) втрое. На обох подвійних кінцях так складеної линви закладаєш петлю, зроблену з головної линви, як на рисунку, і натягаєш линву, щоб кінці скороту не вихопилися.



Забезпечення скороту

Скорот можна забезпечити, вкладаючи короткі куски дерева в кожний кінець скороту.



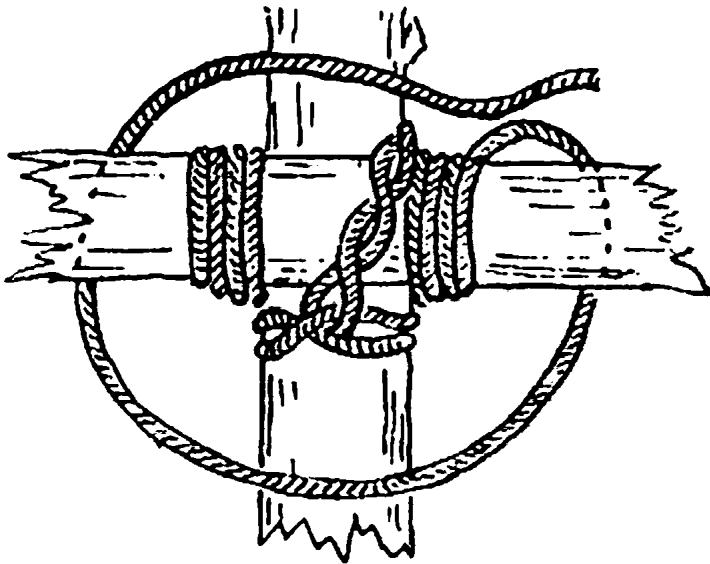
Купецький вузол

15) Купецький вузол — иживаємо для обв'язування клунків, коробок тощо. Скільки посилок розпадається

на пошті тому, що хоч було дуже багато шнурка довкола пачки, та вузол розв'язався чи зісунувся.

Коли починаєш обв'язувати пакунок, то починай купецьким вузлом. Цей простий вузол легко зав'язати, роблячи затягаючу ключку на "нерухомій" частині шнурка та закінчуючи його вісімковим вузлом.

16) Поперечне в'язання — вживаємо, коли дві жердки схрещуються під (прямим) кутом і одна доторкає другу. Починай це в'язання піонірським вузлом (або теслярським) на вертикальній жердці зараз під горизон-



Поперечне в'язання

тальною. Після натягнення піонірського, візьми звисаючий вільний кінець і скрути його з "нерухомою" частиною ливви так, щоб він не звисав. Опісля починай перетягати шнур перед горизонтальною жердкою і догори. Тоді поза вертикальну жердку, перед горизонтальну вниз і знов поза вертикальну, саме понад першим піонірським вузлом.

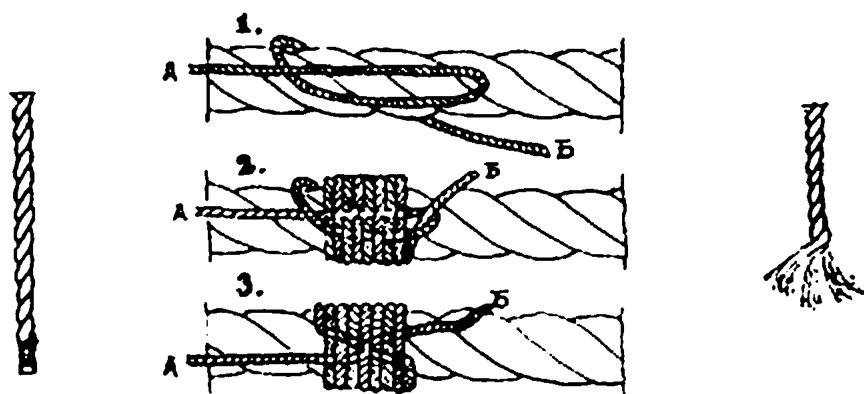
Повтори так чотири рази, кладучи шнур назовні попереднього обведення на горизонтальній жердці та

внутрі попереднього обведення на вертикальній. Закінчи знову піонірським на горизонтальній. Тоді поклепає це в'язання патиком, щоб воно краще затягнулось.

Цілий час в'язання кожне обведення мусить бути сильно натягнене та придержуване одне близько другого.

Добрі прикмети в'язання — його прецизність і ту-гість. Навіть у великому поспіху кожний вузол треба в'язати дбайливо й уважно.

16) Закінчення ливви. Нова ливва вже по кількох днях починає торочитися. Вона не має вже гарного, рівно закінченого кінця, а виглядає, як кінець розпелеханої дівочої коси. Зарадити цьому легко: треба ливву закінчити, обмотати її.



Закінчення ливви

До обмотування вживаємо тонкого, сильного шнурка. Його можна зробити з розплетеного кусника ливви.

Закінчення ливви можеш виконати так:

- а) Приложи здовж ливви шнурок складений в петлю.
- б) Починай обмотувати ливву у віддалі $1/4''$ (6 мм) від її кінця. Звої стягай міцно й укладай їх тісно один при одному. Ширина закінчення ливви повинна бути рівна її товщині. Тепер перетягни кінець шнурка через петлю.

в) Тягни сильно за кінець шнурка (А). Другою рукою притримуй другий кінець (Б) і вважай, щоб його не урвати. Затягни кінець Б під звої приблизно до середини закінчення. Вистаючі кінці гарно обітти.

ПЕРША ДОПОМОГА

Як на мандрівці, так і в щоденному житті буває, що Ти мусиш дати комусь першу поміч при раптовому захворюнні, пораненні або в іншому нещасливому випадку.

Щоправда, йдеться тут про першу поміч, бо дальшу фахову опіку повинен якнайскоріше перебрати лікар. Але ця Твоя перша поміч може бути незвичайно важливою, і деколи від неї залежить даліше лікування, а то й саме життя.

Тому Ти як пластун мусиш:

△ Знати, що треба зробити в різних нещасливих випадках, коли немає часу або можливості негайно покликати лікаря, тобто Ти мусиш завчасу набути потрібне знання.

△ Вміти теоретично набуті відомості стосувати в практиці.

△ Мати настільки вправи, щоб, коли трапиться справжня потреба, самому не розгубитись, зберегти рівновагу духа і спокій, не забути нічого і своєю самопевністю здобути довір'я в того, кому даєш допомогу.

Впродовж готувань до всіх трьох пластових юнацьких проб Ти мусиш ступнево набирати як знання, так і вправи й самопевності при першій допомозі. Що треба робити в різних випадках, знайдеш у цьому і в дальших розділах цієї книжки. Щоб набути вправи, треба Тобі і Твоїм друзям вправлятися на сходинах або малих прогулянках, даючи змогу кожному з Вас більше разів самому все потрібне зробити.

Для вироблення самопевності треба улаштувати вправи в рятівництві так, щоб поставлене завдання було

зовсім несподіване для того, хто має давати першу допомогу.

До часу перевірки проби "Скобиного крила" Тобі треба набутися самопевності у допомозі та відповісти на такі питання:

ДОПОМОГА ПОРАНЕНОМУ

Питання: Що Тобі відомо про рани і що Ти зробиш, коли прийдеться Тобі допомогти комусь пораненому?

Відповідь: Рана це пошкодження шкіри, а також і тіла. Кожна рана, чи мала, чи велика, творить отвір, крізь який можуть дістатися до крові бактерії і спричинити поважне захворювання. Тому буду звертати особливу увагу на чистоту рук і старатимусь помити їх водою та милом. При поважніших ранах може прийти до завеликої втрати крові, що може бути теж небезпечно, а то й смертельно.

Рани найкраще не доторкати руками. Коли вона занечищена, тоді промий її перевареною або іншим способом стерилізованою водою і милом за допомогою кусника чистої вати або газу.

В кожному випадку треба рану дезинфікувати протибактерійним рідким або порошковим, яких є доволі у кожній аптеці. Такий дезинфекційний засіб повинен бути завжди в домашній чи гуртковій аптеці напоготові.

Коли б рана кривавила, піднесу пошкоджену руку чи ногу так, щоб зменшити кровотечу, або, стискаючи пальцями, буду старатися припинити доплив крові до зраненого місця.

Стерильну опаску, яка також повинна бути завжди під рукою вдома, а тим більше на мандрівці, приложу так, щоб пальцями не доторкати дезинфікованого кусника газу, що прикріплена до неї. Коли немає стерильної опаски, приложу кусок чистої, свіжо випраної газу або полотна, які можна дезинфікувати, гладячи гарячим залізком або підсмалюючи запаленим сірником.

Бандаж наложу поверх стерильної опаски, щоб

унеможливити її пересунення з рани і прикріпити оласку щільно на цілій її поверхні. Бандаж може бути зроблений окремо для цілі, якій служить, або можна вжити кусок чистого полотна, хустинку тощо. Бандаж ніколи не повинен доторкати рани.

З ранами глибокими, пробитими тонкими предметами, де бактерії могли дістатися глибоко в тіло, або які дуже кривавлять, або також із ранами в небезпечних місцях тіла, напр., на лиці або на грудях, звернуся якнайскоріше до найближчого лікаря або фахового санітара.

ДОПОМОГА ПРИ ОСЛАВЛЕННІ

Питання: Що зробиш, коли другий, з яким Ти вдвох мандруєш, скаже Тобі, що йому темніє в очах і робиться слабо? (Ослаблення)

Відповідь: Перш за все заспокою його, що таке хвилене ослаблення скоро проминає, і скажу, що я йому допоможу.

Підшукаю догідне близьке місце і, коли в нього бліде обличчя, скажу йому покластись так, щоб голова була трохи нижче від тіла. Коли в нього обличчя червоне, вистачить нигідно посадити його або покласти так, щоб голова була вище тіла.

Тепер розстібну йому комір, розв'яжу краватку й усуну все, що могло б утруднювати віддих. Коли в мене є у польоній пляшці чай або вода, а мій товариш зовсім притомний, дам йому напиться. Для цього можу вжити теж води з джерела або криниці, коли знаю напевно, що вона добра для пиття. В кожному випадку змочу хустину і обітру нею чоло, виски, обличчя, шию і груди хворого. Коли маю при собі або можу підшукати щось гостро-пахуче (амоніак, ошет, хустину вложену на хвилину в муранлице), дам йому понюхати.

Тепер, коли хворий відпочиває, повідомлю провідника мандрівки, друзів і т. п. та буду старатись збагнути причину його захворювання, щоб вдруге до цього не допустити.

"ЧУЖЕ ТІЛО" В ОЦІ

Питання: Що зробиш, коли Твоєму другоні впало щось в око?

Відповідь: "Чуже тіло" в оці не тільки спричинює прикрий біль, але може бути небезпечним. Зернятко землі, попід чи мушку можна легко усунути, але якийсь дрібний гострокінчастий предмет може влізти в очне яблуко й вимагає негайної лікарської допомоги.

Перш за все не дозволю ні в якому разі терти ока, бо це може спричинити пошкодження ока. Сльози, що пливуть, допомагають змити "чуже тіло" в куток ока, звідки його легше видобути. Щоб допомогти тому природному змиванню, схоплю легко чистими пальцями за цій горішньої повіки ока і злегка потягну повіку назовні і вниз трохи понад долішню повіку. Коли це не pomoже, тоді покладу пальцях на долішню повіку і провірю, чи там знаходиться "чуже тіло". Якщо знайду, тоді постараюся усунути його зногченим ріжком чистої хустини або газу. Якщо під долішньою повікою не знайду нічого, тоді мушу піднести горішню повіку. Це вже трошки складніша справа. Роблю це так: приложу деревце сірника або інший тонкий дерев'яний і гладкий прутик до горішньої повіки. Другою рукою захоплю за вію і обережно виверну повіку угору поверх прутика. Тоді усуну "чуже тіло", якщо воно там є. При пошкодженні ока якнайскорше покличу лікаря або заведу хворого до нього.

ЯК ВИТЯГНУТИ ТРІСКУ

Питання: Що зробиш, коли хтось просить Тебе, щоб Ти витягнув йому тріску, яка вбилася йому в ногу чи в руку?

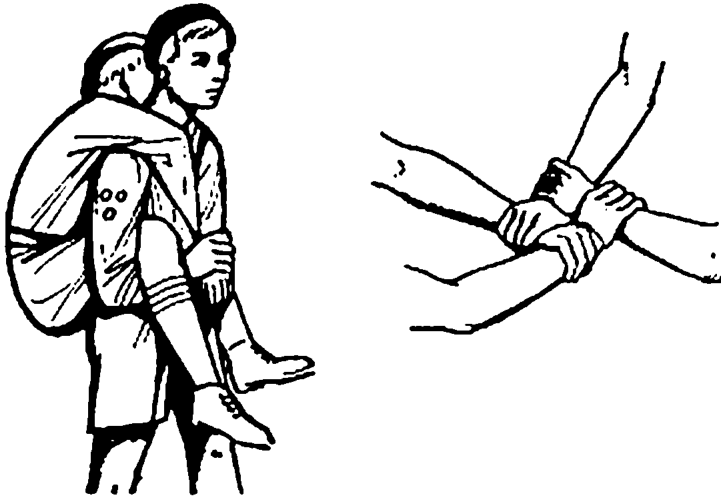
Відповідь: Перш за все спробую витягнути її гострою пінсетою, а якщо ні, то приготую собі якусь гостру більших розмірів голку або шпильку та виварю її в воді, обпалю на вогні або дезинфекую алькоголем тощо. Обмий собі руки і скажу йому, щоб він не дивився,

як я буду виймати тріску, бо буде мені перешкоджати. Потім міцно притримаю його руку чи ногу одною рукою, щоб він не міг нею порушувати, в місці, де видно кінець тріски, розірву голкою трохи шкіри, настільки, щоб тріску можна розрухати і витягнути нігтями. По усуненні тріски ранку змию милом і заложу стерильну опаску, як при випадку з раною.

ПЕРЕНЕСЕННЯ ХВОРОГО

Питання: Як можеш сам або вдвох перенести хворого товариша, не вживаючи ношів?

Відповідь: Якщо я сам маю перенести хворого, що не втратив свідомости, то найкраще візьму його на плечі і, підкладаючи руки попід його коліна, притримаю його за обі руки.



Дуже добрий спосіб перенести хворого в двійку — це зробити "стілець" із чотирьох рук. Обидва, що мають нести хворого, хватають своєю лівою рукою за суглоб своєї правої руки, а потім один одного за суглоб лівої руки, або навпаки.

Так створиться "стілець", на який садовимо хворого, що тримається, закидаючи обі руки довкола ший обох друзів.

ЯК ГАСИТИ ГОРЮЧИЙ ОДЯГ

Питання: Що зробиш, коли на Твоєму другові внаслідок нещасливого випадку загорівся одяг, він у паніці втікає і кличе рятунку?

Відповідь: Затримаю його, закличу, щоб не боявся, бо я йому допоможу, переверну його на землю, вважаючи, щоб він не потовкся, і буду його качати, щоб вогонь погас. Коли під рукою маю накривало або плахту чи плащ, накрию його і придушю вогонь. Потім огляну, чи він не попарений. У випадку попарення негайно покличу лікаря або відвезу попареного до нього. Коли лікаря немає, треба дати йому відповідну допомогу. (Дивись: Дальша вмілість у рятувництві).

На одnodенній гуртковій мандрівці

Як сходини в домівці, так і мандрівка мусить мати свою програму. Вибираючись, мусимо докладно знати, куди йдемо, що хочемо побачити, скільки часу нам треба зужити на хід, скільки призначаємо на інші цікаві зайняття, гри, відпочинок, що треба взяти зі собою тощо.

Тож при допомозі впорядника в першу чергу укладаємо заздалегідь трасу нашої мандрівки, найрадше вживаючи докладної польової мапи. Користаючись нею в дорозі, стосуємо в практиці знання, яке ми набули на сходинах у домівці, і помалу набираємо заправи й досвіду для дальших і довших мандрівок.

Залежно від часу, який маємо на мандрівку, устійнюємо точну пору вимаршу з вихідного пункту, а також час повороту. Про намірену мандрівку повідомляємо всіх членів гуртка кілька днів наперед, щоб кожний мав змогу підготувитись. Усі повідомляємо про наш намір наших батьків чи домашню опіку. У випадку, коли б з якоїсь непередбаченої і важливої причини ми не могли повернутись упору додому, тоді — якщо це тільки можливо — треба дати вістку (телефоном чи іншим спо-

собом) до когось, хто поніочив би наших домашніх, які можуть непокоїтись з цього приводу.

Програма одноденної мандрівки може бути дуже різнорідна, залежно від того, в яку пору року та в який терен вибираємося. Точками програми можуть бути добре підготовані вправи з піонерства, сигналізації, теренознавства чи рятівництва. Може бути й теренова гра з підходженням, слідженням, різного роду змаганням. При тому добре використовувати час ходу до цілі мандрівки або час повороту. Можна теж включити в програму якусь спортову гру. Але що це не було б — в кожному пору року та сама вправа буде мати інший характер, буде давати нам інший досвід та знання. А треба нам знати, що до пластової мандрівки надається кожна пора року й кожний терен. Треба тільки вміти як слід підготувати нашу зустріч з природою та поводитись, передбачуючи попластовому наслідки з причини.

Як Ти пізнав, читаючи опис п'ятих сходив прихильників, у програму мандрівки можемо включити не тільки різнорідні вправи й заїняття, що дають нам заправу й досвід для дальшого мандрювання в рамках пластової проби, до якої готуємось, але також точки, що торкаються нашого гурткового чи загально-пластового життя, які ми особливо хотіли б відбутися серед краси природи. Пластування серед природи дає нам молодим справжню насолоду й незабутні веселі й корисні для нас переживання. Тому, як тільки наші шкільні й домашні обов'язки на це дозволяють, стараємось улаштувати такі виправи якнайчастіше.

ПАКУВАННЯ ОСОБИСТОГО ВИРЯДУ

Що брати з собою? Як і в що пакувати, щоб було вигідно нести? Це питання, що над ним думають не тільки початківці у мандрівництві, але й досвідчені мандрівники.

Щоб наїти правильну розв'язку, треба взяти до уваги: пору року, теренові умови, час мандрювання та

особисті можливості мандрівника. Покищо, коли йдемо на одноденну мандрівку, справа не складна. Вона зчасом, коли будемо вибиратися на мандрівний табір, буде куди трудніша. Але й тепер треба Тобі призадуматись, щоб не забути чогось, що Тобі буде потрібне, або не набрати забагато речей, без яких можеш обійтись.

Ось список речей, що складаються на пластовий ниряд. Залежно від потреб і пори року домовляється з друзями, що з нього Вам треба взяти на мандрівку.

а) Одяг: Повний пластовий однострій з пластовим ножом, найкраще складаним. В кишенях однострою: пластова виказка, записник, олівець і забезпечені від вогкості (у відповідній коробці) сірники.

б) Для нічлігу: піжама, одне або два накривала (коци), а в особливо холодних умовах мішок до спання ("спимішок").

в) Від холоду й дошової погоди: светер, вітрівка, дошовик, запасні черевики.

г) Білизна: спідня білизна й шкарпетки, хустинки й плавки — усе в окремій горбині.

г) Приладдя до миття: мило, щіточка і паста до зубів, дзеркальце і рушник в окремій горбині.

д) Приладдя до їжі: ченажка, ложка й виделка, горнятко.

е) Приладдя до направок: кусень доброго шнурка, дроту, припинки, голки й нитки, гудзики і т. п.

е) Особливе приладдя й предмети: листовий папір і поштові марки, бандаж або стерильні наліпки на малу рану, польова пляшка, компас, співаник, музичний інструмент, електрична лимпочка, туалетний папір тощо.

ж) Харчі відповідно до умов і погреб.

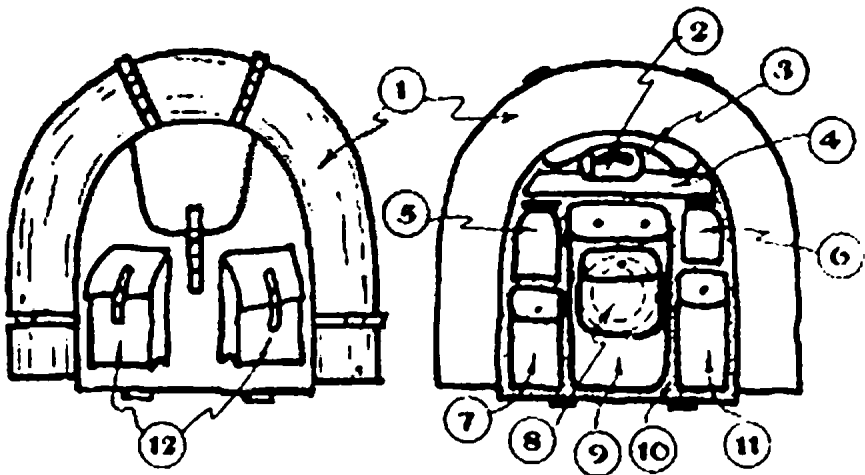
з) Добра топографічна мапа в окремій горбі для завішування через плече.

Усе, що потрібно взяти з собою, треба положити в наплечник, бо в ньому найвигідніше нести, при чому обі руки в Тебе будуть вільні.

Є багато різних родів наплечників, що їх уживають у тій чи тій країні. Вибираючи для себе рід, який Тобі найкраще підходить, уважай на такі його прикмети:

Наплечник не повинен бути замалий. Він повинен бути вишитий з непромокального (імпрегнованого) матеріалу. Ремені повинні бути доволі широкі, щоб не в'їдалися в рамена. Вони повинні легко запинатися і бути міцно до наплечника пришиті, щоб при більшому обтяженні або раптовому рухоні не обірналися. Зонні наплечник повинен мати кишені на дрібні речі.

Пакуючи, призначуй у наплечнику стале місце для кожної речі, сортуючи все у відповідні мішечки і пам'ятаючи, де що є. Дошовик клади так, щоб його легко можна було дістати. А найважливіше: клади найм'якші речі Твого шереду в частину, що прилягає до плечей.



1) Змінне накривало (коц); 2) горнято; 3) дошовик; 4) приладдя до миття і купелі, рушник; 5) легкі харчі, хліб; 6) приладдя до направи; 7) сухі харчі, консерви; 8) приладдя до їжі, менажка; 9) торба з запасним одягом; 10) від плечей рівно складене накривало (коц); 11) запасне взуття; 12) підручна аптечка, свічка, ногузок, електричний ліхтарик, шітки тощо.

Добре спакувати наплечник це неабияка вмільсть. Від неї залежить Твоє добре почування на мандрівці.

Тож завчасу, ще поки підеш у мандрівку, привчайся цього разом із друзями при допомозі Вашого впорядника.

ПЛАСТОВИЙ ХІД

ПОДБАЙ ПРО НОГИ І ВЗУТТЯ

Найважливіше "знаряддя" у мандрівника — це його власні ноги. Найкращий мандрівник-пішоход нічого не вдіє, коли це знаряддя в нього не в порядку.

Тож поки підеш хоч би й на одноденну мандрівку, подбай завчасу про їхній добрий стан: помий їх та пообтинай нігті, стинаючи рівно (не заокруглено).

Дивись, в якому стані Твоє взуття. Чи не пірветься в дорозі, чи не тісні Твої черевики або чи не натискають ноги. Підошва повинна бути досить груба й гнучка. Не вибирайся на мандрівку в кімнатних, тонких, ані в нових, незаходжених черевиках. Вони напевно не видержать ходу або натруть Тобі ноги.

Найкращі шкарпетки — вовняні. Дивись, щоб були цілі та приставали до ноги. Перед мандрівкою добре намастити стопи несоленим жиром (товщем). Це забезпечує перед тиоренням пухирів. В час довгої мандрівки треба кожного ранку ноги свіжо намастити.

ГУЦУЛЬСЬКА ХОДА

А тепер в дорогу! Відразу пізнати, який з Тебе мандрівник. Коли Ти досвідчений пішоходець, то підеш поволі легким, вільним і досить довгим кроком. Без утоми пройдеши так довгий час. Ось так ходять по карпатських полонинах наші гуцульські легіні. Хо́да їх рівна й легка, дається - пливають по завітчаних полонинах. Недосвідчений юнак, що почне свій хід дрібним, гострим кроком, залишиться незабаром далеко позаду.

П'ять кілометрів, або 3 1/3 милі на годину, це саме добра пересічна швидкість пластового ходу. Коли Ти поспішаєш, то найкраще бігти "пластовим бігом". Про ньо-

го найдеш у дальшому розділі: Пластовий біг і хід "на-вправці".

Приблизно що пів години відпочини не довше як п'ять хвилин. Найкраще поклястись (але не на холодну, вогку землю, особливо коли Ти впрів) так, щоб ноги були више тіла і в розкроні (столи дальше одна під одною).

ПИТИ ЧИ НЕ ПИТИ

Справжні мандрівники-пішоходи ніколи не їдять солодощів їдучи. Це викликає спрагу. Теж недобре пити зчаста воду з польової пляшки: ще більше пити захочеться. А коли мова про пиття води, то не пий ніколи води з криниці чи джерельця, доки не впевнишся, що вона пригожа для пиття й нешкідлива для здоров'я. Про це скажуть Тобі близькі мешканці, якщо Ти не надто далеко від осель. Непевну воду треба завжди прочистити хемічним засобом, вбиваючи заразний мікроби, або заварити на вогні так, щоб прокипіла не менше п'яти хвилин. В аптеці можна дістати таблетки (Globaline, Halazone і т. п.), яких уживають для очищування води.

БЕЗПЕКА ПЕРЕДУСІМ

Ми, пластуни, звичайно оминаємо битих шляхів, призначених для великого транспортного руху. Та коли нам таки прийдеться пройти хоч би й короткий шматок такої дороги, де зустрічаємо багато автомашин, то нам треба завжди йти по лівому боці дороги. Це на те, щоб ми, зустрічаючи авта, що їдуть напроти нас, бачили їх і могли їм впору зійти з дороги.

Уночі в такому випадку несемо світло чи обв'язуємо праву руку або ногу (нижче коліна) білою хустиною. Водій авта може тоді легко запримітити рух білої опаски.

ПЛАСТОВА ПОВЕДІНКА В ПРИРОДІ

На мандрівці буває особливо багато нагод набирати різних пластових прикмет: і з пластового гасла, і з закону.

Та найважливіше, щоб ми виявляли наше приязне відношення до цілої природи, до всіх тварин, дерев, рослин — бо ж до них ми вибираємось немов у гостиню.

Ми радіємо, дивлячись, як пона, онця наша гостинна мати-природа живе, росте, розвивається. Ми цікаві поглянути зблизька на те життя, часом щасливе й гарне, часом тверде й суворе. Але ми завжди з приязню і доброзичливістю ставимось до всього живого, що стрінемо на нашій дорозі.

Ось ростуть буйно рослини, куші, дерева. Коли випала нам дорога пройти почерез чи мимо них, не будемо, без потреби б'ючи палицею, ламати їм гілля, для забави і без цілі нищити молоді деревця чи обдирати кору.

Ось молодий заєць або білка пробігли край нашої стежки. Чи ж лижвоє нам, як гостям природи, ганятися за нею або й камінцем кидати? Підглянути її, куди, за чим вона пішла, як зручно, бистро вона скаче із гілки на гілку — не друга справа. Це нікаво й корисно.

Або проходимо попри муравлище. Дуже цікаво спостерігати цю організовану спільноту, де кожний знає свій обов'язок і його з усіх своїх сил виконує. Чи могли б ми, як дикі напасники, без потреби й думки розвалювати їх тяжкою працею збудоване селище-твердиню?

Ось пташки весело стрибають і немов нас своїм шебетом ввічливо вітають у своєму місці поселення. Чи могли б ми, як не робить багато безсумлінних "спортсменів", вжикати їх за цілю для нашого стрільання із малокалібрової зброї або з луків? Або чи могли б ми грабувати їхні домішки-гнізда?

Ми ніколи цього не зробимо, бо ми пластуни-приятелі природи. Ми можемо згідно з законами природи полювати звірину чи зловити рибу, але тільки тоді, коли це нам потрібне до життя як пожива. Але, як правило, не робимо цього "для спорту", для нашої "забави", бо це незгідне з нашим пластовим сумлінням, з сьомою точкою нашого пластового закону.

Проходячи попри людські оселі, поводимося теж, як лицює гостям. Шануючи приватну власність господарів, вважаємо на їхні розпорядки чи письмові вказівки і поводимося так, щоб з наших поступків не могла виникнути будь-яка шкода.

Це завжди маємо на увазі, а особливо тоді, коли господарів немає дома. Ось ідемо доріжкою й читаємо вказівку, що проходити сюди дозволено, але ворота, що відгороджують терен, на якому пасеться худоба, треба за собою завжди зачиняти. Або зустрічаємо напис, що в тому терені ніколи не вільно палити вогню. Це все розпорядки господарів терену, на якому ми находимось. Їх мусимо точно дотримуватись.

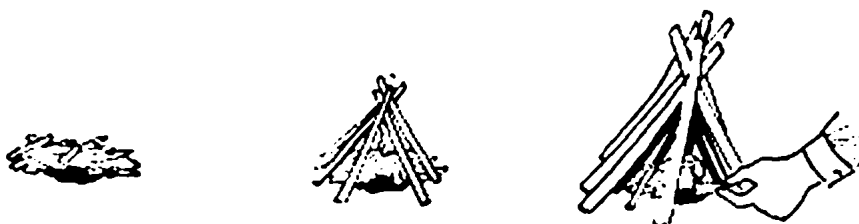
Такою повелінкою з'єднуємо собі, а вслід за цим усім пластунам, прихильність населення, ширимо добре ім'я цілому Пластові. Коли на другий раз будемо проходити цими сторонами, будуть нас люди радо вітати й завжди добрим словом згадувати.



ПЛАСТОВЕ ВОГНИЩЕ

Розкласти вогонь на вільному повітрі не раз не така легка справа, як це могло б здаватися.

Важливо при тому, щоб зібране й складене паливо зайнялось вогнем уже від першого сірника і не погасло, коли згорить перший легкопальний матеріал. Уміння розпалити вогонь одним чи двома сірниками може дуже пригодитися Тобі, особливо, коли в Тебе немає більше сірників. А це легко може трапитись Тобі на мандрівці, в час походу чи у темряві, коли вогню Тобі і Твоїм друзям дуже потрібно.

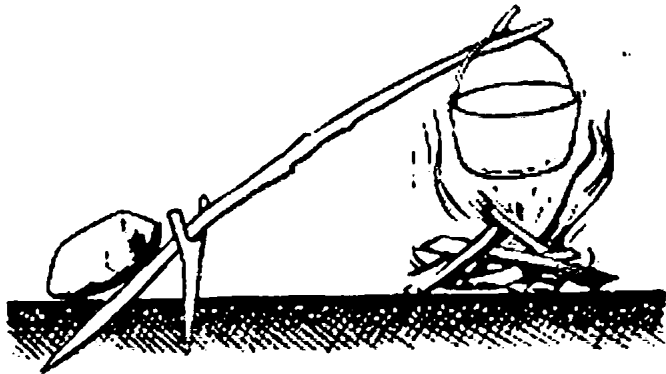


Ось як Тобі треба братись до розпалювання вогнища:

- △ Вибери догідне місце, не менше як 5 кроків від кушів чи найближчого дерева. Дивись, щоб вогонь не пошкодив галуззя найближчих дерев. Зверни увагу на те, куди віє вітер — туди він буде нести полум'я та іскри.
- △ Прочисти вибране місце, зриваючи в промірі трьох кроків суху траву, низбирай сухе листя, шишки, частиння і т. п.
- △ Назбирай сухих, але не прогнилих галузок або нарубай сухих паличок з грубшого куска дерева, таких довгих, щоб можна було з них поставити малу піраміду, подібну до стіжкуватого індійського намету. Приготуй матеріал на розгал, як напр., сухий зім'ятий папір, суха трава, солома, просохле частиння і т. п. Приготуй трюхи довшого і грубшого сухого дерева.

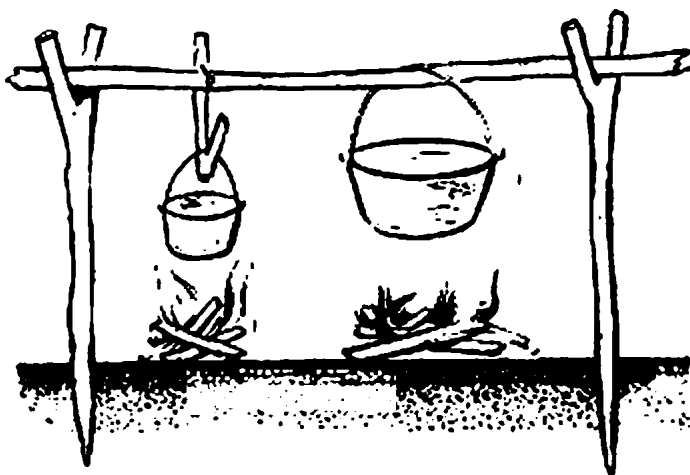
- △ Тепер викопай у землі малу ямку, поклади туди легкопальний матеріал, над ним збудуй пірамідку з приготованих малих паличок, а тоді ще другу, трохи вищу від першої, з грубшого матеріалу.
- Тепер стань навколішки плечима до вітру, засійти сірник, почекай, щоб розгорівся, і, охороняючи долонями від вітру, підсунь його під легкопальний матеріал, якнайближче землі.
- △ Якщо піраміда загориться, докладай щораз то грубші куски дерева з того боку вогнища, звідки ніє вітер. Коли на цьому вогнищі думаєш варити страву, то треба для цього багато жару. В тому випадку кладемо кілька грубших полін кінцями у вогнище і підсуваємо їх щораз далі в середину вогню. Вогке чатиння, солома, гниюче листя дають багато диму. Цим можемо проганяти комарів, а також давати димові сигнали, як це робили колись наші козаки на степах України, остерігаючи перед ворогом, що наближався.

Щоб зварити страву, будемо значібно польову кухню, про що буде мова в дальшому розділі цієї книжки (дивись: Будова кухні її умієність куховарства), але коли на це немає часу, можемо зварити одну-дві страви теж над вогнищем. Мусимо для цього мати на чому завісити казан.



Для одної страви можемо вдовольнитися одним, добре в землю застромленим, трохи зігнутої форми дрючком чи гінякою.

Якщо хочемо варити дві або більше страв, тоді вживаємо ринтовання з двох розгалужених стовпців і поперечки або й двох сирих грубих палин, покладених побіч.



Дуже важливо, щоб добре й прямокутно вбити в землю стовпці (ніжки). Коли вони слабо осаджені або похилі, може нас стрінути прикра несподіванка: ринтовання разом зі стравою може перевернутись.



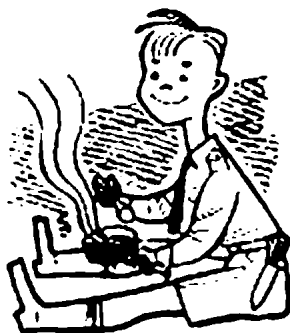
В кам'янистому терені дуже важко або й неможливо вбити як слід стовпці. Тоді можемо для завішення казана вжити триніжок ("козел") з досить довгих рівних дрючків (палиць). Вбивати їх у землю непотрібно, вистачить обложити кінці палиць камінням. Можемо теж нашвидкуруч покласти кілька рівних каменів, які будуть творити підпору для казана, і поміж ними розпалити вогонь.

При паленні вогнища пам'ятай про такі дві важливі речі:

△ Впевнися, що на тому терені нілньо палити вогонь.

△ Не залишай вогню без уваги, а відходячи, розгорни жар, закинь вологою землею і погаси його так докладно, щоб він не міг розгорітись наново.

Від необережно залишених вогнів згорають нераз дуже великі простори лісів. Тому у різних державах за таку злочинну недбайливість карають навіть тюрмою.



ПІДХОДЖЕННЯ

Не буде це нічим надзвичайним, коли нагло з близького куша вискочить якийсь сполошений заєць або серна, і Ти зможеш хвилину спостерігати їх біг і втечу.

Справжній козак-пластун, що від нього походить наша назва, умів так безшелесно підійти чи то якусь тварину, чи порога, що міг приглянутись їм з близької відстані, а про його присутність ніхто не знав і її не сподівався.

Ось це і є справжня умілість, і нам, що носимо назву тих славних передових звідунів українського козацького війська, треба її як слід засвоїти.

Це ж дуже цікаво спостерігати життя тварин чи птахів, але тоді, коли вони несвідомі нашої присутності і поводитись зовсім свobodно. Але це не така легка справа. Тварини мають дуже гострий слух, зір і нюх. Треба добре знати способи, як поводитись, щоб тварина, без уваги на ті прикмети, якими вона Тебе перевищує, не помітила Твого підходження до неї.

Щоб перехитрити її гострий слух, Тобі треба безшелесно йти, рачкувати чи повзти. Коли йдеш траною, ставляй ногу спершу на п'яті, потім опуская стопу легко і тихо. Коли Тобі треба ступати тихо по камінні, тоді ставляй спершу пальці, безшелесно намануючи твердий ґрунт, а потім спускай п'яту. Завжди тягар тіла повинен опиратись на носі, що є ззаду, доки та, що попереду, не має доброї підстави.

Ноги підноси високо, щоб не шелестіла трава або не покотився якийсь камінець.

Як кожну умілість, так і цю набуваемо вправами.

Одна з таких справ це гра в "сліпого змія".

Один з Вас — "сліпий змія" — сидить із зав'язаними хустиною очима на пеньку чи колоді, а коло нього в ногах лежить "скарб", що він його береже. За "скарб" може послужити хоруговка чи якийнебудь інший предмет. Решта гуртка стає широким півколом у віддалі 75-100 кроків під "змія". Впорядник, або хтось із Вас,

як "суддя" стає на зручному місці, щоб спостерігати перебіг гри. Ваше завдання викрасти скарб так, щоб "сліпий змії" цього не почув. На даний знак усі починають посуватись якнайтихіше й поволі в напрямі "змія". Коли змії почує шелест, дає знак свистком. Тоді усі "застигають" непорушно в поставі, в якій застав їх свист змія. Змії показує рукою напрям шелесту. Якщо вгадан (допускаємо відхилення не більше ніж 2 кроки -- про те риніє суддя), тоді той, хто звинив шелест, випадає з гри.

Хто забере скарб так, щоб змії цього не почув -- здобуває 2 хрестики.

Щоб змилити зір того, кого підходимо, мусямо перш за все угодібити себе до терену, в якому посуваємося. В лісі чи там, де ростуть куші, замаскуємо свою постать зеленими гілками, можемо навіть нести перед собою щось у шіді куша. Коли підходимо



лукою, спожаттю чи полониною, де куші немає і один куш легко помітити, тоді прикриваємо себе, як можемо, стеблами трави. На чорній ріллі чи на білому снігу добре мати відповідної барви накривала. Загалом жи-

наємо різного роду хитрощів і придумуємо різномірні форми нашого замаскування, відповідно до умов. З маскою чи без, посуваємося поволі й обережно, уникаючи раптових рухів, від куща до куща, від дерева до дерева, від одної купини трави до другої чи використовуючи всякі заглибини в терені.

Залежно від покриття терену, ідемо в похилій поставі (в лісі, в кущах), рачкуємо (в траві) або повзаємо, завжди вважаючи на те, щоб посуватися на тлі подібному кольором до нашої постаті, а ніколи на тлі ясного неба, жовтого збіжжя і т. п.

Коли маєш підозріння, що Тебе завважено, негайно "застигни", хоч би це була дуже не вигідна постава. Твій необережний рух зрадить Тебе напевно. Коли "застигнеш", підозріння у того, хто щось завважив, але ще не вневинився в Твоїй присутності, може розвіятись.

Щоб тварина не могла скористатися своїм, звичайно дуже чутливим, нюхом, на це тільки одна добра порада: якщо знаєш більш-менш, де вона знаходиться або де її сподіваєшся знайти, тоді добре впевнитися, звідки віє вітер. Підходи її проти вітру так, щоб до неї не міг дійти запах людини. Найлегший спосіб для цього: послинь на тель і піднеси вгору. З того боку, звідки віє вітер, почувеш на пальні холод, хоч би це був дуже легкий подув.

У наших спробах підходження та у різномірних грах на одноденних мандрінках виробляємо вмільість підходження настільки, щоб, коли виберемося на допшу зустріч із природою, ми могли нією вмільістю вже як слід користуватись.

Тоді в нас буде напевно чимало цікавих і повчальних пригод.

А ЩО, ЯКБИ ТАКЕ ТРАПИЛОСЬ?

Уже з прикладу сходни юнаків прихильників, що відбувались у підміському ліску, Ти пригадаєш, що вони влучи запам'ятували дорогу, щоб знати, куди їм

повертатись. Тимбільше треба на це звертати увагу хоч би й на одноденній мандрівці.

Завжди буде Тобі відомий головний маршрут: доріжкою здовж потока, або: на північ від залізничної колії і т. п. Але ось може трапитись, що Ти необережно залишився позаду гуртка, потім хотів догонити його і в поспіху пішов не в тому напрямі, що треба. Ти розгубився і а й не знаєш, куди Тобі повернутись.

Що Тобі тепер робити? Чи будеш перелякано гнатись сюди-туди без тями? Ні. Так роблять малі діти. Ти перш за все сядь і подумай. Пригадай, чи знаєш місце, де Ти був певний, що йдеш доброю дорогою. Якщо пригадаєш, не поспішаючи повернись на те місце. Тепер провір компасом чи іншим способом напрям, у нерівному терені вийди на якийсь близький горбок чи інший обсерваційний пункт та розглянься в околиці, пригадай собі, у якому напрямі Ти повинен іти, і візшукай головний маршрут мандрівки.

Але, коли б Тобі така пригода сталася, що Тобі все таки не вдалось би відшукати правильного шляху і Ти зовсім заблукався б, то що ж тоді?

Тоді не йди нікуди. Залишись на місці, де Ти є. Коли б Ти відходив від місця постою, хоч би на хвилину, залиши виразний слід, напр., листа до друзів, куди Ти пішов, коли повернешся тощо. Постій вибери на одвертому місці, щоб Тебе могли легко завважити. Твої друзі напевно вже непокояться Твоєю відсутністю і почнуть шукати Тебе. Коли б Ти, замість залишитись, пішов кудись, тоді вони не могли б Тебе так легко відшукати. Хоч у теперішній час не так то легко пропасти навіть у великому лісі, бо у потребі шукать за загубленими за допомогою літаків, то все таки краще Тобі ніколи не загубитись.

Коли маєш сірники (а вони повинні завжди у Тебе бути в кишені), то розклади вогонь і, пам'ятаючи про безпеку від пожежі, приготуй досить палива, коли б прийшлося заночувати. При вогні буде Тобі тепло і

відрадініше. Пам'ятай, що пластун навіть у важкому положенні не попадає в паніку, але думає, як собі порадити.

Початки Твоєї ручної вправності

До першої пластової проби Тобі треба навчитися володіти підручним знаряддям, як молоток, кліщі чи ручна пила, а на мандрівці ножем і сокиркою.

Чи Ти читав цікаву й дуже веселу книжку "Трое в одному човні" Д. К. Джерома? Якщо ні, то конче прочитай! Там списано між іншими веселими пригодами, як то "дядько Поджер занішував на стіні малюнок". Усі йому допомагали, бігали й шукали знаряддя, мірили, притримували - та дарма: Він так нездарно поведився, що побив скло, поранив собі руку, потовк молотком палець, а коли кінці малюнок завис (криво) на стіні, то ціла кімната була в жалюгідному вигляді, а стіна потовчена й облерта, якби по ній шкрябали граблями.

Ціла історія описана дуже весело, і можна добре посміятися з непорядного дядька Поджера, що напевне ніколи не був пластуном і не знав, що таке пластова зарадність. Через його незручність донелось і йому самому потерпіти, й усі, що йому допомагали, добре намучились. Та й шкоди було з його "роботи" більше, ніж користи.

Отож ми, пластуни, набираємо ручної вправності вже тепер. Щоб навіть на початку не стрінула нас якась пригода, найкраще попросити на нашій гуртковій сходині когось досвідченого, щоб нам кожному зокрема показав, як правильно вбивати шпих, щоб не потовкти палець, як витягнути його кліщами з дошки, щоб не пошкодити дерева, як правильно різати шпикою, щоб легко і справно пішла робота.

Під оком і рукою доброго фахівця набираємо знання і вміння, що придасться нам при різних нагодах упродовж цілого життя. Щоб дарем не псувати матеріалу,

найкраще спробувати виконати щось потрібне для нашої домівки, як от сільці, полочки тощо.

На мандрівках, у природі, Твоїм знаряддям буде пластовий ніж і сокирка (топірець). З ними треба Тобі особливо добре познайомитись, навчитися безпечно їх носити та ними орудувати, щоб ні Тобі, ні нікому з друзів через необережність не постала якась шкода, а навпаки — з умілого вжитку користь і допомога.

ПЛАСТОВИЙ НІЖ

Гордістю пластуна юнака є його добрий ніж: завжди гострий, чистий і готовий до вжитку. Він його помічник, приятель, а навіть оборонець. Найпрактичніший і безпечний є складаний ніж з різним додатковим приладдям. Вживають теж ножа числивської форми, з ручкою опрацьованою в тверде дерево, кість, ріг чи інший матеріал. Його носить у шкіряній піхві при поясі. Дуже важливою справою особистої безпеки є: носити його при поясі ззаду, на бедрі, так щоб він ніколи не міг пересунутись наперед тіла (живота). Невідповідне носіння ножа може спричинити при якомусь раптовому рухові або упадку тяжке пошкодження тіла, і тому теж краще вживати ножа складаного.

Ножем можна не тільки врізати хліба чи настругати дрібних трісок для розпалення вогнища, але й вистругати чи вирізьбити з дерева різні корисні, а навіть мистецькі речі. До якої зручності в орудуванні ножем доходять наші карпатські мистці-гуцули, бачимо з їх різьблених топірців і інших зразків народного мистецтва.

Але, щоб набрати зручності, починай від трісок, кілків до шатра тощо. Та пам'ятай одне: як ніж, так і сокирка це знаряддя, а не іграшка. Тож не грайся и не кидай до мети ними ніколи, бо тоді найлегше себе або когось другого зранити, а вживай, маючи завжди на увазі те, що в них гостре лезо. Навчися правильно гострити ніж та сокирку і бережи їх від іржі. Не розгрівай ножа при вогні, щоб не втратив своєї твердості, не

ударий по ньому молотком чи сокиркою, коли хочеш розколоти кусок дерева. При добрім обходженні він бу-

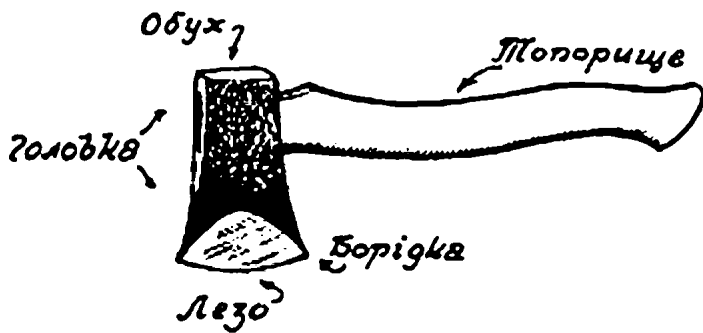


де Тобі служити, як вірний приятель, у кожній погребі. Для гострення ножа її сокирки добре взяти на мандрівку невеличкий, але добрий брусок.

СОКИРКА — ЗРУЧНЕ ПРИЛАДДЯ

Другий Твій помічник це сокирка. Існує ціла "сім'я" сокир: мала, підручна або т. зв. польова сокирка, сокира до рубання дров, важкі сокири до зрубання дерева і вкінці топори до обтесування круглого дерева на чотиригранну форму.

Кожна сокира складається з двох частин: т. зв. голівки і топорища, що їх тягар чи розміри залежні від призначення сокири.



Пластунн звичайно вживають на мандрівках тільки малої підручної сокирки, головка якої важить приблизно 700 грамів (1 1/2 фунта). Вона легка й зручна до кожної роботи.

Ось Тобі правила доброго й безпечного орудування сокиркою:

- △ Твоя сокирка мусить бути гостра. Вона мусить стинати дерево, а не "м'яти" його. Тупою сокиркою не багато вдієш, а в ужитті вона більш небезпечна, ніж гостра. Туна сокирка небезпечна, бо вона легко сковзується і може зранити Тебе. Тому, рубаючи, дивись, щоб сокирка не попадала лезом у землю чи камінь і не затуплювалася.
- △ Коли вже не потребуєш сокирки, ніколи не клади її "голою" на землю. Затни її колодку чи леньок або сховай у шкіряну оправку. Ніколи не затинай її у живе дерево.
- △ Впевнися, що головка тісно осаджена на топорищі. Коли рухається, треба заплішити її клинком з твердого дерева або куском заліза. Добре топорище має поширений кінень, щоб сокирка не вихопилася Тобі з руки.
- △ Дивись, щоб на подвійну віддаль Твоєї руки з сокиркою ніхто коло Тебе не стояв, коли Ти рубаєш.
- △ Якби топорище зломалося при насаді і тяжко було його витягнути з головки, тоді найкраще випалити

цей кусень дерева, вкладаючи обух у ногонь. Для цього треба досіду, бо можна при тому розгартувати цілу головку.

- △ Якщо передаєш сокирку комусь другому, подавай так, щоб він міг узяти її за топоринце.
- △ Подумай наперед, коли хочеш зрубати молоде дерево або живу галузь, чи це конче потрібне — Ти ж приятель природи.

Сокирка — це основне знаряддя всіх мандрівників, поселенців, піонерів. В умілих руках — вона приятель і помічник. В нездарних — небезпечна зброя, що може пошкодити насамперед того, хто нею орудує, а далі кожного, хто має з ним діло.

Орудуючи як ножем, так і сокиркою завжди май на увазі, що справа не в силі, а перш за все у зручності й умілому вживанні цього цінного знаряддя.

Перевірка проби й іменування пластуном учасником

ЯК ВІДБУВАЄТЬСЯ ПРОБА

Пластова проба починається для Тебе з хвилиною, коли Ти до неї зголосився, а зв'язковий курсня в порозумінні з впорядником (або проводом гуртка) перевірили, що Ти відповідаєш передумовам допущення, про які була мова в уступі про вимоги проби Скобиного крила.

З того часу Твій впорядник чи гуртковий на сходинах, на мандрівках і в приватному житті оцінюють, чи Ти повністю засвоїв собі весь матеріал, обнятий вимогами проби, та чи Ти набув уже стільки пластових прикмет, щоб можна було сказати: "Крила цього молодого орла вже готові до пробного лету".

Якщо на думку впорядника справді так є, тоді він просить зв'язкового і курінного суддю, щоб ра-

зом з них перевірили Твої пластові вмінності і прикмети в різних ділянках пластового життя і знання. Це може тривати один чи два тижні, бо перевірка-проба це не якийсь шкільний іспит, де йдеться тільки про перевірку знання. Оця комісія, складена з Твоїх старших друзів, мусить на основі практичного пластування переконатися про те, яка в Тебе пластова постанова, що Ти знаєш і можеш виконати.

Отож уже з того, чи Ти точно й радо зголосишся до проби, чи любиш змагатися, чи поважно ставишся до поставлених Тобі завдань, зв'язковий стверджує, яка в Тебе пластова постанова. Він буде дивитися теж і на стан Твого пластового виховання, охайність і чистоту, старанність, притомність ума, на Твою зарадність, а головне, чи Ти дотримуєшся правил чесної гри у змаганнях, грах і забавах.

Вони будуть приглядатися також, часом і незамітно, як Ти поводишся в колі своїх друзів з гуртка: чи вмієш згідливо співпрацювати з іншими, чи вносиш веселий настрій тоді, коли щось тяжче чи трудніше треба виконати, чи підтримуєш їх на душі тоді, коли знеохота чи зневіра може закратися у Вашу дружню спільноту.

Щоб переконатись про Твою вмінність і зарадність з ділянок пластування в природі, будуть давати Тобі завдання в гурті Твоїх друзів та перевіряти, як Ти їх зумієш виконати.

Ціла Твоя поведінка впродовж перевірки-проби буде показувати, наскільки Ти засвоїв собі прикмети, з'ясовані пластовим законом.

А вкінці буде свідчити про те, чи Ти починаєш правильно розуміти нашу Велику Гру. Чи знаєш усе те, що у вимогах проби, комісія переконується, розмовляючи з Тобою і завдаючи питання, на які мусиш дати правильну відповідь.

Перенісши всі ділянки, зв'язковий при співучасті курінного судді і впорядника дає загальну оцінку: проба Скобиного крила пройшла успішно — або неуспішно.

Якби трапилось це друге, годі треба було б Тобі "пробний лет" повторити в пізнішому реченні і в тих ділянках, що їх подадуть Тобі до відома. Якщо в Тобі, без уваги на цей неуспіх, жевріє пластовий дух, Ти цим не знеохотишся, а навпаки, ще з більшим завзяттям візьмешся до праці над собою, щоб дорівняти своїм друзям або й перемогти їх у дальших змаганнях.

Коли Твоя проба скінчилася успішно і Ти одержав від комісії відповідну посвідку, Ти готовий скласти пластову присягу і отримати іменування на пластуна учасника.

ЦЕРЕМОНІЯ ІМЕНУВАННЯ

Таке іменування відбувається урочисто, в присутності цілого куреня, до якого Ти належний, а в менших осередках в присутності загалу юнаків даної місцевості. Тому це відбувається звичайно при нагоді якогось пластового свята, як ось свято несни, день св. Юрія тощо.

У відповідну для цього хвилину, передбачену програмою, комендант свята повідомляє присутніх, що стоять у зімкнутих лавах у якійсь залі, на таборовому майдані чи при пластовій ватрі, про цю святкову хвилину та викликає поіменно тих, що відбули пробу Скобиного крила і хочуть скласти присягу, щоб виступили й стали в лаві в означеному осередньому місці свята.

Виступаючи, Ти тримаєш у лівій руці старанно виповнену "заяву вступу" з Твоїм власноручним підписом.

Зв'язковий куреня короткими словами вітає Вас з Вашою успішною пробом, закликає до застанови над важливою хвилиною і наслідками пластової присяги та приступає до лави і по черзі приймає від Вас заяви вступу.

Тоді комендант свята наказує вийти курінному стягоні, що, завершений лентою в національних кольорах, одночасно репрезентує національний прапор.

На наказ "До присяги" хорунжий тримає "вгору" стяг, на який складають присягу. Всі інші стяги й учасники дістають наказ "Почесть дай". Ті, що складають присягу, підносять на висоту ramen праву руку з пальцями складеними, як до пластового привіту.

Зв'язковий проводить присягу, яку повторяють голосно й виразно всі, що її складають. (Звичайно зв'язковий тільки починає, а юнаки проказують присягу самі).

По скінченні приписаного тексту присяги, на наказ "По присязі" хорунжий переносить пластовий стяг на плече і ставить "До стопи", а всі, що склали присягу, опускають руку вниз. З черги той, хто переводить присягу, закликає: "Тепер прокажіть слова пластового обіту". Тоді Ви виголошуєте з пам'яті всі його строфи виразно й поволі. Тому, що до обіту складена теж мелодія, то одночасно з Вашим виголошуванням якась група пластунів чи пластунок може співати його як пісню. У тому випадку Вам треба було б причікувати трохи й починати виголошувати кожен строфку одночасно зі співом. Щоб це гарно вийшло, треба деякої підготовки перед святом.

Тепер підходить до Вас зв'язковий і поданням лівої руки та словами "В імені пластового проводу іменую Тебе пластуном учасником" закінчує церемонію іменування. Тоді найстарший урядом присутній на святі пластовий старшина вітає Вас поданням руки, а зв'язковий вручає кожному з Вас пластову гербову відзнаку, відзнаку відбутої першої пробн та пластову виказку і бажає Вам успіху в дальшому пластуванні. Комендант свята звертається з закликом до прийвних на святі пластунів: "На честь іменованих пластунів учасників тричі СКОБ"! Потім дістаєте доручення вступити на свої місця.

Згодом, звичайно, всі присутні вже разом з Вами співають якусь бальору пластову пісню і продовжують намічену програму свята.

З хвилиною складення присяги й іменування Ти вже повноправний член нашої організації.

7



Діяльність пластунів учасників

Так Ти, друже, став уже нашим братом пластуном. Цю Твою діяльність обмежувалася здебільша до приготування себе до I-ої пластової проби. Тепер як пластуни учасник, окрім набування вмільостей, потрібних до дальших пластових проб, Ти обов'язаний разом з усіма нами, пластунами, працювати над розвитком нашого пластового уладу і придбати йому повагу в людей. Ціла річ у тому, щоб Ти брався сам за діло й сам обдумував способи, як оживити діяльність Твого гуртка, Твого куреня. На проведенні в життя Твоїх замислів маєш у Пласті велике досвідне поле: вчися сам, поправляй, удосконалюй себе й інших, а все з думкою про добро Пласту!

Як довідаєшся з наступного уступу, матеріял до другої проби, не зважаючи на те, що її точки звучать подібно, як при пробі "Скобиного крила", куди обширніший і трудніший у кожній ділянці пластового самовиховання. Але це зрозуміле, бо діяльна служба в Пласті це не сама приналежність до уладу. До пластуна, що відбув II-у пластову пробу, маєтья довір'я, що він уже починає бути самостійною людиною та що він зуме навіть у виняткових умовах дати собі раду, а теж і інших повести на добру дорогу. Пластуни розвідувач мусить бути свідомим українським юнаком, підприємчим і енергійним. Тому даємо пластунові учасникові цілий рік часу на те, щоб засвоїв собі відповідне знання та щоб виявилася його самостійність. За той час не можна, отже, такому кандидатowi на розвідувача неспішно скриватися за інших. Йому треба братися самому за кожне діло, яке відповідає пластовій ідеї. Зокрема він мусить наявно виконувати пластові обов'язки так, щоб у них проявилася його особиста самостійність. Наприклад, як гуртковий діловод він повинен сам уліпшувати собі своє діловодство, виступати із своїми замислами. Як член гуртка він може укладати нові виправи чи уліпшувати вже відомі чи нові ігри і проводити їх з гурт-

ком на сходах. Якщо в нього прокидається відповідний талант, він може стати редактором стінної газетки чи гурткового журналіка. Хто має гарне письмо, талант до рисунків і малярства, може з ним співпрацювати, може давати почин до відвідування галерій мистецтва, музеїв, архітектурних пам'яток їх міста тощо.

Якщо він виявляє музичні здібності, грає на якомусь інструменті чи співає пісень, може гуртувати довкола себе інших, навчити друзів співати, а то й завести малу оркестру.

Хто вміє будувати моделі будинків, літаків, кораблів або визнається у радіотехніці, столярстві чи іншій ділянці технічного знання, може зацікавлювати в цьому своїх друзів чи проводити якоюсь спільною роботою, влаштовувати змагання тощо.

Словом - пластун розідувач повинен жити і запалювати життям інших друзів, готуватись на провідника в тій чи іншій ділянці. Свої замисли обдумуй абайливо, не настій, але теж не задовго, і не стидайся після наради з кількома друзями-пластунами поставити пропозицію на сходах гуртка, а може й куреня, і описати плян виконання Твого замислу. Не знеохочуйся, якби часом друзі відкинули її, або ще й посміялися, пожартували собі з Тебе. Бувало не раз, що друзі не прийняли чийогось замислу, а згодом таки мусіли його виконати і саме в такому виді, як його подав внескодавця. Висловлена розумна гадка проникає непомітно, але вперто у слухачів і з часом входить у коло їх думок, дарма що вони спочатку бороняться проти неї. Якби Ти замітив, що вони виконали власне Твою ідею, застережи собі ствердження цього й признання в гуртку як Твоїєї заслуги. Ніколи не думай, що розумний труд не оплачує. А вже просто не годиться Тобі допустити, щоб інші думали за Тебе, а Ти за них ні. Бажає інший друг випробувати свій замисел з Твоюю допомогою, згодися радо й поможи йому. Того вимагає братерська і добро Пласту. Пам'ятай, що добрі замисли інших друзів приносять користь і честь Пластові, якого Ти є членом.

Підставою і джерелом Твоїх і Їхніх починів хай буде матеріял до II-ої пластової проби. Своєю пластовою діяльністю Ти — непомітно навіть для себе — готуєшся до проби "Скобиного хвату".

Проба "Скобиного хвату"

ВІДКІЛЯ НАЗВА ПРОБИ "СКОБИНОГО ХВАТУ"?

Наш орел-скоб знявся своїми молодими крилами в повітряні простори, і приходиться йому розглянутися за поживою. Його бистре око помітило на сріблястому, мерехливому дзеркалі ріки то тут то там стрибуючі живі тіні, мабуть, немалих риб. Стрілою опадає наш скоб униз, готовий вхопити слизьку добычу. Вона слизька власне на те, щоб виковзнутися з кігтів чи зубів переможного ворога. В кого нема вправних жилавих хватнів чи гострих зубів у сильних щелепах, тому не поведеться легко вхопити й утримати в'юнку добычу. Так і пластунові треба дальшими пластовими вміlostями скріпити свої духові "хватні", щоб усе, до чого він візьметься, хоч би й у важких, незвичайних умовах, удавалося, щоб плян, за яким він узявся переводити в життя свої замисли, не вихопився йому з рук з причини ще малого досвіду чи невироблених сил і вправности. Саме те, що потрібне й придатне до вдатного пластування, має дати ця наша II-а пластова проба, і тому вона зветься пробою "Скобиного хвату".

ПЕРЕДУМОВИ ПРОБИ

Як при зголошенні до першої пластової проби, так і при другій обов'язують певні передумови. Правильник для УІКЮ говорить про них ось як:

Пластун учасник готовий до перевірки II-ої пластової проби, якщо:

- а) закінчив 13 і пів року життя;
- б) впродовж одного року по складенні присяги виказував добру пластову поставу. Коли йому як учасникові дано пластову пересторогу, тоді час одного року числиться від останнього такого випадку;
- в) внесе до ради гурткових власноручно написане прохання (або відповідно виповнений формуляр) про допущення до перевірки проби;
- г) викажеться успіхами в шкільній науці та обов'язковому навчанні українознавства.

Перевірку проби проводить комісія, складена із зв'язкового, декількох інструкторів з-посеред місцевих досвідчених пластунів і курінного судді. Вони мають ствердити, що пластун учасник зголошений до проби своєю постановою впродовж одного року пластування, уміlostями і знанням відповідає вимогам проби "Скобиного хвату" у таких головних точках:

ВИМОГИ ПРОБИ

1. Три головні обов'язки пластуна
2. Пластовий закон
3. Життєпис патрона Пласту, св. Юрія
4. Організація Пласту і склад пластової старшини
5. Історія Пласту
6. Провід гуртком (пластове провідництво)
7. Пластові ігри і пісні
8. Пізнання природи
9. Табірництво і мандрівництво
10. Картографія і теренознавство
11. Сигналізація
12. Рятівництво
13. Життєва зарядність.

ПОЯСНЕННЯ ДО ПОДИНОКИХ ТОЧОК ВИМОГ:

- До т. 1. а) Виконує релігійні практики свого віровізнання та вивчає релігію.
- б) Уживає поправно української мови, знає історичне тло важливіших подій і постатей з минулого України. Знає границі та поділ України на землі (провінції). Нарисує їх і визначить головні міста, ріки й гори. Знає приблизний чисельний стан української етнічної групи в державі, в якій живе, та про її провід і репрезентацію. Вичислить не менше 6 в останньому році прочитаних українських книжок для молоді та вміє розказати їх зміст. Читає і передплатує пластові й інші українські видання для молоді. Вміє заспівати 6 українських пісень, в тому дві народні, дві козацькі, дві стрілецькі або повстанські. Вміє затанцювати два народні танці. Виконає для прикраси домівки якийсь предмет або малюнок за зразками з українського народного мистецтва (наприклад, різьблений топірець, різьблені рамки, модель або ілюстрацію якогось будинку в народньому стилі, гердан тощо).
- в) Доведе, що спільно з членами свого гуртка виконав якийсь збірне добре діло.
- г) Бездоганно й радо виконує доручення чи накази пластової старшини.
- До т. 2. Впродовж одного року робить усе, що в його силі, щоб стосувати точки пластового закону в щоденному житті, а зокрема:
- а) Здобуде 20 хрестиків за добру пластову постану.
- б) Добре знає правила культурної поведінки і їх дотримується.

- в) В терені, на мандрівці, в таборі донеде, що є добрим братом друзів пластунів, як теж приятелем тварин і природи.
 - г) Викажеться щадничою книжечкою з заощадженою сумою грошей принаймні на покриття видатків дводенної мандрівки.
 - г) Здобуде відзнаку фізичної вправності для свого віку та проведе з гуртком вправи щоденного проруху. Вміє планувати.
- До т. 3. Знає життєпис св. Юрія, які прикмети його характеру стали зразком пластунам для наслідування. Знає, хто були лицарі, їхні звичаї та закони. Знає, що значить бути лицарським.
- До т. 4. Знає, з яких частин складається кіш, станиця і крайона пластола організація. Назве головних діловодів станиці та крайової пластової старшини і вміє розрізнити їхні відзнаки на однострою.
- До т. 5. Знає в загальному історію Пласту в його чотирьох етапах розвитку, а саме в роках 1911 - 1920, 1920 - 1930, 1930 - 1945, 1945 по сьогодні.
- До т. 6. Вміє провести впоряд з гуртком в одно- і дворядовому ладі. Вміє приготувати програму гурткових сходин і її провести. Доведе, що вів гурткове або курінне діловодство не менше 6 місяців. Проведе з гуртком якусь гру або вправу на мандрівці й напише про неї звіт. Розкаже гурткові в присутності зв'язкового якусь цікаву історію з минулого або з теперішнього.
- До т. 7. а) Знає правила "чесної гри" і дотримується їх.
- б) Здобуде 20 хрестиків за участь в іграх.
 - в) Вміє провести з гуртком три ігри для гуртка в кімнаті і три під нільним небом.

- г) В грі Кіма запам'ятає 20 предметів на 24 (1 хвилина).
- г) Вміє заспівати 5 пластових пісень.
- До т. 8. а) Вміє пізнати сліди снійських і диких тварин, що зустрічаються в даній околиці.
- б) Піде лісом постійно в тому самому напрямі одну милю без допомоги компаса чи годинника. Збудує в лісі схоронище перед дощем і вітром. Пластун учасник вміє вилізти на дерево, листяне чи шпилькове, і зробити собі вигідне сидження між гіллям.
- в) Знає та схарактеризує корисних 5 дерев і 5 зел, а теж 5 звірів або птахів, прикметних даній околиці. Знає, які з них або подібні ростуть чи живуть теж в Україні.
- До т. 9. а) Відбуде один повний юнацький габір. Візьме участь у двох мандрівках гуртка або куреня з нічлігом у шатрі. Знає, що треба взяти з собою на дводенну мандрівку з нічлігом, та вміє спакувати наплечник, накривало (коц), шатро і ін.
- б) Вміє пішукати пригоже місце на шатро, збудувати його та влаштувати для кількденного перебування, розібрати і затерти слід таборування.
- в) Вміє розпалити патру не більше ніж двома сірниками та правильно погасити її. Збудує кухню для завішення казана і зварить обід з двох стран, правильно підтримуючи вогонь.
- До т. 10. а) Знає умовні знаки на польовій карті та способи означування рельєфу терену.
- б) Вміє зорієнтувати карту за допомогою компаса, сонця, зір тощо.
- в) Запровадить гурток на точно визначене на карті місце або на ползну адресу в невідомій йому частині міста.

- До т. 11. Знає Морзівську азбуку та вміє вислати й прийняти депешу з принаймні 12 слів вдень і вночі зі швидкістю 20 букв на хвилину.
- До т. 12. а) Знає, що зробити під час пожежі, в автомобільному випадку і подібних нагалих випадках.
- б) Вміє дати першу допомогу в таких випадках: зомління, соняшний удар, відмороження, укушення гадюки, зломання руки, кровотеча, рана, опарення. Знає, як зробити носії для перенесення хворого.
- в) Найде швидко в телефонічній книжці число телефону: поліції, лікаря, пожежної сторожі.
- До т. 13. а) Вміє вжити заміщений телефон і знайти в телефонічній книжці джерела за купу різних товарів і т. п.
- б) Вміє направити якусь зіпсовану річ. Вміє зашити роздертий одяг.
- в) Здобуде два іспити вмілости.

Пластові ступені в УПЮ

Кожний пластовий улад має членів різного ступеня. Це зрозуміле, бо хто має більше знання, досвіду і вмілостей, той здобуває признання друзів і пластового проводу за успіхи в самовихованні.

До пластуна нищого ступеня мають його друзі з гуртка, з куреня, коша і цілого уладу більше довір'я. доручають йому більш відповідальну і важливішу роботу.

В УЛАДІ ЮНАКІВ МАЄМО ТАКІ СТУПЕНІ:

а) Прихильник УПЮ — це юнак, який за писемною згодою батьків склав заяву приступлення до УПЮ, став членом одного з юнацьких гуртків та готується до I-ої пластової проби.

б) Пластун учасник — це юнак, що успішно відбув пробу “Скобиного крила” та склав пластову присягу і якого зв’язковий куреня юнаків іменував в імені пластової влади пластуном учасником. Він має право носити пластову гербову відзнаку та розвивати діяльність на терені свого гуртка.

в) Пластун розвідувач — це юнак, що пройшов з успіхом II-у пластову пробу “Скобиного хвату” і якого згідно з обов’язуючими приписами іменував на цей ступінь зв’язковий КПС. Розвідувач це вже досвідчений пластун. Тому його в першу чергу обирають до проводу куреня як курінного, курінного суддю чи писаря. Йому з довір’ям доручає зв’язковий проведення якогось діла в рамках куреня УІКУ. Він може проходити теж вишкіл та брати участь у виховній роботі серед пластового нонацтва.

г) Пластун скоб — це досвідчений у пластуванні та зі стійким характером юнак, що відповідає належним вимогам III-ої пластової проби “Скобиного лету”. Його іменує крайовий комендант пластунів на внесок зв’язкового КПС. Окрім прав, що йому дає друга пластова проба, пластун скоб користується повним довір’ям пластової влади до його пластової постави і вироблення. Кошовий може доручити йому якесь важливе діловодство при організації і проведенні пластових свят, імпрез, виступів, нованьких чи юнацьких таборів, мандрівок. По відбутті відповідного вишколу йому доручають виховні завдання серед нонацтва, як також допомогу зв’язковому, тобто обов’язки нованьких братчиків чи впорядників для молодших гуртків УІКУ.

д) Гетьманським пластуном скобом може іменувати пластуна скоба Начальний Пластун за незвичайні досягнення у пластовому організаційному житті, визначні здібності і добуті іспити різних умілостей при твердому і постійному пластовому характері, що проявився в особливо тяжких умовах.

Як вишкілкової вартості пластун, він відрізняється пошаною своїх друзів та повним довір’ям пластової

влади, що доручає йому особливо важливі справи.

Як бачимо, з кожним вищим ступенем здобуває пластун юнак щораз більше довір'я своїх друзів і пластового проводу. Одночасно з тим збільшується його відповідальність за те, щоб цього довір'я не надужити, а завжди приносити Пластові честь своєю гідною поведінкою й поставою як серед друзів, так і серед ближчого чи дальшого донкілля.

Курінь, його постання і провід

Коли в даному пластовому осередку постало декілька (2 - 4) юнацьких гуртків, з яких можна створити курінь УПЮ, тоді за почином кошового станиці уповноважений крайовим комендантом пластунів зв'язковий скликає першу курінну раду для оснування підготовчого куреня УПЮ).

КУРІННА РАДА

Курінна рада це збір усіх юнаків, членів тих гуртків, які творять чи будуть творити курінь. Вона полагоджує й рішає найважливіші справи. Перш за все вирішує оснування куреня, далі намічує якогось славного мужа з історії України на майбутнього патрона, намічує курінну барву, обговорює план праці та вибирає провід куреня.

Коли так оснований підготовчий курінь наладнає як слід працю та правильно звітує про неї впродовж декількох місяців пробного часу, тоді може старатися, щоб його крайовий комендант пластунів затвердив, тобто дав порядкове число і вписав у реєстр куренів УПЮ. Для цього курінь мусить мати відповідну кількість заприсяжених пластунів учасників (приблизно половина кількості членів, а найменше 12), донести, що вплачує правильно членські внески, та скласти відповідну заяву, подаючи поіменний список членів, проект на ім'я курінного патрона та проекти на барви куреня.

Другу і наступні курінні ради вже затвердженого і правильно діючого куреня скликає обраний курінний провід як правило раз на рік.

Усі рішення курінної ради і вибір курінного проводу стають правосильними, коли їх затвердить зв'язковий чи відпоручник пластової влади.

КУРІННИЙ ПРОВІД

До курінного проводу входять: курінний, курінний суддя і курінний писар, вибрані курінною радою, які разом з провідниками гуртків творять т. зв. раду гурткових.

Рада гурткових керує під наглядом зв'язкового діяльністю куреня.

Курінний допомагає зв'язковому й заступає його у всіх справах, які той йому доручить, та проводить з куренеч плян праці, який намітила курінна рада і одобрив зв'язковий. Якби на це важливе діловодство вибрали Тебе, то це було б великим вирізненням від Твоїх друзів і пластової влади. Ти проводив би сходами ради гурткових, прилюдними виступами куреня, курінними мандрівками і т. п. Ти приймав би звіт з діяльності гуртків та готував би звіт з праці цілого куреня. Тобі треба було б вести окремий записник курінного і вписувати в нього заплановану працю, накази й доручення, які Ти видав у порозумінні зі зв'язковим, як і їх виконання. Ти мусів би дбати, щоб інші члени проводу виконували як слід свої обов'язки, щоб курінь мав свою домівку, щоб майно і виряд куреня належно зберігалися — словом, Ти в постійному зв'язку із зв'язковим, Твоїм безпосереднім пластовим зверхником, був би справжнім провідником і господарем цілого куреня. Зі своєї діяльності Ти мусів би здавати звіт на курінній раді, перед усіма друзями, що Тобі доручили провід. Їх довір'я до Твого провідницького хисту Ти мусів би вповні виправдати.

Курінний суддя — це другий з черги старшина курінного проводу. Він заступає курінного, але головне

його завдання бути на сторожі пластового закону і пластового правопорядку.

Він реферує на раді гурткових прийняття нових членів, признавання пластових ступенів і запряженні членів. Він пропонує відзначення, перестороги тощо. Для цього він веде докладний реєстр (картотеку) членів куреня і кожночасний стан, т. зв. пластову готовість цілого куреня.

Діловодство курінного судді дуже почесне, але й відповідальність на ньому дуже велика. Він мусить бути живим прикладом доброї пластової поведінки, справедливості і дружньої поведінки. На нього звернені очі всіх друзів — членів куреня, пластової влади і всіх, що знають, яке діловодство йому доводиться вести.

Курінний писар, попри обов'язок вести курінну протокольну книгу і хроніку, виконує теж чинності, які в гуртку полагає скарбник. Він веде курінну касу, розплянує господарку і ставить внески на раді гурткових на закупно потрібних куреневі речей чи вираду. Він має теж полагодити потрібні закупи.

Він дбає теж про гарний вигляд, прикрашення й улаштування курінної домівки та веде записник курінного майна. До нього належить теж перевірка праці гурткових скарбників.

У куренях, де більше адміністративної праці, курінна рада може вибрати окремого курінного скарбника.

Окрім цих діловодів, що входять до ради гурткових, курінна рада вибирає хорунжого і в потребі інших діловодів для особливих справ.

Хорунжий куреня опікується курінним знаменем та курінним стягом і виступає з ними під час виступів і свят куреня разом з двома кожночасно визначуваними курінними юнаками.

Він має дбати, щоб стяг був належно й безпечно збережений. Він обов'язаний знати докладно приписи про знамена і дбати, щоб курінне і гурткове знамена мали правильну форму, розмір і написи.

Провідники гуртків, що входять до ради гурткових, доповняють її і творять разом з вибраними на курінній раді діловодами провід куреня. Рада гурткових при допомозі зв'язкового плянує і проводить програму діяльності куреня і перевіряє працю поодиноких гуртків, організує поміж ними змагання тощо.

Рада гурткових сходиться звичайно раз на місяць. Сходинами проводить як правило курінний. Зв'язковий допомагає йому скласти програму сходин та бере в них участь як старший, досвідчений брат і порадник. В голосуванні він участі не бере, однак, як відповідальний за діяльність куреня перед вищою пластовою владою, рішає про правомірність усіх постанов ради гурткових.

Патрон куреня УПЮ

Як Тобі вже відомо, патроном усього українського Пласту є св. Юрій (дивись стор. 114). Але і кожний пластовий курінь, що складається з кількох гуртків, вибирає собі свого патрона. На першій курінній раді, що рішає оснування куреня, схвалюємо на внесок одного з членів більшістю голосів, кого хотіли б ми мати патроном нашого куреня. Звичайно буває це якась визначна постать з минулого України, вдачею і ділами близька ідеям Пласту. Але може ним бути також менше відома людина, не вписана на сторінки історії, все ж таки гідна бути патроном пластового куреня. Буває в житті чимало людей з кристальними, зразковими характеристиками, що працю всього свого життя посвячують своїм ближнім, своїй рідній спільноті. Їх звуть героями будня. Нам годиться славити їхнє ім'я, а їх чесне життя ставити як приклад гідний наслідування.

Серед нашого народу було в безперервному, довголітньому змаганні за волю безліч героїв, що, виконуючи свої обов'язки перед нацією, віддали найвищу жертву: жертву свого життя. Між ними було чимало пластунів.

Усі вони заслуговують на те, щоб їх ім'я виписати золотими буквами на нашому стягу, щоб приклад їх пошвяти і стійкості у боротьбі зі злом завжди світив нам у нашій самовиховній праці.

Не можемо приймати за патрона особу, хоч би й дуже визначну, але ще живу. Наш вибір затверджує крайовий комендант пластунів.

Життєпис нашого патрона, списаний приступно і ядерно на основі історичних джерел і підручників або зізнань очевидців, вивчаємо всі дуже докладно. Нам треба вміти з пам'яті, в кожний час, пояснити, чому наш курінь носить ім'я цієї славної людини, виписане на нашому курінному стягу. Цю нашу готовість мусимо довести вже при перевірці першої пластової проби.

Устрій крайових пластових організацій

Усю велику спільноту пластової молоді поділяємо з уваги на вік, зацікавлення та завдання, а також з уваги на пластовий досвід і знання, на улади чоловічих і жіночих пластових з'єднань.

1. Улад пластових новаків, коротко УПН (а рівнорядно, але окремо улад пластових новачок), що об'єднує дітвору в віці від 7 до 11 років життя. Його завдання підготувати дітей, як хлопців, так і дівчат, до майбутнього самовиховання у старших уладах такими способами, які найбільш підходять до їх віку й розвитку.

2. Улад пластунів юнаків, коротко УПЮ, це улад для юнаків (а окремо для юначок) у віці від закінченого 11-го до 17-го року життя. В ньому щораз то більше свідома й ідейна молодь з допомогою і під керівництвом досвідчених пластових провідників сама виховує себе у дружніх спільнотах — пластових гуртках, де має широкі можливості для виявлення власної ініціативи й повноцінного молодечого життя. Декілька гуртків одної місцевості творять більші з'єднання — курені. Пластуни юнаки обирають самі свій гуртковий і

курінний проводи. Для допомоги й для керування їх діяльністю крайовий комендант пластунів на внесок кошового призначає для кожного куреня досвідченого пластового провідника з-поміж старших пластунів або сеньйорів, який зветься зв'язковим куреня УПЮ. Для допомоги молодшим юнацьким гурткам зв'язковий добирає собі до помічі пластунів з відповідним досвідом і знанням, що зветься впорядниками УПЮ.

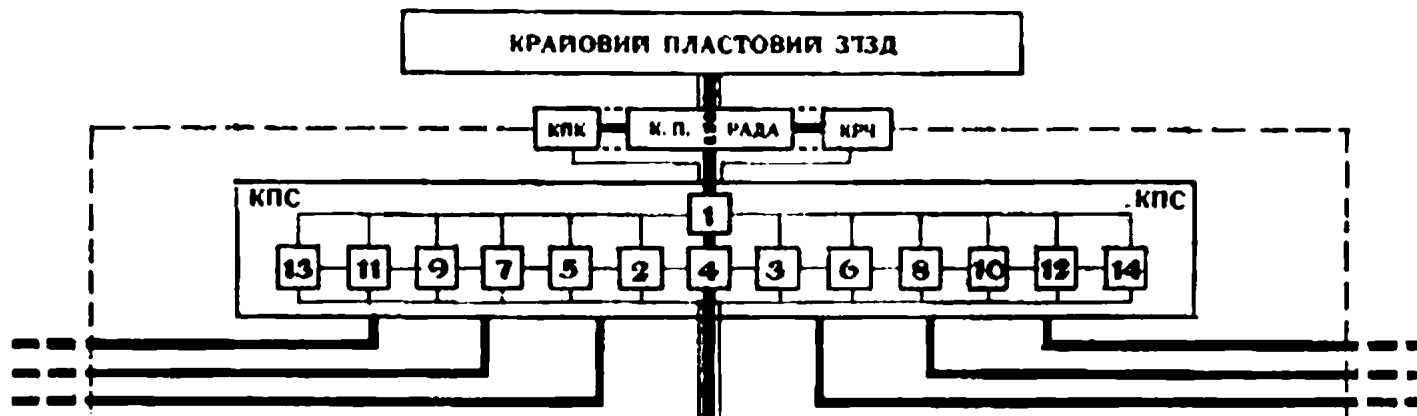
3. Улад старших пластунів, коротко УСП, (окремо улад старших пластунок) об'єднує пластунів у віці від 18-го до 24-го (а залежно від крайових умов не вище 28-го) року життя. У ньому пластуни цілком самостійно доповняють і завершують своє самовиховання та починають виявляти діяльність на провідних становищах у Пласті і також беруть активну участь у широкому громадському житті. Старші пластуни (і пластунки) творять свої гуртки та курені і вибирають свій місцевий і крайовий проводи, голови яких входять до булави кошового (у станиці) та булави крайового коменданта пластунів.

Усі три самовиховні улади підлягають одному пронодові, а саме в одній місцевості кошовому (дівочі з'єднання - кошовій), а в одній країні крайовому комендантові пластунів. Крайовий комендант пластунів і крайова комендантка пластунок мають гурт співробітників у т. зн. булавах, до яких входять референти окремих уладів. У більших пластових осередках бувають також булави кошових. Кожний улад має свій особний правилник, що обов'язує в цілому українському Пласті.

ОБ'ЄДНАННЯ УПС

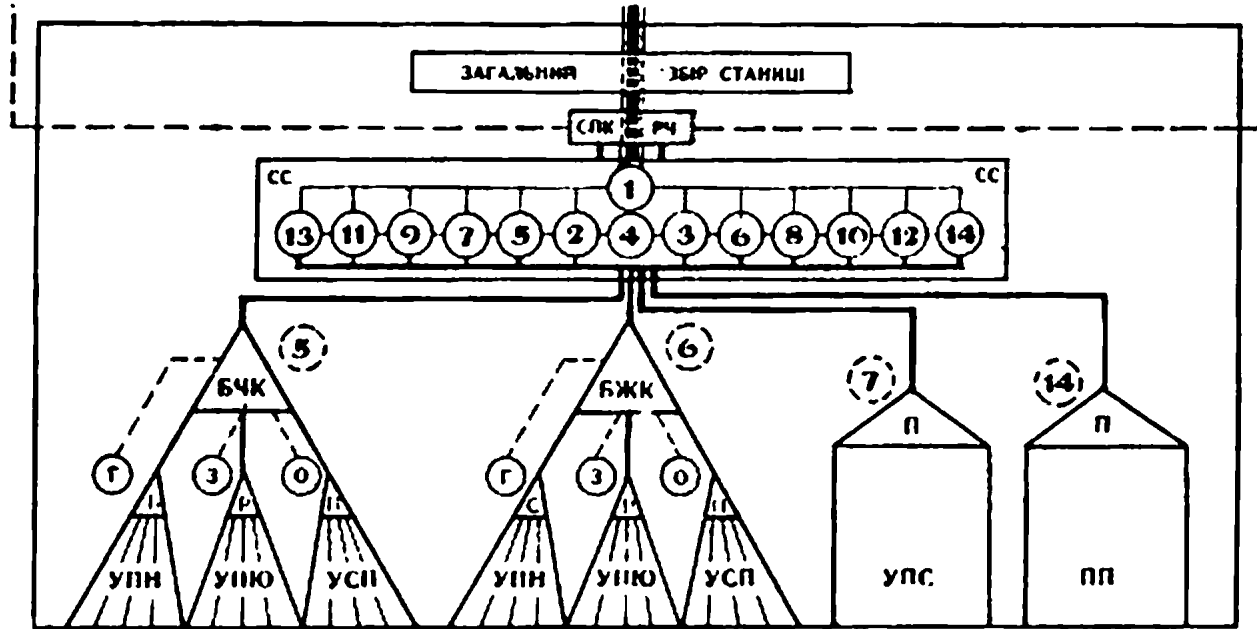
Окремо від цих самовиховних уладів існує в Пласті об'єднання українського пластового сеньйорату, коротко УПС, спільне для дозрілих віком громадян і громадинок, що, виховані у Пласті, хочуть допомагати пластовій молоді своїм знанням і досвідом, а також не тільки жити по-пластовому, але й пластовий спосіб життя нести у широке громадське життя, до чого готувалися у

СХЕМА КРАЙОВОЇ ПЛАСТОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ (В США)



Пояснення скоротів і чисел: КПК — крайова перевірна комісія, КРЧ — крайова рада чести, КПС — крайова пластова старшина, 1 — голова, 2 і 3 — заступними голови, 4 — писар, 5 — комендант пластунів (у станиці кошовій, 6 — комендант пластунів (лошова), 7 — голова крайового об'єднання УПС (голова осередку), 8 до 13 — діляводи: господарства, організації, преси і видань, зв'язку, спорту і т. д. в міру потреб і умов, 14 — представник приятелів Пласту.

СХЕМА ОРГАНІЗАЦІЇ СТАНИЦІ



СПК, РЧ — станична перевірна комісія і станична рада честі, які творять разом станичну раду, СС — станична старшина, БЧК — булава чоловічого коша, БЖК — булава жіночого коша, Г — гніздовий (-а), З — зв'язковий (-а) із впорядниками (-цями), О — осередковий (-а), Б — братчики, С — сестрички, Р — рада гурткових, П — провід осередку.

ниховних уладах. Сеньйори і сеньйорки об'єднуються в гуртки або курені, вибирають провід свого місцевого осередку УПС і свій крайовий провід та мають свій окремий правильник.

КРАЙОВА ОРГАНІЗАЦІЙНА МЕРЕЖА

Та хоч самовиховні улади пластунів і пластунок, а зокрема об'єднання пластового сеньйорату, одне від одного незалежні, а діяльність їх має різні форми, але всі вони об'єднуються в одній місцевості в пластовій станиці, а в країні — у крайовій пластовій організації.

Станичну пластову старшину обирають раз на рік на зборах станиці всі старші пластуни і сеньйори. До неї входять голова (станичний), кошовий, кошова, місцевий голова сеньйорату, писар, скарбник і інші референти в міру потреби.

Крайову пластову старшину обирають представники станиць на крайовому з'їзді. До неї входять голова, крайоний комендант пластунів, крайова комендантка пластунок, крайоний голова сеньйорату, писар, скарбник чи економічний референт і інші референти в міру умов і потреб. Для перевірки і справлювання їх діяльності існують станичні і крайові пластові ради, або контрольні комісії. Для вирішування справ чести і взагалі спірних питань є крайова, а в деяких станицях також станична рада чести. В деяких країнах їх називають судами чести.

Для допомоги і підтримки громадянства у нашій пластовій роботі є в поодиноких місцевостях добровільні з'єднання громадян у гуртках (т. зв. "кружках") Приятелів Пласту, до яких входять як батьки пластунів, так і громадяни, що оцінюють вагіть нашої пластової діяльності і хочуть нам в міру своїх сил допомагати.

Працю всіх крайових організацій ідейно об'єднують Конференція Українських Пластових Організацій (КУПО), Головна Пластова Рада і Головна Пластова Булава. Символом єдності цілого пластового руху є наш Начальний Пластун. Про ці наші верховні установи скажемо в дальшому розділі цієї книжки.

Дружнє життя в гуртку і між гуртками

Коли Ти проживеш зі своїми друзями в пластовому гуртку час юнацького пластування до першої, а далі до другої проби, тоді побачиш, що Ви всі так себе взаємно пізнаєте, зживетесь і подружите між собою, що будете творити немов одну суцільну одиницю.

Кожний з Вас буде немов складовою частиною тієї цілоти, однаково потрібною і рівнорядною з іншими.

Це буде можна зразу пізнати, коли випадково когось із друзів не буде між Вами. Коли гурток "зіграний", тоді зараз відчуєте брак цього товариша. Коли його відсутності не помічається, тоді це знак, що гурток такої цілоти ще не творить, або що цей юнак чомусь з гуртком не зумів зжитися.

НЕМАЄ МІЖ НАМИ РІЖНИЦІ

Цілком ясно, що в пластовому гуртку не може бути — і як правило ніколи немає — ріжниці між друзями з тої причини, що батьки того чи іншого багатіші чи бідніші, або тому, що вони займають інше суспільне становище.

Кожний український юнак має вільний вступ до Пласту. Кожний у Пласті здобуває собі добре ім'я і значення сам своїм ставленням до обов'язків і поведінкою з друзями, своїм пластовим знанням і досвідом, без уваги на те, чи його батько є якимсь визначним громадянином, чи менш відомою людиною, чи він працює в якомусь уряді, чи за ремісничим або фабричним в'єрстатом.

ПРИБРАНІ ПРИЗВИЩА

У Пласті завівся звичай, що друзі в гуртку надають собі взаємно якісь дотепні, але не злобні чи непристойні, прізвища — т. зв. "псевда", як це бувало в нашого січового лицарства на Запоріжжі.

Ось один із перших козацьких провідників, князь Вишневецький, став на Запоріжжі "козаком Байдою". Так постало багато інших прізвищ, відомих нам з історії, як Підкова, Сагайдачний, Палій, Небаба та ін., а їх носії покрили їх невмирущою лицарською славою.

Навіть про гетьмана Богдана Хмельницького співають у пісні як про "Хмеля", а славні полководці, як Кривоніс, Нечай, Богун та інші, теж по батьках інакше колись називались.

Такі прибрані прізвища ще більше зближують Вас між собою. Кожне з них постає в житті Вашого гуртка, при зайняттях чи на мандрівках. Кожне нагадує якусь подію або підкреслює дотепним способом вдачу і особливі прикмети того чи іншого юнака. Вони вводять у пластове життя гуртка родинне тепло.

ВСІ ЗАЦІКАВЛЕНІ У СПІЛЬНІЙ ПРАЦІ

Ознакою того, що гурток творить цілку одиницю, є те, що коли гурток візьметься за якесь діло, то всі його члени в тому зацікавлені й зайняті.

Кожну працю, яку гурток має виконати, повинні Ви так між себе поділити, щоб кожний з Вас мав визначену одну частину роботи, а ніколи не сидів отак без діла. Звичайно, при тому треба брати до уваги силу й спроможу кожного друга. Такий поділ праці можна вправляти, будуючи шатро чи якесь інше таборове спорудження, порядкуючи домівку чи місце таборування, у підготові якоїсь складнішої гри, при майструванні якоїсь потрібної речі тощо. Навіть програми сходин складаються з точок приготованих і виконуваних поодинокими членами гуртка, щоб сходини робили враження спільної праці і щоб не було між Вами байдужих глядачів чи слухачів.

Коли один приготував якусь гутірку чи доповідь або ставить якийсь внесок чи плян праці гуртка, то інші повинні виявити зацікавлення, забираючи голос у дискусії.

Завжди пам'ятайте, що байдужі люди, які, як каже народне прислів'я, говорять "моя хата скраю...", це галанси суспільства: користають з праці й думок інших, але самі не хочуть нічим спричинитися до спільного діла.

ЗМАГАННЯ МІЖ ГУРТКАМИ

Гуртки, як суцільні пластові одиниці, живуть у дружніх стосунках між собою на терені даного пластового осередку, а то й поза ним. Час від часу улаштовують якусь спільну гру, змагання, зустрічі, а то й спільні мандрівки чи табори. Часом для випробування якогось пляну можете застеретти собі тайну сходин. Можна позичити для проведення якогось діла кількох членів, якщо Ви так домовились між собою. З пластовими гуртками з інших місцевостей може гурток нав'язати листування, переводити якісь змагання чи підготувати зустріч.

У кожних змаганнях, тож і у взаєминах між гуртками може бути свого роду "гуртковий патріотизм" — тобто старання, щоб саме Ваш гурток здобув найкращі осяги. Навіть деяка (не злобна!- заздрість — це природна людська річ. Але при тому не вільно гурткові керуватися якоюсь нехиттю до іншого гуртка або якимись непластовими способами псувати його пляни, обнижувати вартість його задумів, іншими словами — робити т. зв. "шкідливу конкуренцію" тому гурткові. Тобі ж уже відомо, що наша "Велика Гра" є завжди чесною грою.

Гурткам вільно себе взаємно наслідувати й випереджувати в доброму, бо чим більше добрих гуртків, тим кращий наш Пластовий Юнацький Улад, тим більша почесть для кожного з Вас належати до нього.

У співвідношенні гуртків буде Вам завжди помічним зв'язковий як досвідчений пластовий старшина, який зацікавлений у гармонійному співжитті гуртків його куреня й усіх юнаків.

Правила доброї поведінки

Люди не живуть одинцем. Кожний повинен дбати про те, щоб його зовнішній вигляд і поведінка приєднували йому яконайбільше приятелів. Про красу поведінки і її важливість Ти читав уже в попередніх розділах.

Тепер хочемо подати Тобі правила доброї поведінки, прийняті серед культурних людей теперішнього часу. Для кращого їх з'ясування знайдеш приписи, як треба і як не треба поводитись серед різних умов: вдома, в церкві, у школі, на вулиці і т. д. Тому, що Тобі треба знати й оцінити добру поведінку Твоїх подруг-пластунок, подаємо правила доброї поведінки так хлопців, як і дівчат.

ЗОВНІШНІЙ ВИГЛЯД

1. Дотримуйся основних правил особистої гігієни.

2. Плекай волосся і дбай про свою зачіску. Однак уникай при тому всякого перебільшення. Найздоровіша й найкраща зачіска молодого хлопця — це коротко підстрижене вгору або на проділ зачесане волосся. Довге, чудернацько зафризоване або надто претенсійно "залізане" волосся робить Тебе смішним і нудним.

3. Плекай обличчя і руки. Знай, що природна краса молодого, здорового й чистого тіла — найкраща. Коли вживаєш одеколону (хлопці) чи парфум (дівчата), то тільки на забави, але не до щоденних зайнять. Треба бути критичним щодо вживання косметичних засобів. Забагато їх або вжиті невідповідно до пори дня і одягу свідчать про поганий смак і роблять людину смішною в очах довілля. Довгі, надто старанно виплекувані нігті і всяке яскраве додавання "штучної краси" молодому (дівчочому) обличчю створюють враження легкодупної, пустої істоти, яка хоче зовнішнім блиском прикрити порожнечу духа.

4. Дбай про свій одяг — спідній і верхній. Він мусить бути бездоганно чистий, гарно випрасуваний і достосований до пори дня і до обставин. Пам'ятай, що взуття повинно бути завжди добре вичищене, закаблуки не мають бути стоптані або повикривлювані.

5. До школи, праці, подорожі — одягайся по-спортовому чи півспортовому.

Хлопці: ясний костюм влітку, темніший взимку, жовті або чорні черевики, відповідні кольором до одягу.

Дівчата: спідничка, блузка, спортова сукенка, костюм — все, що залишає свободу рухів і не прилігає надто тісно до тіла. Черевики — на невисоких закаблуках.

6. До церкви обов'язує святковий одяг і завжди чистий, не пом'ятий. Не годиться йти до церкви тільки в спортовій сорочці, без піджака (блужки). Дівчата не вдягають до церкви сукенок надто декольтованих і таких, що оголюють руки. В Америці є звичай, що дівчата повинні мати капелюхи або інше накриття голови.

7. На похорон одягни по змозі темний, скромний святковий одяг.

8. На концерт, оперу, весілля, святкові сходи, домашню забаву — одягай пополудневий одяг.

Хлопці: темний костюм, чорні черевики, чорні або зовсім темні шкарпетки, однокольорові або із скромним узором. Краватка однокольорова або з дрібним узором. Біла сорочка з довгими рукавами.

Дівчата: світлу або темну пополудневу сукню, черевики на високих закаблуках, біжутерію відповідну до віку. Дівчата ніколи не вдягають на весілля темної або чорної сукенки. До пополудневого або вечерового одягу дівчині конечні рукавички. Вечеровий одяг носять тільки по сьомій годині вечора. Він обов'язковий на великих прилюдних забавах, баях, вечірніх весіллях тощо. Звичайно потребу вечерового одягу зазначають на запрошеннях.

9. Хлопці не повинні одягати сорочки поверх штанів або скидати піджаки на забаві, весіллі, прийнятті, концерті й подібних святкових імпрезах.

10. У теперішні часи дівчата деколи для вигоди і свободи рухів уживають штанів: довгі — до спорту, подорожі чи на прогулянку; короткі (шорти) — на пляж, пікнік. Сині робочі - - тільки до роботи у фабриці, в городі або й до іншої роботи дома. Ніколи не годиться приходити в шортах або робочих штанах на пластові сходини або ходити у них по вулиці в місті, сідати до вечері в більшому товаристві. Слід звертати увагу на естетичну довжину й величину кожних штанів чи шортів.

ПОВЕДІНКА ВДОМА І В ДОМІВЦІ

1. Залишай по собі порядок у кімнаті, лазничці й всюди, де перебуваєш.

2. До батьків і старших ніком чи становищем стався з пошаною, до кожного прохання додай слово: "Прошу", а коли прохання виконано, слово: "Дякую!"

3. Не розмовляй зі старшими, тримаючи руки в кишенях.

4. Не веди з батьками й зі старшими розмови в задиркуватуому тоні, не сперечайся навіть тоді, коли не погоджуєшся з їхньою думкою.

5. Коли виходиш з дому вдень, повідом батьків чи домашніх, куди йдеш, і подай приблизний час повороту. Коли виходиш увечері, заздалегідь питай батьків про дозвіл і точно дотримуй поданого ними часу повороту. Це важливе, коли вже користуєшся автом (зокрема позиченим у батька) або їдеш автом з товаришами.

6. Не перебивай інших, коли вони говорять, особливо годі, коли вони старші за Тебе.

7. Не висвистуй, не вигукуй дома, не стукай дверми!

8. Не сиди в присутності старших з високо заложеними ногами, а то й з ногами на столі.

9. Коли в дверях, на коридорі або у вузькому переході зустрінеш жінку чи старшу людину, пропусти її перед собою.

10. Коли до кімнати ввійде гість, привітай його, підвівшись з місця, а коли маєш руки в кишенях — витягни їх.

11. Коли до Тебе прийде гість незнайомий Твоїм батькам, представ його.

12. Коли у батьків є гості, а Ти проходиш через їх кімнату, привітай їх.

13. Представляй молодшу особу старшій, хлопця — дівчині. Не забудь звернутись найперше до особи, якій представляєш незнайому. Завжди подавай повне ім'я і прізвище. Наприклад: "Батьку, це мій товариш Іван Карлій". Або: "Лідо, це мій товариш Роман Білий".

14. У більшому товаристві можеш представити незнайому особу всім нараз. Коли це хлопець, всі вітають його кивком голови. Коли ж це дівчина, хлопці вітають її, встаючи, а дівчата тільки кивком голови, сидячи. Коли це старша, поважна особа, всі молодші встають.

15. Не подавай першій руки ні старшим, ні жінкам, чи то при представляванні, чи то при вітанні, тільки вклонись. Але якщо хтось простягне Тобі руку, прийми її.

16. Не подавай руки в рукавичці, хібащо рукавичка є складовою частиною вечерового одягу.

17. В Європі подають на привітання руки. При тому завжди старша особа подає перша руку молодшій, а жінки й дівчата перші чоловікам чи хлопцям.

В Америці подавання рук доволі рідке. Подають руки чоловіки чоловікам при представляванні, але не завжди при вітанні. Дівчата й жінки не подають рук ні одна одній, ні чоловікам — ні при представляванні, ні при вітанні. Вони вітають тільки кивком голови. Дівчина чи жінка подає обов'язково руку тільки тоді, коли виступає в ролі господині й вітає запрошених гостей.

Вітаючись, стисни чужу руку певно й міцно і дивися при тому цій особі в очі.

18. Коли входиш до мешкання, скинь капелюх і витягни руки з кишені. Не жуй гуми чи цукерків. Також скидай капелюх, коли входиш до бюро, ресторану, театру, кіна, на концерт, на збори чи до ліфту в готелі або в апартаментовому домі, якщо в ліфті є жінка, хоч би й незнайома.

19. Не мусиш скидати капелюха у вестибюлі чи на коридорі на пошті, залізничній чи автобусовій станції, в крамниці, у громадських будинках, у трамваї і в ліфтах у магазинах.

20. Вітай пластових провідників і друзів привітом "Скоб!", а непластунів — загальноукраїнським вітанням: "Добрідень!", "Добрий вечір" і т. п. Тепер, особливо в Америці, немає звичаю вживати вітання: "Цілую ручки!" або й цілувати жінок у руки при вітанні.

21. Звертайся до пластунів словом: "Друже" чи "Подруго", додаючи назву виконуваної в Пласті функції, або прізвище, або назву уладу (у сеньйорія). Наприклад: "Друже станичний", "Подруго зв'язкова", "Друже Карпій", "Подруго сеньйорко". В дальшій розмові вживай особового займенника другої особи (не третьої!). Наприклад: "Друже станичний, чи Ви будете сьогодні в пластовій домівці", а не: "Друже станичний, чи друг буде...".

22. Шануй устаткування, дбай про чистоту й порядок у пластовій домівці та допильновуй у цьому своїх друзів.

ПРИ СТОЛІ

1. Не сідай до столу перший і не починай їсти перший; почекай, поки за стіл сядуть жінки й старші і почнуть їсти.

2. Не спирайся ліктями на стіл, не підпирай руками бороди, не грайся посудом.

3. Не доставай нічого через стіл поперед іншого, тільки попроси, щоб Тобі подали, коли чогось потребуєш.

4. Не говори, коли маєш повний рот.

5. В Україні, сідаючи до столу, бажають собі всі взаємно "смачного", а встаючи по скінченому обіді, дякують господині і собі взаємно за товариство при їжі. Цей добрий звичай прийнявся загально у П'ласті на мандрівках, таборах і т. п.

В Америці такого звичаю немає, але зате коли мушиш устати від столу раніше, ніж інші, скажи: "Вибачте".

6. Іж поволі!

7. Юшку з тарілки набирай ложкою від себе. Коли скінчиш їсти юшку, залиш ложку в тарілці, держалном управо.

8. В Європі їдять другу страву (м'ясо), тримаючи в лівій руці виделку, а в правій ніж. Виделкою притримуємо м'ясо, відкрояючи малі куски, ножем можемо докласти до нього городину і лівою рукою несемо до рота. В Америці краємо м'ясо на куски, але не все зразу, відкладаємо ножа на протилежний від себе край тарілки і їмо за допомогою самої виделки, кладучи в рот тільки однорідний кусок їжі: саме м'ясо або саму городину. До м'яса вживаємо лівої або правої руки, до городини переважно правої. Не край ніколи відразу всього м'яса на куски і не змішуй його з підливою чи городиною. Європейський спосіб уживати ніж і виделку знаний у цілому світі, тому можеш ним всюди і завжди користуватися.

9. По закінченні їжі поклади виделку й ніж впоперек тарілки, виделку зубцями вгору, а ніколи не навхрест і ніколи не спирай їх по обох боках тарілки. — Тарілку залишай чистою, без порозкиданих решток їжі. Набирай стільки, скільки можеш з'їсти.

10. Не клади в рот надто великих кусків їжі.

11. Хліб і булки ламай рукою на такі кусники, які можеш покласти в рот, а ніколи не кусай з цілого. Так само роби, коли хочеш мастити їх маслом, сиром і т. п.

12. Також не мачай хліба одним кінцем в юшці, підливі, молоці, каві тощо, відкусуючи опісля цю частину, тільки ломи його на малі кусники, вкидай їх до тарілки чи чашки та їж ложкою чи ложечкою.

13. Не ріж салати ножем, тільки ломи виделкою.

14. Не помагай собі пальцями, набираючи їжу на виделку чи ложку. Вийнятоково можеш у потребі допомогти собі пальцями, притримуючи кусень смаженого курчатка, коли інакшим способом тяжко об'їсти крильце чи ніжку.

15. Пальцями можеш брати: горіхи, овочі, цукерки, канапки, кукурудзу в качанах, салеру з салату, мариновані оливки, редиску (редьківцю).

16. Торт їж виделкою.

17. Коли п'єш каву, чай тощо, не забудь вийняти ложечку з чашки і положити її на підставку. Ложечка служить тільки для мішання цукру чи молока, видушування цитрини тощо, а не для пиття нею. Тому почекай, поки чай прохолоне, так щоб можна його пити просто з чашки. — Своєю ложечкою не набирай цукру з цукерниці, меду, мармеляди тощо.

18. Коли мусиш щось викинути з рота, вживай тих самих приладів, якими їх поклав у рог: кістки з компоту вибирай ложечкою, кістки з сирих черешень — пальцями. Також кістки з риби вибирай пальцями.

19. Не ріж риби ножем, тільки виделкою, хіба т. зв. рибним ножем, що має іншу форму і є тупий.

20. В Європі яйця на м'яко подають у малих чарках. Їдять їх ложечкою, розбиваючи вершок і пальцями облуплюючи лушпину на тарілку. В Америці крають їх ножем упоперек на малій мисочці, в якій їх подано, і їдять ложечкою. Подібно їдять і яйця варені на твердо.

21. Коли помагаєш при подаванні страв чи збиранні посуду, роби це завжди з лівого боку гостя.

НА ВУЛИЦІ

1. Не ходи разом з іншими юрбою по хіднику, бо не дає змоги іншим пройти вигідно.

2. Не говори голосно, не називай нічийого прізвища голосно, особливо коли про когось говориш довірно. За Тобою може хтось іти й слухати Твоєї розмови.

3. Не жуй гуми, не їж нічого на вулиці.

4. Не свищи, не вимахуй руками, не кричи — бо це все звертає увагу, а Ти повинен поводитися якнайбільш непомітно.

5. Коли йдеш зі старшою від Тебе особою або з товаришкою, тоді Твоє місце з лівого боку. В Америці на вулиці завжди тримайся від сторони вуличного (автового) руху.

Те саме, коли йдеш з двома товаришками; ніколи не йди всередині поміж ними.

6. Не йди з товаришкою під руку ані не тримай її за руку. Тільки коли хтось потребує Твоєї допомоги при переході вулиці чи в разі занедужання, візьми його під руку.

7. Не сміти, не плюй.

8. Коли йдеш із знайомим, а він має важкий пакунок, допоможи нести.

9. Зустрівши знайомого старшого віком чи становищем, все одно — чоловіка чи жінку, привітай його перший, знімаючи накриття з голови і витягаючи руки з кишені. Привітати тільки кивком голови, не знімаючи капелюха з голови, можеш тільки тоді, коли маєш обидві руки зайняті (їзда на ровері, пакунки в обидвох руках тощо). Це — хлопці; дівчата завжди вітають кивком голови.

10. Зустрівши знайому, більш-менш однакового з Тобою віку, вітаєш її в Америці тоді, коли вона легкою усмішкою чи кивком голови дасть на це свою згоду. Але це звичайно діється майже одночасно.

11. Свого товариша можеш привітати тільки кивком голови чи піднесеною на привітання рукою, але якщо він у товаристві старших або дівчат, Ти повинен привітати його так, як вітаєш старших і дівчат.

12. Коли, зустрівшись, говориш на вулиці з дівчиною чи жінкою, скинь капелюх, але не тоді, коли розмовляєш, ідучи разом.

В АВТІ

1. Коли Ти запросив когось старшого або жінку до свого авта, випередь його, ідучи до авта, відчини двері, поможи сісти, а тільки тоді сам сідай за стерно.

2. Коли приїхали на місце, вийди перший, відчини двері й поможи вийти Твоєму гостеві.

В АВТОБУСІ, ТРАМВАЇ, ЗАЛІЗНИЦІ

1. При вході не пхайся, а чекай на свою чергу.

2. Коли Ти в товаристві старшого або товаришки, пропусти їх перед собою в двері.

3. Приготуй собі заздалегідь гроші на квиток, щоб не стримувати руху. Заплати за квиток для товаришки.

4. Коли їдеш з товаришкою, відступи їй місце коло вікна, а сам сідай від проходу. Відступи теж своє місце, коли сидиш, знайомим жінкам чи старшим людям, а також, хоч і незнайомим, старикам, інвалідам і жінкам з дітьми на руках.

5. Якщо Ти в товаристві старших або жінок, вийди перший і поможи вийти їм.

НА СПОРТОВІЙ ПЛОЩІ

1. Не пхайся в браму на спортову площу, пропускай перед себе жінок.

2. Не поводься дико: не кричи, не свищи, не підскакуй. Пам'ятай, що навіть у юрбі свобода полягає на пошануванні права інших!

3. Якщо підбадьорюєш "свою сторону", роби це помірковано. Оплескуй її, коли їй щастить у грі, але оплескуй і противника, коли виграє.

4. Шануй рішення судді.

НА ПРОГУЛЯНЦІ, ПІКНІКУ

1. Виконуй охоче всі розпорядження провідника.
2. Не нарікай голосно на невігоди, спрагу, мух чи комарів.
3. В місцях важкого переходу чи спинання вгору пропуская слабших і жінок перед собою. При трудному сходженні вниз іди перший, а слабші і жінки за Тобою. Так зможеш завжди бути їм помічним.

ПРИ ТЕЛЕФОНІ

1. Викликаючи когось телефоном чи відбираючи телефон, завжди подай своє ім'я. Наприклад: дзвонить телефон; підносиш слухавку й кажеш: "Тут говорить Юрко Мучій". Тепер Ти повинен почути ім'я того, хто кличе: "Тут Петро Гладій". При праці подаєш назву фірми чи її відділу.
2. Якнайменше вживай слова: "Галло!", воно нічого не каже, а забирає час.
3. Ніколи не починай розмови запитом: "Хто там говорить?", не привітавши і не назвавши свого прізвища. Не забудь попрощатися.
4. Не веди розмови надто довго; хтось інший може чекати на саме ту лінію, визнаючи, наприклад, лікаря до важко хворого.
5. Коли маєш спільну лінію з іншим, не перешкоджай йому в розмові, хоч як Тобі хотілось би говорити.
6. Говори завжди природним голосом, не заголосно, але виразно вимовляй кожне слово.

НА ЗАБАВІ

1. Якщо вибираєшся на забаву, можеш запросити й свого товаришку — хоч тиждень наперед, якщо її батьки Тебе добре знають і погоджуються з цим.
2. Перед самою забавою зайді до її дому, привітайся з батьками, спитай, до котрої години можеш бути на забаві, допоможи їй вдягнути пальто, проведи до авта і допоможи сісти.

3. На заставі протанцюй з нею принаймні перший і останній танець та дбай, щоб вона приємно провела час.

4. Дбай, щоб вона мала подостатком прохолоджуючих напоїв.

5. До танцю проси легким поклоном.

6. Після кожного танцю подякуй їй (вона, звичайно, подякує й Тобі), не залишай її серед залі, тільки проведи на те місце, де вона сиділа перед танцем.

7. Під час перерви можеш проходжуватися зі своєю товаришкою по залі, але ніколи не під руку.

8. У залі не жуй гуми.

9. У залі не сиди, заклавши ногу на ногу (особливо дівчата).

10. На перерві не виходь ні на вулицю, ні до авта (особливо дівчата у вечерових сукнях!).

11. Не танцюй цілу забаву з одною дівчиною. Коли в залі є Твої добрі знайомі, обов'язково протанцюй з кожною хоч один танець.

12. Не відмовляй одному хлопцеві танцю, коли за хвилину танцюватимеш із іншим. Краще вже тоді не танцюй цього танцю взагалі. (Це — дівчата).

13. По заставі відвези свою товаришку додому і відведи її до дверей її мешкання.

14. Не забудь сказати своєму товаришеві на прощання, що приємно провела з ним час. (Дівчата).

В ТЕАТРІ, В КІНІ, НА КОНЦЕРТІ, НА ДОПОВІДІ

1. Купуючи квиток, чекай на свою чергу.

2. Віддавши квитки білетерові, іди за ним, пропускаючи перед собою свою товаришку. Білетер вкаже Вам місце.

3. Входячи в ряд, пропускай перед собою товаришку чи старших. Коли є вільні місця тільки скраю, Ти сідай від проходу.

4. Просуваючись у ряді перед людьми, Ти повинен звернутись до них обличчям.

5. Капелюх скидай при вході в залю (це — хлопці; дівчата скидають капелюхи тільки в кіні).

6. Коли Ти в товаристві дівчат, поможи їм скинути верхній одяг, а тоді вже скидай свій. Це все роби швидко, щоб не перешкоджати іншим.

7. Не говори, не крутись, не оглядайся.

8. Коли пропускаєш людей попри своє місце, завжди підведися, щоб було вигідніше пройти.

9. Не спізняйся.

10. Не кидай сміття на землю. Не шелести паперами, коли їси цукерок. Не відчиняй у залі коробки з солодошами, бо це робить забагато галасу.

11. По закінченні імпрези поможи перше одягнутись своїй товаришці, при виході чекай на свою чергу, пропусти перед собою товаришку.

НА БЕНКЕТІ

1. Одягнись святково.

2. Залиши верхній одяг у гардеробі.

3. Сідай на вказане Тобі місце.

4. Коли біля Тебе, з обидвох боків і напроти, сидять незнайомі Тобі, — представся, якщо не представив Тебе господар бенкету.

5. Старайся підтримати розмову із своїми сусідами.

6. Відходячи, подякуй їм за миле товариство.

В РЕСТОРАНІ

1. При вході зупинися на хвилину, поки прийде кельнер і вкаже Тобі місце (особливо, коли Ти в більшому товаристві).

2. Коли Ти в товаристві дівчат, почекай, поки вони сядуть перші.

3. Обговори з Твоею товаришкою, що вона хоче їсти, і дай замовлення від себе і від неї (жінки в товаристві чоловіків не замовляють самі). Не замовляй екзотичних страв, щодо яких Ти не певний, що це такс.

4. При замовленні бери під увагу грошову спроможність того, хто платить.

5. Коли просиш когось до ресторану, то Ти повинен платити рахунок і за нього.

6. Пам'ятай, що коли Ти йдеш до ресторану з дівчиною, то Ти повинен заплатити рахунок і за неї, бо жінка в товаристві чоловіка не платить сама, навіть якщо опісля з ним і розрахується (в Америці).

7. Коли Тебе запросив хлопець до ресторану чи до кіна, завжди запропонуй після цього, або й перед тим, повернення чи поділ коштів. Коли ж знаєш, що він на це не погодиться, то бери до уваги його фінансові можливості (це для дівчат). — В більшому товаристві хлопці звичайно ділять кошти поміж себе.

8. Не говори надто голосно, не розлягайся, одним словом поведься так, щоб не звертати на себе уваги.

9. Не причісуйся, не пудруйся в залі.

10. До кельнера звертайся завжди словом "Прошу", а за послугу скажи "Дякую".

В КАФЕТЕРІЇ

1. Не резервуй місця для свого приятеля, коли бачиш, що чекає черга.

2. Коли скінчиш їсти раніше, ніж Твій товариш, не жди на нього при столі, бо на Твоє місце чекають інші, але зачекай радше при вході.

3. Не розкладай своїх речей на столі, бо це місце й так обмежене.

НА ЗБОРАХ

1. Приходь завжди на час, не спізнйся.

2. Вислухай терпеливо доповіді чи промови. — Коли виходиш із залі під час доповіді, роби це тихо, щоб не звертати загальної уваги, і не починай голосної розмови зараз за дверима.

3. Коли не погоджуєшся з чиеюсь думкою, не перебивай його, але обміркуй протиаргументи і зголосись до слова.

4. Дискутуй опановано. Найслабший аргумент — це образливе слово. Високий рівень промови, спокійні, речеві слова — роблять звичайно найбільше враження.

5. Своє місце залиши чистим: не кидай на землю відпадків, паперців.

В ЦЕРКВІ

1. Скинь накриття голови, поки ввійдеш до притвору (це — хлопці).

2. Входи і виходи тихо, не розглядайся, не розмовляй.

3. Коли побачиш старшу віком особу або жінку з дитиною на руках, які стоять, відступи їм своє місце.

4. Не слізняйся і не виходи перед закінченням Богослужби.

У ШКОЛІ

1. До класу входи тихо, привітай присутніх, висунь своє крісло без стуку, не штовхай інших. Коли впаде Тобі книжка і наробить стуку, попроси вибачення за неувагу.

2. Не рисуй по столах і стінах, не зуживай даремно крейди, не нищ шкільного приладдя.

3. Коли треба допомоги від учителя, звернись до нього ввічливо і попроси. За допомогу подякуй.

4. Коли чекаєш на вчителя або директора в їх кабінеті, а вони надходять, устань.

5. Справи полагоджуй стоячи.

6. Коли забираєш голос під час лекції, говори вразно, голосно. Коли не погоджуєшся з якоюсь думкою, висловлюй це тактовно.

7. На коридорах давай іншим вільний перехід, не вигукуй, не стукай дверима.

В ГОСТИНІ

1. Коли йдеш в гостину з якоїсь спеціальної нагоди (день народження, іменини, річниця іспитів, кінець року тощо), подумай завчасу про дрібний подарунок. Для близьких приятелів і знайомих це може бути щось для особистого або домашнього вжитку (книжки, дрібні мистецькі речі тощо). При тому треба брати до уваги їх особисті зацікавлення чи потреби. Коли йдеш до дальших знайомих, зокрема коли йдеш уперше, найкраще принеси квіти або солодощі для господині. Ніколи не слід приносити дарунків, які ціною могли б бентежити господарів чи інших гостей. — В Америці нема звичаю приносити для господині квіти, однак кожна жінка завжди ними радіє.

2. Привітайся з господарями так, щоб вони відразу відчули Твою радість із запрошення.

3. Якщо господарі не представляють Тебе всім присутнім (звичайно на дуже численних прийняттях), залишися в товаристві Твоїх знайомих або представся іншим сам.

4. Якщо Тебе запросили на точно визначений час, не слід спізнатися більше ніж 15 - 20 хвилин.

5. Щоб гостина була справді приємна, не може тривати задовго. Пам'ятай, що всіх, а передусім господарів, чекають на другий день обов'язки, перед якими конечний відпочинок.

6. Пам'ятай, що в теперішній час майже не існує домашня прислуга і господарі мусять самі про все подбати. Тому завжди запропонуй господині свою допомогу. Старайся теж своєю особою не додавати їй праці.

7. При подаванні до столу страви подається і посуд збирається з лівого боку, починаючи від найбільш почесного гостя.

8. Старайся під час гостини вести цікаву розмову або слухай інших. Ніколи не чекай, щоб Тебе забавляли.

9. У розмові не заторкай дразливих тем, які могли б вражати почування присутніх. Не обмовляй спільних знайомих і не висловлюйся про них некорисно.

10. При відході попрощайся з господарями і подякуй за гостину. З іншими гістьми прощаєшся відповідно до звичаю чи обставин, але ніколи, коли відходиш перший.

11. Після гостини — при нагоді найближчої зустрічі або телефонічно — не забудь ще раз сказати господарям щось приємне про їх гостинність. В Америці це треба зробити до трьох днів коротким листом або телефоном.

В ТАБОРІ

1. Pozнайомся якнайшвидше із співтоваришами в шатрі чи кімнаті, якщо Ви не всі з одного гуртка чи місцевости.

2. Не висловлюй голосно свого невдоволення, коли до Вашого зжитого гурту приділили когось чужого.

3. Будь помічним при розтаборенні своїм співтоваришам, зокрема тим, які вперше в таборі.

4. Пам'ятай, що на час табору Ваше шатро творить немов одну родину, що ділиться всіма переживаннями.

5. Не обмовляй своїх товаришів і не скаржся на них.

6. Коли дістанеш ласощі або іншу їжу з дому, поділися справедливо із своїми співтоваришами, а не дай їм псуватися під Твоєю лежанкою.

7. Шануй релігійні й родинні почування своїх товаришів і не висміюй їх.

8. Дбай про устаткування та вигляд шатра, немов би це була Твоя власність.

9. Будь увічливий до приїжджих гостей чи інших відвідувачів табору.

10. Звертай увагу на добру поведінку свою і товаришів під час їжі.

11. Не допускай до поганих або вражаючих когось особисто дотепів, призначених на веселу ватру.

12. Звертай увагу на свій зовнішній вигляд під час зайнять без однострою. (Дівчата хай не забувають, що табір — не пляж).

13. Будь завжди в погідному настрою і радо виконуй доручення проводу табору.

14. Не уживай поганих слів, а зокрема чужомовного "сленгу".



Як по-пластовому доповнюємо відомості з українознавства

ПЛАСТ — НЕ ШКОЛА

Не маємо ні змоги, ні потреби на наших щотижневих сходах думати про плянове вивчення шкільною методою великого наукового матеріалу з різних ділянок українознавства.

Це неможливо було б провести, і всякі такі спроби довели б до викривлення так школи, як і Пласту зі школою для нашої освіти.

Ми мусимо навчатися всіх ділянок українознавства, тобто мови в слові і письмі, літератури, історії, географії, історії українського мистецтва, співу і ін. у школі, або коли хтось із нас знаходиться в зовсім чужому оточенні, де це неможливе, тоді приватно, але поза Пластом. Щоб Ти і Твої друзі пластуни могли як слід порівнювати здобутки української культури з культурою інших народів, найкраще, коли ці відомості будете засвоювати раніше або одночасно з тим, як вивчаєте чуже. Інакше, не знаючи свого, а набуваючи щораз більше знання чужого, декому могло б видаватися, що українська мова не така багата й гарна, як інші, що література не має визначних творів, що історія не має таких славних мужів, — взагалі міг би творитись у Вас неправильний образ цілої української культури, а вслід за ним почуття неоправданої нижчости чи т. зв. "нижцєвартости".

Без знання того, що можна засвоїти тільки шкільною чи позашкільною, але плянковою і пильною наукою, неможливо навіть подумати правильного самовиховання у Пласті. Пласт бо хоче виховувати тільки свідомих, освічених громадян-українців, а не якихось півграмотних і півсвідомих людей невиразної породи. Правда, у гуртках, у наших іграх і забавах ми підбираємо теми з ді-

лянок рідної культури. Ними доповнюємо, удосконалюємо наше знання так, щоб ми могли цілком відповісти вимогам пластових проб. Але для цього треба нам основного знання.

Тому передумою кожної проби є не тільки те, щоб Ти правильно відбував навчання, але також, щоб Ти довів, що виказуєш добрі оцінки в навчанні, відповідно до Твого віку. Це є теж і передумовою приналежності до українського Пласту.

Інакше Ти не міг би брати участі ні в гурткових іграх, ні зайняттях, бо ніколи не знав би, про що саме йде мова, і через те вони Тебе не цікавили б.

Ми, пластуни, відчуваємо себе складовою частиною української спільноти й беремо участь у різних святкуваннях як церковних, так і національних. Це допомагає нам доповнити відомості з різних ділянок духового життя народу і скріплює наш зв'язок з рідною спільнотою.

СВ. ПОКРОВА — ОПІКУНКА УКРАЇНСЬКОГО ВІЙСЬКА

Так восени маємо церковне свято св. Покрови — Богородиці Марії, покровительки (опікунки) українського війська — 14 жовтня та свято зриву до державного життя в Галичині — 1 листопада.

В той час, підготовляючи наші гутірки, укладаючи ігри або програми прогулянок, виконуючи якийсь предмет для вироблення ручної вправності чи співаючи якусь пісню, маємо на увазі ці святкування. Беремо теж збірну участь у церковних і загальногромадських святкуваннях з цього приводу.

ПОКЛІН СВ. АНДРІЄВІ — ПОКЛІН СЛАВНИМ ПРОВІДНИКАМ ЦЕРКВИ

Відзначаючи з початком грудня, у день св. Андрія, добродія Пласту і великого українського владика, митрополита Андрія Шептицького, згадуємо в наших гутірках всіх інших славних і заслужених українських провідників церкви.

РІЗДВЯНІ СВЯТА — КРАСА ОБРЯДУ, ЄДНІСТЬ СІМ'Ї І НАРОДУ

Далі приходить зимовою порою таке радісне для нас свято Різдва Христового. У той час маємо нагоду познайомитися з гарними різдвяними звичаями, вивчати українські колядки, що творять осібну ділянку народньої творчості, готуватись до колядування і святкових побажань. Нашу ручну вправність можемо виказувати, роблячи звізди чи лертепи, які нам у цьому пригодяться. Можемо навіть підготувати т. зв. "іродів", тобто драматичні виступи на основі давніх українських традиційних зразків. В самі свята пізнаємо красу нашого обряду та народніх різдвяних звичаїв у нашій сім'ї. Різдвяні свята це не тільки одне з найбільших релігійних свят. Це також свято нашої найближчої родини-сім'ї. У час святої вечери особливо відчуваємо і відзначаємо нашу духову єдність з нашими рідними, а далі — немов із дальньою ріднею — з усіма українськими братами і сестрами, з цілою українською спільнотою.

РОКОВИНИ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

На зимову пору (22 січня припадає величне свято відновлення української державності. В той час беремо збірну участь у святкуванні цієї дати всією українською громадою даного міста або в імпрезі, приготованій усіма пластунами станиці. У нас у гуртку передбачаємо гутірки на тему нашого розуміння служби й вірності Україні і перевіряємо себе, як ми цю вірність доводимо у щоденному житті. Слухаючи пильно доповіді на святковому концерті чи іншій імпрезі, доповнюємо наше знання з історії визвольних змагань, а в коротких гутірках на цю тему на сходах гуртка робимо висновки на майбутнє. Зимовою порою (29 лютого) теж відзначаємо геройську оборону Києва українською молоддю під К р у т а м и якимсь збірним добрим учинком, якоюсь посиленою працею з думкою про цих наших братів-ровесників, яких чин є для нас зразком посвяти і вірності ідеї.

ТАРАС ШЕВЧЕНКО — ПРЕДСТАВНИК УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Українська спільнота святкує щорічно в березні день народження і смерті Тараса Шевченка, нашого національного генія і світлого представника української культури. Беручи участь у шкільних або загальногромадських концертах, вплітаючи якісь зайняття, гутірки, присвячуючи якусь працю на сходах його пам'яті, пізнаючи докладніше хоч один його твір у той час, включаємо себе в це збірне видання пошани найбільшому синові української землі. Пізнання його значення й величі скріплює наше почуття національної честі і певності щодо справедливості нашої справи, поглиблює наш патріотизм.

СВЯТО ВОСКРЕСЕННЯ ХРИСТА — ОБНОВА ДУХА

Радісне весняне релігійне свято Великодня, попереджене духом особистого оновлення - сповідаю, дає нам знову нагоду пізнати народні звичаї, красу обряду нашої церкви, скріплює нашу віру в перемогу правди і добра над злом. Ми, пластуни, стараємось спричинитися до величаного святкування, не відмовляємось втримувати, де треба, лад і порядок, виставляючи почесні стійки при Божому гробі тощо.

ВЕСНЯНІ ПЛАСТОВІ СВЯТА — ПЕРЕВІРКА ГОТОВИСТИ

У свято патрона Пласту, яке часто лучиться із Святом Весни, віддаємо почесність св. Юрієні Переможцеві, а крім цього переніряємо нашу пластову готовість. В цей день маємо звичай відбувати перегляд пластових частин, записувати нових членів, надавати пластові ступені, відзначення, відбувати покази вправності, змагання, виставки самодіяльності пластунів тощо. В той час запрошуємо громадянство познайомитися ближче з на-

шим життям, осягами та змілостями. Так поширюємо добре ім'я Пласту. Громадянство, оцінюючи корисність нашої діяльності, складає не раз у той час добровільні пожертви з відповідним призначенням на пластові цілі.

ЗЕЛЕНІ СВЯТА — ПОКЛІН ГЕРОЯМ

Згідно з нашою церковною і національною традицією на Зелені Свята згадуємо померших, віддаємо почесність нашим предкам, а зокрема героям, що поклали своє життя за свій народ і його майбутність так у давні часи, як і в найновішій боротьбі.

ЛІТНІ ТАБОРИ І МАНДРІВКИ — ГАРТ ДУХА І ТІЛА

У літній час організуємо мандрівки і табори й радіємо повноцінним пластовим життям серед природи. Від неї черпаємо сили для тіла і духа, потрібні для нашого особистого пдволення і щастя в почутті нашої корисності для загалу. В той час на спільних зустрічах на-в'язуємо тісніші зв'язки з пластунами різних осередків, станиць, а то й країн. Наочно перекопуємося в силі нашої організації, у вартості нашої праці і збірного зусилля.

Так упродовж цілого року, беручи участь у суспільному житті як складова частина всього українського організованого громадянства, ми вживаємося в нашу національну спільноту. Цією нашою участю ми поглиблюємо і доповнюємо наше знання різних ділянок українознавства. В молодому віці пластовим способом розбудовуємо цілу нашу українську духовість, щоб як зрілі громадяни ми могли свідомо брати співвідповідальність за долю рідної спільноти.

Різноманітність пластових ігор

У прикладах сходи́н Ти пізнав декілька ігор і товариських забав. Але це тільки кілька зразків з великого вибору прерізних ігор, яких можна навчитися чи то від інших пластунів, чи то з журналів і книжок для молоді. Тепер легко можна дістати на книжковому ринку багато гарних, ілюстрованих видань з цієї ділянки, різними мовами та у великому виборі.

Ігри це таке улюблене заняття молоді всього світу, так багато різних родів і відмін їх буває, що можна навіть поділити їх на групи. Так розрізняємо відповідно до того, де їх відбуваємо, ігри в кімнаті або на вільному повітрі. І одні, і другі бувають "тихі" -- тобто такі, що ними не перешкоджаємо іншим, або "гамірні", що вимагають відокремленого місця й свободи. Бувають ігри короткі, що їх можемо вплести у різноманітну програму сходи́н, або довгі, що на них мусимо завжди передбачити потрібний час.

Гра різниться від забави тим, що забава має на меті весело й культурно провести час, а гра завжди має завдання ще й виробляти у нас якісь прикмети духа й тіла або навчити нас чогось потрібного нам у пластуванні та в щоденному житті.

Тому можемо поділити ігри ще на такі, що мають на увазі виробити у гравця якусь особливу прикмету або вмілість, як ось ігри, що виробляють наші змисли, нашу пам'ять, фізичну силу і вправність (спортові), нашу спостережливість, допит або ознайомлюють нас із різними відомостями з українознавства чи вміlostями для пластових проб тощо.

Мамчи на увазі цей поділ ігор, наші потреби підготувати ту чи іншу точку з пластової проби, до якої готуємось, пору року, місце й час, підбираємо ігри для наших сходи́н, прогулянок, мандрівок, зустрічей тощо. Повторяючи їх у різних підмінах, самі переконуємось, наскільки вони допомогли нам опанувати бажану ділянку знання чи виробили ту чи іншу бажану вмілість.

У нашому підручнику не маємо змоги подати Тобі списків різнорідних ігор. Їх можеш знайти у таких, наприклад, виданнях:

- 1) Товариські гри і забави — П. Франко.
- 2) Юнацькі гри — вид. реферату вишколу в КПС, США.
- 3) *The Real Book of Games by Joseph Leeming* — та інші чужомовні видання.

Відповідно до потреб можна і треба застосовувати й переробляти знайдені у підручниках ігри так, щоб для нас вони в даний час найбільше підходили.

А перш за все треба Тобі пам'ятати, що кожна гру і товариську забаву можемо провести по-пластовому так, як це ми з'ясували у правилах Великої Гри (дивись IV розділ нашої книжки), і тоді вона нам справді вдасться та дасть користь, або можемо її якоюсь непластовою поведінкою одиниці чи цілого гуртка зіпсувати, а собі й іншим спричинити багато неприємностей чи клопоту. Тож запам'ятай собі це юнацьке гасло:

“Чесний змаг і чесна гра — це ознака пластуна”

Морзівська азбука

Американець Самуель Морз винайшов у 1832 році азбуку, якою можна порозуміватися дуже різними способами. Нею можна написати листа або “говорити” світлом, свищиком чи сурмою, прапорцем, дзвінком, телеграфічним чи радієвим апаратом, димом ватри, вистукувати молотком чи бубном, а навіть, таємно потискаючи руку свого друга чи сусіда, непомітно для оточення “розмовляти”.

Ця азбука складається з крапок і рисок або коротких і довгих звукових чи світляних знаків, частих або рідких ударів бубна, молотка тощо. Вона, як кожний геніальний винахід, зразу прийнялася на цілому світі й загально відома під назвою “міжнародня азбука Морза”.

Не зважаючи на великий поступ і поширений ужиток радіотелефону, — її і подібних інших т. зв. "кодів" постійно вживають кожна армія, флот та літунство, телеграфічні і радієві агенції, залізниця, пошта — взагалі всі, кому залежить на швидкій, певній і точній передачі вісток. Для всіх, хто живе серед природи, і для мандрівників її знання корисне й важливе, бо часто стає в пригоді, коли немає іншої можливості порозумітися.

Тому й для нас, пластунів, це знання корисне, особливо для передавання наказів чи вісток під час теренових вправ, на мандрівках, у яких бере участь більше гуртків тощо. Воно заступає нам часто телефон чи інші модерні засоби, не завжди нам доступні. Вмілість порозумітися на віддаль скріпляє нашу самопевність і готовість допомогти іншим. Тому, що азбука Морзе в загальному вжитку, то вміло нею користуючись, можемо зробити якесь важливе добре діло, передаючи вістку в потребі. Ось про яку пригоду оповідав один пластун:

ПРИГОДА НА СКРАЮ ПРАЛІСУ

"Ми були у мандрівному таборі в гористій околиці. Перед нами був ще тільки один день до кінцевого пункту, звідки ми мали від'їхати поїздом додому, а за нами великі простори лісу і гір. Нам лишалось ще тільки перейти міст через досить широку ріку та пройти ще декілька миль до близької залізничної станції.

Під вечір ми спинились перед мостом і вирішили розбити табір і переночувати, користаючи з нагоди, що близько моста на краю лісу була оселя лісничого. Там ми сподівались дістати харчів, яких уже починало нам бракувати.

Вночі зірвалася сильна буря, з гір із грукотом надійшла велика повінь, і коли ми по бурхливій безсонній ночі вранці виглянули з нашого шатра, виявилось, що вода зірвала міст. Примушені потребою ми пішли до

лісника, щоб дістати дещо харчу, і довідались від його дружини, що він лежить тяжко поранений телеграфічним стовпом, що впав на нього. Конче потрібний лікар, а телефонічна сполука перервана.

Одночасно по другому боці ріки почалась повільна дія залізничників, що розглядали шкоду, але переправлялись через ріку не було у них негайної потреби. Тоді ми зразу рішили нав'язати контакт азбукою Морза, бо ріка була заширока, щоб почути голос. Наша депеша звучала:

“S.O.S. Негайно потрібний лікар і транспорт до лікарні. Життя лісника в небезпеці”.

Ми мусіли повторити її тричі, але вкінці нас зрозуміли і відповіли зав'язаною на дрючку білою хустиною: “Вістку прийнято, негайно даємо знати до централі”.

За годину надлетів гелікоптер державного керівництва лісів, забрав пораненого лісника, якому треба було трансфузії крові, а що було ще досить міся, то й нас. Ми були раніше вдома, ніж сподівались”.

МИ МОЖЕМО РОЗМОВЛЯТИ З РАДІОАМАТОРАМИ ЦІЛОГО СВІТУ

Тепер існує багато принаєтних короткохвильових радіотелеграфічних надавальню-відбиральних станцій. З дозволу державної влади, який не тяжко дістати, можна нав'язати контакт з різними радіоаматорами по цілому світі саме міжнародньою азбукою Морза.

Для цього треба придбати або самому зробити дуже простий і дешевий апарат, навчитись приймати азбуку Морза не у формі рисок і крапок, але в формі довгих і коротших звуків, та скласти легкий іспит, навіть кореспонденційним способом.

Тоді можемо ми, пластуни, розмовляти з нашими друзями й іншими радіоаматорами в усьому світі!

Але ще цінніше те, що кожний з нас у потребі зможе виконувати службу радіотелеграфіста для далеко важливіших цілей.

МІЖНАРОДНЯ МОРЗІВСЬКА АЗБУКА






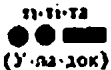
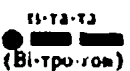
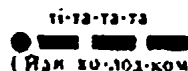



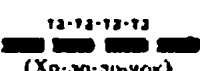
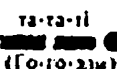
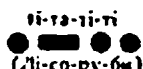

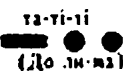
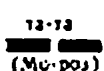
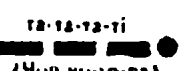


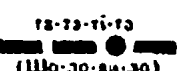
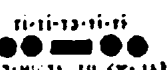
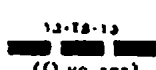

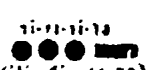
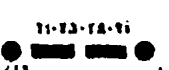
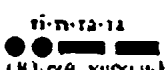



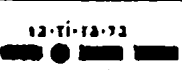

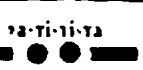
A	.-	J	.---	S	...	2	..---
B	---.	K	---	T	-	3	...---
C	---.	L	.---	U	..-	4-
D	-..	M	--	V	...-	5
E	.	N	..	W	---	6	---...
F	O	---	X	---.	7	---...
G	--.	P	Y	----	8	----...
H	Q	----	Z	---.	9	----.
I	..	R	...	1	-----	0	-----

ПРИСТОСУВАННЯ МОРЗІВСЬКОЇ АЗБУКИ ДО УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Кожна мова має свої особливості, і тому Морзівська азбука потребує доповнень для нересилання підомостей рідною мовою. Українська азбука має на сім букв більше, ніж латинська. З цієї причини довелося деякі букви доповнити, залишаючи всі інші такими, як у міжнародній Морзівській азбуці.

Щоб легше запам'ятати букви, пластуни (члени обласного табору на Соколі 1929 р.) придумали для кожної букви слово, що починається з неї і в якому голосний "о" означає риску, а всі інші голосні — крапку.

Ось так виглядає українська азбука, писана знаками Морза.

А  (А-вог)	І  (І-виг)	Т  (Том)
Б  (Бон-за-ра-ма)	Ї  (Іж, хто го-ло-ден)	У  (У-ла-док)
В  (Ві-тро-гом)	Й  (Йаи хо-лод-ком)	Ф  (Фіз-ик-тро-пи)
Г  (Гз-ра-кі-рі)	К  (Ко-лі-мо)	Х  (Хо-ло-ди-чок)
Ґ  (Ґо-ґо-ґи)	Л  (Лі-со-ру-би)	Ц  ("Цюля, Дорис")
Д  (До-ли-ма)	М  (Мо-роз)	Ч  (Чор-ни-то-ра)
Е  (Ері)	Н  (Но-га)	Ш  (Шо-ло-ви-зо)
Є  (Є-в-ість ти (ж-ла))	О  (О-ко-лот)	Щ  (Що-ра-ку мо-роз)
Ж  (Жа-б'є се-ла)	П  (При-чи-роз-ли)	Ю  (Ю-рей кире-ль)
З  (Зи-ли-ту-за)	Р  (Ри-бом-ка)	Я  (Я-ро-шен-ко)
И  (Іж, хто го-ло-ден)	С  (Са-га-ра)	Ь  (Ю-рей кире-ль)

Знаки чисел в українській мові вживаємо такі самі, як у міжнародному Морзівському коді.

Комунікаційні знаки:

При надаванні вісток Морзівською азбукою вживаємо таких загальноприйнятих знаків:

З н а к :	Значення і застосування
VE, VE, VE або АААА	= Заклик! Готуйсь прийняти вістку!
К	= Я готовий, подавай!
Q або AS	= Чекай, я ще не готовий.
T або E	= Прийняв слово (знак).
EEEEEEEE	= Помилка, скресли слово (знак).
ААА	= Крапка.
AR	= Кінець депеші.
R	= Прийняв у порядку! (Відповідь на AR).

Крім загальноприйнятих комунікаційних знаків, у різних країнах і в різних мовах уживають умовних скорочень, подаючи перші букви відповідних слів, сигналізуючи їх разом як один знак, а також виконуючи прапорцем або світлом умовлений, особливий рух.

В Цясті вживаємо, наприклад, таких додаткових знаків:

ПТ	— Повтори слово, я не зрозумів!
ПВ	— Повільніше надавай!
СК	— Скоріше надавай!

ЧМ = Чужа мова.

ШИ = Шифроване письмо.

ЗМ = Зміни місце, я не бачу.

ШИФРОВАНЕ ПИСЬМО

Щоб утруднити чи вкломожливити противникові відчитати листа чи іншим способом передану вістку, можемо вжити шифру, тобто тайної азбуки.

За підстану шифру беремо пірш чи інший текст, про який знають тільки втаємничені особи. Букви тексту означаємо порядковими цифрами і ними творимо шифроване письмо. Для прикладу візьмім за підстану шифру пластовий гимн:

1, 2, 3, 4,	5, 6, 7, 8, 9, 10, 11,	12,	13, 14, 15, 16, 17,
Ц	В	І	Т
18, 19, 20, 21, 22, 23,	24, 25, 26, 27, 28, 29, 30,	31, 32,	33, 34, 35,
С	К	О	Б
36, 37, 38, 39, 40, 41,	42, 43, 44, 45, 46,	47, 48, 49,	50 51, 52, 53, 54
Л	Ю	Б	И
55, 56, 57, 58, 59, 60,	61, 62, 63, 64,	65,	66, 67, 68, 69,
Л	Ю	Б	И

Як бачимо, на означення тієї самої букви маємо кілька цифр. Це утруднює невтаємниченим відгадати зміст зашифрованої вістки. Так ось вістку "ми йдемо додому" можна подати, вживаючи повищого шифру, числами:

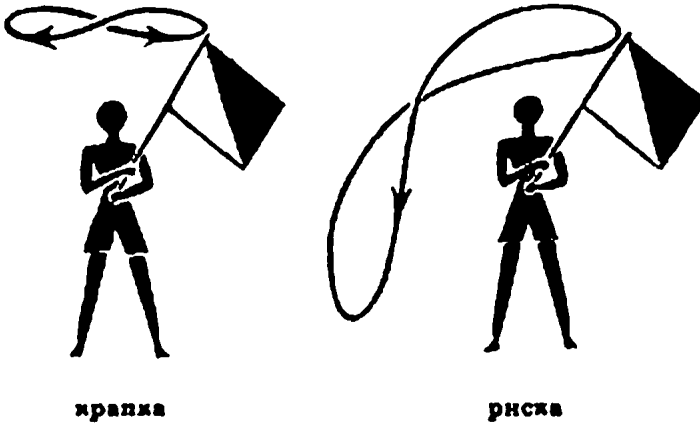
(31, 11) (30, 35, 46, 40, 24) (35, 43, 35, 62, 59, 48)
або теж (59, 51) (30, 35, 46, 31, 62) (35, 60, 35, 43,
40, 5) і т. д. Текст мусить бути такий довгий, щоб у ньому були всі букви, потрібні для надання зашифрованої вістки.

СИГНАЛІЗУВАННЯ ПРАПОРЦЕМ

Так, як існують деякі різниці в азбуці, так у різних країнах бувають дещо відмінні способи передавання вісток, передусім прапорцем. У Пласті маємо такі правила при надаванні вісток Морзівською азбукою, вживаючи прапорця:

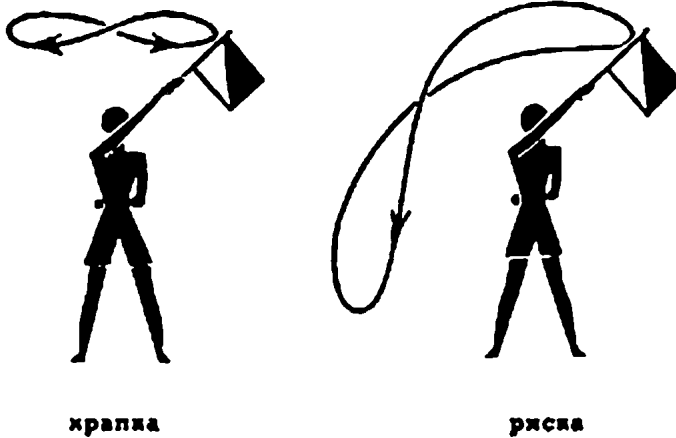
1) Правильні розміри прапорця для сигналізуваня Морзівською азбукою є 60×60 см. (24"×24"). Такий прапорець прив'язують до пластової палиці або такого ж довгого дрючка. Ним надають депеші на дальшу віддалі. На коротші віддалі можемо вживати меншого прапорця, розміру 45×45 см. (18"×18"), який прикріплюємо до палички 60—75 см. (24"—30") завдовжки.

2) Колір прапорця повинен різко виступати на тлі, на якому даємо знаки. Найпрактичніші прапорці біло-чорні, бо їх легко спостерігати як на зеленому тлі лісу, так і на ясному тлі неба чи снігу.



3) При сигналізуванні більшим прапорцем уживаємо обох рук. У вихідній поставі тримаємо лівою рукою кінець палиці на висоті нашого пояса, а правою палицю на висоті наших рамен. Ліва рука повинна тримати кінець палиці під час надавання вістки постійно на тому самому місці, а правою виконуємо рухи: крапки і риски.

Вживаючи прапорця менших розмірів, тримаємо його правою рукою, а ліву для вигоди закладаємо за плечі на висоті пояса. У вихідній поставі випрямлену праву руку, яка заступає довший дрючок, підносимо з прапорцем понад голову і, починаючи зліва, надаємо крапки і риски.



4) Крапку означає помах прапорцем над головою зліва вправо у формі т. зв. "вісімки" (кут приблизно 60°). Риску означає подібний помах зліва вправо, при чому прапорець сягає майже до землі (кут приблизно 170°). Для прикладу, які можуть бути різниці в способі надавання депеш, треба згадати, що у США крапку означає помах (вісімка) вправо, а риску помах (вісімка) вліво від надаючого.

Крапки й риски тієї самої букви надаємо одну за одною, безперервним рухом. Поміж буквами робимо короткі перерви, затримуючи прапорець у вихідній поставі. По кожному наданому слові спускаємо прапорець прямо перед собою вниз, полотнищем додолу.

Є ще спосіб надавати Морзівські знаки двома прапорцями. Один прапорець, триманий горизонтально, означає крапку, два прапорці — риску.



краща



рисква

5) Стежа, що надає або приймає депешу, складається з трьох пластунів. При надаванні один орудує прапорцем, другий диктує окремі букви з заздалегідь написаної депеші, третій спостерігає далеконидом стежу, що приймає.

При відбиранні один спостерігає далековидом знаки і диктує, кажучи по відчитаній букві "буква", по скінченому слові "слово", а по скінченій депеші "кінець". Другий записує, розділюючи букви одною доземою рисою, а слова двома такими рисками. Третій готовий вжити прапорець у кожний час, наприклад, надаючи знак "не розумію", "повільніше", "повтори" і ін.

Якщо Тобі і Твоїм друзям доведеться надавати вістку, тоді зваж, де найкраще стати, щоб знаки були виразні. Дивись, щоб Ти був звернений лицем прямо до тих, що приймають депешу.

Пригадай букву, поки почнеш її надавати. На першому місці став добре і правильне надання букви, на другому швидкість пересилання. Коли записуєш, не дивись на висилаючих депешу, а слухай того, хто відчитує й диктує. Словом, кожний з Вас трьох мусить зосередити свою увагу на тій частині завдання, що на нього випала, і співпрацювати з двома іншими.

Морзівську азбуку і різні способи її вживання можна вправляти як на сходах в домі, так і на вільному повітрі. Згідно з вимогами проби "Скобиного хвату" пластуни розвідувачі мусять нею вміти вільно орудувати.

Мандрівки пластунів учасників

(з нічлігом серед природи)

Молодих орлів, що відбули перший пробний лет, ваблять далекий горизонт, широкий простір. Так і пластуни учасники, що з успіхом пройшли пробу "Скобного крила" і розмакували пластування серед природи, хочуть мандрувати, зазнати цікавих пригод і переживань.

Цітком ясно, що в довшу мандрівку з одним або й більше нічлігами ми можемо вибратися тільки тоді, коли маємо вільний час від шкільної науки й інших обов'язків, тобто в час коротших чи довших ферій. Щоб не витратити марно часу, а провести його з користю і приємністю, мусимо все як слід запланувати й приготувати.

Перш за все на основі польової мапи опрацьовуємо маршрут на кожний запланований день, приблизні місця постов, програму, яку хочемо перевести, спосіб і час доїзду до вихідного пункту мандрівки та повороту додому тощо.

Коли це все устійнено, тоді обговорюємо, що слід узяти з собою, крім особистого в'язу, думаючи про цілий гурток. Тут беремо до уваги шатра для нічлігу, гурткову аптечку для першої допомоги, піонерський в'яз для будови шатер, кухні і подібних споруджень, далі куховарське приладдя, харчі, спортовий в'яз, музичні інструменти тощо. Вибираємо найконечніші речі та задалегідь точно розплановуємо, хто яку частину з нашого спільного добра буде весь час або за чергою нести і нею опікуватися. Справедливо і по-дружньому розділяємо вагу між усіх учасників мандрівки, відповідно до їх спроможности і сили. Усе це обговорюємо й устійнюємо на сходинах, а провідник видає відповідні доручення чи накази.

На відбуття нашої мандрівки мусимо мати дозвіл батьків і зв'язкового куреня. Якщо він іде з нами, тоді за безпеку і проведення мандрівки відповідає він сам. Коли в нього немає на це змоги, а впорядника наш гурток не має, тоді він може визначити іншого досвідченого у пластуванні серед природи пластуна з-поза нашого гуртка, що виконував би обов'язки впорядника і заступав його на час нашої мандрівки.

У дальшому подамо Тобі деякі потрібні відомості для підготовки й проведення мандрівок. Якщо з ними ґрунтовно ознайомишся, випробуєш серед природи та набереш вправности, то це буде нечала частина підготовки до проби "Скобиного хвату".

ВИРЯД ГУРТКА НА МАНДРІВКУ З НІЧЛІГОМ ПЕРШ ЗА ВСЕ ДЛЯ НІЧЛІГУ ПОТРЕБУЄМО ШАТРА

Є багато різних родів шатер. Кожний з них має свої добрі прикмети чи недоліки. Продуценти придумують різні поліпшення й удогіднення для мандрівника, а ті, не раз не надто потрібні, дрібниці підносять ціну шатер і... заробіток фабрикантів. Якщо йдеться про мандрівку, то для нас найважливіші такі прикмети доброго шатра:

- 1) Щоб було з тривкого і справді непромокального матеріялу.
- 2) Щоб легко і швидко можна було його поставити.
- 3) Щоб вага його була невелика, з коли воно на більше осіб, щоб можна було розділити шатро на частини і поділити вагу між кількох членів мандрівки.
- 4) Щоб воно не мало невикідних і тяжких додаткових частин, дрючків тощо, без яких годі було б обійтися.

Купуючи шатра за заощаджені гуртком гроші, добре їх розгляньмо та перевірмо, користаючи з поради якогось досвідченого мандрівника, чи вони цим вимогам відповідають.

Перед мандрівкою заздалегідь подумаймо, хто з юнаків належить до того чи іншого шатра, і відповідно розділім вагу, включаючи теж деяку кількість доброго мотузка, готові кілки тощо.

ГУРТКОВА АПТЕЧКА

Якщо мова про гурткову аптечку, то вага її невелика. Її несе або сам провідник мандрівки, або дору-чає комусь найбільш досвідченому в подаванні першої допомоги. Гурткова аптечка це щільно замкнена мета-лепа або пластикова коробка, у якій містимо найконе-чніші прилади і ліки в невеликій кількості. Там повинні бути:

- 1) Стерильні бинти різної величини для заліплю-вання малих ран.
- 2) Декілька бандажів.
- 3) Таблетки для дезинфекції води (Halazone).
- 4) Мазь від опарення.
- 5) Дезинфекційний середник на рани.
- 6) Середник для припинення болю, для дезинфек-ції горла тощо (Aspirine).
- 7) Малі ножички і пінцетка, декілька англійських шпильок і т. п.

ПІОНЕРСЬКИЙ ВИРЯД

Піонерський виряд на мандрівку це приладдя, по-трібне для будови шатра і кухні, санітарних споруджень тощо. Беремо з собою:

- 1) 1 - 2 пластові сокирки.
- 2) 2 - 3 польові лопатки.
- 3) 1 - 2 піонерські тонкі линни, кусень доброго м'я-кого дроту.

4) Ліхтар для свічки чи оливи, або сильніший електричний ліхтарик із запасною батареєю, щоб його можна було вішати.

5) Брусок (камінець) для гострення ножів і сокирок.

Сокирки й лопатки мусять мати шкіряні футляри, щоб їх можна було почепити до пояса та вигідно й безпечно носити.

КУХОННИЙ ВИРЯД

Кухонний виряд і харчі залежно від кількості учасників. У кожному разі нам потрібні:

- 1) Два казани, один на чай, другий на страву, з дужками, щоб можна було вішати над вогнем.
- 2) Невелика дерев'яна вареха.
- 3) Ополоник для набирання страви.
- 4) Пластикове складане відерце носити воду.
- 5) Кухонний ніж (його може в потребі заступити пластовий).

На цілий час мандрівки складаємо "меню", підраховуючи, скільки треба взяти харчів на всі страви. При тому, щоб заощадити на вазі, беремо до уваги в першу чергу т. зв. сухі харчі, як чай, цукор, хліб, крупи, макарони, горох, сушена городина тощо. Було б нерозумно і не по-пластовому брати з собою готові харчі в консервах, наприклад, готові юшки, варену квасолю, готовий гуляш. Ми ж хочемо давати собі раду самі, готуючись до такого часу, коли готових страв і іншого комфорту не буде. Крім того, готові харчі мають у собі більше ніж 50% води, яку нерозумно носити весь час з собою.

Це не виключає, однак, консервів з товщем чи деякої кількості м'яса у формі сухої ковбаси, сушеної риби тощо. На кожен мандрівку один з нас бере на себе обов'язки інтенданта, тобто заготівника, що дбає про купівлю та має список посуду й потрібних харчів.

У порозумінні з провідником він розділяє їх між членами, щоб носили під час мандрівки.

ІНШИЙ ВИРЯД

Інший потрібний виряд, наприклад, водний чи копаний м'яч, лук і стріли, сурма чи гітара, беремо в міру того, яка наша програма і потреба, та приділяємо кожну річ одному, звичайно добровольцеві, під опіку на весь час мандрівки.

Справедливий розподіл виряду, дружне взаємне ставлення, готовість допомогти чи виручити один одного в несенні якоїсь речі, згідливість у співпраці для добра гуртка під час мандрівки — це доказ Вашого пластового вироблення. Без нього годі добути вищий пластовий ступінь розвідувача, з успіхом відбути пробу “Скобиного хвату”.

БУДОВА ШАТРА І КУРЕНЯ

“Як собі постелиш, так і будеш спати”, — каже народне прислів'я. Пластуні знають добре, що добрий сон і відпочинок залежать не тільки від постелі, але й від того, як збудоване шатро.

Недосвідчений юнак легковажить приписи доброї будови шатра, але до того часу, коли з солодкого сну збудить його дощ, чи вітер підірве або звалить на нього шатро, чи вода просочиться й промочить “до нитки” його тепле ліжко.

Щоб не переживати таких не надто приємних пригод серед ночі, краще завчасу і завжди, не зважаючи на те, що заповідається погідна ніч, поставити шатро як слід.

Перш за все вибери добре місце. Не в заглибині, звідки вода не має куди стікати. Не на самому вершку гори чи горба, коли немає довкола високих дерев, якщо не бажаєш, щоб Твоє шатро виконувало завдання гро-

мозводу. Найкраще на трохи похиленому терені, порослому хоч з одного боку лісом, далі від великих дерев із сухими або пошкодженими гілками, що могли б під час великої бурі обірватись і впасти на шатро.

Вибирай терен сухий, не хвилястий і не кам'янистий, щоб можна було вбивати кілки.

Роздивися, чи немає поблизу мурашника та чи не ставиш шатра саме на їхньому шляху до води, до "пасовища" їхніх "корівок" тощо. Щоправда, вони Тобі не дозволили б спізнитися на ранішню збірку, але краще не переривати їхнього звичайного порядку денного. Комарі люблять вогкі, парні долини, втікають від вітру, що гуляє по верхах. Теж подбай, щоб Твоє шатро було на продувному місці, де за дня доходить соняшне проміння та висушує вогкість. Гірські потоки під час бурі заливають не раз дуже раптово широкі долини.

Дивись, щоб шатро було вище всякого можливого заливу під час несподіваної повені.

Хоч би якої форми було Твоє шатро, перш, поки його поставиш, сполучи всі частини та розклади так, щоб його "підлога" набула бажане положення. Приколи тимчасово кінці шатра кілками до землі, влізь у середину шатра і постав одну чи більше завчасу приготованих головних підпор.

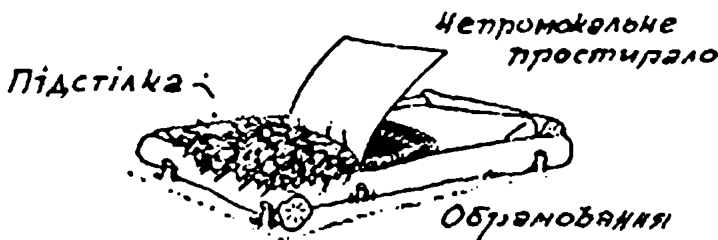
Коли шатро вже стоїть, поправ ще раз кілки, пильнуючи, щоб полотно всюди було сильно й рівно нап'яте, а форма з усіх боків симетрична. Тепер дивись, чи головні підпори стоять прямовисно. Коли ні — поправ, звільняючи в потребі один-два кілки.

Тепер, не відкладаючи, берись до польової лопатки. Обкопай шатро рінцем, не зважаючи на те, що, може, хтось сміявся б з Тебе і переконував, що сьогодні буде прегарна погода. Ти посмієшся колись з нього, коли серед ночі мокрий прийде проситись до Твого сухого шатра. І хоч Ти радо приймеш його як гостя, але з того часу він вилікується з лінивства. Рівець потрібний від горішнього боку похилого терену і з боків, так щоб во-

да могла вільно стікати у природно похилому напрямі. Не багато pomoже рівець довкола шатра, коли немає куди з нього воді подітись. По скінченні таборування не забудь загорнути рівець або покласти в нього викопану дернину та прибрати чи спалити все, що зістанеться по таборуванні.

Шатро треба скласти зовсім сухим або при першій нагоді просушити. Це дуже важливе, щоб зберегти його на довгий час придатним до вжитку.

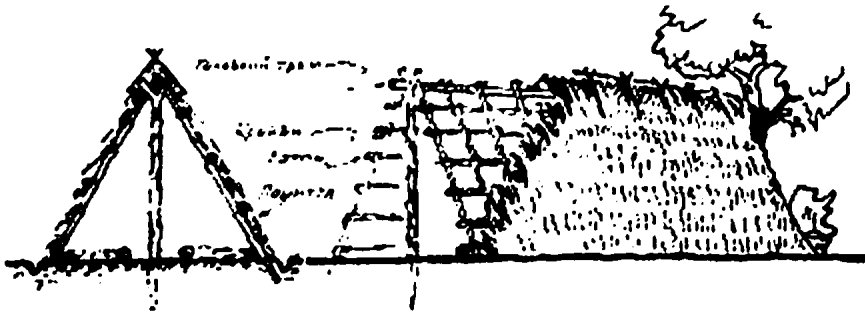
Врешті пора подбати про "ліжко". В обриванні з кусків дерева, які забезпеч кійками, щоб не пересува-лись, поклади підстилку з галузок смеречини чи ялиці ("хвої"), а зверху поклади сухої трави, листя, сіна чи іншого матеріялу. Ляж і спробуй, де треба підвищити чи обнизити Твій "матрац", щоб Тобі вигідно спалося. Потім простели своє покривало чи в холодний час мішок до спання, і Твоя "постіль" готова. Деякі шатра мають "долівки", тобто непромокальні плахти, що закривають усю поверхню під шатром. Це дуже добре улаштування, особливо у вогкий час і на вогкому терені. Коли його нема, можна покласти на підстилку кусень непромокального матеріялу або збудувати причу так, щоб вологість із землі не могла підійти до висоти Твого тіла у час сну.



Може, одначе, трапиться й таке, що немає в Тебе й Твоїх друзів шатра, а треба заночувати.

Тоді можна збудувати захисток-курінь ("шалаш") із матеріялу, який в даній околиці найдеться.

Ось Тобі приклад і взірць такого куреня:



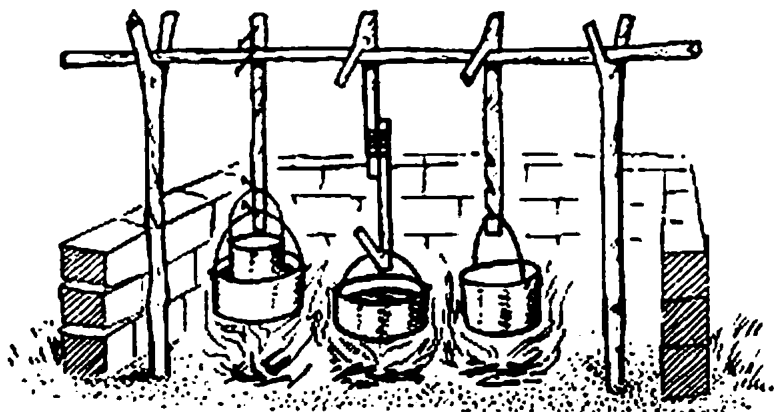
Як його збудувати, розказує Тобі цей рисунок. Такі курені-захистки будували собі наші пластуни в Карпатах, коли купити шатра не мали спромоги. Будова його вимагає більше праці, помисловости і підхожого матеріалу, але старанно зроблений, такий курінь добре захищає від дощу, вітру, а навіть сильної бурі.

БУДОВА КУХНІ Й УМІЛІСТЬ КУХОВАРСТВА

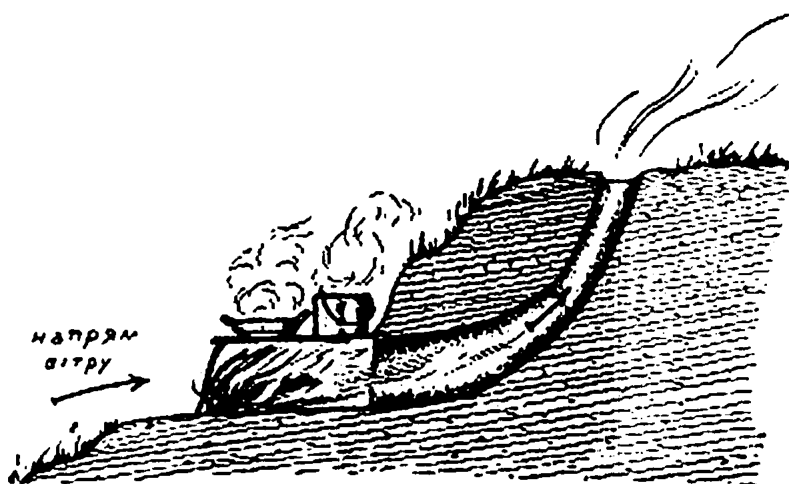
Уже з підготовки до І-ої проби “Скобиного крила” Ти знаєш, як правильно розпалювати вогонь і ставити найзвичайніші підпори для казанка чи іншого посуду, в якому вариться страву. В кам'янистому терені це буде декілька рівних камінних плит чи бльоків, покладених рівнобіжно. В лісі не будуть два короткі, грубі поліна сирого дерева, покладені одне побіч одного, або два розгалужені вгорі стоящі, вбиті в землю, з поземним дрючком для вішання казанка. На цих на швидку руч збудованих спорудженнях можна зовсім добре куховарити. Але коли дозволяє час, можна їх поліпшити, збудувати триваліше, придумати потрібні додаткові спорудження тощо.

Наприклад, коли кухня з дерев'яних стояків, можеш її “обчурувати” так, щоб вітер спрямовував полум'я вгору, під понишені казани. Можеш зробити різні вішаки. Це може бути прямий кусень дерева з кілками вбитими

у просвердлені дірки, можуть бути дві дерев'яні "ключки", зв'язані водно, або одна ключка з понарізуваними на рівному кінці зубцями для вішання казанка. На такому дерев'яному вішаку можна вішати одразу дві посудини, вкладаючи меншу в більшу, наповнену водою, щоб сграва не пригоріла. (Дивись рисунок.)



Коли є багато каміння, можна кухню змурувати, вживаючи глини чи землі для заповнювання щілин. У глинястому ґрунті можна на спадистому терені викопати кухню в землі так, щоб можна було обійтись без вішаків.



Крім цього, можна спорудити з підхожого матеріалу стіл, вішак на посуд і ін. Тут широке поле для вияву

Твоєї помисловости. Придумуй сам, як найкраще і найпрактичніше можна влаштуватись та виконати роботу в кожних інакших умовах.

Звичайно, коли на мандрівці цілий гурток, тоді призначаємо двох до куховарського діла: одного, більш досвідченого, на "кухаря", а другого на помічника, головне завдання якого заготовляти паливо й підтримувати вогонь відповідно до вказівок "кухаря". Крім цього, допомагаючи в усьому і спостерігаючи, "помічник" набирає куховарської вмілости.

Завдання кухаря — устійнити з провідником мандрівки і з інтендантом "меню" і зварити на передбачений у програмі дня час їжу для цілого гуртка. На мандрівці цілий гурток не годиться, щоб кожний куховарив тільки для себе, хібащо для особливої вправи в куховаренні був у програмі винятково передбачений на це час. Гурток — це ніби одна сім'я. Спільно й однаково харчуємося на мандрівці, чим Бог послав.

Важливе завдання кухарів поводитись ощадно з харчами, тобто зварити якраз стільки, скільки треба для гуртка, не замало, але й не забагато. Харчі обраховані на час Вашої мандрівки. Коли хоч і смачну, але у великій кількості зварену страву треба викинути, може гурток при кінці мандрівки опинитись у дуже скрутному становищі.

А тепер: що і як варимо на мандрівці? Це залежить у першу чергу від того, якою околицею мандруєте. Коли проходите близько осель, де можна дістати свіжі продукти, як молоко, яйця, м'ясо, городина, овочі, тоді Ваше "меню" не повинно набагато різнитись від домашнього. Очевидно, не буде воно, може, таке багате й вибагливо приготоване, але мусить бути поживне й смачне. Та зваж одну для нас, пластунів, основну справу: ми, пластуючи, готуємось до твердшого життя, до умов, коли треба давати собі раду самим. Тож не годиться нам для вигоди й лінивства користати з готового харчу в консервах, якого тепер усюди так багато у різних видах, хіба з таких харчів, які нам конче потрібні, а в іншому виді їх

не можемо дістати чи зготовити. Тож не купуємо готових юшок, вареного м'яса, вареної городини тощо, бо тоді ми не вправлялись би в куховарстві, а тільки в підгріванні кимсь іншим зготовлених страв. Та й не велика була б у цьому штука. Інше діло в таборах, де йдеться про прохарчування великої кількості молоді, а не про нашу заправу в цій ділянці пластування. Тож треба нам, мандруючи, набирати досвіду у справжньому варенні. На сніданокмолоко з якоюсь кашою або саме, какао, чай, яйця. Для цього купуємо (а в потребі печемо) хліб, масло, повидло (це останнє консервоване). На обід чи вечерю варимо юшку з м'ясом або городиною чи борщ, печемо чи варимо картоплю, кашу заправлену салом, м'ясо тощо. Досвідчений у куховарстві пластун може погостувати нас навіть блинцями чи рижом із ягодами, або варенням та іншим десертом.

Не маємо змоги подати Тобі в цьому підручнику куховарських приписів. Дістань добру й багату на різні потрави куховарську книжку (видану в Україні) п. н. "Українські страви". Научись удома варити хоч одну-дві страви, заки виберешся в мандрівку і спробуєш на собі і своїх друзях з гуртка своєї куховарської здібности.

Інше буде "меню", коли в околиці, де будете проходити, не буде людських осель. Тоді ввесь харч у якнайбільш сухому й легкому стані доведеться Вам нести з собою. Все мусить бути до подробиць продумане перед мандрівкою, бо інакше будете терпіти недостаток, а то й голод. Крім того, що міститься у Ваших наплечниках, можете розраховувати ще на упольовану (якщо дозволено) звірину, зловлену рибу, назбирані ягоди чи гриби тощо. Так ягоди, як і гриби можеш їсти тільки тоді, коли немає сумніву, що вони їстівні й не отруйні.

Мандрівники придумали особливі куховарські приписи. Наприклад, можна спекти птицю, обліпивши її разом із пір'ям глиною, у ямі з жаром і приском. Можна спекти рибу, прибивши її, уздовж розкряну, до дошки і поставивши близько жару.

Хліб можна пекти в посудині в ящі з жаром і приском, або пекти своєрідні бублики ("обарінки"), обвивши налок тіста довкола кілка та поставивши його побіля жару.

Можна зладити рожен і пекти на ньому птицю чи куски порізаного м'яса. Усі цікаві приписи разом із рисунками найдеш у книжці англійською мовою п. н. "The Outdoor Picture Cookbook", автора В. Jones-а, досвідченого мандрівника й кухаря, або в інших подібних виданнях.

І, до речі кажучи, добрим кухарем мусить стати кожний, кому доводиться з обов'язку перебувати серед природи (лісники, дослідники природи і ін.). Кожний з них хоче смачно з'їсти, а немає звичайно, крім нього, нікого, хто б його міг у куховарстві виручити — тож "навчить біда породити".

Але ми, пластуни, не хочемо, щоб аж біда нас учила. Ми готуємось завчасу дати собі раду самі, тим більше, що куховарство на лоні природи це справжня приємність, зайняття, яке дає нам вдовolenня і признання від друзів. Тому робимо це завжди охоче й весело.

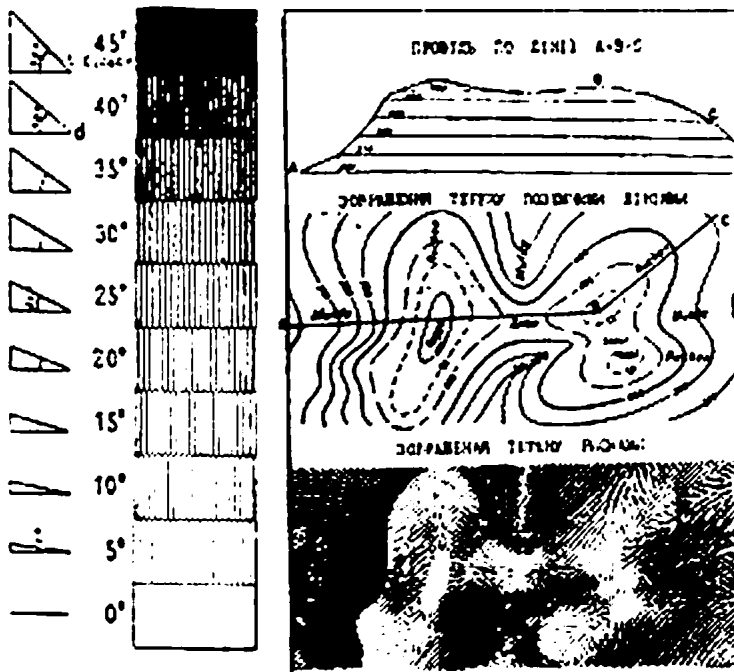
УМІЛІСТЬ УЖИВАННЯ ТОПОГРАФІЧНИХ (ПОЛЬОВИХ) МАП

До першої пластової проби Тобі треба було вміти орудувати компасом, знаходити північ різними способами та в різний час і знати умовні знаки на топографічних мапах. Це дає Тобі вже деяку підставу до того, щоб на мандрівці, постійно вживаючи мапи, набути досвіду в устійнюванні свого місця в дорозі, а услід за тим самопевності в розшукуванні доброго напрямку мандрівки, не розпитуючи зустрічних людей тощо. Легше орієнтуватись в околиці, де багато доріг, фабрик, церков і інших об'єктів, позначених на мапі.

Але коли Ваша мандрівка відбувається в терені, де цих об'єктів мало, тоді треба Тобі вміти найти своє місце, відчитувати т. зв. рельєф терену (горби й долини) на мапі і порівнювати з околицею. Горби й долини, усю будову або рельєф терену позначається на географічних мапах (наприклад, у шкільному атласі) щораз то темнішими брунатно-червоними (гори) або зеленими (долини) кольорами.

На топографічних мапах позначають рельєф терену звичайно:

- а) поземними лініями, т. зв. ізогінсами, що з'єднують на мапі пункти однакової висоти понад рівень моря;
- б) рисками, які показують напрям і крутість схилу (дивись рисунок);



- в) колами, тобто числовим відміченням висоти понад рівень моря важливих пунктів на мапі. Вони бувають двох родів: дуже точні, визначені за до-

помогою тригонометрії (зображені малим трикутником на мапі), і менш точні, визначені барометром (мале кільце з чотирма рисками).

Щоб краще зрозуміти зображення рельєфу терену ізогісами, уяви собі або таки справді виконай для вправи модель частини терену, складений з грубих аркушів картону.



Рельєф терену, зображений ізогісами

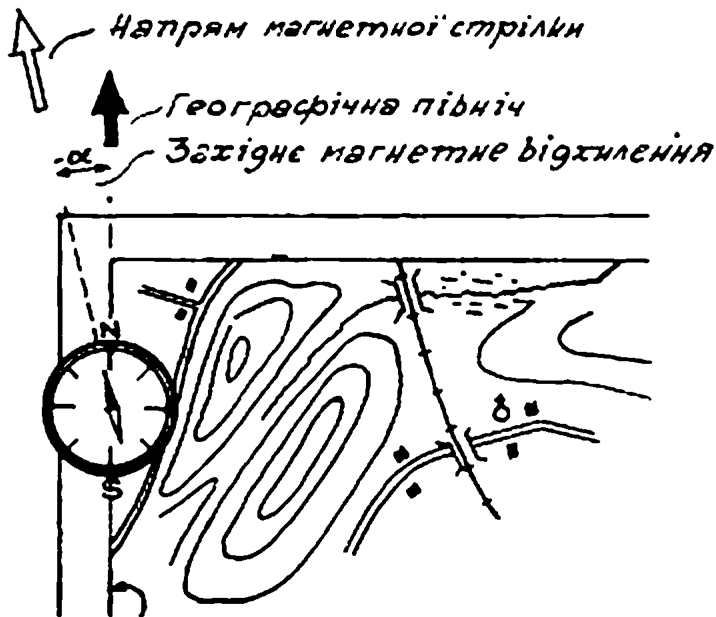
Коли зрівняєш гострі заломы, тоді з'єднання між окремими аркушами картону будуть творити оті лінії, що їх бачиш на топографічній мапі. По деякій вправі — її можемо набути на сходинах, розглядаючи мапу та описуючи уявлену мандрівку — кожний з нас, поглянувши на мапу, зразу пізнає, де терен підноситься, де опадає, з котрого боку гора стрімкіша тощо. Рельєф терену, яким збираємось проходити, завжди вивчаємо перед мандрівкою, бо від нього залежить, як довго нам доведеться мандрувати, як скласти програму дня, чого нам сподіватися в дорозі тощо.

Щоб добре опанувати всю техніку й читання топографічних мап, Ваш гурток повинен набути на власність відповідний підручник, ось хоч би "Map and

Survey", A. R. Hinks (MacMillan Co.), або "Surveying Merit Badge Pamphlet" (Boy Scouts of America), і перейти матеріал, передбачений вимогами проби, до якої готуєтесь. Тут подамо Тобі тільки кілька вказівок, як користуватись топографічною мапою, відповідаючи на такі питання:

ЩО ЗНАЧИТЬ "ЗОРІЄНТУВАТИ МАПУ" І ЯК ЦЕ ЗРОБИТИ?

Зорієнтувати мапу — значить покласти її так, щоб позначені на ній сторони світу відповідали дійсності. Інакше, щоб північ на мапі (що завжди є на її верхньому краю) була звернена справді на північ.



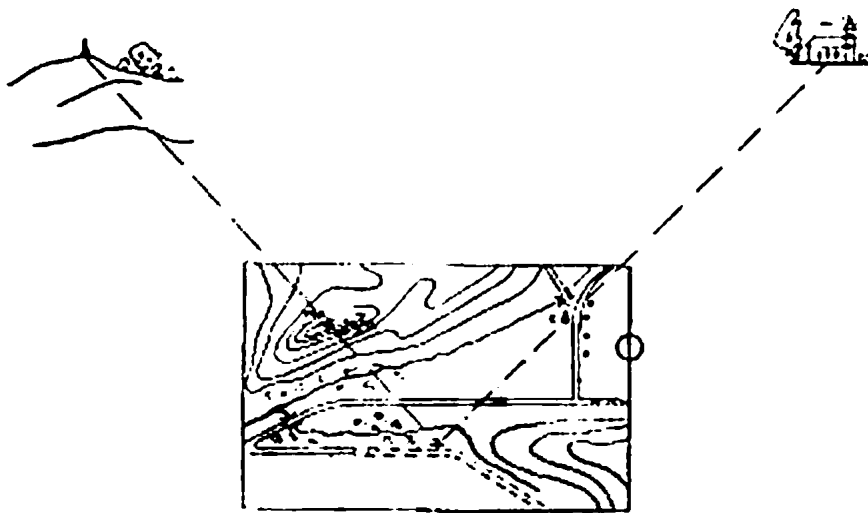
Послуговуючись компасом, зроби це так: Поклади карту на якомусь рівному місці. Для цього може послужити плаский великий камінь, стятий пень дерева або така суха, тверда й рівна земля. Тепер поклади компас на лінію, якою обведена мапа зі східного (правий) або західного (лівий) боку так, щоб лінія північ-південь на компасі покривала цю лінію на мапі.

Тепер повертай мапу разом із компасом так, щоб магнетна стрілка покрила лінію північ-південь на компасі (враховуючи магнетичне відхилення-деклінацію для даної країни, дивись уступ про сторони світу).

Аж тепер можеш порівнювати мапу з тереном, шукати особливих об'єктів, позначених на мапі, і так визначувати місце, де перебуваєш.

ЯК ЗНАЙТИ СВОЄ МІСЦЕ НА МАПІ?

Якщо Ти зорієнтував мапу і перебуваєш на якомусь виразному пункті, наприклад, на схрещенні чи розгалуженні доріг, коло церкви чи іншого будинку, позначеного на мапі, тоді, коли Ти знаєш, де північ, Твоє місце на мапі вже тим самим визначене. Інша справа, коли тільки здалеку бачиш один чи два пункти, які можеш напевно розпізнати і знайти їх на мапі. Твоє місце хоч приблизно відоме, але ще докладно не означене, а це може Тебе і Твоїх друзів змилити в дальшому напрямі мандрівки.



На далекому горизонті Ти бачиш два виразні пункти, позначені на мапі. Це може бути церква і вершок найвищої в околиці гори, позначений цифрою на ма-

пі. Тоді на зорієнтованій мапі шукаєш уявленої лінії, що сполучає даний об'єкт у терені, наприклад, церковну вежу, з його означенням на мапі, і зазначаєш легко олівцем її продовження в напрямі Твого положення. Те саме робиш з другим об'єктом. Де перетнуться на мапі ці дві лінії, там Ти тепер знаходишся. При тому може виявитись, що дорога, по якій Ви тепер ідете, неправильна. Побіч, у деякому віддаленні, пролягає друга дорога, якої Ви не помітили, а якою Вам треба було йти.

ПЛАСТОВИЙ БІГ І ХІД НАВПРОСТЕЦЬ

Така пригода може на мандрівці легко трапитися. Це може мати деколи прикрі наслідки. Ось Вам треба було на умовлений час бути в даному місці, щоб зустрінути інших пластунів. Може, не був кінцевий пункт Вашої мандрівки, і Ви поспішали до поїзду чи автобусу. Коли Ви змірили дорогу, а хочете надолужити втрачений час, треба рішатись: або вернутись на правильну дорогу, але прискорити хід, або скоротити дорогу, ідучи, коли це можливо, навпростець. Щоб скористати на часі, а не втомитись, ми знаємо добрий і випробуваний спосіб: біжимо пластовим бігом. Як це робимо? На наказ провідника мандрівки: "Пластовим бігом руш", ідемо 30 або 40 кроків звичайним пластовим кроком, а потім таку саму кількість кроків біжимо, вертаємось до звичайного маршу і т. д.

Якби ми бігли довгий час звичайним бігом без перерви, то часто не змогли б досягнути нашої мети на час. За короткий час бігу висунулись би наперед найсильніші юнаки, гурток розтягнувся б на довгій віддалі. Юнаки могли б навіть розгубитись, бо найслабші залишились б далеко позаду, а всі були б докраю втомлені і виснажені і, може, не добігши до мети, мусіли б сісти й відпочивати.

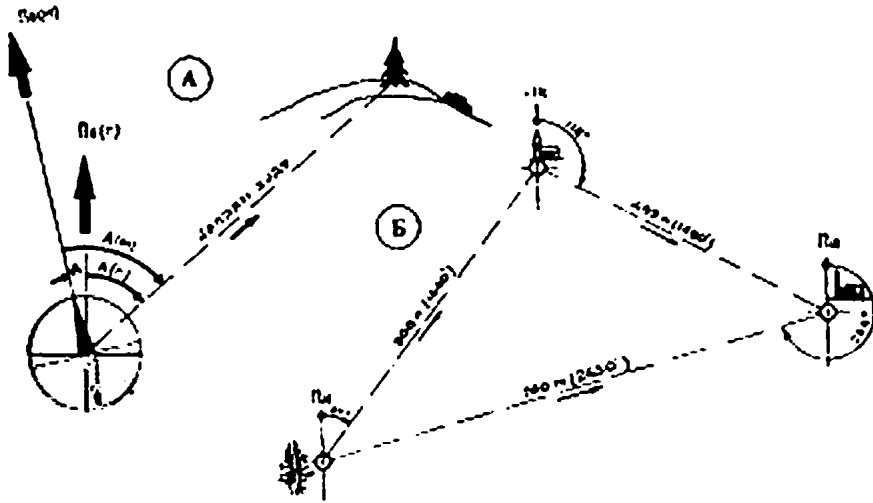
Пластовим бігом ми можемо бігти довший час без утоми і скористати 25% або 1/4 на часі. Тобто, коли звичайним ходом нам треба було б іти до даної мети, наприклад, 1 годину, то пластовим бігом ми пройдемо ту саму віддаль за 45 хвилин. Таким робом гурток завжди залишається в цілості, юнаки тримаються разом і можуть у потребі один одному допомогти. Все ж таки гурток користає на часі і без утоми може надолужити втрату і бути на час в означеному місці.

Коли ми вирішимо йти навпростець, хоч би й тереном закритим, як ліс, кущі тощо, тоді інше діло. Перш за все мусимо добре розглянути й устійнити якнайдокладніше напрям, в якому нам треба посуватися по прямій лінії до нашої мети, не зважаючи на наявні доріжки, стежки і менші перешкоди.

Коли добре знаємо напрям, тоді, залежно від умов, вибираємо собі не менше ніж два якісь добре видні ближчі або дальші "посередні пункти", що лежать на цій лінії, як дерева, кущі, горбики, заглибини в терені тощо. Крім цього, запам'ятовуємо або в потребі зазначаємо наш вихідний пункт так, щоб ми його могли добре пізнати з першого і другого посереднього пункту. Тоді швидким кроком, а в потребі й пластовим бігом посуваємося по так визначеній лінії, маючи на увазі завжди наш вихідний і перший посередній пункт. Коли дійдемо до нього, перевіряємо наш напрям і вибираємо ще один дальший посередній пункт і т. д., аж поки пройдемо намічену трасу по прямій лінії. У відкритому чи менше залісеному терені зможемо посуватися швидше. В лісі треба нам іти поволі, обережно перевіряючи, чи йдемо справді по наміченій прямій лінії. Коли між окремими посередніми пунктами трапляється якась тяжка до лоборення перешкода, як багно, малий ставок, дуже густі кущі тощо, тоді треба її обійти. Від наступного посереднього пункту треба продовжувати марш по наміченій лінії.

ХІД ПО АЗИМУТІ (НАПРЯМНОМУ КУТІ)

Коли хочемо й можемо послуговуватись компасом, тоді нам треба зміряти кут, що його творить напрям нашого ходу з північчю (дивись рис. А). Цей кут зовемо,



азимутом, або напрямним кутом. Його рахуємо завжди вправо від півночі (як напрям руху стрілки на годиннику). Коли відчитуємо його в терені від магнетної стрілки, тоді він буде зватися магнетним азимутом. Коли відчитуємо його на мапі, від географічної півночі, зовемо його дійсним або географічним азимутом. Коли йдемо по географічному азимуті, нам треба взяти до уваги магнетне відхилення (дивись стор. 283). Знаючи напрямний кут, ідемо, вибираючи посередні пункти, і перевіряємо час від часу компасом напрям ходу.

Знаючи напрямні кути і віддалі від одного до другого пункту нашої мандрівки, можемо, уважно йдучи, навіть уночі зайти на бажане місце або і повернутись до вихідної точки нашого ходу (дивись рис. Б).

Марш навропростень може нам не раз дуже скоротити дорогу і час. Він часом може бути кінцевим, особливо в околицях, де мало доріг, у горах тощо.

Але щоб не наразитись на прикрі несподіванки, особливо коли треба проходити віддалі навпростець, потрібен досвід і певність провідника. Коли такого між Вами ще нема, тоді краще йти довшою дорогою, щоб не справдилась народня приказка: “Хто (недосвідчений) правцює, той дома не ночує”.

ЗНАННЯ ДЕРЕВ І РОСЛИН

Знання не лише дерев, а загалом рослин, належить, сказати б, до питомих умілостей пластуна помічати швидко докільця. Людина без здатности помічати дуже погано відрізняє дерева, а про зела то нема що й говорити. В неї дуб “дуже подібний” до ясеня, а береза до каштана. Це тому, що така людина ні дуба, ні ясеня, ні берези, ні каштана не знає, отже, вони їй власне шим одні до одних подібні. Не годилось би пластунові не вміти відрізняти родів дерев у лісі, у тому лісі, в якому він, пластун, почуває себе в своєму середовищі. Не йдеться так про саму назву, бо її легко вивчити, але він мусить безпомилково помічати ріжниці між деревами у вигляді листків, галузок, пун’янків, кори, квітів, овочів, насіння, а то й загального вигляду деревини. Адже пластун не вчиться того з книжки, наче віршика напам’ять. Він має це завжди перед очима, він має це кожної хвилини просто в своїх руках. Йому це треба знати, бо не раз доведеться завдяки тому знанню пізнати дорогу, якою йшов або має йти. Завдяки тому знанню він визнається в місцевості, в її вологості, в її корисних чи некорисних для себе прикметах. Він же заздалегідь знає, що в такому й такому лісі росте, що можна в ньому найти потрібне чи корисне, а що може бути некорисне чи навіть небезпечне. Пластун знає, що потрібне й придатне йому можна зробити і з якої деревини чи з якої її частини. Одначе, чи то лише про дерева йдеться? Адже пластунові треба знати, з яких кушій чи зел можна їсти овочі.

листки, квіти, як їх до їжі приготувати, якими рослинами можна лікуватися, а знову ж які рослини небезпечні, отруйні чи спричиняють якісь недуги. Можна сміятися із середньовічних ворожбитів чи ворожок, але насправді, то власне пластун повинен бути таким новітнім ворожбитом і під час своїх виправ лісами, полями, луками назбирати досвіду про вартість, значення й безліч цікавих подробиць із життя рослин, досвіду, що йому позавидують певно ті, які хоч і ходять по світі, але мало, а насправді нічого про цей цікавий світ не знають. Вичога проби знати яких там декілька дерев — це лише натяк, що дослідченому пластунові треба знати ліс і все, що цей ліс творить. А ті, що собою той ліс творять, дерева, зела, тварини, повинні знати теж його, того пластуна, їхнього приятеля, перш за все тому, що він ні лісові самому, ні його мешканцям кривди не зробить, бо вони його добрі знайомі. Треба, отже, пластунові розвинуватися, а далі й скобові щораз більше знайомитися з ними мовчазними, а проте важливими для всіх наших співмешканцями, що їх знемо рослинами. Не можливо нам у цьому підручникові дати Тобі вичерпний науковий матеріал для засвоєння потрібного знання. Тобі треба добути його, особливо цікавлячись тією ділянкою шкільної науки, і при кожній нагоді перебування серед природи доповнювати його на практичних прикладах і живих зразках. Ти і Твої друзі з гуртка можете під час мандрівок збирати зразки листків, кори, насіння, прикрашувати гарно оформленими шматками різного дерева Вашу домівку, виготовляти природознавчі гурткові альбоми тощо. Все ж таки, хоч би тільки для доказу, що кожне дерево має своєрідний вигляд, та для зображення, які великі бувають між ними різниці, даємо ілюстрації-силуетки найбільш відомих мешканців наших лісів, форми їх листків тощо.

Вони і близькі їх свояки ростуть в українському кліматі або в інших країнах світу, де клімат не дуже від нашого відрізняється.



ДУБ (лат. *Quercus*, англ. oak)

Висота старого дерева 24 — 30 м. (80' — 98'), товщина стовбура 1 — 1.20 м. (3' — 4'). Зліва листок і молудь білого, справа червоного дуба. Дуби доходять віку 1000 — 1500 років.



КЛЕН (лат. *Acer*, англ. maple)

Висота 15 — 23 м. (50' — 75'), товщина 0.70 м. (2'-4").
Подібний до нього явір.



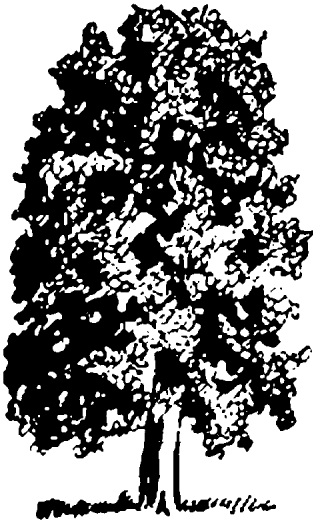
БУК (лат. *Fagus silvatica*, англ. beech)

Висота 25 — 30 м. (82' — 98'), товщина 1 — 2 м. (3' — 6 1/2').



БЕРЕЗА (лат. *Betula*, англ. birch)

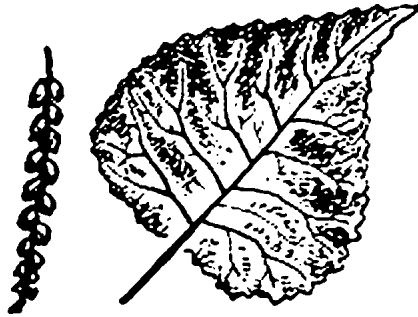
Висота 15 — 23 м. (50' — 75'), товщина 0.35 м. (1' 2").



ЛИПА (лат. *Tilia*, англ. *linden*)

Висота 25 — 30 м. (82' — 98'), товщина 1 — 2 м. (3' — 6').

Вік 500-1000 років.



ТОПОЛЯ (лат. *Populus*, англ. *poplar*)

Висота 25 — 30 м. (82' — 98'), товщина 0.75 м. (2'-6").



ВЕРБА (лат. *Salix*, англ. *willow*)

Высота 9 — 12 м. (30' — 40'), толщина 0.35 м. (1'-2").



СМЕРЕКА (лат. *Picea*, англ. *spruce*)

Высота 20 — 27 м. (65' — 90'), толщина 0.45 — 0.90 м. (1 1/2' — 3').



СОСНА (лат. *Pinus*, англ. *pine*)

Высота 24 — 30 м. (80' — 98'), толщина 0,80 — 1,35 м. (2½ — 4').



ЯЛИЦЯ (лат. *Abies*, англ. *fir*)

Высота 30 — 45 м. (100' — 150'), толщина 0,90 — 1,20 м. (3' — 4').

Такі ж цікаві й корисні для пластуна й інші, менші розмірами мешканці лісу. З гнучкої ліщини можна зробити лук чи палицю. Лісковими горіхами в осінню пору можна й поживитись. Кущі малини й ожини ваблять до себе смаковитими ягодами у літній час. Але якби довелося проходити ними навпростець, не обійшлося би без подертої одежі чи покривавлених колін, бо колючки в них гострі й тверді.

Суниці й чорниці ("афини", "борівки") не раз доповняють "меню" мандрівників як добірний десерт, але досвідчений пластун добре вміє відрізнити їх від "вовчих ягід" і інших неїстівних чи навіть отруйних порід. Гриби, як боровики, маслюки, рижики чи підпеньки, теж добра й поживна страва. Але подібні виглядом, а навіть смаком їхні близькі свояки можуть недосвідчених мандрівників отруїти. Тому чим краще пластун-мандрівник визнається серед рослин, кущів і дерев, тим легше, певніше й безпечніше минає йому час, тим більше він чується на мандрівці, навіть у невідомій околиці, як "у себе вдома" або серед своїх добрих знайомих.

При нагоді нашої застанови над корисним знанням дерев і рослин годиться ще відзначити, що вони відіграють немалу роль в поезії та піснях кожного народу. Це особливо можна сказати про українську народню пісню і твори наших поетів.

У кожному співанику українських народніх пісень Ти найдеш пісні, у яких згадується про зеленого дуба, про явора над водою, про червону калину, про ліщину, про тополю, березу, вербу і багато інших.

Про ці дерева Ти найдеш згадки і в творах Шевченка, Франка, Лесі Українки та інших славнозвісних українських поетів.

Те ж саме можна сказати й про інші рослини, особливо квіти. Співаємо в піснях про барвінок, зелену руту, сині волошки, фіялки, бузок, айстри та про інші квіти, що століттями прикрашують українські села, поля й ліси.

Ці дерева й квіти стали складовою частиною українського краєвиду, зрослися з побутом і культурою народу і тому творять разом з ним і його землею одне ціле. З особливо великою любов'ю оспівана калина з її червоними китицями ягідок та червоний польовий мак.

"Червона калина", "маків цвіт" і жовтий цвіт соняшника стали символами української землі. Їх уважають рослинними емблемами України.

Наші поселенці занесли рідні квітки, рослини й дерева у різні країни світу. Де тільки клімат на це дозволяє, вони плакають різні породи вишень, черешень, яблунь та інших овочевих дерев, городи прикрашують соняшниками, мальвами, пахучою м'ятою, гвоздиками, барвінком і іншими милими квітками та рослинами.

По них часто можна пізнати, де живе наш народ: як на рідній землі, так і в далекому Сибірі, Канаді, США і інших країнах поселення.

Тож годиться нам, пластунам, пізнати всі ці оспівані народньою поезією — і тому українські — дерева й рослини.

ГУРТКОВА ВАТРА

Буває на мандрівці, що Ти й Твої друзі скінчили вже всі денні зайняття, а тут надходить погідний літній вечір, і Вам залишається ще досить часу до нічного спочинку.

Сонце сховалось уже за гушавину лісу, ще тільки рожеві хмари на заході змагаються із сутінками, темрявою ночі. Надходить пора, коли хочеться розпалити вогонь, не для варення страви, бо вечір вже давно відбулася, але на те, щоб продовжити день, щоб сісти дружиним колом у мерехтливому сяйві, поготорити, поспівати, помріяти чи повеселитись.

Вогонь у нічній темряві має завжди свій особливий чар. Коли розпалиться більшу — як звуть карпатські верховинці — ватру, коли полум'я весело палахкотить

і кидає високо в темінь ночі рої іскравих іскор, коли вітрець, весело граючись, творить дивні, мінливі форми з полум'я й диму, нас усіх захоплює краса й сила цієї стихії, цього опанованого людиною “чуда природи” — вогню. Оця краса й сила вогню розбуджує нашу уяву, створює веселий, дружній настрій, тісніше гуртує нас своїм блиском і теплом в одну близьку пластову сім'ю.

І тоді, по мовчазній хвилині розпалювання ватри, без особливих приготувань розвивається цікава, дружня, раз весела, то знову поважна розмова й “програма”.

Ось, наприклад, юнак з пластовим псевдом “Ведмідь” починає розказувати свою нинішню пригоду, як на нього несподівано напав рій диких бджіл. “Сміхун” поважно занмажує, що, мабуть, розумні бджоли зразу пізнали його ведмежу шкуру й охоту поласувати медом.

Сипляться дотепи на тему підпухлого ведмежого ока, на тему погоні бджоляного війська, що так хоробро виступило до бою з “переважаючим” — біда лише, що тільки вагою, а не відвагою — ворогом.

Сміються всі з опису ведмежого відступу аж до таборової кухні, де кухар з ополоником в одній, а з димучою головошкою у другій руці “прибув на допомогу” і зупинив дальшу погоню бджоляної армії.

Починається дискусія, як це дивно, що бджоли, не знаючи на небезпеку, а то й певну смерть, стають до бою в обороні своєї спільноти.

Гуртковий філософ “Сковорідка” (прозвали його так через нахил до філософування, а також через те, що залюбки носить на мандрівці сковорідку, бо дуже любить жарене сало) порівнює “розум” бджіл з розумом людини.

Хтось інший пригадує оповідання свого дядька про те, як три стрільці з його сотні зупинили наступ цілого куреня ворожого війська. А коли він кінчає і кожний мовчки задивлюється у вогняні язички ватри, “Грайко”, вдаривши в струни гітари, починає бадьору пісню “Орли

готові вже до лету...” І коли всі співають цю пластову пісню:

“Понад хмари полинем
Наздогони вітрам...”

то віриться, що ті молоді друзі таки справді думають здійснити свій задум:

“На Україну ми кинем
Поклик волі степам...”

Несподівано чотири юнаки потайки змовились і виступають з показом веселого “лицарського турніру”: два менші ростом — “лицарі”, а два сильніші несуть їх на своїх раменах, неначе лицарські “верхівці”.

На честь переможця, що приневолив свого противника “злізти з коня”, “Грайко” пропонує заспівати стрілецьку пісню “Не сміє бути в нас страху, ні жадної тривоги, бо ми є лицарі грізні ‘Залізної Остроги’...” Знову сипляться жарти, оповідання...

Непомітно, безжурно минає веселий час. Хотілось би ще ось так гурорити, бавитися до пізньої ночі.

Та провідник мандрівки нагадує, що завтра чекає гурток дальша намічена програма, чекають юнаків нові переживання і пригоди, нова наснага. Гурток мусить показати, що оправді “Орли готові вже до лету” — як це в пісні співалося.

Тож на наказ провідника юнаки творять дружнє коло довкола натри, що догоряє, і лунає мрійливий спів-молитва:

Ніч вже йде... За верхи
Ясне сонце зайшло. Юнаки!
Тихо сніть без тривоги...
З нами Бог!

Ось так може виглядати гурткова ватра. Вона, як і сходи́ни, це зустріч тільки членів гуртка. Не може бути на ній сторонніх людей, які сподівались би побачити якусь імпрезу чи показ наших умілостей. На неї тільки винятково запрошуємо особливих приятелів гуртка, які разом з нами беруть у ній участь.

Ватри, на яких буває більше гостей, відбуваються при нагоді більших пластових імпрез і зустрічей під голім небом. Вони вичагають старанної, підготованої програми.

Програми ж гурткової ватри заздалегідь не плянуємо. Вона буває якраз найкращою тоді, коли все відбувається несподівано й невимушено, коли "програма" твориться природним розвитком подій, настрою і розмови.

Не раз таку ватру без особливої програми, пропедену в колі найближчих друзів, згадують пластуни ціле життя.

При ній твориться тривке пластове братерство, постають задуми й рішення, що, буває, важать на цілому дальшому житті як окремих пластунів, так і цілого гуртка.

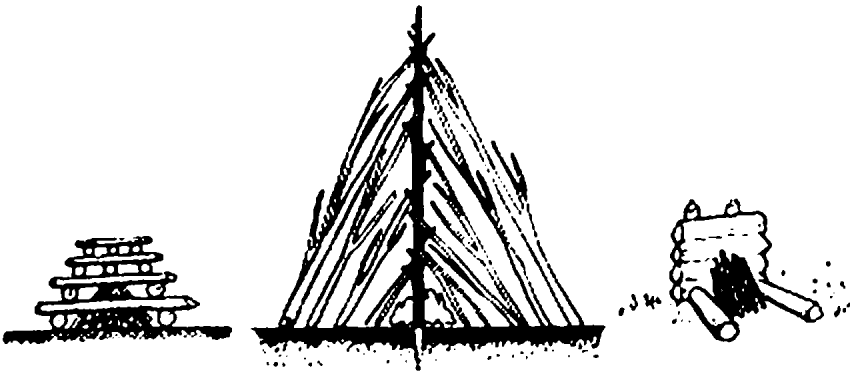
ЯК "БУДУЄМО" ВАТРУ

Але сама ватра (ногонь) потребує підготовки. Треба вибрати догідне місце, назбирати достатню кількість палива й "збудувати" само вогнище.

Залежно від наявного палива й наших потреб вибираємо спосіб будови ватри.

"Піраміда" або "стіжок" — це найбільш уживаний спосіб.

На очищенім від сухої трави, листя і подібного легкопального матеріялу терені (не менше ніж 8—10 кроків у промірі) будуємо звичайну, малу пірамідку та ставимо над нею колом щораз довші сухі галузки, хмиз та інше паливо. Така ватра дає велике полум'я і скоро



Зліва ватра в "криничку", посередки ватра в "стішок", справа ватра "відблискова", що дає багато світла і тепла в одному напрямі

вигоряє. До неї треба постійно докладати або такого ж самого палива, або — коли бажаємо втримати довший час, але малій вогонь — грубших полін. Якщо хочемо справді великої ватри, вбиваємо в землю затесаний гостро кілок і на нього опираємо хмиз і більші талузки.

Ватру в "криничку" будуємо тоді, коли в нас досить коротко порізаного сухого матеріялу. Довкола звичайної пірамідки (деколи й понад нею) укладаємо на хрест знизу грубші й довші, зверху тонші й коротші шматки дерева. Така ватра дає скоро велику кількість жару і невисоке полум'я.

Можна теж пірамідку для розпалення ватри і дрібніше паливо вмістити не при самій землі, а дещо вище. Тоді ватра буде горіти довший час, запалюючи щораз грубші долішні верстви палива.

При більшому вогні більша небезпека пожежі. Тому, свідомі відповідальности, звертаємо увагу на добір місця. Ніколи не розкладаємо вогню під деревами, що могли б від жару всохнути, а то й загорітись, або близько сухих кушів, трави і т. п., куди вітер міг би занести вогонь.

Не відходимо від ватри ніколи, доки ми не впевнилися, що останні женріючі чи тліючі куски дерева й вугілля погашені.

Дальша вмілість у першій допомозі

До першої пластової проби Ти пізнав, про що ідеться при першій допомозі та що і як робити у деяких випадках.

Впродовж дальшого пластування, як пластун учасник, Ти мусиш набути такої вмілости, щоб міг у потребі самовпевнено і вправно дати допомогу в різних можливих випадках, так у щоденному житті, як і на мандрівці. Не надійся на те, що з Вами йде хтось більш досвідчений у тому ділі. В момент нещасливого випадку може якраз його між Вами не бути, або Ти можеш опинитися вдвох з товаришем, якому треба допомогти.

Тому завчасу навчись відповідати на дальші питання, що їх ось тут разом із відповідями подаємо. Улаштовуючи при різних нагодах (на сходинах, коротких прогулянках) впрани з друзями в гуртку, наберись готовости й вправности в цьому ділі. Свою вмілість доведеться Тобі показати при перевірці другої пластової проби.

ДОПОМОГА ПРИ ЗОМЛІННІ

Питання: Що зробиш, коли в церкві товариш, що стоїть близько Тебе, нараз впаде непритомний на землю?

а) Попрошу когось, щоб поміг перенести непритомного друга до якогось бічного приміщення (захристії), а літом на свіже повітря.

б) Там покладу його горілиць на землі, долівці чи на довгому столі, звільню одяг, як при ослабленні, та поливаюся, яке в нього лице. Втрата притомности може бути в наслідок стримання допливу крови до мозку (коли лице бліде). В такому разі піднесу його ноги трохи вгору, підкладаючи звинене покривало або якусь іншу річ. Червоне лице вказує на надмірний доплив крови до голови. Тоді покладу його голову вище і звогчуватиму лице водою, оцтом або одеколоном. Щоб викликати чхання, а за тим і дихання, кінцем хустинки або пір'їною

полоскочу його в носі, а якщо він дихає, дам нюхати гострозапашні речі, як амоніак, оцет, хрін, спалене перо. В разі потреби далі скроплюватиму лице і груди водою.

в) Як він опритомніє, підніму поволі й обережно, посаджу і дам напитись трохи холодної води (лежачки міг би захлинутись). По хвилині можна дати йому трохи вина, кави або чаю. (Коли в нього було червоне лице, вина не давати.)

г) По відпочинку проведу його додому.

г) Якби моя допомога не мала швидкого успіху, тоді треба було б розпочати негайно штучне дихання і викликати лікаря чи рятункове поготівля.

д) Якби в непритомного появилися дрижаки й корчі цілого тіла (тобто прояви недуги, що зветься епілепсія), тоді я оберігав би його тільки, щоб не пошкодив голови й цілого тіла. Хворий на цю недугу може в напівпритомному стані зробити собі або комусь якусь шкоду. Тому не лишу його без опіки та усуну всякі гострі речі з його очей, аж до повного заспокоєння, притомности й відпочинку.

КРОВОТЕЧА З НОСА

Питання: Що зробиш, коли через недогляд вдарив себе в ніс і він почне кривавити?

а) Змочу дві хустки в холодній воді.

б) Сяду спокійно й нахилю голову сильно назад.

в) Одну змочену хустину покладу на ніс, а другу на потилицю. Коли б 5 - 10 хвилини не було успіху і кров не перестала йти, додам до одної склянки води трохи оцту або грукату галуну і втягатиму цей розчин лотроху з долоні в ніс. (Ніколи не слід втягати самої води.) Можна теж звинути ваточок з вати і всунути його в ніздру, або притиснути ніздру до носової перегородки.

г) Деякий час вісам припинення кровотечі лежачим у горілиць, не витираючи носа.

СОНЯШНИЙ УДАР

Питання: Що зробиш, коли під час спеки лице Твого товариша сильно почервоніє і він впаде непритомний на землю?

а) Перенесу його негайно сам або з допомогою інших у тінь. Якби це трапилось у чистому полі, тоді збудую на скору руку щось на зразок заслони чи шатра, щоб захистити його від соняшного проміння.

б) Звільню на ньому одяг, посаджу з високо піднесеною головою та прохолоджуватиму його лице і груди, вахлюючи хустиною тощо.

в) Роздобуду води, намочу в неї хустину та обложу нею ціле його лице.

г) Коли опритомніє, дам йому напитись води, скільки забажає.

г) Соняшний удар завжди являє собою серйозне захворювання. Треба негайно шукати лікарської допомоги.

ВІДМОРОЖЕННЯ

Питання: Що зробиш, коли побачиш зимовою порою (наприклад, на ковзанах чи лешетах), що в Твого товариша побіліло вухо?

а) Сіро-білий колір вуха, лица, носа означає, що в ту частину тіла в наслідок морозу не доходить кров і загрожує їй відмороження. Щоб до цього не допустити, треба цю частину тіла привести до нормальної температури.

б) Накажу товаришеві скинути рукавицю і розтерати вухо снігом або, коли він має холодні руки, попрошу його стояти спокійно і зроблю це сам. Треба це робити обережно, вважаючи, щоб не пошкодити шкіри. Коли вухо почервоніє, пораджу йому забезпечити його від морозу.

в) Якби побіліле вухо без допомоги почервоніло нараз само, стало гарячим, а потім напухло й стало бо-

літи — це був би доказ, що воно вже відморожене. Тоді я приклав би до нього щось м'яке (наприклад, вату), завинув би й доручив йому піти до лікаря.

Якби лікаря негайно не було, тоді я помастив би йому вухо чистим товщом або йодиною і забинтував би. Все ж таки порадив би йому шукати негайно лікарської допомоги.

ПОПАРЕННЯ

Питання: Що зробиш, коли на мандрівці кухар, необережно здіймаючи казан, попарить або попече собі руку й передраження?

а) Розрізняємо три ступені попарення й попечення, залежно від його глибини. При першому ступені шкіра червоніє, деколи напухає й пече. При другому виступають ще й пухирі, наповнені жовтавою рідиною. При третьому шкіра пропечена чи пропарена аж до тіла.

б) Остерезу його, щоб не встромляв руки в холодну воду, не обтирає її, бо може облізти шкіра, а це буде небезпечно й боляче.

в) На чисту хустину наллю рослинної оливи й обложу попарену чи попечену руку. Можна вжити також несоленого масла або іншого чистого товщу, вазеліни, білка з яйця, товстого крему, або найкраще окремо для цього зготовлених в аптеці примочки чи масти.

г) Коли постають пухирі — ознака попарення другого ступеня, — тоді буду старатись їх ні в якому разі не пошкодити, бо постане небезпека зараження. Другий ступінь вимагає лікарської опіки. Коли б її негайно не можна було найти, тоді поверх вазеліни, товщу чи масти поклав би я декілька стерильних платків газу і легко обвинув руку бинтом, не стискаючи її, щоб не пошкодити пухирів.

г) Якби шкіра була спалена або облізла й потріскала аж до тіла, тоді я старався б негайно покликати лікаря. До часу його прибуття можу зменшити біль, застосовуючи засоби, як при попаренні другого ступеня. Як-

що до попареного тіла прилипли куски одягу, не буду їх відривати, а обігну довкола ножицями.

ЗВИХНЕННЯ

Питання: По чому пізнаєш, що Твій товариш, упавши, звихнув собі руку, і що йому можеш порадити?

а) Поможу йому скинути одяг (сорочку), щоб можна було порівняти вигляд обох рук. Коли, крім болю, при руханні рукою помітна якась різниця у їх вигляді (в одному місці запалося, в другому щось вистає), це доказ, що кістка вискочила зі свого правильного положення — тобто рука звихнена.

б) У такому разі не буду братися сам поправляти положення кістки, а покладу руку товариша так, щоб йому спричиняла якнайменше болю, підв'яжу її, щоб того положення не міняла, та відведу його якнайшвидше до лікаря. Коли б рука опухала, поможу йому покласти на неї холодний компрес.

ЗЛАМАННЯ КОСТИ

Питання: Під час мандрівки Твій товариш, біжучи лісом, ступив необережно ногою в якусь щілину між великим камінням, відчув сильний біль у нозі, впав і кличе Тебе на поміч, бо здається йому, що він зломив ногу. Що зробиш у такому випадку?

а) Я крикну до нього здалека, щоб не пробував вставати без моєї допомоги. Це тому, що коли кістка справді зламана, то могла б при першому русі пробити м'язи й шкіру та вийти наверх. Тоді рятунок був би незвичайно складний. Зламання завжди небезпечне, а необережне поводження по самому випадку може спричинити дуже поважні наслідки.

б) Не змінюючи його положення, спитаю, де йому болить. Коли він, наприклад, показав би на місце, де є головна кістка між коліном і стопою, т. зв. голінка, тоді дуже обережно спробую пальцями, чи в тому місці є

якась нерівність та чи кістка хитається й болить. Коли так, тоді нема сумніву, що кістка зламана.

в) Не рухаючи покищо ноги, поможу товаришеві сісти на тому самому місці, де він упав, підклавши йому під голову чи плечі наплечник, звинену ковдру тощо. Дам йому напиться води та заспокою його, що я по-дбаю про допомогу.

г) Якщо це тільки можливо, дам знати про випадок своїм друзям і постараюсь спровадити лікаря або когось більш досвідченого у першій допомозі.

г) Коли ж це неможливе, тоді спробую сам тимчасово унерухомити зламану кістку та допомогти товаришеві дістатися до місця, звідки можна буде перевезти його до лікаря або зразу до лікарні.

д) В тій цілі дуже поволі й обережно здійму йому черевик і оголю ногу, хоч би довелося при тому розтягти ножем черевик чи штани. Це на те, щоб я міг виразно бачити, де і як нога зламана, та щоб черевик не обтяжував хворої ноги.

е) Далі приласую т. зв. шини ось так: візьму і притну декілька прямих і міцних або більшу кількість тонших прямих галузок такої довжини, яка відповідала б зламаній частині ноги і виставала на сусідні суглоби (наприклад, коли зламана голінка, на коліно й п'яту). Набираю також трохи моху або трави. Далі візьму шнурок, ремінець, лико, взагалі все, що можу вжити для обв'язання шин і ноги.

е) Так приладженим матеріялом старанно обложу зламану частину й сусідні суглоби та, підкладаючи мохом і іншим м'яким матеріялом, досить тісно обв'язу шини разом із ногою ремінцями, шнурком і т. п. так, щоб зламана частина не могла хитатися при русі. Перевірю всі вузли й ремінці, щоб вони не розщепнулися або не розв'язалися у дорозі.

ж) Коли до цього часу з'явиться хоч один із друзів, тоді спільно приладимо ноші, щоб перенести хворого в безпечне місце. Коли б не було надії на допомогу, тоді можу приладити з розгалуженого міцного дрючка

милицю, як для каліки. Якщо товариш відпочине й почуватиме себе досить сильним, допоможи йому встати і йти обережно, спираючись на милицю, до місця, звідки можу його перенести до найближчого лікаря.

з) При складному зламанні (зламання і рана) в першу чергу треба було б забезпечити рану. Складне зламання дуже небезпечне, і тому негайна лікарська поміч незвичайно важлива.

УКУШЕННЯ ГАДЮКИ

Питання: Що зробиш, коли, ідучи босоніж, наступиш випадково на гадюку, і вона вкусить Тебе в палець ноги?

а) Як отруйна гадюка, так і звичайний вуж може вкусити, коли відчуває себе в небезпеці. При вкушенні отруйної гадюки відчувається сильний біль, а тіло навколо ранки дуже швидко й сильно напухає. Самому досить важко дати собі раду, тому, якщо тільки це можливе, покличу друга, щоб мені допоміг.

б) Перш за все треба перешкодити в тому, щоб отрута з кров'ю плила в напрямі серця. Тому хустиною, шнурком або куском гуми обв'язав би я палець повище рани, щоб спинити на деякий час обіг крові.

в) Тоді треба швидко обмити поранену частину милом і водою та протяти гострим ножем або бритвою шкіру вздовж пальця через ранку, щоб якнайбільше отрути могло виплисти разом із кров'ю. Тому скажу другові, щоб продезинфікував ножа або бритву над вогнем і протяв ранку, при чому відвернувся і не буду в той час дивитись на рану, щоб йому не перешкоджати.

г) Коли кров слабо спливає, найбільш успішним способом очищення ранки є випалення розжареним залізом (куском дроту). Коли в гуртковій аптечці є прилад з відповідної форми скла і гумового м'ячика, можна ним висмокотати затроєну кров. Висмоктувати устами небезпечно, бо у випадку малої ранки можна затроїтись самому.

д) Звернуся до лікаря так скоро, як це тільки можливе.

КРОВОТЕЧА З РАНИ

Питання: Що зробиш, коли Твій друг, рубаючи дрова для вогнища, поранив собі ногу сокирою, і рана кривавить так, що звичайна перев'язка не може стримати кровотечі?

а) Негайно візьмуся стримати кровотечу. Коли кров ясночервоного кольору сильно б'є з рани, це знак, що протята артерія (б'ючка), що веде кров від серця. Тоді сильно притисну артерію над раною (між раною і серцем). Коли кров спливає поволі і є темночервоного кольору, значить — протята жила, якою повертається кров до серця. Тоді сильно притисну жилу нижче рани, тобто не пушу крові через рану до серця.

б) Потім накладу на тій висоті ноги хустину і зовсім вільно зав'яжу пластовим вузлом обидва її кінці.

в) У створену таким способом петлю вложу дерев'яний цурупалок і скручуватиму так довго, аж поки буде досить сильно стиснена і кров з рани перестане йти.

г) Тепер прикладу цурупалок, яким скручував хустину, рівнобіжно до ноги і прив'яжу, щоб петля не розкрутилася.

г) Обмию тіло довкола рани йодиною або іншим дезинфекційним речовиною. Забинтую рану і дальшу допомогу передам якнайшвидше лікареві.

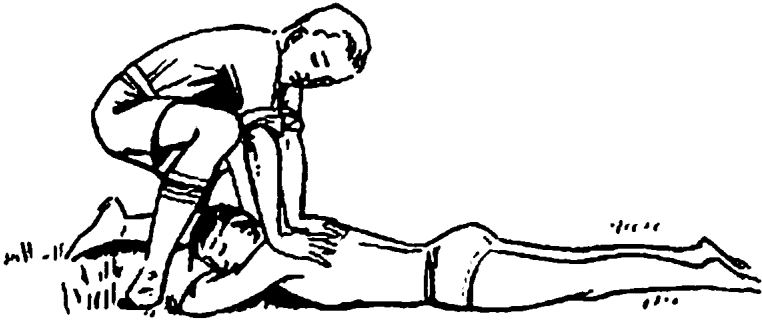
д) Коли б це було неможливе, забезпечу рану так, як було описане в одному з попередніх питань. (Дивись б. розділ, стор. 311).

е) Уважатиму, щоб перев'язка, що спиняє обіг крові, не стискала ноги довше, ніж це конче потрібне для забезпечення рани. Задовге стримування обігу крові могло б спричинити завмертя (гангрену) відділеної частини ноги, а це дуже небезпечно для життя пораненого.

ШТУЧНЕ ДИХАННЯ

Питання: Що зробиш, коли під час купання Твого товариша витягнули друзі з глибокої води, він непритомний і не дихає?

а) Без дихання життя неможливе. Воно потрібне для допровадження кисню через легені до крові і виділювання з організму шкідливих для нього газів. Дихання відбувається через поширювання і звужування грудної клітки з допомогою м'язів. Коли вони не діють, припиняється дихання, а тоді людина може померти, хоч би не було для цього іншої причини. У випадку непритомності в наслідок утоплення, загазування або ураження електричним струмом треба негайно застосувати штучне дихання, тобто примусити грудну клітку виконувати свою нормальну роботу.

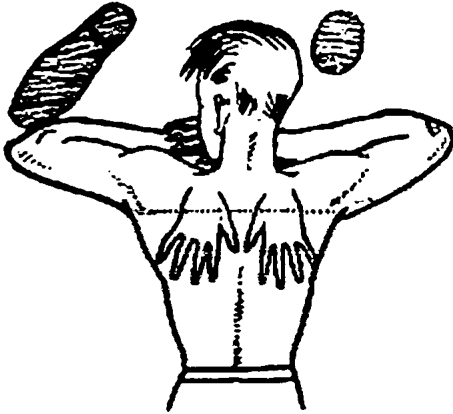


Існує кілька способів штучного дихання. Поширена й легка до застосування є т. зв. метода Гольгер-Нільсона (Holger-Nielson). Виконується її так:

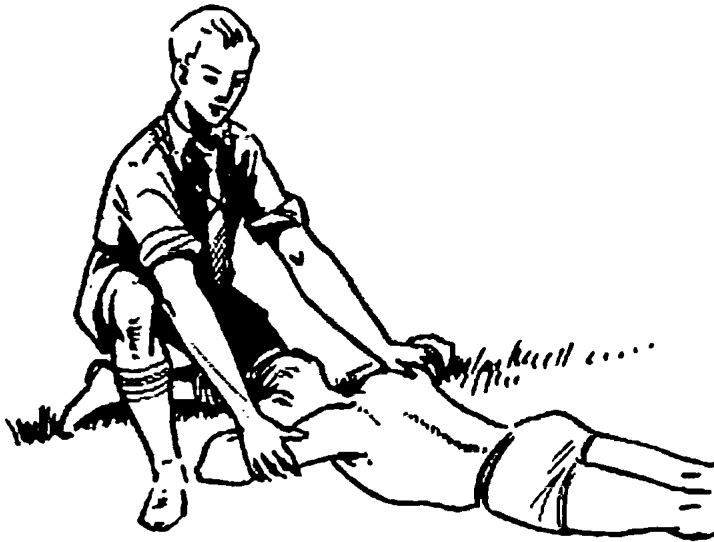
б) Покладу непритомного на поземному терені лицем до землі. У випадку утоплення піднесу його тіло так, щоб вилізлась вода з легенів. Тепер зігну йому руки в ліктях та покладу його долоні одну на одну. Оберну його голову в один бік, уміщуючи лице на складених руках.

в) Стану на праве або ліве коліно лицем до його голови. Коліно примішу біля його голови. Стопу другої ноги поставлю побіч його ліктя. Можу теж стати на обидва коліна по обох боках голови непритомного. Тоді

положу обидві долоні на його плечах так, щоб тягар рук спочивав на прямій, що проходить через лопатки. Пальці рук повинні бути при тому розпростерті вбік і вділ.



г) Тепер перехилюся вперед так, щоб мої руки набрали менш-більш прямокутного положення і тягар мого тіла натискав вільно, рівно і постійно через мої руки на його грудну клітку. Це спричинить видих повітря з його легенів.



г) Не дотискаючи аж до останнього опору, звільню натиск рук та перенесу тягар тіла назад. Одночасно покладу обидві руки на рамена нежитомного повище ліктів.

д) Тепер потягну вгору і до себе його руки настільки, щоб відчуття тягар і напругу в його плечах. При тому не згинаю своїх рук в ліктях, а, нахилившись назад, випрямленими руками виконую потрібний для втягнення повітря піднос його грудної клітки (вдих).

е) Так проведений видих і вдих треба повторяти 12 разів на хвилину в постійних, рівномірних відступах. Натиск і піднос повинні тривати однаковий час. Перерви між ними повинні бути якнайкоротші.

є) Якби я втопився, повинен мене хтось заступити, бо штучне дихання треба виконувати безперервно не раз навіть кілька годин. Той, хто перебирає працю штучного дихання, стає на коліна зараз біля мене і включається у ритм віддиху, замінюючи мої руки своїми.

ж) Під час виконання штучного дихання стараюся якнайшвидше покликати лікаря. Якби хворий почав сам дихати, даю йому дальшу допомогу, як при зомлінні.

В останньому часі винайдено новий і успішний спосіб штучного дихання. Це метода "з уст до уст" рятувальника і рятуваного. Як її застосовувати, можна навчитись тільки під проводом лікаря або фахового санітаря.

ПЕРЕНЕСЕННЯ ХВОРОГО

Питання: Як і з чого можеш зробити ноші для перенесення хворого?

Ноші можу зробити, вживаючи пласових палиць або міцних дрючків, вирубаних для цього в лісі. На них можу положити плащ або два піджаки (блюзки) так, що усуну палиці у перевернуті рукави, а плащ або піджак застебну на гудзики. Для цього можна вжити також великого й міцного мішка. При тому палиці довелося б пропхати через продірявлені роги. Можна теж відповідно приладити накривало (коц) або шатро.

Ручна вправність більш досвідчених юнаків

До першої пластової проби “Скобиного крила” Ти мусів учіти добре орудувати молотком, пластовим ножом та сокиркою, щоб дати собі раду з найзвичайнішими щоденними ручними роботами вдома і на мандрівках.

У дальшому пластуванні Ти повинен розвинути в собі здібність до винахідливости та вправність у виконанні різних складніших робіт. Ти, може, помітив серед свого довкілля людей вправних і зарадних, що вміють у потребі зробити різні корисні і потрібні речі, не раз “на всі руки” майстрів, і навпаки таких, що з кожною дрібницею мусять іти до фахівця і витрачати часом тяжко здобуті гроші, потрібні їм на прожиток та інші дуже важливі для них речі.

Придумати якийсь новий спосіб виконання ручної роботи, надати їй нову, цікаву форму, виконати її невеликою витратою грошей, вживаючи, може, й примітивного (нескладного) знаряддя, — все це дає вдволення і радість.

Ти можеш своїми творчими осягами поділитися з друзями у гуртку, змагатися з кимсь іншим у виконанні. Що більше виявиш при тому винахідництва, то більше знайдеш признання. Не раз, здавалося б, малі винаходи полегшують працю та приносять велику користь для загалу, а винахідникам дають славу й майно. Тим винахідником можеш бути саме Ти.

Коли Ти при різних роботах пізнаєш, скільки трудови зусилля треба вкласти, щоб досягнути добрий вислід, тоді зумієш краще оцінити справну працю ремісника. Пізнаєш також корисність винаходів та вартість машин, що можуть ту працю великою мірою заступити.

Від чого Тобі починати? Це залежить, очевидно, від Твоїх уподобань, потреб і наявности знаряддя. Його не завжди можеш легко набути. Але напевно в Тебе

є добрий пластовий (складаний) ніж, найдуться теж і деякі прилади до дерев'яних робіт.

Ними можеш робити прегарні й корисні речі. Ось добрий гнучкий лук і стріли разом із щитом для вішання цілі. Ось дерев'яний тотем для Вашого гуртка. Ось рамки до портрета патрона куреня для прикрашення домівки або полочки на книжки. Ти приятель природи. Птахи у Твоєму садку радо привітали б дарунок від Тебе у вигляді дерев'яного дімка. Вони гніздилися би там, і Ти мав би нагоду приглянутися ближче до їхнього "приватного життя".



Зробити модель дерев'яної гуцульської чи іншої української хати або й церкви — це вже складніша й поважніша спроба ручної вправності. Але вона варта уваги й праці. При цьому Ти пізнаєш зразки українського дерев'яного будівництва і маєш нагоду виступити на показі пластової вправності і здобути відповідну оцінку для себе та свого гуртка.

Окрему ділянку становлять дерев'яні моделі літаків, човнів, кораблів і т. п. Про це є широка і цікава література й готові зразки. Це теж дуже цікаве й корисне

зайняття, а добре виконані моделі будуть ознайомлювати Твоїх друзів з найновішими досягами техніки. Нам відомі пластуни юнаки, що не тільки вміли ці моделі будувати, але вмонтували в них справжні мініатюрні двигуни (мотори) для справжнього лету. Крім цього, побудували собі маленькі радіостанції, якими могли керувати летом своїх літаків.

Далі є ділянка вирізування пилючкою дрібних речей з цікавихи візорами. Українські гуцули вміють вирізьблювати прекрасні мистецькі речі, як топірці, коробки, хрести і багато іншого. Вони роблять це переважно звичайним ножиком та іншим нескладним знаряддям. Ця ділянка ручної роботи вимагає хисту і вправності. Але, вивчаючи цю ділянку, здобуваєш подвійну користь: пізнаєш ділянку народного мистецтва і набуваєш вправності, яка в житті Тобі напевно пригодиться.

Не менш цікаві й корисні речі можна робити із залізної чи мосяжевої бляхи, алюмінію, навчитись сполучати, направляти водогони, електричні устаткування тощо.

Цікава ділянка ручних робіт це вироби зі шкіри. Ти можеш навчитись робити пояски для прикріплювання накривала чи шатра до наплечника, плетені лямповки до ножа чи свищика, а далі шкіряні гаманці з різними візорами тощо. Гуцули виробляли шкіряні постолі, прегарно вибивані пояси ("череси"), торби ("тайстри") тощо.

Дуже цікавою і корисною є ділянка радіотехніки. Користуючись відповідною літературою, можеш будувати малі радієві апарати, а навіть радієві надавально-відбиральні станції, через які з дозволу влади можна "розмовляти" з радіоаматорами в цілому світі.

Коротко кажучи, немає межі в різноманітності цікавих і корисних ручних робіт. Тепер люди винаходять щораз нові матеріали з новими можливостями застосування й користування, тож різноманітність ручних робіт постійно збільшується.

Якщо Тебе якась ділянка зацікавить, не вагайся ознайомитися з нею навіть і тоді, коли вона має т. зв.

“жіночий характер”. Знаємо корисних і повноцінних чоловіків, що вміють вишивати, куховарити, шити, плекати квіти та виконувати всяку іншу роботу, більш підхожу жіночій вдачі. Це знання дає їм самопевність у різних умовах та вчить цінити корисну працю жінок.

Ручні роботи можеш виконувати вдома або в домівці, сам або на спілку з одним чи кількома друзями.

Пластуний гурток може спільно виконати устаткування своєї домівки, як стіл, стільці, полиці на гурткову бібліотеку, таблицю на стінну газетку або пластову готовість гуртка, стояк на гурткове знамено, вішаки на одяг, скриню на гуртковий виряд, рамки до малюнків і т. п. Взимку можна купити матеріал і пошити одне чи більше шатер, торби для виряду на мандрівку, відра на воду тощо.

Так при роботах одинцем, як і при збірних допоміжною Тобі буде література з цієї ділянки, опрацьована в дуже гарних ілюстрованих виданнях, як ось:

“Boy Bird House Architecture”, Leon H. Baxter (Bruce Publishing Co., Milwaukee). “Big Book of Boys’ Hobbies”, “Carpentry”, “Mechanics for Boys”, A. Neely Hall (Lothrop, Lee and Shephard Co., Boston та інші.

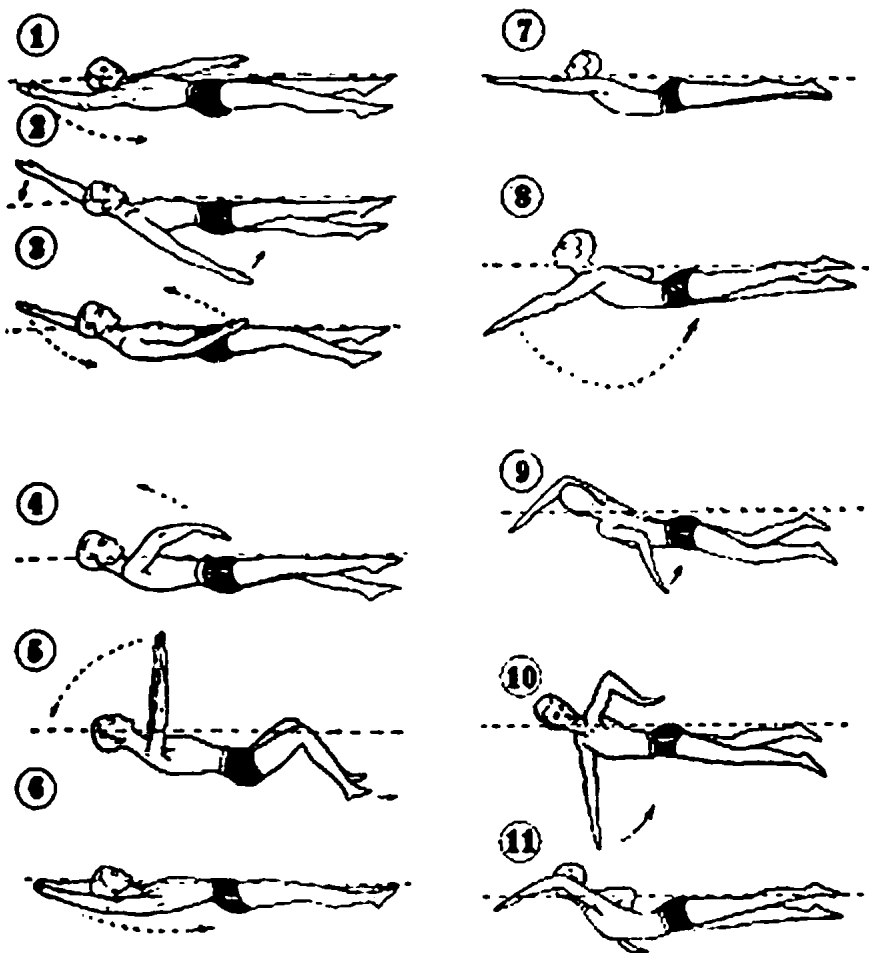
Спортові осяги в УПЮ

ПЛАВАННЯ

Ця вмільсть дає пластуноні змогу вільно купатися у глибшій воді — в річці, озері чи морі — і вправлятися в дуже корисних і здорових ділянках водного спорту, як веслування, водний м’яч, водні лешета. Крім цього, добре опановане плавання дає пластуноні змогу опікуватися під час купання своїми друзями чи в потребі дати допомогу, якби хтось потопав.

Тому цю вмільсть треба Тобі щораз краще васвоювати і вдосконалювати.

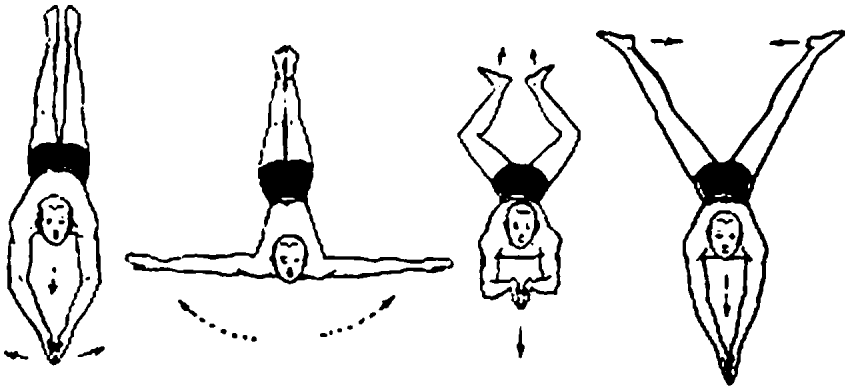
Для вивчення плавання потрібні певні умови, тобто плавацький басейн, став чи озеро з відповідним улашту-



1-3 плавання горілиць американським змікоручним стилем,
 4-6 дворучним стилем, 7-11 плавання американським
 стилем (правл)

ванням для початківців. Наука плавання вимагає теж інструктора, який навчив би правильних рухів та допоміг перебороти перші труднощі.

Отож може трапитись таке, що без уваги на добру волю пластун учасник не зможе через технічні перешкоди бути готовим до проби з цієї ділянки на час, коли відбувається перевірка. В такому випадку комісія проби



Плавання хлєсичним стилем

(зв'язковий чи інші) може дозволити відбути перевірку з плавання в пізнішому реченці, не спиняючи іменування пластуном розвідувачем.

Зовсім звільнити від цієї вимоги можна тільки тоді, коли стверджено на основі лікарського свідчення, що даний пластун з огляду на стан здоров'я не може вчитися плавання.

ЗДОБУТТЯ ПЛАСТОВОЇ ВІДЗНАКИ ФІЗИЧНОЇ ВПРАВНОСТІ

Щоб захопити загал молоді і старших громадян плекати і зберігати вправність свого тіла, українські спортові централі, як Український Спортовий Союз на рідних землях або Українська Спортова Централя Америки й Канади, запровадили у звичай проби фізичної вправности.

Такі проби, відповідні до віку, можуть відбувати не тільки члени спортових організацій, приналежних до Союзу чи Централі, але кожний українець чи українка. Ті, що з успіхом відбули пробу, мають право носити відзнаку й виказку.

Пластову відзнаку фізичної вправності здобуваемо на спортових змаганнях, які влаштовує спортова централь або пластова станиця.

На такі змагання станична старшина запрошує уповноваженого представника спортової централі, який наглядає над правильним проведенням змагань і оцінкою вислідів змагунів.

Вислід змагань та імена тих, що здобули пластову відзнаку фізичної вправності, подаємо до загального відома в станичному чи кошовому наказі.

Право носити ПВФВ і відповідну виказку чинне впродовж двох років від здобуття. По двох роках треба її наново здобувати, тобто виконати на змаганнях вигоди, відповідні до даного — уже старшого — віку.

Проба ПВФВ складається з 5-ти груп вправ. В кожній групі є кілька вправ до вибору. Перед пробю кандидат має право вибрати собі з кожної групи одну вправу, з якої повинен здобути задовільні осяги, дотримуючись відповідних постанов, а саме:

- а) Прорух треба виконати вправно і самостійно.
- б) Бігання, плавання та спортові ігри зараховується тільки з одної групи вправ.
- в) При скоках змагун має право на три проби кожною ногою. Найкращі важні осяги правої і лівої ніг додається, а суму ділиться надвоє.
- г) Кожний змагун біжить одинцем.
- г) При метях кожний змагун має право на три проби правою і три лівою руками. Найкращі важні осяги правої і лівої рук додається.

Нижче подаємо таблицю осягів, уживану при здобуванні ПВФВ для різного віку юнаків і юначок.

До першої пластової проби Тобі треба було вправляти прорух та цікавитися іншими ділянками спорту. Щоб стати пластуном розвідувачем, Ти повинен мати певні осяги в легкоатлетичі і довести, що справді дбаєш про розбудову свого тіла й набув уже відповідну Твоєму вікові фізичну вправність.

ТАБЛИЦЯ ВИМОГ П В Ф В

А. ЮНАКИ — ВІКОВА ГРУПА 13-14 РОКІВ

1-а група вправ:

- а) ранній прорух
- б) плавання, довільний стиль — 30 м. (32 ярди, 2 стопи, 5 інчів)

2-а група вправ: скоки

- а) в далечинь з розбігу — 3 м. (9 ст., 10 інч.)
- б) у височинь з розбігу — 0.85 м. (2 ст., 9½ інч.)

3-я група вправ: бігання (не на біжні)

- а) 60 м. (65 ярд., 1 ст., 10 інч.) — 12 сек.
- б) плавання, довільний стиль — 50 м. (54 ярд., 2 ст.) — 1 хв., 30 сек.
- в) 300 м. (328 ярд., 0 ст., 3 інч.) на ковзанах — 1 хв., 10 сек.

4-а група вправ: мети

- м'ячем для відбивання — 25 м. (27 ярд., 1 ст.)

5-а група вправ: марші

- а) 3 км. (1 миля, 1520 ярд.) — 28 хв.
- б) 2-денна піша мандрівка — 30 км. (18½ милі)

Б. ЮНАКИ — ВІКОВА ГРУПА 15-16 РОКІВ

1-а група вправ:

- а) руханка приписана для ВФВ
- б) плавання довільним стилем — 50 м. (54 ярд., 2 ст.)

2-а група вправ: скоки

- а) у далечинь з розбігу — 3.30 м. (10 ст., 10 інч.)
- б) у височинь з розбігу — 0.95 м. (3 ст., 1½ інч.)
- в) лещетарський скок — 7 м (22 ст., 11½ інч.)
- г) стартовий у воду — 5 сек.

3-я група вправ: бігання (не на біжні)

- а) 60 м. (65 ярд., 1 ст., 10 інч.) — 11.2 сек.
- б) 100 м. (109 ярд., 1 ст., 1 інч.) — 17.4 сек.
- в) 300 м. (328 ярд., 0 ст., 3 інч.) на ковзанах — 1 хв.

4-а група вправ: мети

- а) диском (1 кг.) — 26 м. (28 ярд., 1 ст., 3½ інч.)
- б) ратищем (0.6 кг.) — 24 м. (26 ярд., 0 ст., 9½ інч.)

- в) ядром (4 кг.) — 13 м. (14 ярд., 0 ст., 8 інч.)
- г) м'ячем для відбиванки — 30 м. (32 ярд., 2 ст., 5 інч.)
- г) стріляння з лука на 15 м. (16 ярд., 1 ст., 2½ інч.) — 60 т.

5-та група вправ: марші

- а) 5 км. (3 милі, 188 ярд.) — 50 хв.
- б) 2-денна піша мандрівка — 35 км.
- в) лещетарський біг — 3 км (1 миля, 1520 ярд.) — 30 хв.
- г) на ковзанах — 1 км. (1094 ярд.) — 4 хв.
- г) веслування — 1-денна водна мандрівка
- д) спортові ігри — міжкурінні, кошові і ін. змагання

В. ЮНАКИ — ВІКОВА ГРУПА 17-18 РОКІВ

1-а група вправ:

- а) руханка приписана для ВФВ
- б) плавання довільним стилем — 100 м. (109 ярд., 1 ст., 1 інч.)

2-а група вправ: скоки

- а) у далечінь з розбігу — 3.85 м. (12 ст., 7½ інч.)
- б) у височінь з розбігу — 1.05 м. (3 ст., 5½ інч.)
- в) лещетарський скок — 15 м. (49 ст., 2½ інч.)
- г) стартовий у воду — 4,5 сек.

3-я група вправ: бігання (не на біжні)

- а) 100 м. (109 ярд., 1 ст., 1 інч.) — 15.8 сек.
- б) на ковзанах — 300 м. (328 ярд., 0 ст., 3 інч.) — 55 сек.
- в) плавання, довільний стиль — 100 м. (109 ярд., 1 ст., 1 інч.) — 2 хв., 45 сек

4-а група вправ: мети

- а) диском (1 кг.) — 32 м. (35 ярд.)
- б) ратищем (0,6 кг.) — 30 м. (32 ярд., 2 ст., 5 інч.)
- в) куглею (5 кг.) — 13 м. (14 ярд., 0 ст., 8 інч.)
- г) м'ячем для відбиванки — 35 м. (38 ярд., 0 ст., 10 інч.)

5-а група вправ: марші

- а) 10 км. (6 миль, 376 ярд.) з 7,5 кг. обтяження — 2 години
- б) 2-денна піша мандрівка — 40 км. (24½ милі)
- в) 3-денна піша мандрівка — 55 км. (34½ милі)
- г) біг — 3 км. (3282 ярд.) не на біжні — 15 хв., 24 сек.
- г) лещетарський біг — 5 км. (3 милі, 188 ярд.) — 40 хв.

- д) плавання — 200 м. (218 ярд., 2 ст., 2 інч.) — 5 хв., 30 сек.
- е) веслування — 1-денна водна мандрівка
- с) спортові ігри — міжкурінні, кошові і т. д. змагання

Г. ЮНАЧКИ — ВІКОВА ГРУПА 13-14 РОКІВ

1-а група вправ:

- а) ранній прорух
- б) плавання довільним стилем — 25 м. (27 ярд., 1 ст.)

2-а група вправ: скоки

- а) у далечінь з розбігу — 2.50 м. (8 ст., 2½ інч.)
- б) у височінь з розбігу — 0.70 м. (2 ст., 3½ інч.)

3-я група вправ: бігання

- а) 60 м. (65 ярд., 1 ст., 10 інч.) — 14 сек.
- б) плавання довільним стилем — 50 м. (54 ярд., 2 ст.) — 1 хв., 45 сек.

4-а група вправ: мети

- м'ячем для відбивання — 18 м. (19 ярд., 2 ст., ½ інч.)

5-а група вправ: марші

- а) 3 км. (1 миля, 1520 ярд.) — 30 хв.
- б) спортові ігри — міжкурінні змагання

Г. ЮНАЧКИ — ВІКОВА ГРУПА 15-16 РОКІВ

1-а група вправ:

- а) ранній прорух
- б) плавання довільним стилем 40 м. (44 ярди)

2-а група вправ: скоки

- а) у далечінь з розбігу — 2.70 м. (8 ст., 10 інч.)
- б) у височінь з розбігу — 0.80 м. (2 ст., 7½ інч.)

3-я група вправ: бігання

- а) 60 м. (65 ярд., 1 ст., 10 інч.) — 13.2 сек.
- б) плавання довільним стилем — 50 м. (54 ярд., 2 ст.) — 1 хв., 35 сек.

4-а група вправ: мети

- а) диском — 17.5 м. (57 ст., 5 інч.)
- б) м'ячем для відбивання — 20 м. (21 ярд., 2 ст., 7½ інч.)

5-а група вправ: марші

- а) 3 км. (1 миля, 1520 ярд.) — 28 хв.

- б) 2-денна піша мандрівка — 25 км. (15½ милі)
- в) спортові ігри — міжкурінні змагання

Д. ЮНАЧКИ — ВІКОВА ГРУПА 17-18 РОКІВ

1-а група вправ:

- а) руханка призначена для ВФВ
- б) плавання довільним стилем — 50 м. (54 ярд., 2 ст.)

2-а група вправ: скоки

- а) у далечінь з розбігу — 2.80 м. (9 ст., 2 інч.)
- б) у височінь з розбігу — 0.85 м. (2 ст., 9½ інч.)

3-я група вправ: бігання (не на біжні)

- а) 60 м. (65 ярд., 1 ст., 10 інч.) — 12.4 сек.
- б) плавання, довільний стиль — 50 м. (54 ярд., 2 ст.) — 1 хв., 25 сек.

4-а група вправ: мети

- а) диском (1 кг.) — 20 м. (21 ярд., 2 ст., 7½ інч.)
- б) ратищем (0.60 кг.) — 19 м. (20 ярд., 2 ст., 4 інч.)
- в) м'ячем для відбиванки — 25 м. (27 ярд., 1 ст.)

5-а група вправ: марші

- а) 3 км. (1 миля, 1520 ярд.) — 25 хв.
- б) 2-денна піша мандрівка — 30 км. (18½ милі)
- в) веслування — 1-денна водна мандрівка
- г) спортові ігри — міжкурінні, кошові, станичні змагання

Іменування пластуна розвідувача

Якщо Ти маєш відповідний вік і відповідаєш іншим передумовам II-ої пластової проби "Скобиного хвату", якщо Ти вважаєш, що маєш потрібний пластовий досвід і знання, тоді можеш зголосити свою готовість відбути перевірку проби.

На пропозицію курінного проводу зв'язковий стверджує, що немає ніяких перешкод, а курінний суддя повідомляє Тебе, коли і яким способом відбудеться перевірка Твоєї вмілости. Одночасно він вручає Тобі формуляр перевірки проби, в якому подані імена тих пластових інструкторів чи старшин, що будуть перевіряти дані ділянки.

Коли успішно відбудеш перевірку всіх точок, звертаєш формуляр із вписаними оцінками окремих проб і підписами екзамінаторів курінному судді. Тоді провід куреня повідомляє Тебе, коли відбудеться іменування на ступінь пластуна розвідувача.

Звичайно відбувається воно впрочисто при нагоді якогось пластового свята і в присутності загалу юнацтва даного пластового осередку.

У передбачений в програмі свята час бунчужний викликає Тебе й інших, що склали II-у пластову пробу, вийти на визначене осередне місце.

Зв'язковий куреня, або на його прохання хтось з вищих пластових старшин, звертається до тих, що з успіхом відбули перевірку проби, з коротким словом признання, бажає успіху в дальшому пластуванні та вручає кожному свідоцтво відбутої проби. Присутній при тому курінний або курінний суддя відпорює Тобі відзнаку учасника, а зв'язковий прищиплює відзнаку пластуна розвідувача. Потім зв'язковий, або найстарший рангою присутній пластовий старшина, подає Тобі ліву руку й каже: "В імені пластового проводу іменую Тебе пластуном розвідувачем". Потім на наказ бунчужного Ти вертаєшся на своє місце у лаву друзів. Бунчужний свята закликає всіх присутніх привітати нових пластунів розвідувачів пластовим привітом і цим кінчає церемонія іменування.

8



“А летом крил скоба під хмари полину...”

Наш молодий орел-скоб уже кружляє в піднебесних просторах на своїх могутніх крилах. Він уже знає, як злетіти з низів у недосяжну людським оком висоту, він відчуває розкіш волі в безмежному просторі, але він теж свідомий небезпек цього простору. Він уміє дати себе нести повітряним струмам і, непомітно нахиляючи широчезні крила сюди й туди та керуючи хвостом, мов би без особливого труду здіймається щораз вище й вище. Він визнається добре, який вітер приносить погоду, який насуває вологі хмари, а який жене люту хуртовину з убивчими блискавками й оглушливим туркотом громів. Він на це все приготований і не лякається таких небезпек, бо він своєчасно вміє знайти собі захист. З найдикішими силами природи він дає собі раду й не дасть їм змоги заскочити себе. Серед найгрізніших явищ природи, серед найлютіших умов він живе довгі роки, втішається ненарушно здоровим, вільним, королівським життям.

Ось таким хочемо бачити нашого пластуна скоба. Хочемо, щоб він був втіленням слів нашої пластової пісні: “Ніщо нам лихо ні пригоди”, пластуном, що справді, за словами нашого пластового обіту, бореться з життям, “як з трудами у полі”. При тих трудах наш пластун розвідувач ознайомився добре зі способами, що йому можна дати собі раду в важких умовах, і набрався духу відпору трудношам та придбав самопевність і віру, що підготована, розумна, енергійна людина може завжди розраховувати на успіх у житті. Озброєний цією вірою, досвідом і непохитними лідарськими прикметами, він спокійно усвідомляє собі, що на ньому й на його друзях лежить співвідповідальність за долю Пласту, а згодом і за долю всієї національної спільноти.

Зі зрозумінням цієї правди сприймає кандидат на пластуна скоба незлеткі вимоги III-ої пластової проби,

якою має довести свою здібність і готовість до самостійного, повного краси і своєрідного стилю "Скобиного лету", до здійснювання слів пластового обіту.

ПЕРЕДУМОВИ ПЕРЕВІРКИ ПРОБИ

Пластун розвідувач готовий до перевірки III-ої пластової проби, якщо:

- а) закінчив 15 з половиною років життя;
- б) має один рік бездоганного пластування у ступені розвідувача. У випадку, коли він як розвідувач отримав пластову пересторогу, тоді бездоганне пластування зраховується йому від того часу, а згоду на допущення до III-ої проби дає крайовий комендант пластунів;
- в) подасть власноручно написане прохання (або виповнений формуляр) і свій пластовий життєпис, в якому відзначить виконувані діловодства, отримувані відзначення тощо;
- г) виявить успіхи у шкільній науці та в обов'язковому навчанні українознавства.

Перевірка проби:

Кошовий і зв'язковий, при співучасті знавців для особливих ділянок, запрошених провідником кадри виховників даної станиці, оцінюють поставу та перевіряють вмiстостi i знання кандидата в наступних вимогах.

ВИМОГИ ПРОБИ

1. Три головні обов'язки пластуна
2. Пластовий закон
3. Історія українського Пласту на тлі подібних рухів молоді інших народів
4. Організаційна побудова Пласту
5. Пластове провідництво
6. Життя в природі і піонерство

7. Теренознавство і картографія
8. Сигналізація і модерні засоби зв'язку
9. Пластові ігри
10. Спорт
11. Рятівництво
12. Життєва зарядність і вмілості.

ПОЯСНЕННЯ ДО ОКРЕМИХ ВИМОГ

- До 1. а) Виконує релігійні практики свого віровизнання.
- б) Виявить успішне поглиблення своїх відомостей про Україну відповідно до свого віку (на основі підручників для середньої школи).
- в) Знає кількість та загальну історію етнічної української групи в державі, у якій живе, і її вклад у розбудову культури й цивілізації цієї держави.
- г) Дає добрий приклад, радо виконуючи доручення й накази пластової влади.
- ґ) Вміє розрізнити поняття національності від поняття громадянства і пояснити, на чому ґрунтується державна самостійність. Знає в загальному, які обов'язки мають українці за кордоном України у відношенні до неї як батьківщини. Дбає про своє добре ім'я як українця. Знає, як ставати в оборону власної і національної честі та як шанувати честь іншої людини й народу. Інформує про Україну ілюзійне оточення, серед якого живе. Знає в загальному про інші українські молодіжні організації, орієнтується в таких організаціях інших національностей на даному терені. Доповнить карту України (з III-ої проби) важливішими центрами; доведе, що прочитав не менше як 15 творів давніших і новітніх українських письменників і що має не меншу кількість українських книжок у власній бібліо-

теці. Читає українську пресу та пластові видання, вміє їх назвати і зробити короткий огляд подій з громадського українського життя на означену тему; знає обрядові народні звичаї; знає загальний вигляд народньої та козацької української ноші в різних історичних добах.

д) Подасть проект і за згодою пластового проводу переведе збірне добре діло куреня (пластовий заробіток на добродійну ціль).

До 2. Дає добрий приклад своїм молодшим друзям, дотримуючись пластового закону і в пластовому, і в приватному житті, а зокрема:

а) здобуде пластове відзначення або признание зв'язкового перед куренем за добру пластову постану (завага: у першій і другій пробі здобував хрестики);

б) вміє навчити, передусім власним прикладом, правила ввічливої поведінки;

в) нав'яже листування з трьома друзями-пластунами з різних країн світу;

г) матиме книжку ошадної каси з сумою грошей, потрібною на однотижневий табір.

До 3. Знає українські й чужоземні рухи молоді, які попередили постання Пласту.

До 4. Знає загальну організаційну побудову центрального пластового проводу.

До 5. а) Допоможе в проведенні та відбуде як впорядник або член бурави один постійний або мандрівний табір.

б) Веде діловодство у провіді куреня, або є впорядником юнацького роя чи юнацького гуртка не менше як 6 місяців.

в) Проведе впоряд цілим куренем.

г) Приготує програму праці гуртка або роя на один місяць.

г) Доведе, що прочитав принаймні три книжки пластового змісту.

- д) Вміє навчити ведений ним гурток або рій 5 пластових пісень, відповідних до віку.
- До 6. а) Пластун розвідувач відбуде один мандрівний табір (не менше 7 днів) і самостійну дводенну мандрівку пішки удвох (не менше як 25 миль) і складе з неї звіт на письмі, виготує харчовий плян на дводенну мандрівку куреня.
- б) Уміє вибрати відповідне місце на табір для куреня, розплянувати його, зорганізувати збудування більшого шатра (не менше як на 8 осіб), збудувати кухню, таборову браму і т. п.
- в) Уміє користуватися вузлами у перехресному і діагональному в'язанні.
- г) Зорганізує й переведе з допомогою гуртка будову мосту довільного типу, приблизно 90 стіп завдовжки.
- г) Знає методи зрізування дерев та вміє вжипати відповідне знаряддя.
- До 7. Вміє добре читати польові мапи, розуміючи як умовні знаки, так і зображення рельєфу. Нарисує шкiц означеного відтинку терену. Вміє вжигати бусолю до маршу в даному напрямі (азимуті). Вміє визначити "на око" віддаль і висоту та обчислювати їх методом відношення боків трикутника; вміє встановити напрям вітру. Визначить своє місце на мапі.
- До 8. Знає сигналізацію "семафором" і надає депеші із швидкістю 40 буков на хвилину, знає в загальному, які є модерні засоби зв'язку та де їх уживають.
- До 9. Покаже вмілість проводити ігри в домівці й на вільному терені, знає не менше 5 таких ігор кожного роду і які прикмети духа й тіла кожна з них розвиває. Візьме участь принаймні в 4 теренових іграх, а одну проведе самостійно з куренем.
- До 10. Здобуде відзнаку спортової вправности, встановлену на даний вік. Уживає одного з літніх і одно-

го з зимових спортів. Пластун розвідувач уміє суддювати у двох довільного роду спортових іграх (наприклад, кошівка, відбиванка, гокей, копаний м'яч і ін.).

Пластун розвідувач уміє добре плавати, пірнати і рятувати потопельника.

До 11. Знає, які ліки, бинти та прилади повинна мати курінна аптечка, і вміє їх уживати у випадках потреби. Пластун розвідувач уміє переводити та знає, в яких випадках застосовується штучне дихання.

До 12. Пластун розвідувач здобуде 4 довільні іспити вмілости. Виявить холодний розум у випадках, які вимагають швидкого рішення. (Найдалі по одноквилинній надумі дасть правильну відповідь на поставлене питання, що учинив би в даному випадку).

Пластун розвідувач зорганізує та проведе з тургом або роем якусь збірну працю при устаткуванні чи прикрашенні домівки, виготовленні моделю, упорядкуванні городу, садка, спортового майдану тощо.

Знання рідного краю і народу

Знати свій рідний край, його красу й багатство, народ, з якого виводиш свій рід, і його багату тисячолітню культуру, — належить до samozрозумілих природних обов'язків пластуна. Адже він уже після першої пластової проби складає урочистий обіт, що "промірить тернисті шляхи України, до щастя Вітчизну свою поведе". Щоб вести свій край до щастя, треба конче знати його з усіма його прикметами, мовою, звичаями, світоглядом та історією. Лише на основі такого глибокого знання можна збагнути, що потрібно народові і яким способом потрібне йому придбати. Марна річ повторювати без улину, що любимо свій народ, свою бать-

ківщину. Цю любов треба показувати ділом. Лише активна любов має справжню вартість у світі. Діло ж вимагає зусилля, праці, мудрости й самопожертви. Тому, як передумову кожної пластової проби, поставлено обов'язок правильно вивчати всі ділянки українознавства.

У Пласті це знання поглиблюємо й доповнюємо впродовж пластування нашим своєрідним способом. Ти як кандидат на пластуна скоба певно вже добре розумієш, що Пласт — це не якась забава для гайнування часу, а таки справжній щирий і мудрий труд для добра нашої батьківщини. Як організм із клітин — так народ складається з одиниць. Отже, ні від кого іншого, лише від тих одиниць залежить сила, могутність народу і власної держави. Коли тих одиниць багато, коли вони всебічно розвинені, здібні радити й помагати собі й іншим, здібні навіть у найгірших умовах зберегти рішучість і надію на краще майбутнє та завжди знайти спосіб урятувати себе й інших, додати відваги й охоти до праці своїм землякам, коли вони можуть своїм характером, своєю однозгідністю, організованістю, дисциплінованістю будити подив у чужинців і готові силою захищати батьківщину від ворожого нападу, — то цілий народ, не вважаючи на його хвилеві невдачі, матиме в світі славу могутнього суспільного організму, славу народу, від якого можна вчитися, з яким треба рахуватися, якого небезпечно зачіпати, навіть коли він, сказати б, поранений. Зробити з себе й своїх друзів передовиків відродження народу, дати державній будівлі міцну основу і вказати майбутнім поколінням дорогу й способи до розбудови й закріплення могутнього державного організму — ось поле змагань і праці для Тебе як пластуна скоба.

Знання рідного краю - - це вступ до майбутньої суспільної праці пластуна скоба, це зброя в боротьбі за майбутнє українського народу. Отже, пізнаваймо докладно, що і якими способами придбав собі наш народ у давнині, що й чому згодом утратив, що миг здобути і чому не здобув, а тоді зрозуміємо, яка допомога йому потрібна — від мене, від Тебе, від нас усіх пластунів.

Хай мапа України, яку нарисуєш, виконуючи умови другої і третьої пластових проб, буде видним виявом Твого знання рідного краю. Нарисуй її, нарисуй вдруге й повісь на стіні своєї кімнати та й слідкуй докладно ціле своє життя, чи в наслідок праці наших пластунів прибуває Твоїй Україні щастя, могутності, значення серед народів світу, чи, може, скавтською ідеєю могутніють інші, а українці свого Пласту ще як слід не зрозуміли. Нехай Тебе як пластуна скоба переконують обидні жахливі світові війни, що перш за все мусить бути своя держава й оборона її, а тільки згодом її устрій, будований, поліпшуваний обережно, розумно своїми, лише своїми власними руками, не сусідськими буцім то доброзичливими. Сусід приходить "помагати", а насправді загарбає й заведе свій устрій, не наш, і збудує для себе добробут, а для нас тюрму, а не державу. Скільки сусідів "будувало" нашу державу, і як то кожного разу виглядала та "держава"! А завжди траплялись серед нас люди, що до якогось сусіда відчували прихильність і наївне довір'я та й запрошували: — Прийдіть і пануйте над нами. — І бувало, що приходив хтось "запрошений", і не було змоги визволитися з-під його "доброчливого" панування. Бо завжди й усюди легше перед ярмом оборонитися, ніж з-під ярма визволитися.

Такі речі, буває, діються, на жаль, ще й на Твоїх очах, а якщо вже ні, якщо воно вже належить до минулого, то, пластуне скобе, подякуй Богові й бережи нас Ти, щоб не повторялося раз-у-раз те саме, немудре, погане, бо це винищує український народ.

А зокрема наша історія виявляє, що загальні українці притаманні односторонні зацікавлення, так би мовити: не по-пластовому одностороння влада. Гарна є доброта серця, чуйливість, співчутність нашого народу, але життєва боротьба вимагає ще сили, практичного, а то й кулецького змислу, господарності у великих розмірах, змислу до розбудови багатства. Цими прикметами інші

Народи звичайно нас перевищували. Вони давили добродушних, легковірних, необережних і несвідомих небезпеки українців силою, відбирали у нас нашу мову, цю прекрасну мову наших пісень, мову нашого безсмертного Тараса, захоплювали в руки всі природні багатства нашого краю, а прибутками з них платили посіпакам, що гнобили нас і забивали почуття моралі й честі в душах наївних і слабих характером одиниць. За гроші з кривавої праці нашого народу будували собі палати, музеї, академії, школи, а нам забороняли промовляти рідним словом, побоюючись, що ми все таки колись вимагатимемо повороту загарбаного добра. Деякі наші талановиті люди, позбавлені змоги працювати для своїх, згодом утратили почуття приналежності до українського народу, пішли добувати слави в різних ділянках культури на користь чужих, а то й ворогів. Наших поколінь, що зростали в неволі, не було кому й не вільно було вчити. Цілком зрозуміло, бо навчання веде до розуму, а розум не терпить неволі, він шукає й знаходить способи, щоб скинути її. Розум — не велика сила, грізна для тиранів. Розум був би довів український народ до переконання, що треба всіма способами збільшити джерела прибутків батьківщини, зайняти визначні становища різних ділянок культури, промислу, торгівлі своїми свідомими людьми, а опісля скинути ярмо неволі. Потім, одначе, не псувати державного ладу, не ставити партійних і групових інтересів вище від національних, не намагатися здійснювати свої наміри силоміць; замість переконувати противників, приєднувати їх силою чесних аргументів, не ставати до бійки, не вести до внутрішнього роздору, до міжусобиць, до братньої війни.

У відродженій державі не сміє бути сваволі, насильства й безправства! Кожний повинен стояти міцно і дисципліновано на своєму місці, а керму віддати хай і одній, але сильній, характерній, обережній, бистрій своїй людині.

Ось чого вчить історія й досвід. Передумаймо те все та й багато більше і зрозуміймо, що Україні мало мати самих поетів, учених, композиторів чи духовників. Їй треба в рівній мірі промисловців, купців, військовиків, мореплавців, великих підприємців, економістів, знавців господарства, гірників, техніків, винахідників. В останніх десятиліттях, щоправда, кількість фахівців у цих ділянках помітно зростає. Але важливо, щоб ті нові фахові кадри були свідомі своїх завдань, розуміли, в чому річ, і не жаліли хоч як великого труду. За те, що досягнуть, честь їм буде і вдячність народу. Пластунам слід іти попереду.

Потрібні відомості для повного пізнання рідного краю Ти найдеш у шкільних підручниках з усіх ділянок українознавства і у творах наших великих письменників, поетів, учених і публіцистів. Їх є багато до вибору по всіх більших наших бібліотеках. Перерахувати їх тут не будемо. Твій зв'язковий або фаховий бібліотекар допоможуть Тобі вибрати потрібні книжки.

Пластова ощадність

Дуже важлива справа бути свідомим вартости грошей, розуміти потребу ощадного й розумного витрачання їх

Це ж бо не якийсь без труду знайдений кусень металю чи аркуш надрукованого паперу.

У цій блискучій монеті чи в чепурному банкноті міститься немов заворожений --- важкий труд і частинка життя якоїсь людини. Може, це праця і зужитий час Твій власний, може, Твоїх батьків, може, когось іншого. Але, хоч би чия це праця була, нам треба завжди про неї пам'ятати і, витрачаючи гроші, про неї подумати. Кожна корисна людина працює, щоб жити і радіти життям. У цілій природі лише праця дає право до життя. Приглянься до ластівки -- скільки вона налітається, поки зловить пожину для себе й для своїх дітей.

Це літання для неї не забава, а тяжка праця. Не зможе вона літати — згине сама, згинуть її діти. Праця — це життя, життя — це праця. Лише так і жили давніше люди: що з трудом уловив чи назбирав, те і з'їв, а не зміг ловити чи збирати — то гинув з голоду. Тверде було колись життя.

З часом люди придумали міняти свою працю або працею добутий продукт на гроші. За них знов могли дістати працю інших або все те, що інші працею здобули й мали більше, ніж зужитковували самі. Тепер кожний, хто хоче чесним способом здобути засоби для життя і бути корисним членом суспільства, мусить працювати. Праця дає йому вдоволення і свідомість власної вартості у суспільстві. Хворі, нездібні до праці люди почувають себе дуже нещасливими.

Це правда, що Ти покищо не заробляєш сам на прожиток, немов ота молода пташка у гнізді: Тобою опікуються батьки. Але й вони працюють чи на рільні, чи у фабриці, у бюрі чи підприємстві. За зароблені гроші вони одержують усе потрібне для них і для Тебе. А на те, щоб якась навіть дрібна річ дісталася до Твоїх рук, треба праці цілого ряду фахівців. Ось Ти їси хліб. Його пекли робітники-пекарі з муки, що її мололи у млині інші фахівці. Збіжжя до млина привезли торгівці, що купили його в селян. Щоб вирости збіжжя, селяни орали землю, сіяли зерно, молотили збіжжя складними машинами. Ці машини мусів хтось придумати, а фахівці виконали їх з матеріалів та металів, добуваних гірниками глибоко під землею знову ж таки іншими складними машинами, і т. д., і т. д. Безмежний, можна б сказати, ланцюг праці складається на те, щоб Ти міг ходити в черевиках чи одязі, чесатися гребінцем, чистити зуби, писати на папері тощо.

Кожний, хто працює, міняє за допомогою грошей свою працю на все те, чого потребує для життя. Можемо сказати, що праця перетворюється на гроші або щось інше — теж вартісне, тривале. Тривале, поки не зужиться, як хтось його уживає, або не змарнується,

коли лежить без користі. Ось дім — це наче сконденсована праця багатьох робітників, що одержали за це гроші, щоб могли за них жити. Гроші запрацьовані й складені в касі — це теж сконденсована праця. У цій формі її звемо капіталом. Вони — це чиясь праця, чиясь власність, чиясь майно. Працею коня можна тягнути віз, капіталом можна зрушувати гори, цілком дослівно. Дрібна праця багатьох людей, зібрана у формі капіталу, має в собі таку силу, що можна нею їздити по цілій земній кулі, а то й на якусь планету вибратися летіти. Буває, що й одна людина працею назбирає капітал, але це мусить бути надзвичайна людина. Як правило капітал у руках однієї людини — це вислід праці багатьох людей, без яких того капіталу не було б. Одна людина може, має право таким капіталом орудувати, значить — вкладати свою працю на те, щоб творити нам ті корисні діла, яких людина-одиниця своєю тільки працею творити не в силі. Хто так орудує капіталом, той здобуває великі заслуги. Хто ж розтрачає капітал для своєї приємності і без користі його розкидає, той, не зважаючи на те, як цей капітал опинився в його руках, власний він, чи дістався йому в спадщину від батьків, чи кимось дарований, — робить злочин: краде чужу працю. Бо тільки трудом багатьох громадян випрацьовані умови дали йому змогу добути цей капітал.

З таким розумінням вартости грошей в'яжеться теж і потреба ощадности. Щадити — значить свідомо зберігати добутий капітал для того, щоб його в справжній потребі розумно й доцільно витратити.

Щоб шадити, треба вміти заробити. Хто дістає гроші даром, той звичайно не вміє оцінити грошей, не вміє найти міри, коли їх витрачає, і не вміє обчислити своїх прибутків. Коли мої чи Твої батьки такі заможні, що не потребуємо заробляти на прожиток, то саме для самовиховання у Пласті мусимо подбати про нагоду, щоб заробити. Можемо навіть улаштувати це таким способом, що виконаємо дома потрібне діло, за яке треба б заплатити: наприклад, направити попсований

дзвінок, змінити забезпечення струму, залатати дірявий бляшаний горщик. Само собою, такі роботи вимагають умілости і вправности. Алеж від чого пластун пластуном? Не слід думати, що вимога проби вже виконана, коли ми заробили й заощадили тільки те, що в вимозі назначено як найменшу суму. Змістом цієї вимоги є розуміння й здійснювання ощадности. Мусимо заробляти стільки грошей, щоб купити на них добрі книжки, час від часу зробити собі якусь приємність тощо, а як ощадність відкладати лише те, що ми мали б видати на зайві речі (як то буває в інших -- на пиво, горілку, цигарки, надмір солодощів тощо). Та ще пам'ятаймо, що ощадність — це не лише добре господарювання заробітком, але й розумне та обережне користування речами, що їх куплено. Зужита річ — це начебто виданий гріш. Як можна без потреби витратити гроші, так можна теж без потреби зуживати речі, які набуто за гроші. Отже, пластун дбає, щоб не зуживати швидше й більше речей, ніж потрібно. Якщо не дбаємо належно про наш одяг, то мусимо швидше ніж потрібно витратити гроші на новий одяг, замість використати ці гроші на щось інше, важливіше, цікавіше. Теж саме стосується до хатньої обстановки, до посуду, до книжок, зшитків, загалом до всього, що коштує гроші, а без чого важко обходитися. Як гроші в ощадній касі, так і одяг, білизна, посуд тощо мають бути чисті, їх треба дбайливо переховувати, забезпечувати від пороху, світла, шкідників до часу, коли доведеться ними користуватися. Таким способом пластун заощаджує багато грошей, бо їх довго використовує. Ощадність треба теж поширити на громадське добро. Кожне громадське спорудження теж коштує гроші, що їх платять, як податки, наші батьки, родичі, знайомі, всі громадяни. Знищені спорудження треба направляти й за них платити гроші, за які можна б щось нове придбати, поліпшити, прикрасити.

Але не попадаймо у другу крайність: не будьмо скупими. На те, що справді потрібне, що корисне, де треба негайно допомогти, де, як кажуть, "подвійно дає

той, хто скоро дає”, пластун дає гроші. Він не боїться, що сам опиниться в грошовому клопоті. Пластун радо дає річ, без якої може у близькому майбутньому або загалом обійтися, а з якої може хтось інший добре користати. “Добре користати” — це значить, що ця річ не є така знищена чи зіпсована, що нікому не пригодиться.

Про центральний пластовий провід

Коли пластун учасник повинен знати діловодство і організацію пластової станиці, а пластун розвідувач відповідні виші пластові діловодства й побудову крайової пластової організації і старшини, то від пластуна скоба вимагаємо, щоб він орієнтувався в усій організації українського Пласту. Тому треба завершити своє знання з цієї ділянки відомостями про центральний пластовий провід.

На чолі всього українського пластового руху, як уосіблення організаційної єдності, його безперервної дії і традиції, стоїть Начальний Пластун. Його авторитетові підлягають усі вияви пластової діяльності, де б вони і в яких організаційних формах не проявлялись.

Для втримання ідейної єдності крайових пластових організацій, що в теперішню хвилину самостійно діють по різних країнах світу, постала (на з'їзді, що відбувся в Наєгра Фаллс (Niagara Falls) у Канаді 1954 р.) “Конференція Українських Пластових Організацій” (скорочено КУПО). З'їзди уповноважених делегатів крайових пластових організацій на її пленарні наради відбуваються кожні три роки.

Делегати, що заступають усіх членів Пласту, спільно обмірковують пластову діяльність та ухвалюють постанови для збереження єдності цілого пластового руху в країнах поселення. Для безперервної дії КУПО делегати обирають Головну Пластову Раду і Головну Пластову Булаву.

Головна Пластова Рада (скорочено ГПР) складається з 5 членів, обраних зборами КУПО (голова, заступник голови, секретар, 2 члени), які становлять президію ГПР, і з кожночасних голови крайових пластових рад, які разом з президією становлять пленум ГПР. ГПРада

- а) має права зборів КУПО в часі поміж зборами,
- б) в разі потреби доповнює склад ГПБ,
- в) перевіряє діяльність ГПБ.

Головна Пластова Булава (скорочено ГПБ) утримує подібність устроїв крайових пластових організації та одність ідейних підстав і виховних метод Пласту. Вона дбає про переведення в життя постанов КУПО. ГПБ складається з голови, заступника голови, генерального секретаря, головного булавного пластуна, головної булавної пластунок і голови пластового сеньйорату. На її пропозицію ГПР призначає в міру потреби ще інших членів.

У склад теперішньої ГПБ, окрім обраних на КУПО членів головного пластового проводу, входять ще:

1) Головний референт виховної діяльності (з широким складом співробітників), що має завдання опрацювати матеріали з різних ділянок пластування і напрямні у самовиховній діяльності для вжитку головних булавних пластунів і пластунок, дає ініціативу та складає програми для вишколу виховників (братчиків і сестричок для УПН, упорядників для УПК), гніздових, зв'язкових і т. п.) і дбає про видавання пластових журналів для всіх виховних урядів.

2) Головний референт господарства, що дбає про здійснення схваленого бюджету, адмініструє майном ГПБ, координує працю пластових підприємств та організує постачання різних потрібних речей для пластунів.

3) Головний референт видавництва, що керує видавництвом для загальних пластових цілей.

4) Головний референт зв'язку — має завдання підтримувати контакт з громадянством, чужими організаціями тощо.

5) Окремо покликаний референт скавтських зв'язків вивчає і нормує наше ставлення до Міжнародного скавтського руху.

Пластове табірництво

ТВОЯ СПІВУЧАСТЬ У ОРГАНІЗАЦІЇ ПЛАСТОВИХ ТАБОРІВ

Довше перебування серед природи стало невід'ємною частиною пластового самовиховання. В українському Пласті має воно вже свою довголітню традицію. Можна сміливо сказати, що без цього безпосереднього зв'язку з природою, без фізичної і духовної наснаги, без цих нагод і пригод, серед яких росте наш пластовий досвід і самовпевність, немає справжнього Пласту.

У таборах маємо нагоду не тільки набувати різних пластових уміностей, але й проводити життєрадісно й безжурно час серед краси природи і черпати від неї силу для тіла й духа. У них скріплюється духовий зв'язок нашої пластової спільноти, у дружньому середовищі виробляємо почуття дисципліни, потребу правопорядку і співвідповідальності за долю своїх друзів. Тож не диво, що таку велику вагу кладуть пластові старшини на старанну підготовку різномірних таборів та що участь у таборах є одною з важливих вимог для здобуття пластових проб. Тобі ж, як досвідченому пластунові скебоні, доведеться не тільки брати участь, але й допомагати в організуванні таборів або бути більше чи менше відповідальним членом таборового провону, інструктором якоїсь пластової вмілости тощо.

Тож треба Тобі скористатися добутим досвідом інших: заздалегідь пізнати основи правильної підготовки та призначення табору.

РІЗНОРІДНІСТЬ ПЛАСТОВИХ ТАБОРІВ

Табором називаємо плянове й доцільне перебування серед природи не менше ніж одного гуртка пласту-нів, звичайно від одного до трьох тижнів часу.

РОЗРІЗНЯЄМО ПЛАСТОВІ ТАБОРИ:

- 1) За статтю учасників: хлоп'ячі або дівочі;
- 2) за укладом учасників: новацькі, юнацькі, старшопла-стунські;
- 3) за порою року: літні або зимові;
- 4) за способом таборування: постійні або мандрівні;
- 5) за характером таборування: сухопутні або водні, ни-зинні або гірські;
- 6) за виховним призначенням: відпочинково-виховні (осе-лі), виховні, вишкільно-інструкторські, табори з осо-бливим завданням тощо;
- 7) за охопленням пластових частин: табори гурткові, курінні, кошові, окружні, крайові і міжкрайові.

ПОДІЛ ПРАЦІ ПРИ ПІДГОТОВІ

І ПРОВЕДЕННІ ТАБОРУ

При підготові і проведенні табору діють звичайно дві групи: перша — це назначена пластовим проводом (місцевим або крайовим) група організаторів (таборо-ва комісія), а друга — це провід самого табору.

Група організаторів (таборова комісія) перша по-чинає працю. Вона визначає ціль і характер табору та в порозумінні з пластовим проводом обирає комендан-та й допомагає йому підшукати собі співробітників. Во-на устійнює в загальному місце чи терен таборування, а далі реченєць і час тривання табору, приймає зголо-шення і оплати та видає відповідні повідомлення (кому-нікати). Вона дбає про відповідне устаткування табору

та організує збірний приїзд (з поворот) учасників до місця постійного таборування або вимаршу на мандрівний табір. Під час тривання табору, в разі потреби, наладжує постачання харчів, а по його закінченні допомагає прововоді табору у ліквідації табору, переводить розрахування і т. п.

Комендант табору добирає собі з допомогою організаторів своїх найближчих співробітників, тобто членів керівництва табору, і з ними приготує докладно цілу вишкільну й господарську програму. Відповідно до програми і інших умов таборування, він доповнює в порозумінні з організаторами устаткування табору і канцелярії його булави. Створене ним і організаторами керівництво провадить ввесь час тривання табору всю виховну й господарську працю, а по закінченні — ліквідує табір з допомогою організаторів.

СКЛАД І ОBOB'ЯЗКИ КЕРІВНИЦТВА ТАБОРУ

Відповідно до кількості учасників табору, його характеру та інших умов, керівництво табору складається з меншої або більшої кількості діловодів. Тут подаємо склад керівництва кошового або крайового виховного табору з більшою кількістю учасників. У малочисельних таборах декілька діловодів виконує одночасно одна особа.

Отож керівництво (управа) більшого кількості учасників табору складається з:

1. проводу (старшини),
2. булави,
3. ланки інструкторів.

До складу проводу входять: комендант табору, його заступник, духовник, лікар і керманіч виховної програми.

До складу булави входять: бунчужний (у розпорядженні якого є кожного дня визначуваній черговий гурток), писар, скарбник, інтендант, господар виряду, маґазинер, начальник кухні і сурмач.

Керманічем булавн є бунчужний і як такий бере участь у нарадах (відправах) проводу.

Ланка інструкторів складається з керманіча (яким часто буває заступник коменданта), інструкторів з різних ділянок пластового знання і запрошених фахівців (в потребі теж непластунів).

У більших таборах може бути ще непластовий, платний персонал, як кухарі, сторож і інші.

Обов'язки членів управи табору подібні до обов'язків діловодів у пластових частинах.

Комендант є на час тривання табору представником пластової влади, його провідником і господарем. Для всіх учасників табору він заступає на той час зв'язкового. Він одинокий у таборі має право застосовувати пластову систему відзначень і пересторог. Він відповідає за проведення виховної програми, веде книгу наказів, укладає при співучасті інших членів проводу порядок занять на кожний день і наглядає за працею всіх діловодів.

Заступник коменданта заміщає його в потребі та виконує особливі доручені йому функції.

Бунчужний це права рука і виконавець доручень коменданта. Він дбає за порядок і дисципліну в таборі, проводить на час збірки таборників, різні заняття і дбає про те, щоб програма дня була виконана в наміченому порядку и часі. Він щоранку готує звіт комендантові зі стану цілого табору, визначає черговий гурток і ставить до звіту всіх, що передають комусь або переймають від когось обов'язки, прибувають чи вибувають з табору, а також тих, що чимось провинилися. У всьому йому допомагають провідник і члени чергового гуртка.

Писар пише, на доручення або під диктат коменданта, щоденні накази, веде картотеку учасників і хроніку табору. Він має нагляд над таблицею оголошень (у постійних таборах), веде поточне листування проводу табору і співпрацює при виготовленні звіту з проведення табору.

Скарбник приймає оплати таборовиків та розпоряджається грошми на доручення коменданта. Він веде і зберігає касову книгу й усі виправдні документи (квитки). В потребі безпечно переховує приватні гроші таборовиків.

Інтендант має завдання купувати й доставляти харчі та інші потрібні для табору товари.

Завідувач кухні виготовляє харчовий плян, вчасно подає інтендантові список потрібних харчів і наглядає над чистотою в кухні та готуванням здорової їжі.

Магазинер дбає про безпечне й гігієнічне переходування та веде картотеку прибутку і видатку харчів.

Господар таборового виряду дбає про добрий стан усього спортивного й іншого таборового устаткування та його належне зберігання, а в потребі належний ремонт.

Керианич ланки інструкторів дбає про те, щоб намічена виховна програма була як слід виконувана. При співучасті інших інструкторів дбає про належну підготову ігор, гутірок, зайнять з піонерства тощо, дбаючи, щоб вони дали таборовикам якнайбільше вдоволення, користі чи насаги. Він у порозумінні з комендантом перевіряє також пластові проби, які можуть відбуватися в таборі.

Лікар (у менших таборах санітар) дбає про гігієну в таборі та здоров'я таборовиків. У потребі переводить лікарські огляди і звільняє від зайнять. Опікується таборовою аптечкою й доповняє її, дає потрібну лікарську допомогу. Має нагляд над фізичним вихованням, купанням, харчуванням і т. п.

У таборах розташованих близько річок чи озер мусить бути кваліфікований водний рятувальник. Керівництво табору дбає, щоб його вказівок і вимог точно дотримувались.

ТАБОРОВЕ КНИГОВЕДЕННЯ

У таборі ведемо звичайно такі книги і картотеки: 1. книга наказів, 2. картотека учасників, 3. картотека

лікарських оглядів, 4. харчовий плян, 5. касова книга з виправданими документами (квитарями), 6. книга провідника чергового гуртка (книга чергувань), 7. хроніка.

Накази, щоразу підписані комендантом і щоденно прочитувані писарем на збірці всіх таборовиків, пишемо старанно чорним олівцем або на друкарській машинці. Для прикладу подаємо зміст першого наказу:

Пласт,

організація української молоді в (країна),

станція в

кошовий табір "Скобине Гніздо"

Наказ ч. I.

1. У числу імені комендант приймає провід табору.
2. Ціль табору, завдання учасників.
3. Рамова програма табору і що учасники можуть у ньому досягнути.
4. Особовий склад проводу, бурави і ланки інструкторів.
5. Список прийнятих в учасники табору.
6. Поділ на гуртки, розміщення, визначення провідників
7. Вимога доповнити формальності.
8. Рамовий порядок, що зобов'язує кожного дня.
9. Порядок занять на сьогодні.
10. Устійнення меж табору, приписи щодо купання, миття, чистоти, виходу з табору тощо.
11. Чисельний стан проводу, бурави, ланки інструкторів, учасників, харчовий стан цілості.
12. Визначення чергового гуртка, покликання до звіту чергових та інших таборовиків, зголошених бунчумним.
13. Адреса для листів.
14. Різка.

Дано (місцевість і дата)

Підпис коменданта табору

В останньому наказі мусить бути слово коменданта до таборовиків на закінчення табору, список учасників,

що склали в таборі проби, іспити вмілостей, закінчили курси тощо, а також тих, що отримали відзначення або перестороги. В ньому комендант дає доручення щодо ліквідації табору і повороту учасників додому.

Інші таборові книги не потребують особливих поясень, за винятком хроніки.

Хроніка табору має бути цінною пам'яткою та доказом пластової праці даної частини. Тому це як правило буває добре виготовлена книга. У ній можна містити підписи і знімки всіх членів табору, короткі статті, прозові або віршовані описи переживань і вражень із ватер, мандрівок, теренових ігор тощо. Описи з поданням дати, програми і прізвиськ чи прибраних імен учасників ілюструємо знімками, вклеєними в текст. Можуть там бути ілюстрації, шкіци та карикатури проводу чи учасників. Окреме місце залишаємо на підписи гостей тощо.

ПІДШУКУВАННЯ МІСЦЯ ДЛЯ ПОСТІЙНОГО ТАБОРУ І ЙОГО УЛАШТУВАННЯ

Місце під таборування вимагає доброї надуми та уважного підбору. При тому треба взяти до уваги ось такі важливі чинники:

- 1) Який доїзд до місця таборування?
- 2) Яка можливість постачання свіжих харчів?
- 3) Чи є здорова вода для пиття, для вмивання, а зокрема для купання?
- 4) Який терен табору, його ґрунт і рельєф, розмір, рослинність, краєвиди?
- 5) Яка можливість мандрувати у довколишні терени?
- 6) Чи є дерево і дозвіл вживати його на опал, для таборових споруджень, вправ у піонерстві?

Нонацтво і деколи молодше юнацтво відбуває табори звичайно у побудованих куренях або інших будинках. Пригожість терену і довкілля обмірковують проводи пластових станиць, що закупаються, будують чи

винаймають ці приміщення. Але коли намічено шиховний юнацький табір відбути під шатрами, тоді всі ці питання мусять розглянути організатори табору, залишаючи остаточний підбір місця в межах наміченого терену комендантові майбутнього табору. Він мусить сам оглянути місце, не задовольняючись хоч би й докладними описами, бо ж він перш за все відповідальний за успіх або невдачу табору.

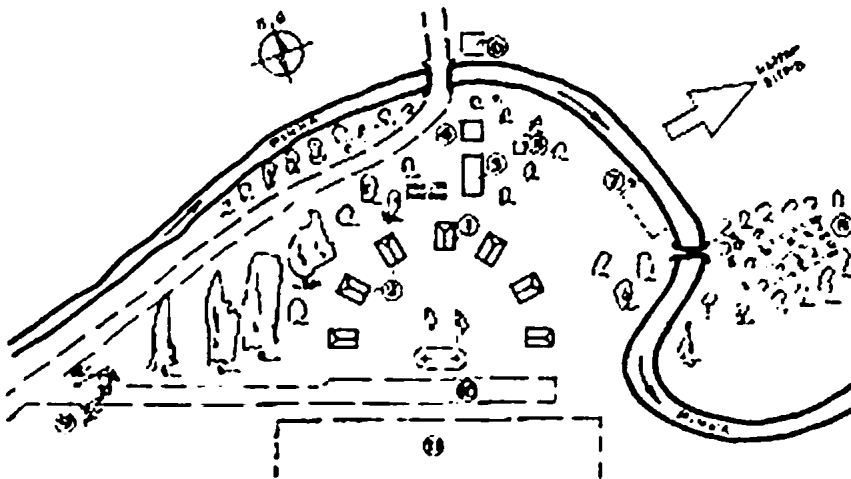


Вирізок з німецької мапи Карпат з 1940 року (поділлка 1:200.000). Стрілка вказує місце, де був постійний пластовий табір на схилі гори Сокіл

Найкращою приманкою для юнаків і завдатком доброго таборування буде місце в романтичному, цікавому, мальовничому терені над рікою чи озером, де вони можуть забути про міську цивілізацію, хоч би вона була й не надто далеко. Важливо, щоб місце було досить просторе, з якого було б видно дальні обрії і красу довкілля. Цілком ясно, що не слід легковажити і розбивати табір над якимись небезпечними провалами, що можуть обсுவатись.

Важливою справою при підборі місця буде рельєф (будова) терену та його ґрунт. Найкращий легкоспадистий терен з рівною галявиною для ігор і спортових зайнять. Уникаймо терену, на якому в непогоду могли б

збиратися калюжі, або низькоположених над рікою ле-
 вад, які може залити повінь. Земля під шатра найкраще
 піскувата, що пропускає дощову воду. Чисто глиняна
 або чисто піскова земля не надається під таборування.
 Глина в непогоду не пропускає води, терен робиться
 болотистий і довго по дощі вогкий та холодний. У міл-
 кому піску тяжко осадити кілки та правильно натягнути
 полотно шатер. Під час бурі вітер мете піском в одяг,
 у їжу та в очі, що може бути причиною захворювань.



- 1 — шатра коменданта, 2 — шатра учасників табору, 3 —
 кухня, 4 — харчовий магазин, 5 — кухонний смітник, 6 —
 місце для спалювання сміття, 7 — місце для вмивання, 8 —
 "ОО" (найкраще рівці для засипування після вмивку), 9 —
 брама, 10 — місце для збірок, 11 — спортивний майдан

Особливу увагу треба теж звернути на дерева й
 рослинність. Добре, коли шатра можуть користати із
 тіні дерев, але таких, які не загрожували б відламками
 галузей, конарів чи й зваленням від сильного вітру.

Якщо немає дерев, особливо з південного боку, то
 в літні дні і спеки буде дуже гаряче, зате кілька дерев,
 розкинутих по таборі, дає деяку можливість прохолоди
 й захисту.

Досвідченому комендантоні не тяжко пересвідчи-
 тися, чи немає десь близько отруйних кушів чи рослин,

або чи немає загрози від надто великої кількості комарів і інших комах.

Він візьме теж до уваги віддаль від доброї джерельної води, перевірить її пригожість. Він розгляне й устійнить пересічний напрям вітрів і залежно від нього підбере місце для кухні та санітарних споруд.

ВИХОВНА ПРОГРАМА ПОСТІЙНОГО ТАБОРУ

Час таборування дуже цінний для нашої самовиховної праці в УПЮ.

Впродовж цілого року юнаки можуть сходитися і спільно вправлятися в пластових умілостях звичайно раз на тиждень, на півтори-дві години. В таборі вони перебувають разом увесь час, а програма дня передбачає декілька годин на різноманітні заняття, тіловиховання, вишкіл, гутірки тощо. Тож при старанно продуманій і складеній програмі можна впродовж трьох тижнів таборування набути пластових умілостей і досвіду більше, ніж упродовж декількох місяців праці на щотижневих сходинах.

Але це тільки тоді, коли комендант і ланка інструкторів заздалегідь підготовлять увесь вишкільний матеріал на кожний день таборування. По-пластовому передбачаючи різні несподіванки, ланка інструкторів завжди має підготовані заняття також на випадок негоди чи інших перешкод у переведенні запланованої виховної програми, щоб не втратити жадної дорогої години на безділля.

Тому, що в курінному чи кошовому таборі учасники готуються до різних пластових проб, таборові гуртки організує комендант звичайно за ступеннями: прихильників, учасників і т. д. Зайняття проводять гуртки одного ступеня окремо від тих, що готуються до іншої пластової проби.

Окрім цих вишкільних занять є ще досить часу в таборі на дружнє веселе життя, спільне для всіх таборників, відпочинок і дозвілля. Теренові ігри, вечірні ватри, недалекі мандрівки в цікавий для таборників

терен, купання в річці чи озері дають нагоду зазнати незабутніх переживань, пригод і зміцнити пластову дружбу.

Ось так звичайно складена рамova програма одного таборового дня:

6.30	—	вставання
6.30 — 6.50	—	прорух
6.50 — 8.00	—	умивання, прибирання
8.00 — 8.30	—	молитва, наказ, звіт
8.30 — 9.30	—	снідання
9.30 · - 12.30	--	зайняття
12.30 -- 15.00	—	обід
15.00 -- 17.00	—	зайняття
17.00 — 17.30	—	підвечірок
17.30 — 19.30	—	зайняття (спорт, ігри купання)
19.30 --- 20.30	—	вечеря
20.30 · - 21.30	—	зайняття (вогник, ватра)
21.30		молитва
22.15		нічна тиша

Мандрівництво досвідченого юнацтва

УМІЛІСТЬ КОРИСТАТИСЯ ДРУКОВАНИМИ ПЛЯНАМИ ЇЗДИ

В умовах розвиненої цивілізації в новітні часи рідко коли можна пуститись у дальшу мандрівку назустріч з природою безпосередньо з міста. Завжди доведеться їхати до точки вимаршу різними засобами мобільного транспорту, не раз на велику віддаль. В житті доведеться теж кожному подорожувати на дальші віддалі залізницею, автобусом, кораблем чи літаком.

Тож Тобі, кандидатів на пластуна скоба, треба вміти запланувати собі подорожі різними родами транспорту як у державі, у якій живеш, так і поза її межами.

Для цього мушиш навчитися користатися друкованими плянами їзди. В європейських державах, де залізницями чи автобусними лініями управляє держава, існують пляни їзди для цілого руху даного транспорту, видані однією книжкою з докладним поясненням. У державах Північної Америки кожна транспортна компанія видає власні пляни їзди. Їх можна безкоштовно одержати в агенціях автобусових, залізничних, літунських чи корабельних ліній.

Хто вміє заздалегідь скласти собі цілу подорож з докладним часом виїзду, сполучень різних ліній засобів транспорту, приїзду на місце тощо, той ніколи не запізниться до поїзду чи літака ні не пропустить вигідного сполучення; його не зустрінуть жадні несподіванки і труднощі. Він може не раз теж порадити чи допомогти іншим, яким важко дати собі раду, бо користатися друкованими плянами їзди недосвідченій людині не так то й легко.

САМОСТІЙНА МАНДРІВКА КАНДИДАТА НА ПЛАСТУНА СКОБА

Однією з вимог проби "Скобиного лету" є самостійна дводенна мандрівка одинцем або удвох, не менше ніж 40 км. (25 миль).

Тут ідеться про виразний доказ зарадности, відлагги й змоги користатися з пластових уміlostей, досвіду й пластових прикмет. Вибираючись у мандрівку, Ти як кандидат на пластуна скоба повинен підготувати (а якщо Вас два, то в порозумінні, але кожний окремо) докладний плян, начебто уявний опис, як виглядатиме ця мандрівка. Цей плян вклядеш опісля в коверт та при свідках пластунах заклеїш. Коверт підпишуть свідки, і його візьме довірена особа на переховання. Після мандрівки напишеш докладний звіт, як вона відбулася, щоб з порівняння пляну й звіту можна ствердити, наскільки Ти передбачливий і наскільки зарадний, коли щось несподіване трапляється. Виправа не повинна робити вра-

ження, що не була як слід пластово підготована або навіть несвідомо ризиковна, а вдалася лише завдяки щасливому збігові обставин. Несподіваним може винитися лише те, що справді було важко передбачити. Воно мусить бути вирівняне зарадністю. Наприклад, не можна вибиратися на виправу з нічлігом без шатра, без ліхтарів чи електричного ліхтарика, без сірників, але можна виправу, що мала тривати один день, інколи перемінити при догідних умовах або через непередбачені причини на дводенну, заступаючи шатро будовою куреня, ліхтарик — лямпою, зробленою, наприклад, з уміло обкрової пляшки, в яку вккладено свічку.

До звіту з виправи належить нарис дороги, нарисований уміло за картографічними правилами, тобто з увагою на сторони світу, поділку та відповідні картографічні знаки. Місцеві подробиці, що їх нема на мапах, але які Ти помітив і запам'ятав у дорозі, треба подати у формі шкців у докладнішій поділці. Нарис мусиш виконати чисто і дбайливо. Він мусить давати змогу докладно обчислити віддалення і зайти певно до місця таборування.

МАНДРІВНІ ТАБОРИ

Мандрівні гурткові чи курінні табори мають для старшого юнацтва більше примани, ніж табори на постійному місці.

Мандруючи з місця на місце, можна пізнати більшу частину краю або побачити красу цілого ланцюга гір чи озер. Під час мандрівки є багато нагод для твердої наснаги, зміцнення фізичних сил, відваги тощо.

Але на довшу мандрівку, чи сухопутню — пішком або на велосипедах (роверах), чи водну — човнами або каюками, можуть пускатися тільки юнаки, які мають відповідний вік, досить сили і пластового досвіду, щоб їй без ризику для свого здоров'я і з користю відбути. Тому впродовж юнацького пластування треба набирати потрібної для цього наснаги ступнево, відбуваючи

коротші мандрівки і принаймні один постійний пластовий виховний табір. Аж тоді можуть старші юнаки плянувати мандрівний табір як дальшу вправу, відповідну вже більш дозрілому юнацькому вікові.

Мандрівний табір вимагає вельми старанної і до дрібниць продуманої підготовки.

Тож коли у Вас в гуртку чи курені зродилася думка відбути його, тоді Вам треба:

- 1) Отримати дозвіл пластової влади відбути табір і устійнити найбільш підхожий час.
- 2) Звернутись до зв'язкового з проханням або за його допомогою підшукати досвідченого в мандрівництві старшого віком пластуна, який узяв би провід і відповідальність за цю мандрівку.
- 3) Роздобути найновішого видання топографічної мапи терену, яким хочете мандрувати, і укласти трасу мандрівки, намітити місця постойв і нічлігів, віддалі щоденного маршу чи плавби і все інше, що треба наперед устійнити.
- 4) Підготувати докладну вишкільну програму, яку думаєте проводити під час маршу (плавби) або на постоях.
- 5) Якщо в той час у Вашому осередку діє таборова комісія, тоді даєте їй відповідні інформації і співпрацюєте при виготовленні господарського пляну, устійненні оплат, придбанні всього потрібного виряду, закупі харчів тощо. В інший час цю підготовку мусів би провести в цілому Ваш гурток чи курінь під проводом майбутнього коменданта мандрівного табору.

Діловодства проводу й булави в час мандрівного табору й обов'язки її членів такі ж, як у сталих таборах, але відповідно до кількості таборовиків один член проводу табору може виконувати функцію двох чи більше діловодів. Табори особливого типу, як водні на великих човнах, зимово-лещетарські тощо, мають склад проводу трохи інший, достосований до особливих потреб, вимог влади і ін.

Рамова програма дня мандрівного табору звичайно така:

6.00	—	вставання, прорух, миття
6.30	—	молитва, наказ
6.45	—	снідання
7.30	—	ліквідація табору (нічлігу)
8.00 — 12.00	—	марш (плавба) і вишкіл
12.00 — 2.30	—	купання, обід, відпочинок
2.30 — 5.30	—	марш (плавба) і вишкіл
5.30 — 6.30	—	розбиття табору (приготування нічлігу)
6.30 — 7.00	—	миття, підготовка до вечері
7.00	---	вечеря
8.00	—	ватра, гутірка, спів
9.15	—	молитва
9.30	—	нічна тиша

Як бачимо, приблизно 7 годин дня із рамової програми випадає на марш, їзду чи плавбу. Виглядало б на перший погляд, що на вишкіл, як у сталому таборі, нема часу. Однак у мандрівному таборі багато пластових уміlostей можемо засвоювати якраз під час маршу чи плавби, а також набуваємо досвіду через інші умови таборування, що міняються майже кожного дня.

Так під час маршу можемо вправляти помічення, слідження, підходження й маскування, проводити теренові ігри, набувати досвіду в теренознавстві, природознавстві, картографії і в уживанні бусолі (компасу). Можемо при тому вправляти сигналізацію, першу допомогу, а також піонерство, часом таки у справжній потребі. Але передумовою цього є добре плянування програми і свідомість, що пластова мандрівка це не перегони, не змагання в рекордовому пройденні якнайбільше кілометрів чи миль в найкоротший час, а плянове і доцільне перебування серед природи, вишкіл і насага для життьових трудношів, пізнання краю тощо.

Маршуючи не заскоро, але і не заповільно, кожного дня можемо виконати під час маршу частину наміченої програми і цим зробити цілу мандрівку ще цікавішою, збагатити різними пригодами.

Під час щоденного постою і таборування набуваємо досвіду в куховарстві та в справному розбиванні табору, а під час ватер маємо час на різноманітні гутірки, спів, музику, забави.

Господарський виряд і харчування мандрівного табору вимагає теж дуже старанного продумання і підготовки. До сталого табору можемо довезти харчі різними засобами транспорту і доповнювати в довільний час, але в мандрівному таборі, що звичайно відбувається у мало- або й зовсім незаселеному терені, всі харчі та весь господарський виряд таборовики несуть з собою. Тому підбір найконечніших речей і найлегшого, але достатнього харчу має першорядне значення і вимагає досвіду.

Котрі харчі найздоровіші — описано в розділі про плекання здоров'я (дивись стор. 172).

На одного таборовика потрібно загалом 3.500 харчових кальорій денно. Для легшого обраховування потрібної кількості продуктів подаємо допоміжну таблицю.

**СКІЛЬКИ РІЗНИХ ПРОДУКТІВ
ТРЕБА НА 100 КАЛЬОРІЙ:**

Рослинної олії:	11,5 грамів	(0,40 унції)
масла:	12,7 грамів	(0,45 унції)
маргарини:	13,4 грамів	(0,47 унції)
сала:	16,2 грамів	(0,57 унції)
товстого сиру:	24,0 грамів	(0,85 унції)
цукру:	25,9 грамів	(0,91 унції)
крупів:	30,0 грамів	(1,06 унції)
фасолі:	38,0 грамів	(1,34 унції)
сметани:	40,0 грамів	(1,41 унції)
хліба:	53,0 грамів	(1,87 унції)
яєць:	72,0 грамів	(2,54 унції)
м'яса:	93,0 грамів	(3,28 унції)
молока:	155,0 грамів	(5,46 унції)
картоплі:	158,0 грамів	(5,60 унції)
яблук:	245,0 грамів	(8,60 унції)
моркви:	333,0 грамів	(11,74 унції)

грибів: 335,0 грамів (11,81 унції)
помідорів: 665,0 грамів (23,45 унції)
соли потрібно 20 грамів (0.7 унції) на одну
особу на один день.

Деякі малокальорійні продукти, як овочі й горюдина, багаті на вітаміни, конче потрібні для здоров'я людини. Тому треба їх у свіжому або сушеному виді передбачити в харчовому пляні.

Особливе завдання інтенданта — дбати про справедливий розподіл тягару харчів впродовж цілої мандрівки. Кожний таборовик повинен нести, крім загального харчу, одну особисту "залізну пайку" (консерву), яку можна зжиги в крайній потребі або на доручення коменданта табору.

Господарський виряд залежний від способу мандрювання, терену і пори року. В загальному передбачаємо:

1. Для кожного гуртка:

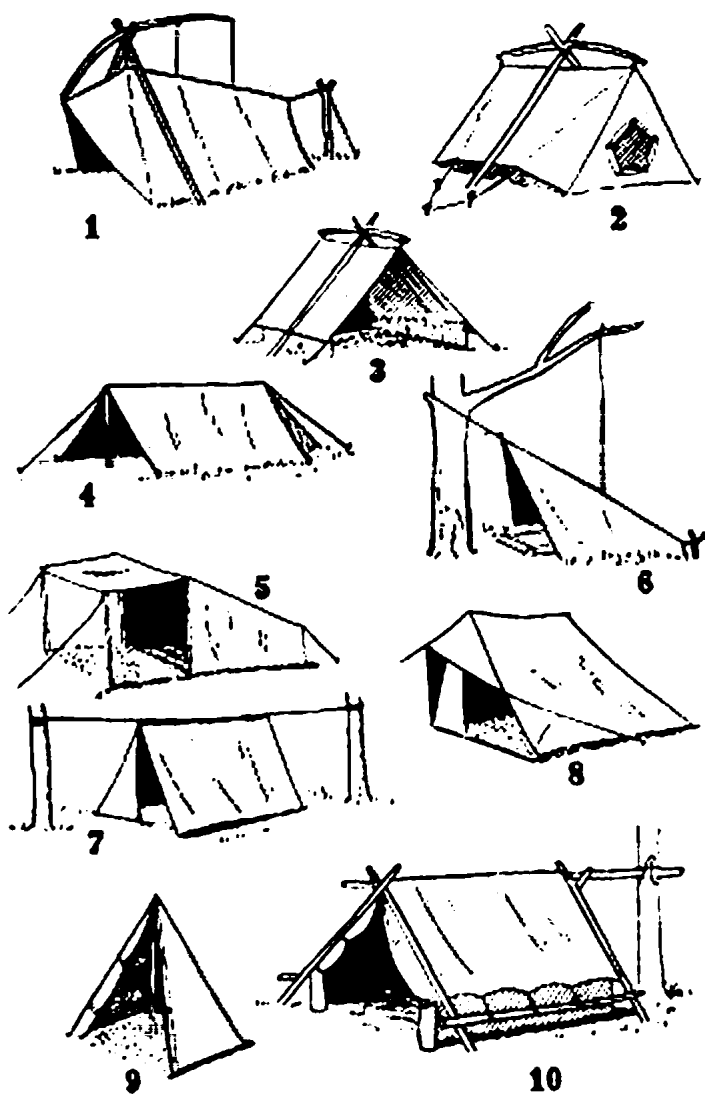
Шатра (найкраще одне на двох юнаків, легкі, добре пошиті), ліхтар зі свічками до кожного шатра, не менше ніж дві піонерські лопатки і дві сокирки, два міцні мотузи.

2. Для цілого табору, залежно від потреб:

Таборова аптечка з дезинфекційними засобами, ліками тощо, а також приладдям, як пінцета, лікарський ніж, ножиці, стерильні бинти тощо.

Кухарський виряд: два казани з покрийшками, місткістю не менше лівлітра на одного таборовика кожний, черпак, одна-дві великі сковороди (пательні), кухонна лопатка для перекидання паляниць, чималий шмат брезенту для охорони кухонної ватри від зливних дощів, полотняні або плястикові відра на воду, мішечки на харчі, сіль і т. п.

Піонерський виряд: одна гостра сокира, найменше дві міцні ливви, завтовшки 2 см. (3/4") і завдовжки по



Різні типи шатер і їх будова для постійних і мандрівних таборів

20 метрів кожна, напилік ("пильник"), свердел, брусок (камінь для гострення), мала ручна пила, моток міцного шнурка, кусники шатрового полотна, грубі голки і міцні нитки, кусники дроту.

Як усі харчові продукти, так і виряд цілоти табору слід справедливо розділити між усіх таборовиків, які впродовж мандрівки несуть його за чергою. Частини виряду приділяє і за цілість відповідає інтендант або окремий господар виряду.

**

Так ось у двох уступах ми старались подати Тобі основні відомості про пластове табірництво і мандрівництво. Ми певні, що Ти добре зрозумів, що табір сталий чи мандрівний, літній чи зимовий, сухопутний чи водний, завжди є пажливою частиною пластового самовиховання, яке проводимо ввесь час пластування. Без правильної цілорічної пластової праці якась принагідна оселя чи приємна мандрівка без пляну і програми, хоч би в найкращій околиці, хоч би й під шатрами, хоч би й шовечора при ватрі, не має в собі нічого справді пластового. Хто думає, що вистачить зібрати кілька десятків хлопців чи дівчат, поділити цю принагідно зібрану молодь на "гуртки" й назвати цілість "табором", — той обманює самого себе, коли сподівається успіхів, якщо на цьому "таборі" кінчається вся діяльність на цілий довгий рік. Такий "табір" робить теж і шкоду Пластові, бо викликає невірне уявлення про справжнє пластове самовиховання.

Пластове піонерство

ПЛАСТУН СКОБ ЯК КЕРМАНИЧ ПІОНЕРСЬКОЇ ГРУПИ

Якщо заглянеш у будь-який словник чи енциклопедію, знайдеш там пояснення, що бути піонером — значить іти вперед і мостити шлях для тих, що йдуть за тобою.

Спершу так звалися військові, технічно виряджені й вишколені відділи. Назву піонерів надавали першим поселенцям у нововідкритих чи незаселених країнах, а далі вважається піонером кожного, хто в будь-якій діяльності життя поборює перші перешкоди, своїм прикладом вказує шлях і творить кращі умови для праці іншим.

У кожному разі це нелегке, але почесне завдання, до якого ми, пластуни, готуємось.

Бути піонером у першому, дослівному значенні цього слова доведеться Тобі при підготові пластових таборів, зустрічей, дальших мандрівок тощо. Як пластун скоб Ти повинен не тільки мати знання і досвід у такому технічному піонерстві, але й уміти керувати працею інших.

Для цього треба насамперед як слід підготувитись.

Поставити таборні шогли для прапорів, розбити велике шатро, збудувати інші таборні спорудження або в потрібні місця кладку чи місток на мандрівці — усе це буде набагато легша справа, коли Ти продумаєш її заздалегідь, сказати б, "виконаєш" цю роботу у своїй уяві.

Перевір, чи знаєш, як виконати дану роботу, чи маєш або звідки роздобудеш матеріал, скільки людей і часу потрібно на виконання цього діла, чи є відповідне знаряддя. На таку підготовку не жалій ніколи часу, бо ця витрата напевно оплатиться.

Перевести справно завдання допоможе Тобі дружнє, пластове ставлення до робочої бригади-групи Твоїх друзів. Пам'ятай, що Ти повинен бути керманічем, а не якийсь безоглядним начальником.

Гордон Селфрідж ось як з'ясовує різницю між керманичем і таким начальником.

Начальник чи керманич?

Начальник ("бос") каже "Я", керманич каже "Ми".
Начальник каже "Ідіть!", керманич каже "Ходім!"
Начальник підганяє до праці, керманич веде своїх людей.
Начальник розраховує на повагу до своєї особи, керманич на добру волю і довір'я до нього.
Начальник збуджує страх у підвладних, керманич викликає запал до праці.
Начальник каже "Будь тут своєчасно", керманич сам завжди буває своєчасно.
Начальник знає, як роботу зроблено, керманич показує, як треба її робити.
У разі невдачі начальник шукає винного, керманич шукає спосіб, як направити невдачу.
Начальник робить із праці муку, керманич перетворює її на гру.

Коли візьмеш до уваги ці дуже правильні думки, здобудеш прихильність, довір'я і пошану своїх друзів-помічників, а також признання від старших за справне проведення завдання.

ГОТУВАННЯ ЩОГЛИ НА ПРАПОР

Щогли можуть бути одноцілі, тобто з одного довгого, тонкого стовбура, звичайно з ялиці чи смереки, або складені з кількох коротких дрючків, навіть з пластових палиць.

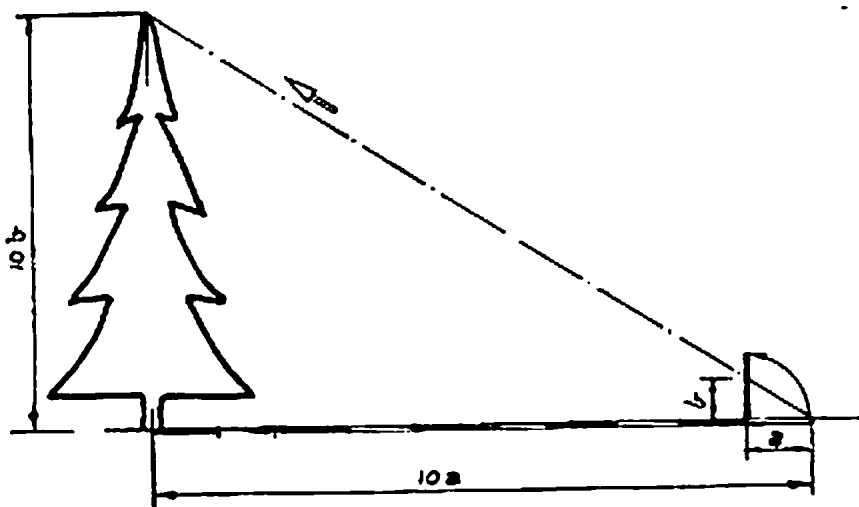
У першому випадку Тобі треба:

1. устійнити, яка заввишки має бути щогла;
2. за дозволом, зрубати відповідне дерево;
3. приготувати прилад для вішання прапорів;
4. закопати щоглу на вибраному місці.

Якщо до цієї роботи приділено один гурток, тоді працю можеш поділити між двома групами. Одна копає

яму і приготує прилад для вішання прапорів, а з другою йдеш у ліс заготовляти матеріал. Довжину бажаного дерева треба знати заздалегідь, щоб щогла і повішений на ній прапор творили з докільям гармонійну цілість. Нашвидку зрубане дерево часто може вже на місці виявитися невідповідним для вжитку.

Висоту вибраного дерева можеш перевірити таким способом:



1. Від середини дерева відміряй у довільному напрямі будь-якою "мірою" (палицею, куском дошки, рівним недовгим дрючком тощо) десять її довжин по рівному (поземному) терені.

2. Там, де кінчається дев'ята довжина міри, постав міру прямовисно до землі та попроси свого помічника потримати її в цій позиції.

3. Тепер ляж на землю і дивись з кінця відміряної прямої у напрямі вершка дерева. В цей час твій помічник вільною рукою позначає місце на мірі, яке покривається з лінією Твого зору.

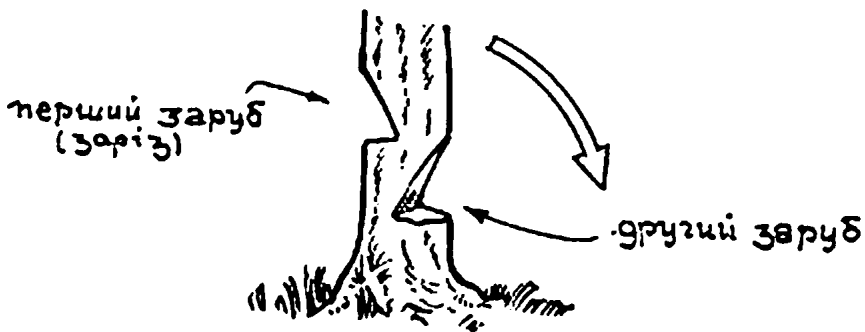
4. Висота дерева буде вдесятеро більша, ніж довжина Твоєї міри від землі до позначеного місця. Це

дуже простий рахунок, коли міра позначена метрами, ярдами чи стопами.

Від обрахованої таким способом висоти треба відняти вершок, що його доведеться обтяти, і пеньок, що залишиться. Вислід дасть Тобі довжину матеріялу. Тепер береш до уваги, скільки долішнього кінця треба вкопати в землю, і дістаєш справжню висоту шогли.

Рубаєш дерево так:

1. Коли Ти впевнився, що дерево відповідає Твоїм потребам, дивись, чи і в якому напрямі воно похилене і в якому напрямі, коли зрубаєш, упаде. Коли дерево не надто велике, можна його прив'язаною на половині ливкою з довгими двома кінцями, без уваги на деяке природне похилення, повалити в бажаному напрямі.



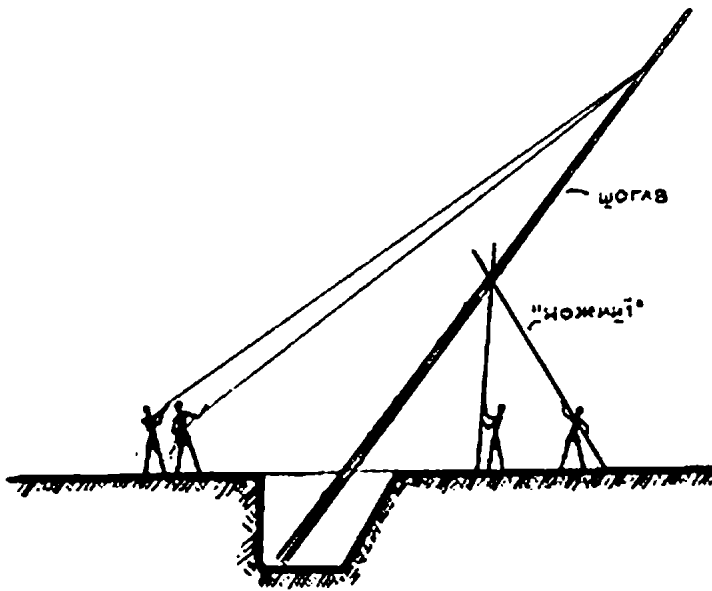
2. З протилежного боку від природного або вибраного напрямю падіння буде Твій перший (горішній) заруб сокирою або, коли б у Тебе була довга пила, заріз пилюю. Пообрубуй на стовбурі дрібні гілки, щоб не заважали у роботі, та зроби заруб до половини товщини дерева. Перший заруб робимо на такій висоті, щоб від боку падіння дерева вмістився другий (долішній) зруб. Але старайся, щоб залишений пеньок був якнайнижчий. А це тому, щоб у пеньку не заводились різні шкідники.

3. Другий (долішній) заруб робимо звичайно сокирою, щоб його клинувата форма полегшила дереву падання.

Долішній заруб треба витинати обережно, в потрібі притримуючи дерево в його первісній позиції зав'язаною заздалегідь ливвою, бо воно може передчасно переломитись у напрямі природного похилення. Ти як керманич повинен тепер уважно спостерігати дерево з деякої віддалі і дбати за безпеку всіх друзів.

4. Коли дерево падає, то долішній кінець звичайно підскакує вгору і відскакує назад. На цей час усі присутні мусять швидко відійти набік і в напрямі, в якому дерево падає. Коли після зроблених обох зарубів дерево все таки ще стоїть, тоді, не наближаючись до стовбура, можемо звалити його згаданими ливвами.

5. Тепер обрубуюємо на дереві гілки, обрізуємо вершок, зрівнюємо долішній кінець стовбура і залишеного пня. Гілки складаємо на купу чи забираємо до вжитку в таборі, залишаючи ліс у належному порядку.

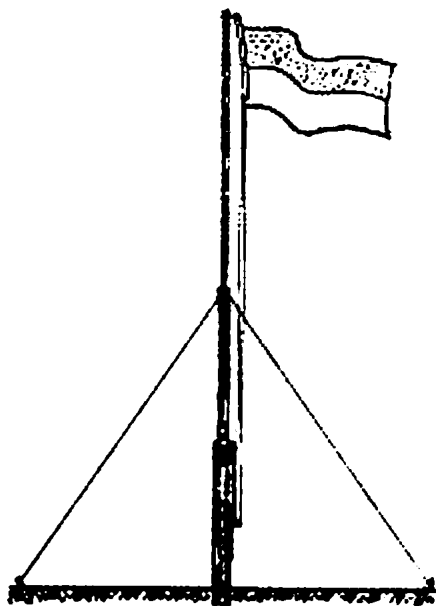


Під час заготовлювання дерева на щоглу друга група викопала вже яму, приготувала прилад для вішання прапора, а в потрібі теж "ножиці", щоб ставити щоглу.

"Ножиці" це два відповідної довжини прямі дрючки, зв'язані ланвою приблизно на віддалі двох кроків від їх тонших кінців.

Встромивши товщий кінець щогли в яму, підпираємо і підносимо її "ножицями" і допоміжними ланвами до потрібної позиції. Поставлену прямовисно щоглу обсилаємо викопаною землею, утрамбовуючи її з усіх боків дрючками. Тобі як керманичеві треба добре вважати, щоб щогла стояла прямовисно не тільки, коли на неї дивитись спереду, але теж з усіх боків.

Складані щогли з круглих жердок, різаних лат або пластових палиць можемо зробити з трьох або і чотирьох частин ("поверхів"). Починаючи знизу, першу частину творять три зв'язані разом жердки, другу дві, а третю і четверту поодинокі жердки, лати чи палиці. Найнижчу частину вкопуємо неглибоко в землю, а цілу щоглу тримаємо в прямовисній позиції ланвами, які прив'язуємо до міцно вбитих у землю кілків. Таку щоглу можна поставити навіть у закритому приміщенні (залі), прикріплюючи ланви до дошки.



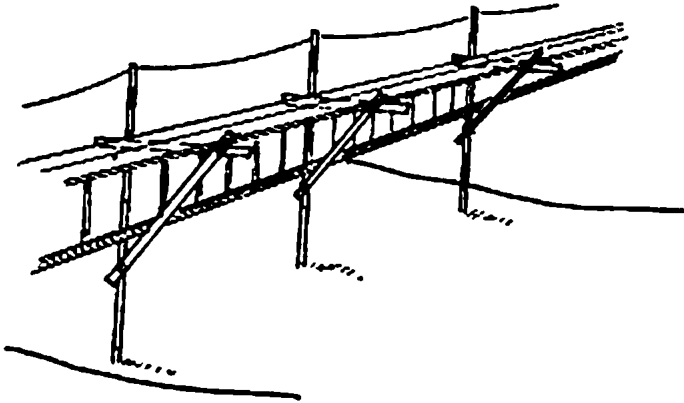
ПЕРЕПРАВИ ЧЕРЕЗ РІЧКИ, БАГНА, ПРОВАЛЛЯ ТОЩО

Залежно від умов і потреб вибираємо найбільш пригожий спосіб переправи.

Через глибоку, а не надто широку річку, коли над її берегом ростуть дерева, легко переправитись, зрубуючи надбережне дерево так, щоб воно упало впоперек річки. Обрубуючи гілки, влаштовуючи поруччя (з де-

рева або линви), додаючи в потрібі ще один зрубаний стовбур, творимо кладку способом давніх піонерів чи лісовиків.

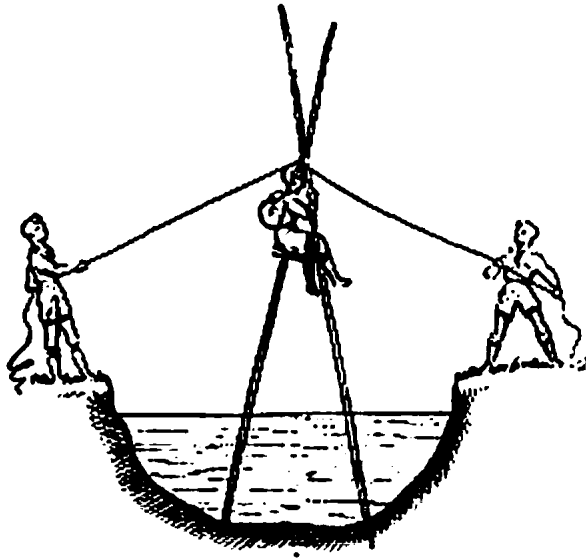
Таку кладку, одначе, можемо прокласти тільки там, де дозволено рубати дерева.



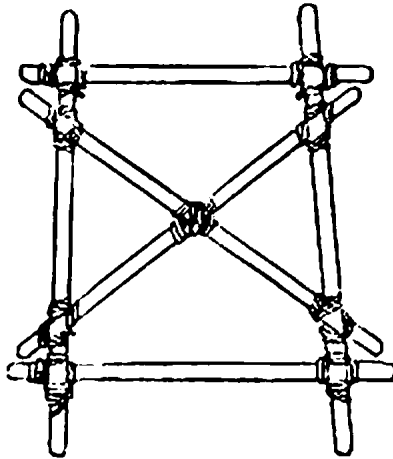
Коли можемо користуватися довгою драбиною, тоді кладемо її у пригожому місці впоперек ріки так, щоб шаблі стояли прямовисно і творили основу для кладки.

При драбині ставимо жердки, що сягають дна річки, а до них прив'язуємо линви як поруччя. На трикутних опорах, прив'язаних до драбини і жердок, кладемо "поміст" із пригожого матеріялу. Якщо є дві драбини, кладка вийде зручніша і міцніша.

Цікавого способу переправи через глибокі канали живають голландські скавти. Вони користуються при тому "ножицями", як для ставлення шогли. Їх ставлять на середній річці чи каналу, міцно прив'язують сідало і дві довгі линви. "Ножиці" нахиляють в один бік, юнак сідає на поперечку і тримається за жердку обома руками. Тепер з протилежного берега інші натягають линву, і юнак немов "перескакує" на другий бік. Друга линва забезпечує його від удару об землю на другому боці переправи.

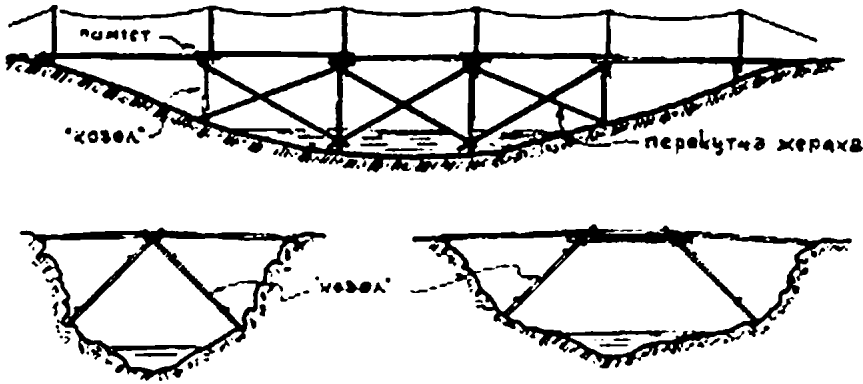


Місток з "козлів" будуюмо, коли річка неглибока, а зате ширша і має рівне, тверде дно.



"Козли" можемо легко зробити з пласових палиць або, в разі погребі, з довших і грубших жердок, які зв'язуємо ливами, вживаючи правильних пласових вузлів.

Такі "козли" ставимо у відступах, на які дозволяє нам довжина і якість матеріялу, що його вживаємо на



поміст, звичайно не більше ніж 3-5 кроків. До них прив'язуємо перекутні жердки для скріплення стабільності (стійкості) цілого містка. Прив'язуючи до "ніг" козла додаткові жердки, можемо забезпечити місток одним або й двома ливновими поруччями.

Над неширокими річками зі стрімкими спадистими берегами "козли" можна ставити в похилій позиції і робити містки у формі дахових в'язань:

ЯК ОБРАХУВАТИ ШИРИНУ РІЧКИ

Ширину річки, яку неможливо поміряти, можемо обрахувати подібним способом, як висоту дерев, тобто при допомозі трикутників. Зроби це так:

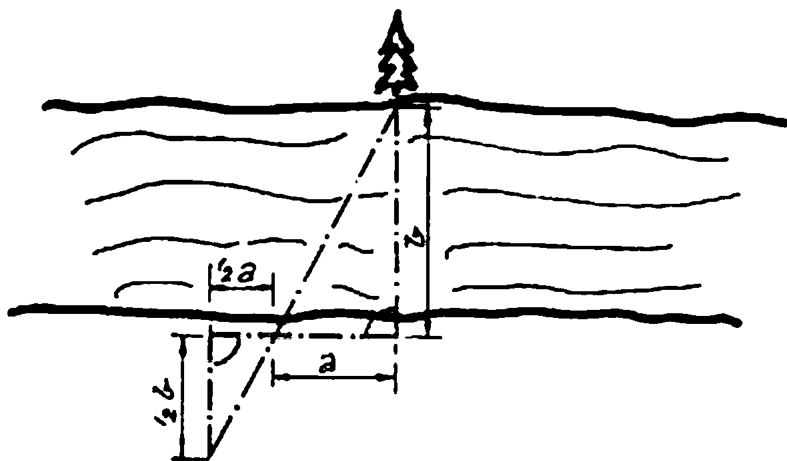
1. Стань напроти якогось обраного предмету по другому боці річки так, щоб пряма Твого зору творила прямий кут з берегом річки.

2. Повернись тепер ліворуч (пам'ятаючи про прямий кут) і йди берегом річки, скажімо 50 кроків. Познач це місце кілком чи палкою і йди ще половину попередньої віддалі, тобто 25 кроків.

3. Тепер повернись ще раз ліворуч і йди під прямим кутом так довго, поки обраний предмет на другому боці річки і кілок, що ти застромив, будуть на одній лінії.

4. Вернись тепер до місця Твого останнього звороту, рахуючи кроки або міряючи віддаль метрами чи

стопами. Зміряна віддаль буде становити половину ширини річки.



Пластове піонерство не кінчається на тих кількох прикладах, які ми подали. Воно необмежене, як необмежені способи влаштування життя серед різноманітних умов природи, а перш за все як необмеженою є Твоя молодеча винахідливість. Гарні таборіві входіві брами, каплички, курені і колиби, вежі для вартових, інші засоби переправ через воду, як ливові мости, різнорідні тратви, сплави тощо, їх будова і практичний ужиток дають нагоду виявити здібності та зарадність. У піонерській роботі юнаки здобувають фізичну наснагу, вправність, силу і відвагу.

Але пам'ятаймо всюди і завжди: Всі піонерські роботи, а зокрема переправи через річки, багна і провалля, можуть переподити тільки досвідчені і відповідальні пластові провідники, уповноважені до цього пластовим проводом.

Різні цінні вказівки і приклади найдеш у скавтських підручниках різними мовами, а також у спеціальних виданнях про піонерство, як от:

Pioneering, London C.A., Pearson Ltd.

Польові нариси мап

Не раз може трапитися, що для проведення якоїсь виїмки або для складення докладного звіту з певного терену чи пройденої дороги треба Тобі накреслити нарис мапи або польовий шкіц.

Він повинен бути точний, ясний і доцільний, тобто містити тільки те, що в даному разі потрібне.

Щоб добре накреслити такий нарис, потрібне Тобі деяке приладдя, а саме:

1. Тонка дощечка розміром піваркуша або нілого аркуша паперу, клямри для притримування паперу. Можна для цього теж ужити креслярських кнопок ("шпанівск").

2. Компас по змозі з приладом, щоб можна його прикріпити до дощечки. Ставимо його так, щоб пряма північ-південь була рівнобіжна до прямовисного берега дощечки.

3. Коротка лінійка з дрібною поділкою.

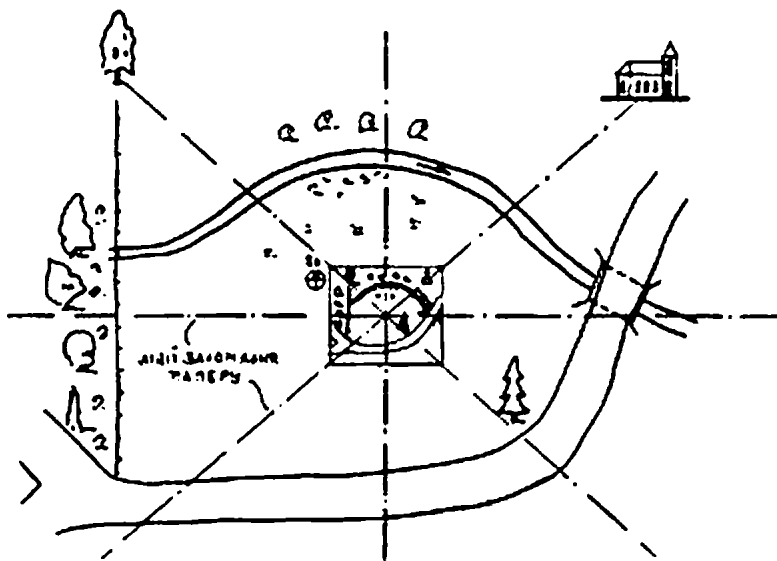
4. Декілька аркушів паперу, гумка до витирання, м'який олівень, по змозі циркуль і кутомір.

Рисунок починаємо від устійнення поділки, яку подаємо в числах (наприклад, 1:1000) і врисовуємо її внизу нарису. Існують такі головні способи рисування польових шкіців:

Шкіц "НА ОКО" (З ОДНОЇ ТОЧКИ СПОСТЕРІГАННЯ)

Папір, на якому готуємось рисувати шкіц, складаємо тричі через середину і так творимо вісім ліній, що променисто розходяться з одної точки. Ця точка пересічі буде наше становище.

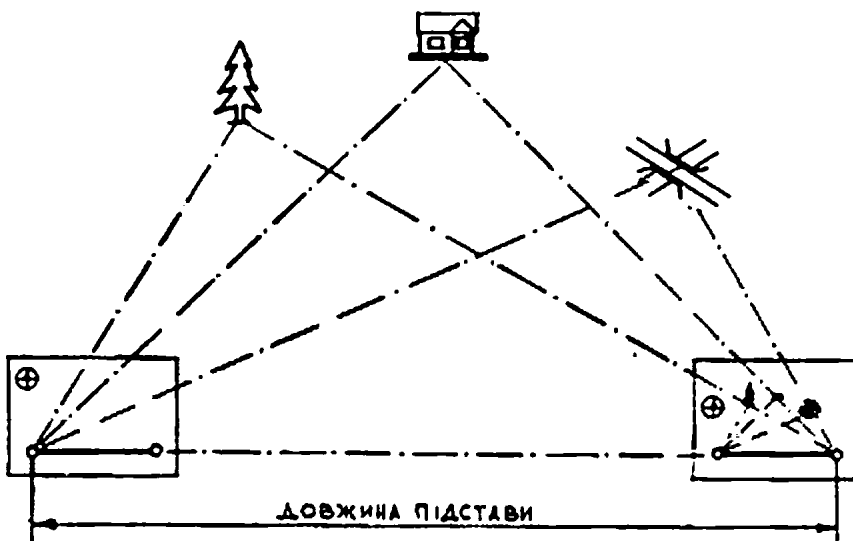
Кладемо папір на дощечку, орієнтуємо її горішнім берегом до півночі і починаємо шкіцування. Націлюємось у терен через кожну лінію та врисовуємо на папір ті предмети, які лежать в напрямі її продовження або побіч нього, оцінюючи віддадь до цих предметів "на око".



Таким способом дістаємо швидкий, побіжний нарис терену.

ШКИЦ З ДВОХ СТАНОВИЩ

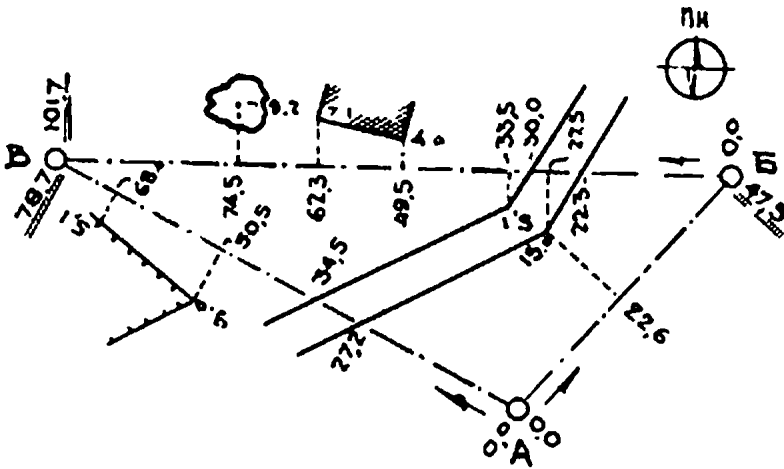
За підставу нарису приймаємо якусь пряму лінію в терені: стежку, дорогу, паркан, рів тощо. Відмірюємо кроками віддаль між вибраними двома точками спосте-



рігання на обох кінцях цієї лінії. Орієнтуємо нашу шкיצову дощечку і врисовуємо на ній цю нашу підставу нарису в подільці, в якій рисуємо шкіц, і вписуємо її довжину.

Тоді йдемо на одне зі становищ, орієнтуємо дощечку та націлюємо на предмети в терені, які хочемо мати на рисунку, прикладаючи на папір лінійку. Напрямок кожного бажаного предмету врисовуємо на шкіц без точного означення його віддалі. Тоді переходимо на друге становище і, знову зорієнтувавши дощечку, націлюємо на ті самі предмети. Точка пересічі напрямних ліній на один і той самий предмет дасть нам його положення і віддаль у подільці, в якій врисована підстава шкіцу. Доповнюючи шкіц способом "на око" та відповідним описом, маємо вже докладніший план спостережаного відтинку терену.

ШКІЦ ЗА ЗРАЗКОМ МІРНИКІВ



Фахові мірники, що виконують докладні поміри і плани, вживають звичайно такого способу:

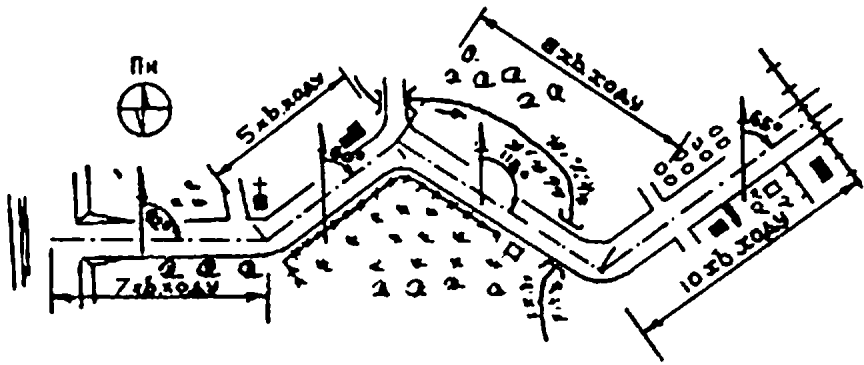
Витичують довільну пряму лінію (а в потребі трикутник чи багатокутник), що творить підставу поміру.

Тоді до кожного пункту чи предмету, який має бути врисований у плян, проводять прямовисну лінію (під кутом 90°) до цієї підстави. Віддаль від початку підстави до точки пересічі її з прямовисною і віддаль даного пункту від підстави по прямовисній означають точно його положення.

Мірники виконують такі поміри дуже докладно, вживаючи відповідних приладів для мірення, визначування прямих кутів тощо. Ми можемо, виконуючи такий шкіц, міряти віддалі кроками, а прямий кут визначати "на око".

шкіц під час походу

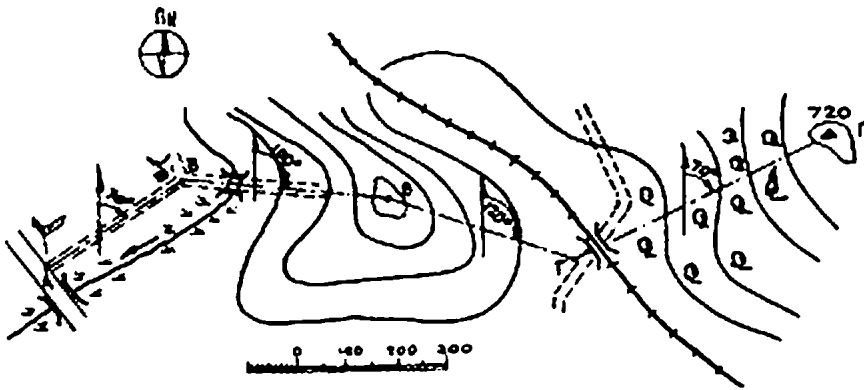
Щоб не відмірювати віддалі кроками, треба устійнити швидкість ходи і знати, яку віддаль проходимо



впродовж однієї чи більше хвилин. Нарис подробиць терену, що їх зустрічаємо по дорозі, робимо "на око"; зміни напрямку означаємо напрямними кутами.

НАРИС ДОРОГИ З МАПИ

У потребі перенкіцовуємо з мапи все потрібне для того, щоб дійти на місце призначення, міряючи напрямні кути за допомогою кутоміра. Це потрібне особливо тоді, коли маємо частково або в цілості йти навпростець від одного до другого характеристичного пункту в те-



рені. При марші за напрямними кутами, зміряними на мапі, треба завжди пам'ятати про магнетичне відхилення і враховувати його, устійнюючи напрям у терені.

ОЦІНКА ВІДДАЛІ "НА ОКО"

Дуже потрібне при шкiцуванні терену добре оцінювання "на око" віддалей. Для цього потрібні вправа і досвід. Треба пам'ятати, що залежно від умов ми деколи оцінюємо віддаль замалу, а деколи зavelику.

"Заблизько" бачимо предмети:

1. по дощі або у вологі дні, коли в повітрі багато водяної пари;
2. освітлені предмети на темному тлі;
3. на тлі однотайної барви, наприклад, лану збіжжя, води, піску;
4. предмети на схилі гори, тим більше, чим вище міститься предмет;
5. у дощ або сніговію предмети видаються більшими;
6. коли маємо за собою сонце.

"Задалеко" здаються нам предмети:

1. у сухі дні, під час довготривалої погоди;
2. смерком або якщо предмети є в тіні, наприклад, у лісі, в мряччі, понурі дні;

3. якщо колір предмету зливається зі своїм довкіллям;

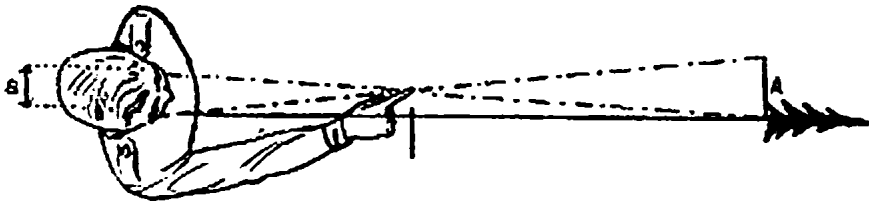
4. коли дивимось напроти сонця;

5. якщо спостерігаємо лежачи або навколішки.

Добрий спосіб оцінювати не надто далекі віддалі за допомогою власної руки. Робимо це ось як:

1. Випрямивши руку, дивимось на даний предмет через вершок вказівного пальця правим (або лівим) оком.

2. Зберігаючи в цьому положенні руку і пальця, приплющуємо праве (ліве) око і дивимось в тому ж напрямі другим оком.



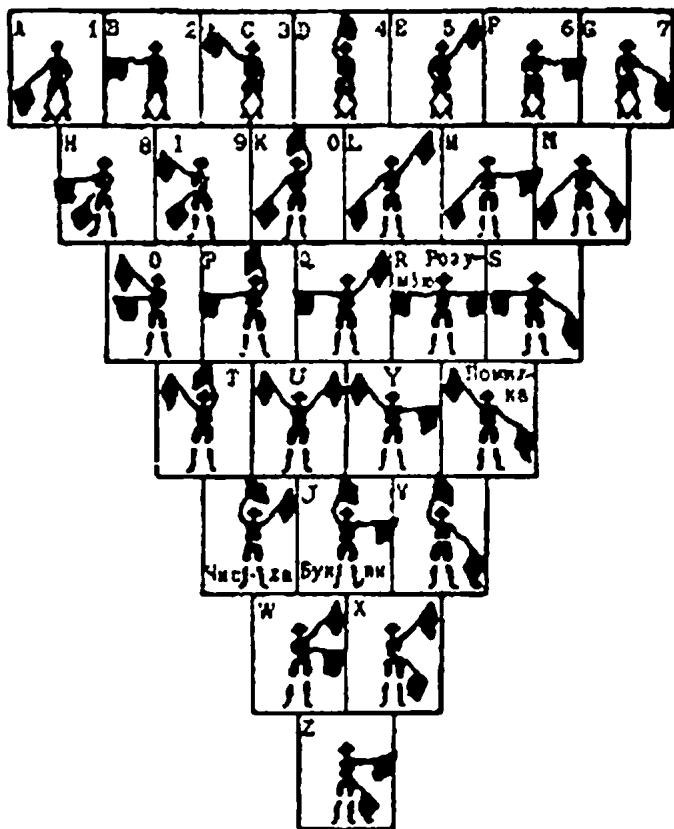
3. Бачимо, що палець вказує тепер не на предмет, до якого оцінюємо віддаль, але на точку віддалену від нього трохи вліво (або вправо).

4. Тому, що віддаль поперечну до лінії нашого зору (A) легше нам оцінити, оцінюємо її та множимо на 10. Вислід дасть нам приблизну віддаль даного предмету.

Правильність цього рахунку легко довести на основі подібності трикутників, бо віддаль від наших очей до кінця нашої випрямленої руки звичайно вдесятеро більша, ніж віддаль наших очей одне від одного (a).

Семафор

Для швидкого й непомітного вислання депеші на недалекі віддалі вживаємо семафорної абетки.



Семафор

Вона основана на різному розставляюванні чотири-кутних таблиць, хоруговок або випрямлених рук. Українські літери, що не мають однозначних літер латинської абетки, надаємо так:

x = ch	ю = ju	я = ja
ч = cz	ї = ji	ь = v
ш = sz	є = je	

Терекові ігри і вправи куреня

Щоб досягнути найвищий юнацький ступінь — стати пластуном скобом, треба виявити здібність і вмільсть розумно керувати більшою групою пластунів, наприклад, цілим пластовим куренем. Дехто має для цього особливий талант, а декому треба поборотись із власною несміливістю, надмірною скромністю, нерішучістю тощо, щоб набутти потрібної провідникові самопевности. Одначе, як казав славний французький полководець Наполеон: "Кожний вояк носить маршальську булаву у своєму наплечнику" — тобто кожний може стати полководцем-провідником. Зокрема це можна сказати про кожного пластуна. Хто засвоїв прикмети, окреслені пластовим законом, у кого розвинуте почуття особистої і національної чести, хто по-пластовому зарадний, передбачає наслідки з причин, хто обережний, але бистрий у своїх рішеннях, словом — хто є справжнім, добрим пластуном, той має всі підстави, щоб бути добрим провідником чи то серед своїх молодших віком або досвідом друзів, чи в дальшому житті серед інших умов і іншого довкілля.

У Пласті виробляємо й випробовуємо свої провідницькі здібності спершу серед своїх друзів у гуртку, а далі в курені чи інших з'єднаннях юнацьких гуртків у таборах, на мандрівках чи зустрічах.

Особливо доброю нагодою для цього є теренові ігри і вправи.

Завданням теренових ігор і вправ є розвивати пластові прикмети й умілості серед веселих і цікавих пригод на лоні природи. Придумуючи для теренових ігор ситуації немов би на якійсь війні в обороні рідної землі, вчимося стеження, маскування, підходження, сигналізації, піонерства, картографії. Виробляємо сміливість, швидкість рішення, хитрість, зарадність і інші прикмети, що придатуться нам колись у житті і в службі рідній спільноті.

Твоє діло як провідника теренової гри є:

- а) добре зрозуміти завдання;
- б) швидко і правильно оцінити положення своєї і противної сторони в терені і можливості його використати;
- в) дати ясні і доцільні накази для поодиноких гуртків, груп чи стеж;
- г) перевіряючи і спрямовуючи їхню дію, дальшими наказами донести до перемоги своєї групи й успішного проведення гри;
- ґ) перед початком теренової гри навчити всіх учасників обов'язкових правил, а впродовж цілої гри дотримуватись цих правил, хоч би це мало некорисно відбитись на висліді для Твоєї групи — тобто дотримуватись чесності в грі.

Для зображення, як можуть виглядати теренові ігри, подаємо тут декілька їх прикладів.

ОБЛАВА

Розвідувачі доносять, що в лісі, в точно визначенім терені, сховалась група ворожих партизанів кількістю 5 - 7 людей.

Курінь одержує доручення виловити їх. Провідник вправи розділяє своїх на менші відділи, кожному відділові доручає перешукати визначений відтинок терену, забезпечуючи його мапою, шкідом з напрямними кутами маршу або іншими деталями, як час вимаршу, особливо доручення тощо.

З усіх боків одночасно починається наступ, перстеня облави затісняється.

Всі учасники гри одягнені однаково, особливих відзнак не мають, однаке кожен член одної і другої сторони носить на рукаві нитку кольору своєї групи. Взятому в полон або "вбигому" учасникові гри зривають нитку, і він випадає з гри. Його відводять на умовлене місце.

Члени облави порозуміваються між собою прийнятим гаслом. Зов і відзов слід вимінювати з близької віддалі, щоб не підслухали його противники, бо тоді легко могли б прослизнутися поміж чатами облави.

Партизани є добрі й проворні розвідувачі. Вони вміють добре ховатися, непомітно просмикнутися, стараються використати кожен тактичну помилку облави, бо знають, що на кожний оклик "стій", звернений в їх бік, мусить кожний учасник стати. Утікати, обдурювати, мовляв, "я свій, чого чепляєшся" — не вільно, бо можна цим пошкодити своїм і знищити цілу вправу.

Вправа може тільки тоді добре вдатися, коли буде збережена між учасниками вправи глибока тиша, щоб навіть птиці не сполохати. Це стосується взагалі всіх польових ігор.

Виграє облава, якщо переловить усіх партизанів або якщо тільки один втече від неї; у кожному іншому випадку виграють партизани.

Терен вправи, простір кількох квадратних кілометрів, мусить мати багато природних схованок (гайків, хашів, ровів, ям).

За зловлення провідника партизанів 4 пункти, за зловлення звичайного партизана 2 пункти.

Кожний партизан, що висмикнувся, виграє 3 пункти.

ОБОРОНА ТВЕРДИНИ

Більша партія здобуває, менша боронить (відношення 100:50). Твердиню представляє хоруговка, від якої на віддалі 50 - 100 кроків розміщені чати. Комендант твердині не має права наблизитися до хоруговки на ближчу віддаль, як 20 кроків. Довкола хоруговки хаші, природні заслони терену.

Чатам не вільно змінити становища, хібащо на наказ коменданта.

Гурток розвідувачів досліджує околицю, стежить за рухами ворога, що наступає, і про все доносить комендантові, який на основі цих вісток пересуває чати.

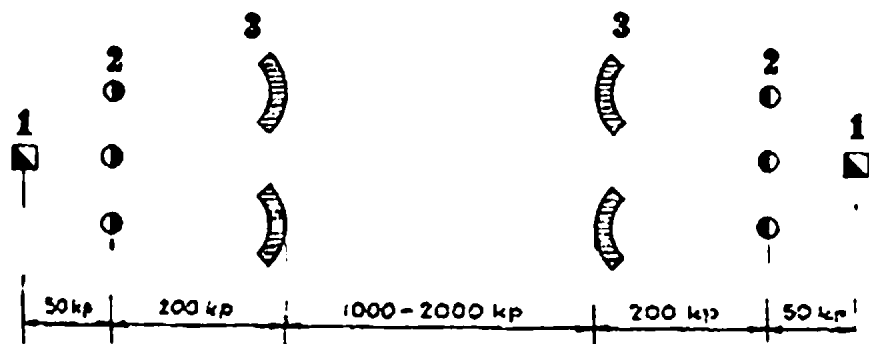
Чати недоторканні, треба їх оберегатися, але можна переловлювати гінців, що їх висилає комендант до чат, і так перешкодити у його зв'язку з чатами.

Твердиня тоді здобута, коли хоч один противник дійде до хоруговки. Гра триває 1-2 год.

Пункти обчислюються так само, як і при вправі ч. 1.

ЧІЯ ВІЗЬМЕ?

Два курені в кількості 40-60 людей, рівні силою, розташовуються на віддалі 1-2 кілометрів один проти одного або під кутом. Розташовуються так:



1 — пробовні гуртки, 2 — прапорні, вночі ліхтарики, кругом хаші, вушці, акрви, 3 — чати

Провідники пробоевих гуртків висилають розвідувачів, що мають розвідати про становище чат противника, про розміщення хоруговок, про рухи пробоевого гуртка. З нарисом становища ворога вертаються (якщо їх не переловлять) до свого гуртка. Починається наступ, або пригтовляється у певній віддалі від хоруговок засідка. Тих, що наступають, переловлюють чати противника. Якщо хтось прокрадеться через лінію ворожих чат, — забирає тільки одну хоруговку і з нею вертається до своїх, прокравшись ще раз через лінію ворожих чат.

Чатам не вільно наблизитися до хоруговок на ближчу віддаль, як 200 кроків, але вільно послати до булавни пробоевого гуртка гінців з проханням допомоги.

Чати недоторканні, не мають жадних бойових відзнак, але гонець, що поспішає до відділу, дістає бойову відзнаку і тоді втрачає недоторканність, значить, можна його "вбити" (зловити).

Для гри мусять бути точно визначені межі і терен. Гра триває дві години.

Пункти: убитий (роззброєний) противник 2 пункти, гонець 2 пункти, здобута хоруговка 5 пунктів; втрачений ігрець — 1 мінус.

Виграє партія, що втратить менше хоруговок, менше членів, отже здобуде більше пунктів.

Теренові ігри можна ускладнити, даючи особливі доручення поодиноким гурткам, наприклад, збудувати кладку через річку і дістатись до ворога з боку, звідки він найменше сподівається нападу чи підходу, виконати нарис становищ противника відповідно до вимог картографії, переслати депешу в даному часі й умовленими засобами (семафором або Морзівською абеткою — хоруговкою чи світлом) до провідника даної групи тощо.

Щоб тереновій грі надати характеру справжньої події, можна її провадити без попередження всіх учасників, а втаємничити тільки кількох провідників.

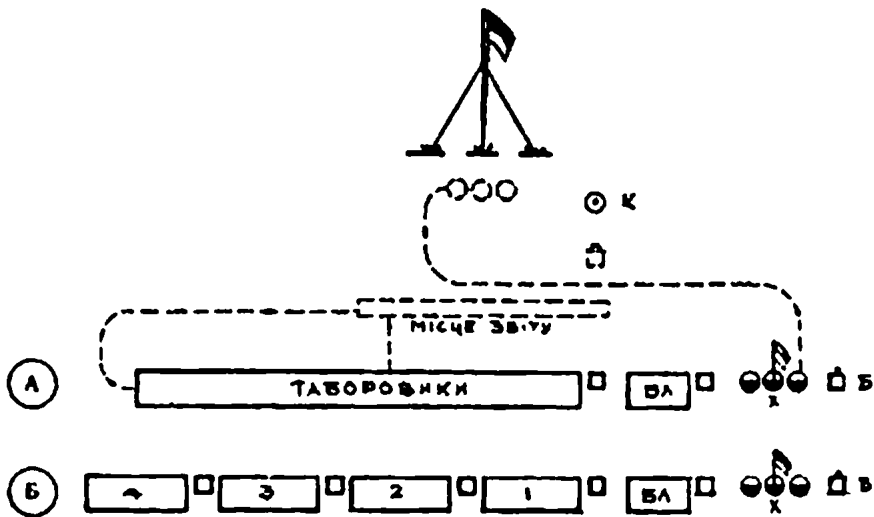
В якому порядку виступають пластові з'єднання

Для зручного і правильного переведення збірок пластових з'єднань і розміщення для піднесення прапора, збірних наказу тощо потрібні теж деяке знання і досвід.

Пластунові скобоні доведеться бути бунчужним або іншим старшиною в таборі, на святі весни чи при якійсь іншій нагоді.

Тому вважаємо за доцільне подати Тобі декілька прикладів таких розташувань з поясненням для їх справного і згідного з пластовою традицією переведення.

ЗБІРКА ТАБОРУ



К — комендант, Б — бунчужний, Х — хорунжий з поштою,
БЛ — булава, 1 — 4: гуртки

Як бачимо на рисунку, збірку табору можемо перевести в дво- чи триланні цілоти (А) або гуртками (Б). Бунчужний, або з його доручення провідник чергового гуртка (черговий), перевіряє стан гуртків і цілоти, пе-

ревіряє криття в лавах і рівняння в рядах, однострої таборовиків тощо. Коли він приймає особисто провід таборовиками від чергового, перший його наказ звучить: "Табір, на мою команду, струнко"!

З приходом коменданта табору бунчужний подає команду: "Струнко, вправо глянь!", підходить швидким кроком і найкоротшою дорогою до коменданта, стає за три кроки перед ним, вітає і, стоячи на струнко, звітує:

"Друже коменданте! (або: пане коменданте!) Пластун скоб Юрко Дубенко, бунчужний, зголошує табір у числі 8 членів булави і 56 таборовиків готовий до наказу (молитви і т. п.)."

При тому може подати комендантові картку з тими або й докладнішими даними про стан табору. Комендант вітає його і таборовиків та доручає бунчужному подати команду "спочинь". Тепер комендант може сам перевірити стан і поставу юнаків, проходячи з бунчужним, який іде по його лівій руці дещо позаду, перед фронтом, а також і позаду цілості.

Він проходить як правило від правого до лівого крила. Коли він наближається до лави, найближчі до нього юнаки приймають самі поставу на "струнко" та звертають голови в його напрямі. Коли він відійде на віддаль трьох юнаків у лаві, приймають знову поставу на "спочинь".

На доручення коменданта бунчужний переводить дальшу програму, наприклад, викликає писаря для відчитання наказу. Під час відчитування наказу таборовики стоять на "спочинь". При закінченні, перед прочитанням ранги і прізвища того, хто підписав наказ, подається команду "струнко".

До звіту викликається всіх, що приймають або здають діловодство чи чергування, далі тих, що недавно прибули або вибувають з табору, тих, які чимось провинилися, а також тих, що бажать висловити комендантові якусь особисте прохання або і скласти скаргу, якщо, на їх думку, сталася їм якась кривда чи несправедливість.

По зголошенні звіту комендант підходить до кожного зголошеного, який приймає поставу на "струнко", вітає (прикладаючи пальці до накриття голови) і коротко та ясно з'ясовує свою справу, подаючи напочатку своє прізвище, наприклад, так:

"Друже коменданте: пластун учасник Петро Наконечний зголошує слухняно, що сьогодні прибув до табору".

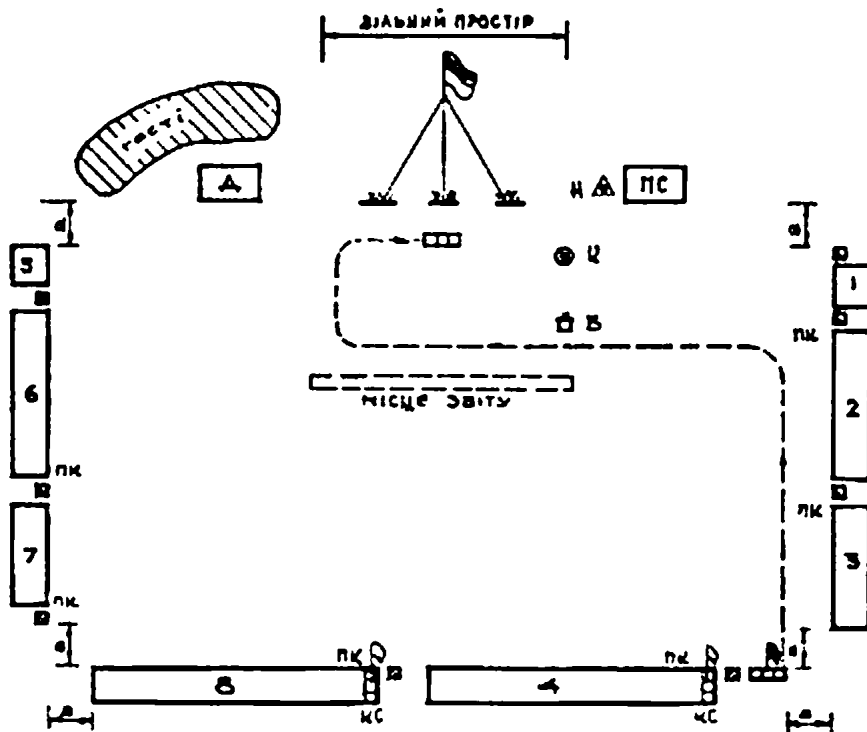
Комендант слухає кожного уважно, в потребі може покликати ще свідків, але своє рішення, а особливо осуд або виправдання в дисциплінарних справах, подає аж у наступному наказі до відома всім таборовикам. При звіті завжди присутній бунчужний і писар, який на доручення коменданта робить відповідні записки.

РОЗТАШУВАННЯ ПЛАСТОВИХ З'ЄДНАНЬ ПІД ЧАС СТАНИЧНИХ АБО КРАЙОВИХ СВЯТ, ЗУСТРІЧЕЙ ТОЩО

При більшій кількості пластових з'єднань, на святах, де беруть участь чоловічі й жіночі улади, розташовуємо їх у формі чотирикутника, верхню частину якого замикає і завершує почесне місце із щоглою на прапорі і знамена, як це зображено на рисунку.

Ані на цьому почесному місці, ані поза ним не розташовуємо ні пластових частин, ні делегатів чи гостей. Пластова влада з найстаршим рангою учасником свята стає завжди так, щоб щогла з прапором була по її правій руці. Пластові з'єднання розташовується по уладам так, що на правому крилі, як з правого, так і з лівого боку від прапора, стоять завжди найвищі ростом і провідник даного з'єднання (дивись рисунок). Національний прапор (або прапори) перед вивішуванням ставимо завжди на чолі юнацьких з'єднань.

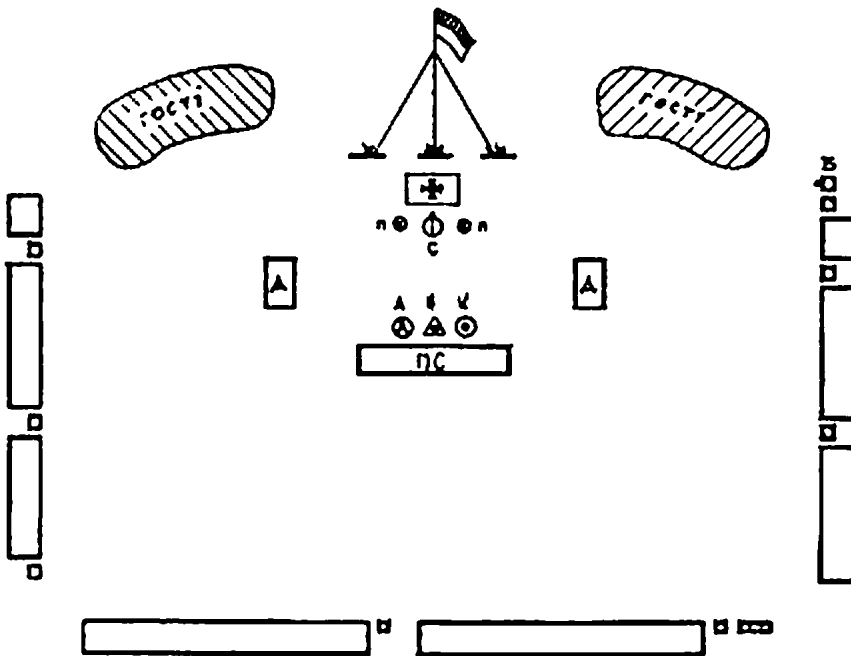
Курінні стяги стоять на чолі їхніх куренів чи уладів. При піднесенні національного прапора курінні стяги разом з усіма пластунами віддають почесь.



Н — найстарший рангою, ПС — пластова старшина, К — комендант, Б — бунчужник, Д — делегати, ПК — праве крило, 1 — секьюри, 2 — новаци, 3 — старші пластуни, 4 — юнаки, 5 — секьюри, 6 — новачи, 7 — старші пластуни, 8 — юнаки, КС — куріиний стяг, а — відступ не менше 1 крок

РОЗТАШУВАННЯ ДЛЯ БОГОСЛУЖБИ

Розташування для Богослужби в загальному подібне до розташування з'єднань під час святочних наказів. Престіл ставимо перед почесним місцем. Пластова влада в центральному місці перед престолом, а делегати й почесні гості по обох його боках. При найстаршому рангою члені пластової влади стоїть по його правій руці комендант свята, а по лівій приділений для нього ад'ютант або хтось із пластового проводу. Може теж стояти в тому місці бунчужник, але для більшої свободи руху і можливості нагляду над цілістю краще йому залишитися на чолі (правому крилі) усіх з'єднань.



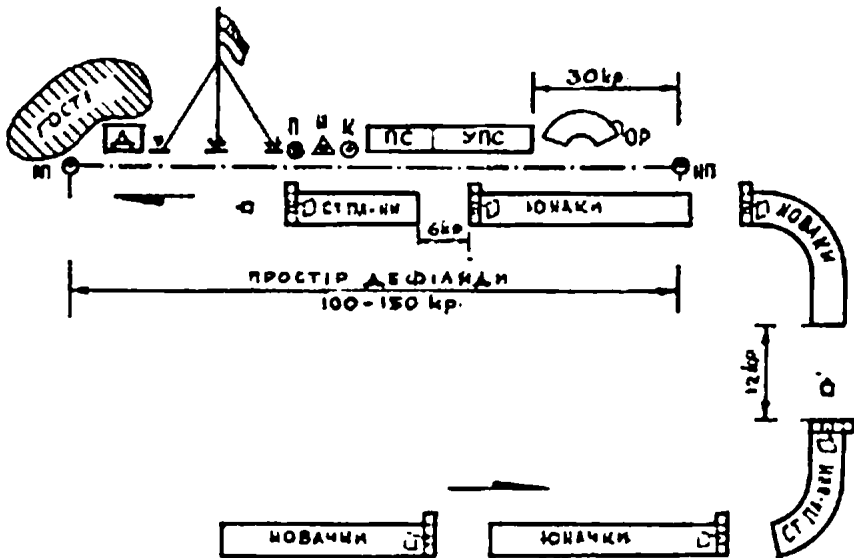
С — священник, Н — найстарший рангою, А — його ад'ютант,
 К — комендант, ПС — пластова старшина, Д — делегати,
 П — паламар і дечок, Б — букчужний

Під час Богослужби всі з'єднання стоять звичайно в поставі на "спочинь", а хлопчачі улади без накриття голови. Усі присутні можуть співати, ставати навколішки тощо вільно і в час відповідний до Богослужби. Коли ж у якомусь випадку пластова частина виконує почесну службу як цілість, тоді бере участь у Богослужбі в повному виряді, з накриттям голови, а то й з палицями. Тоді цей відділ приймає відповідну поставу тільки на команду свого провідника. На початку Богослужби, під час читання Євангелії, під час освячення і по скінченні Богослужби, під час молитви за Україну, подається команду "струнко". Курінні стяги приймають тоді поставу "почесть дай".

З'єднання пластунів і пластунок відходять по скінченій Богослужбі аж тоді, коли священник роздягнеться з церковних богослужбених риз.

ПЕРЕГЛЯД ПЛАСТОВИХ З'ЄДНАНЬ (ДЕФІЛЯДА)

Буває, що під час більших пластових свят чи зустрічей відбуваємо почесний перегляд пластових з'єднань (дефіляду). Її відбуваємо, якщо дозволяє терен, перед щоглою з національним прапором. З'єднання перемаршовують у такому напрямі, щоб прапор, пластова влада, почесні делегати й гості були праворуч уладів, що маршують.



П — почесний гість, Н — найстарший рангою, К — комендант,
 ПС — пластова старшина, УПС — сеньйори, ОР — оркестра,
 Д — делегати, НП — напрямний пластуник

На заздалегідь визначеному просторі (дивись рисунок) бунчужний, що керує перемаршем, подає команду для цілості "Струнко! Вправо глянь!", яку повторяють для своїх частин провідники з'єднань, що надходять до місця почесного маршу.

Для означення початку, кінця і напряму дефіляди розташовуємо заздалегідь т. зв. напрямних пластунів з відповідною опаскою на рукаві. Порядок маршуючих уладів, місце пластової влади, делегатів і гостей зберігаємо завжди так, як показано на рисунку.

Пластові ватри з більшою кількістю учасників

Як Ти читав у попередньому розділі, ватра пластового гуртка звичайно не потребує наперед підготованої програми.

Вона укладається самочинно, природним розвитком подій, розмов і настрою.

Але ватра більших пластових з'єднань, наприклад, куреня, табору, коша, станиці, має як правило якесь особливе призначення і тому також своєрідний характер.

Ось так може бути "Ватра пластової дружби", на якій окремі гуртки чи курені, що рідко зустрічаються, хочуть краще познайомитися, закріпити дружбу, позмагатися у своїх уміlostях у співі, танку, деклямаціях, скечах тощо. Курінь може з нагоди, наприклад, десятиріччя свого постановня влаштувати "Ювілейну ватру куреня", в якій юнаки згадують пройдений шлях і накреслюють майбутній. При нагоді "Свята Весни" відбуваються звичайно ватри в рамках станиці. Тоді можемо нав'язати програму ватри до старинних народніх звичаїв святкування Кулала, а також розпочати нею літній сезон пластування. Може бути влаштована ватра на свято Юрія, патрона Українського Пласту, або присвячена якійсь події з наших визвольних змагань тощо.

Кожна така ватра повинна бути заздалегідь підготовлена, а в її програмі дібрані точки і їхній порядок повинні відповідати задуманому характерові й гармонізувати з призначенням цієї пластової дружньої зу-

стрічі, що в сутінках ночі та при блиску вогню має свій особливий чар.

Уже сам обряд запалювання ватри може де в чому відрізнятися, залежно від характеру ватри. Коли це буде, наприклад, "Ватра пластової дружби" — будуть її запалювати відпоручники пластових з'єднань, що беруть у ній участь. Коли це "Ювілейна ватра куреня" — може її запалювати запрошений колишній член куреня з часів його постання, разом з наймолодшим юнаком теперішнього стану.

Це саме стосується коротких промов, гутірок, пісень, танців, скечів та інших точок, їх змісту, характеру тощо.

Коли, буває, під час ватри передбачено теж якусь точку урочисто-поважного змісту (наприклад, запряження учасників), тоді треба мати на увазі, щоб вона була своєрідним завершенням ватри і її настрою. Тому, складаючи програму ватри, не передбачаємо після цього урочистого моменту таких точок, які приглушували б враження і псували святково-піднесений настрій, з яким учасники повинні розійтись і який має залишитись у їхній пам'яті на довгий час, чзсом і на все життя.

Ватра тоді буде вдалою і справді пластовою, коли в ній візьмуть активну участь усі присутні, чи то групами в окремих точках, чи то хоч би тільки збірним співом пісень.

Більша кількість гостей-глядачів може брати участь тільки з дозволу пластового проводу, наприклад, станиці, проводу зустрічі чи табору.

Ватру підготовляє визначена для цього група під проводом досвідченого в цьому ділі і відповідального за цілість пластуна. Для справного проведення підготовки і самої ватри ця група звичайно ділить працю на дві частини: перша підшукує і очищає місце під ватру, приготує відповідну кількість сухих гілок, під час програми ватри доглядає вогню, а по ватрі гасить його

і дбає про те, щоб місце залишити у повному порядку. Друга складає й переводить програму і дбає за те, щоб окремі точки своїм змістом і рівнем відповідали культурному стилеві пластової імпрези й наміченому характерові ватри.

Дуже важливою справою є добір програмового провідника ватри, який вільним, але відповідним до програми (поважним або дотепним) способом заповідав би окремі точки, підтримував настрій і керував цілою програмою згідно з її призначенням і передбаченим часом тривання. Від його вмілості, швидкої зарадности і помисловости залежить великою мірою успіх ватри.

Твоя дія під час тривоги

(Пластова притомність ума)

Численні приклади з життя доводять, що багато нещастя можна було б уникнути, коли б люди, яким довелось пережити несподівану тривогу, зуміли зберегти рівновагу духа (притомність ума) і знали, що їм треба в дану хвилину робити.

Упродовж усього пластування Ти засвоюєш самопанування. Цього вимагає 8-а точка пластового закону, яка говорить, що "пластун зрівноважений". Але пластун розвідувач, а тим більше пластун скоб повинен не тільки зберегти рівновагу духа. Йому треба бути готовим до негайної рішучої рятівничої дії там, де інші розгублюються, вдаються в паніку чи розпач, не знають, що робити.

Тут хочемо коротко подати, що і в якій черзі робити у випадках, що трапляються найчастіше.

ПАНІКА

Цим словом означаємо загальний переполох і — як його наслідок — нерозважну поведінку звичайно більшої кількості людей. Паніку може викликати якийсь

нерозважний крик однієї переляканої (часто без слушної причини) особи. Страхом дуже легко заражуються інші, а коли це діється в якомусь закритому місці, як у театрі, церкві тощо, тоді кожний, хто втратив панування над собою, хоче першим дістатись у якесь безпечне місце, не оглядаючись на інших.

У випадку такої уявної або і справжньої тривоги постає паніка, люди з криком і бійкою захарашують собою всі виходи, утруднюють собі взаємно рятунок, при чому буває, що слабші гинуть від удушення, бійки тощо.

Тож, коли Ти опинишся у великому скупченні людей:

1. Роздивися заздалегідь, які є можливості швидкого виходу в час тривоги.
2. У випадку паніки старайся швидко здати собі справу "зі справжньої небезпеки".
3. Своєю поведінкою впливай заспокійливо на своє оточення. В потребі рішучим виступом старайся опам'ятати людей, що діють собі на шкоду.
4. Зваж становище і порадь, як найкраще зорганізувати рятунок.
5. Не забудь, що першість у рятунку мають завжди жінки й діти.

ПОЖЕЖА

Якщо Ти перший помітив пожежу, то черга Твоєї негайної дії ось яка:

1. Повідомити мешканців будинку, що горить, криком, стуком у двері чи іншим способом і допомогти їм негайно дістатись надвір.
2. Заалармувати пожежну сторожу телефоном або окремим алармовим приладом, які у більших містах розміщені по вулицях. Коли в Тебе немає часу пояснювати докладно положення будинку, що горить, вистачить, коли Ти по зголошенні вогню не повісиш слухавки телефонічного апарату. Пожежна сторожа і телефонічна

централя можуть тоді устійнити, з якого саме апарату подано тривогу.

3. До часу, поки прибуде пожежна сторожа, переконатись, чи всі люди, звірята і вартісні предмети є в безпечному місці, а також приготувати драбини, гаки, відра й інше приладдя, що може пригодитися.

4. Зголосити свою готовість допомогти там, де Твоя допомога найбільше потрібна.

Якщо Ти прибув і зголосився на допомогу тоді, коли рятунок дія вже почалася, тоді треба Тобі знати, що:

1. Входити до будинку, що горить, треба, загорнувшись у мокре накривало, в якому прорізуємо отвір на голову. Завжди слід вважати на балки, що падають, на голівешки та інше.

2. У кімнаті, наповненій димом, треба повзти чи рачкувати й тримати голову якнайближче до долівки, бо дим збирається вгорі. Уста і ніс добре перев'язати хустиною, замоченою в оцті.

3. Людину, на якій горить одяг, кладемо на землю й накриваємо накривалом, килимом, плащем на те, щоб погасити вогонь.

4. Непритомну людину усуваємо з приміщень, переповнених димом, прив'язуючи лину до її тіла й ніг і витягаючи в безпечне місце по долівці. Але треба підкласти під її голову й тіло щось м'яке, хідник, килим чи накривало, щоб не трапилось яке пошкодження.

5. Перелякані коні не хочуть виходити зі стайні, що горить. Їм треба обвинути голову якоюсь шматою, закрити очі і вивести силоміць.

РЯТУВАННЯ ПОТОПАЮЧОГО

1. Якщо є можливість користуватись човном, ужив його в першу чергу, хоч би Твоя вмільсть плавати давала Тобі задовільну самопевність у рятуванні. Підпливши на близьку віддаль, втягни потопачого до човна через перед (дзьоб) човна, а не збоку.

2. Коли Ти мусиш скочити у воду, тоді швидко скинь взуття і верхній одяг, скачи далеким розгоном ногами вниз і допливи до потопаючого. Коли це на річці, тоді біжи берегом, щоб випередити потопаючого, а тоді пливи до нього.

3. Не давай йому ні на хвилину вцепитися за Тебе, бо він може дуже легко втягнути Тебе під воду і відібрати свободу рухів. Добре взяти з собою рушник або свою сорочку. Допливаючи, несеш її в зубах і дозволяєш потопаючому вцепитися за один її кінець. Тоді можеш тягнути його в напрямі берега. Якщо це неможливе, тоді підпливай до нього і рятуй його ззаду.

4. Старайся повернути потопаючого навзнік і зловити його долонями за голову.

5. Тоді, плывучи теж навзнік в напрямі берега, уважай, щоб його лице було над водою, щоб лежало на Твоїх грудях.

6. Коли він уміє плавати і є пригомний, тільки знесилений, тоді можеш дозволити йому заложити руки Тобі на шию, щоб Ти міг вільними руками і ногами плисти до берега.

7. Коли ж він дуже неспокійний, кидається і може за Тебе вхопитися, тоді не лишається Тобі нічого, як почекати, поки він трохи ослабне.

8. Тоді хапаєш його за рамена повище ліктів і сам, плывучи на спині, держиш його перед собою. Тоді він уже не відвернеться, а його розтягнені легені наберуть повітря і зроблять його легшим.

9. Добрий спосіб звільнитись від конвульсійних хватів потопаючого це набрати в легені повітря і пірнути на хвилину разом з ним під воду. Він інстинктивно пустить з рук усе, що теж потонає.

10. Якби потонаючий вхопив Тебе за зап'ясток, тоді підносиш або обнижуєш руку (залежно від того, чи руку схоплено зі споду, чи зверху) і раптовим рухом у другий бік вириваєш її з сильного хвату. Найтрудніше

вирватися, коли потопаючий вхопить Тебе за шию. Тоді притягаєш його до себе, всуваєш праву руку поміж себе і нього так, щоб досягнути долонею його лице. Тепер треба вхопити його одночасно за бороду і ніс, сильно затиснути і голову відіпхати йому дозаду. Він на хвилину втратить віддих і негайно візьме руки з Твоєї шиї.

11. Тобі треба теж уміти вправно кидати рятівничу ливну з корковим або гумовим обручем та користуватись рятівничим поясом.

12. Коли потопаючий на березі і якщо він непритомний, перекидаєш його через коліно, щоб цілий перед його тіла був похилений униз. Тоді вода з його легенів виллється. Перед цим очисти йому уста від болота й намулу. Тепер мусиш негайно застосувати штучне дихання. (Дивись ст. 434).

Рятування потопаючого вимагає вправи і самопевности.

ПРОВАЛЕННЯ НА ЛЬОДУ

1. Коли бачиш, що лід під кимсь проломився, не біжи до нього, бо лід проломиться теж і під Тобою. Підтримай його на дусі окликом, що йдеш на допомогу.

2. Якщо в Тебе знайдеться ливна, тоді зав'яжи на одному кінці поперечний дрючок і кинь його тому, хто проломився. Тоді він буде триматись дрючка і не обломлюватиме далі льоду довкруги себе, поки не прийде допомога.

3. Зближуючись до того, хто провалився на льоду, треба старатись розкласти тигар свого тіла на якнайбільшу поверхню льоду. Для цього добре вжити легкої драбини, довгого дрючка тощо.

4. Якщо крім Тебе є ще кілька осіб, тоді можете один за одним в лежачій позиції підповзти до проваленого. Тоді творите "живий ланцюг" і можете в потребі хопитись за ноги свого попередника.

5. Так само обережно витягаєте проваленого на берег і зразу допомагаєте йому бігти, щоб він розігрівся.

6. Удома він повинен негайно роздягнутися, розтерти тіло рушником, лягти в ліжку та напитись гарячого молока, чаю чи кави.

ПОРАЖЕННЯ ЕЛЕКТРИЧНИМ СТРУМОМ

Буває, що по хуртовині хтось спотикнеться на зірваний електричний провід з високою напругою і його поразить струм. Бувають такі випадки теж при необережній спробі направити електричні сполуки.

Коли поражений не доторкається до проводів, що його поразили, і всякий інший контакт між ним і струмом виключений, тоді, якщо він непритомний, зразу застосовуємо штучне дихання. Далі даємо допомогу, як попареному.

Коли ж Ти бачиш або можеш підозрівати, що він ще далі в сполуці із електричним струмом, тоді:

1. Якщо можливе, негайно вилучи сам або зателефонуй до відповідної централі, щоб вилучили струм.

2. Якщо це не можливе, тоді треба провід відсунути від пораженого або пораженого від сполуки зі струмом.

3. Не доторкайся ані не підходь близько до небезпечного місця, поки Ти не певний, що Тебе самого не поразить струм.

4. Для цього ізолюй себе від струму. Погані провідники електричного струму — це гума, сухе дерево, грубо звинений папір, суха линва тощо. Добре, коли б Ти міг вдягнути на ноги кальози (особливо коли долівка мокра) і на руки гумові рукавиці. Уживай довгої палиці або іншого знаряддя (з вищезгаданого матеріялу).

5. Коли поражений напевно відлучений від струму, даєш першу допомогу, як вище сказано.

ОТРУЄННЯ ГАЗАМИ

1. Отруйні окис вугілля (CO) і двоокис вугілля (CO₂), що постають при горінні вугілля, дерева, бензини тощо, не мають ні кольору, ні запаху, і їх у повітрі зовсім не пізнати. Земний і вугляний газ, уживані для ogrівання, можна пізнати по своєрідному запаху, який їм надає газівня.

2. Коли Ти свідомий, що в помешканні є такий газ, тоді, поки увійти в кімнату, відкрий двері і, декілька разів рухаючи ними, впровадь трохи свіжого повітря. Тоді старайся знадвору відкрити вікно або розбити шибу, щоб спричинити продув. Не можеш цього зробити з середини мешкання, бо заки дійшов би до вікна, міг би сам втратити притомність.

3. Перев'яжи лице хустиною, змоченою у воді, ще краще у вапняній воді або в оцті.

4. Тепер можеш увійти до кімнати, але не вживай ніякого світла крім спеціально забезпеченого електричного, бо можеш спричинити вибух газу.

5. Рятованого треба винести на свіже повітря та застосувати штучне дихання.

Почесні іспити вмілостей

Коли Ти досягнув ступінь пластуна розвідувача, можеш і повинен зголошуватися до почесних іспитів вмілостей. Вони почесні тому, що не обов'язкові, а що більше Ти їх склав, то більша Тобі честь доброго пластуна. Мета тих іспитів — придбати Пластові добрих знавців різного роду, до яких у потребі можна було б звертатися про допомогу, від яких інші пластуни можуть навчитися чогось практичного, яких згодом можна було б іменувати інструкторами чи екзамінаторами при пластових пробах тощо. Твоя власна користь з такого іспиту така, що, крім вдоволення, що його дає кожне знання, маєш змогу в потребі заробити собі на прожиток, зна-

чить, стаєш незалежною від умов, самовистачальною і для громадянства корисною людиною. Твоїм почесним обов'язком повинно бути самому пізнавати й серед нашого народу ширити розуміння вартости практичних зайняттів. Ті зайняття здебільшого дають основу промислові й торгівлі, тобто тому, що спричиняється до матеріяльного збагачення народу і навіть до здобуття самостійности. Адже без промислу і торгівлі, без грошових засобів, без економічного значення в світі — нація не має змоги розвивати духової культури, бо наука й мистецтво — ці важливі й потрібні речі, — дуже дорого коштують. Щоправда, в них виявляється душа й здібності нації, одначе відомо, що вони вимагають великого вкладу не лише розумової праці, але й грошей на будову шкіл, університетів, академій, робітень, театрів, концертних залів тощо. Отже нація — очевидно, у своїй державі — потребує багато грошей, щоб повнотою виявити свою духову культуру. Алеж поки здійсниться мрія нашого народу збудувати власну незалежну державу, мусимо не тільки зберегти себе самих як націю, а ще й з усіх сил розвивати ту культуру, що її нам пощастило зберегти. Це теж не піде без грошових засобів, не піде без того, щоб ми самі з наших прибутків жертвували на розбудову нашого національного добра. Тому треба конче підтримувати рідний промисел і торгівлю й поширювати розуміння значення практичних знаннів. Погано, коли народ складається з самих учених чи мистців, бо це веде до занепаду його природних сил. Хто не має визначних наукових чи мистецьких здібностей, не повинен цього стидатися, а тим більше, коли в нього є талант до ручних робіт або практичний хист до купецтва. Навпаки, він повинен самовпевнено працювати в тому напрямі, щоб удосконалити знання в ділянці своїх зацікавлень, щоб стати в ній фахівцем. Саме такий зможе при тих почесних іспитах уміlostей, сказати б, знайти себе, пізнати свій хист.

Але теж той, хто має здібності до розумової праці, що до неї є окремі пластові іспити вміlostей, не повинен вдоволюватися однобічним розвитком своїх природ-

них сил. Він повинен цікавитися й розумітися на заняттях іншого роду, в цьому випадку на заняттях, які вимагають ручної вправності, практичного знання, фізичної сили. Різноманітність занять, побіч основного знання однієї ділянки, важлива теж для здоров'я, для відпруження, відпочинку нервів і відпочинку частин організму, втомлених одним і тим же заняттям. Не замедбаймо змоги пізнати докладно одну ділянку знання, хто з нас яку собі вибрав, як майбутній фах, але не замикаймося надто щільно тільки в одній ділянці (спеціальності) і не робім себе залежними від одного роду умов, у яких можна це заняття виконувати. Забезпечмо собі змогу виконувати вміло ще теж якийсь інше заняття. Буває, що змінені умови не дозволяють робити те, в чому хто з нас фахівець. Фахівцям розумової праці завжди загрожує найбільша небезпека, якщо всяке практичне заняття їм зовсім чуже. Як же, наприклад, дасть собі раду в житті навіть дуже вчений знавець мови, коли доля кине його кудись, де нема потрібних йому бібліотек, де не потребують мовознавців чи, може, досить їх мають на місці, а де зате потребують механіків, радіотехніків, рільників, годівельників худоби, огородників тощо.

Вчімося, отже, вмілостей, що їх вимагають при пластових почесних іспитах, бо вони, може, нам дадуть змогу відкрити в собі талант, дадуть змогу добре ознайомитись з якимсь практичним знанням, дозволять неодному з нас заохотити своїм добрим прикладом інших і таким способом спричиняться до того, що не один пожертвує свій талант і свою працю розвитку промислу чи торгівлі України.

Нема змоги тут перераховувати всі іспити вмілостей, бо їх так багато, як багато на світі різних корисних і потрібних занять. Загально можна сказати, що об'єктом пластового іспиту вмілості може бути все, що являє собою практичну вартість у житті. Не можна за такє заняття вважати, наприклад, збирання різних особливих речей або деякі роди спорту (дивись правильник), не зважаючи на те, що такими заняттями чи спортом теж

можна заробляти чимало грошей, якщо хтось зробить їх своїм фахом і має до цього визначний хист.

Різними способами проводимо пластові іспити вмільностей, залежно від умільности. Важливе, щоб кандидат так опанував відповідну вмільність теоретично й практично, щоб була певність, що в разі потреби він добре з нею впорається. Можна, отже, часом вимагати посвідку про складений з успіхом іспит у даній фаховій школі, або домагатися, щоб кандидат подав якусь річ власної роботи з даної ділянки, виконану при вірогідних свідках, або можна вимагати, щоб кандидат виконав без помилки роботу з ділянки якоїсь вмільности в присутності пластової старшини. Можна теж попросити якогось фахівця з цієї ділянки, щоб переконався про виконання вимог іспиту й видав відповідну посвідку.

Вимоги пластових іспитів умільности подані в окремому правильнику Головної Пластової Булави.

Успішний іспит з даної ділянки вмільностей дає право носити устійнену відзнаку, подану в цьому ж правильнику, яку носимо на правому рукаві пластової сорочки (дивись стор. 225).

Спеціалізаційне пластування

Буває, що гурток юнаків, які з успіхом відбули пробу "Скобиного хвату", виявляє особливе зацікавлення пластуванням на воді, а інший знову має замілювання до ділянки літунства.

Не занедбуючи праці над собою, згідно з вимогами проби "Скобиного лету", вони можуть присвятити більше уваги своїй улюбленій формі пластування.

Ось так у першому випадку члени гуртка морського (водного) пластування спільно засвоюють моряцькі вмільності, набувають знання з широкої ділянки мореплавання, суднобудівництва тощо. Власною помисловістю і зарадністю, пластовим заробітком і ошадністю, буває, зуміють набути у власність менший чи більший човен,

вітрильник або навіть і моторовий човен, спільно устатковують своє судно, підготовляють до плавби по річках чи озерах.

Улітку гурток може організувати водний табір, чи сталий над якимсь озером чи рікою, чи то мандрівний, малими човнами (каюками) відвідуючи різні околиці.

Пляшоване, розумне пластування на воді, плавання, водні спорти, плавба вітрильними чи моторовими човнами — все це має свій особливий чар. Змагання в різних уміlostях і зарадність у співжитті з цією могутньою стихією природи розвивають і гартують душу й тіло.

Але природні сили води річок, озер і моря не тільки повні краси, могутности і принади. Вони теж і грізні, особливо для необережних чи недосвідчених.

Тому гурток, що вирішить прийняти таку форму пластування, може провадити свої вправи і ступнево набувати досвіду тільки під керівництвом фахового інструктора.

Інструктором морського пластування повинен бути не тільки досвідчений пластун, але людина, що має такий вишкіл у цій ділянці, який дозволяв би брати відповідальність за безпеку зайнять і здоров'я юнаків.

Гуртки, яким припало до вподоби літунське пластування, цікавляться і вивчають найновіші осяги в ділянці модерного літунства. Вони спільно набувають загальне знання повітреплавства, працюють над моделями різних літаків, парашутів, планерів (безмоторових літаків), ракет, слідкують за різними проектами міжпланетних ракет і поступом у найновіших дослідках міжпланетної комунікації тощо.

Вони можуть влаштовувати змагання в будові і запусканнях малих моделей літаків, що мають невеличкі моторики, або спільно відбутися теоретичний чи навіть практичний курс літунського вишколу, який влаштовують для молоді різні державні установи.

Але як у гуртках морського пластування, так і тут їх діяльність може відбуватися тільки під опікою фахового інструктора, відповідального за їхню безпеку у заняттях і вишколі.

Гуртки спеціалізаційного пластування належать до звичайних юнацьких куренів і виконують усі обов'язки, що з цієї приналежності випливають. Провід куреня одначе бере до уваги їхні зацікавлення і дає змогу, де це можливе, в рамках діяльності куреня цю їхню спеціальність виявляти і вдосконалювати.

Морські (водні) й літунські гуртки прибирають особливі, підхожі їм назви, як от "Морські Соколи", "Альбатрос", "Чорноморці", "Орли", "Крилаті" та ін.

Правильник спеціалізаційного пластування передбачає теж окремі відзнаки та деякі особливості пластового однострою, як, наприклад, моряцьку форму накриття голови, штанів під час плавби тощо.

Згідно з цим правильником, вимоги III-ої пластової проби доповнені однією точкою, в якій з'ясоване знання й умілості кандидата, що бажає здобути найвищий юнацький ступінь для таких пластунів.

Для відзначення особливого знання в морському (водному) пластуванні пластуна скоба звано "пластун скоб-гребець", а в літунському "пластун скоб-обсерватор".

При булаві крайового коменданта пластунів та при Головній Пластовій Булаві існують референти для такого пластування, які допомагають морським чи літунським гурткам і спрямовують їхню діяльність на правильний шлях.

Спеціалізаційне пластування має тоді справжню вартість для самовиховання юнаків, коли вони уникають перебільшення, коли завжди мають на увазі, що це тільки особлива, найбільш підхожа для їхніх зацікавлень форма пластування, а не якась ціль сама для себе.

Тож якби Ти, друже, став морським чи літунським пластуном, винчай значення моря і мореплавства (чи повітреплавства) для нашої, плекай традиції рідної фльоти і набувай знання, фізичної наснаги й досвіду в Твоїй спеціальній ділянці завжди з думкою про те, що ця підготовка може бути корисною для цілої нашої спільноти, яка завжди потребуватиме різних фахівців.

Ширення пластової ідеї

І це теж, друже, майбутній пластуне скобе, треба Тобі вміти: переконати іншого, що наш Пласт — це добра й потрібна установа. Переконувати — це важке діло. Насамперед треба самому вірити в правдивість і вартість своїх переконань, треба бути захопленим ідеєю. Без того важко розраховувати, щоб інші повірили в ідею, що Ти її проголошуєш. Бувають люди, які тільки доти обстоюють якусь ідею, поки бачать за собою багато інших прихильників її, самі, проте, не в силі зрозуміти її вартості. Це несамостійні люди. Таких багато. Зате дуже мало самостійних одиниць, які або самі сумлінним зусиллям творять собі свої переконання, або сприйняті переконання інших продумують і коли їх далі передають, то самі знають, чого хочуть від себе самих і від інших. Вони свідомо, певно й успішно ведуть інших до добра. Якби не вони, погано було б на світі, і культура не поступала б уперед. А через те, що люди, які думають самостійно, йдуть спереду, а інші йдуть їхніми слідами, усе йде вперед. Будь же власне таким передовиком, наш майбутній пластуне скобе, навчися керувати іншими і вести їх до добра й краси. Розпочни це власне в Пласті. Пластова ідея у своєму змаганні до добра така виразна, така переконлива сама собою, така зрозуміла кожній людині, яка правильно думає, голов-но ж юнакові, що сам легко знайдеш способи, як промовити за неї до розуму й серця друга юнака. Одна умова все таки конечна: Ти мусиш в собі мати живе, гаряче захоплення Пластом і мати того захоплення стільки, щоб передати його іншому, а самому не зубожіти. Треба знати, що той Твій друг ще якийсь час, поки сам добре вдумується в ідею, буде дивитися на Тебе як на втілення ідеї, що її він має прийняти за свою, в яку завдяки Тобі має вірити.

Це особливо треба мати на увазі, коли Тобі, як до-свідченому вже пластунові, доручать таке відповідальне становище, як впорядника пластового юнацького гуртка.

Твої діла, Твоя поведінка, ціла Твоя пластова постава буде для тих, що вже стали пластовими прихильниками, як і для інших, що ще можуть ними бути, далеко більше переконлива, ніж найкращі слова.

Отже Ти мусиш переконувати всім своїм єством, природно, без ніякої штучности. А коли Ти робитимеш це з переконанням, то не один, що ще не цілком зрозумів, у чому саме краса і сила пластової ідеї, піде за Твоїм прикладом і схоче стати таким, як Ти, від Тебе "заразиться" захопленням пластовою "Великою Грою".

Цією своєю вірою, захопленням і своїм прикладом справжнього "молодого скоба" Ти ширитимеш пластову ідею не тільки серед молодших чи рівних Тобі віком друзів. Ти будеш здобувати прихильність старшого громадянства, батьків, що їх діти ще не доросли віком навіть до новацтва, а можуть ними невдовзі стати. Ти будеш поширювати коло приятелів Пласту, які, захоплені пластовою ідеєю, будуть допомагати в організуванні щораз нових пластових осередків, здобувати для пластової роботи пригожій терен і матеріяльні засоби.

Ти можеш стати іскрою, від якої загорятиметься благородний вогонь пластової ідеї добра, правди й краси і охоплюватиме своїм полум'ям широкий простір довкола Тебе.

Певно сам знайдеш чимало прикладів у всесвітній історії на те, яку могутню силу поривання людських мас має захоплення одиниць великими ідеями. Захопленням одиниць, їхнім сильним переконанням і вірою в живучу силу таких ідей вставали народи зі стану упадку, скидали пута чужого насилля й вибивалися на вершки вселюдської культури. Відчуй і зрозумій те почування, яке будиться в Тобі, коли вдумуєшся в твори нашого генія Тараса. З яким поривом писав Шевченко:

“Борітеся, побороте!
Вам Бог помагає,
За вас сила, за нас воля
І правда святая”.

Таким захопленням живуть народи довгими віками, дихають творами своїх геніїв, наче життєтворчим бальзамом. Велике діло робить захоплення, сила власного переконання, віра в невмирущість ідеї правди, добра, краси, волі людського духа. Пробуй же, друже пластуне скобе, справді приєднати, переконати й захопити хоч одного юнака чи юначку для великої ідеї Пласту й поможи їм включитися у пластову працю. Старайся приєднати приятелів Пластові серед свого довкілля, звідки можуть походити майбутні члени новацтва й юначтва. Побачиш, яке велике вдоволення дає свідомість, що Ти можеш поширити, поділитись з іншим тим добром, яке відчуваєш як передовик українського пластового юначтва, як пластун скоб.

Іменування пластунів скобів

Коли Ти маєш уже відповідний вік, пластове знання і досвід (дивись передумови проби, стор. 451), можеш готуватись і зголоситись до перевірки III-ої пластової проби на ступінь пластуна скоба.

Вимоги до проби "Скобиного лету" не легкі, а перевірка мусить бути дуже старанна. Пластуном скобом може Тебе йменувати тільки крайова пластова старшина. Крайовий комендант пластунів не може мати ніякого сумніву щодо Твоєї доброї пластової постави, знання й умілостей. Це зрозуміле, бо ж, іменуючи Тебе пластуном скобом, пластовий провід в імені усіх друзів пластунів "висловлює повне довір'я до Твого благородного характеру, Твоїх патріотичних почувань і пластових умілостей" — як це сказано у грамоті іменування.

Тому, крім дуже старанної перевірки, наскільки Ти засноїв собі прикмети характеру, з'ясовані у пластовому законі, та все знання й умілості, передбачені вимогами проби, у Пласті є звичай подавати імена тих, що зголосилися до III-ої проби, до відома всіх пластунів да-

ного осередку. Коли б хтось мав умотивовані застереження щодо характеру кандидата на пластуна скоба, повинен це негайно зголосити листовно курінному судді або зв'язковому даного куреня. В цьому листі мусить подати своє ім'я і всі інформації, потрібні для з'ясування доказів правди.

Власноручно написане прохання про допущення до проби складаєш на руки курінного судді. Для цього потрібні також життєпис і додатки, передбачені у деяких точках вимог, наприклад:

1. Власноручно виконана мапа України з важливими промисловими районами (точка 1 г).

2. Список прочитаних творів українських письменників (точка 1 б).

3. Посвідка ради гурткових про Твою ініціативу і переведення збірною доброго діла (точка 1 д).

4. Доказ, що одержав пластове відзначення або признання від зв'язкового (точка 2 а).

5. Доказ листування з друзями пластунами в інших країнах (точка 2 в).

6. Шаднича книжечка з вимаганою сумою заощадження.

7. Доказ здобуття відзнаки фізичної вправності.

8. Свідоцтва здобутих іспитів умілостей.

9. Доказ керівництва і переведення з куренем якоїсь збірної праці (точка 12) та інші документи й посвідки, які доводили б Твоє пластове вироблення, знання чи досвід.

На основі схвалення Твого прохання радою гурткових, комісія в складі кошового, зв'язкового та запрошених інструкторів до різних ділянок пластування перевіряє пробу в означеному для цього реченці. Кожний з її членів вписує вислід перевірки у відповідний формуляр. По закінченні перевірки комісія списує протокол перевірки і пересилає його разом із пропозицією йменування до бурави крайового коменданта пластунів, яка може вимагати додаткових вияснень чи доповнень.

Саме іменування відбувається як правило при нагоді якогось пластового свята, в присутності загалу пластунів даної станиці.

У передбаченій для цього точці програми комендант свята закликає кандидатів виступити на осередне місце (перед прапором, стягами, почесними гістьми), а крайовий комендант пластунів або ним уповноважений пластовий старшина прочитає грамоти іменування та вручає їх кожному новоіменованому пластунові скобові і подає їм ліву руку. Потім вітають їх поданням руки станичний, кошовий і зв'язковий. На закінчення іменування комендант свята подає команду "струнко" і закликає привітати іменованих пластовим привітом та відспівати пластову святкову пісню "Гей пластуни, гей юнаки" (колишній гімн закарпатських пластунів).

Здобуття ступеня пластуна скоба — це вельми великий осяг і важливий момент у Твоєму житті. Від цього часу Ти матимеш повне довір'я пластового проводу і друзів пластунів. Ти став передовиком нашої організації, на якого дивиться і яким гордиться весь юнацький улад і цілий Пласт.

Почесний ступінь гетьманського пластуна скоба дає пластунові скобові Начальний Пластун за визначні й виняткові заслуги, вмілості і прикмети характеру. (Дивись стор. 348).

Іменування відбувається ще більш урочисто, бо іменує Начальний Пластун особисто або хтось із центрального пластового проводу (ГПБ) чи окремий уповноважений на його доручення. По виступленні кандидата на гетьманського пластуна скоба Начальний Пластун (або його уповноважений) з'ясовує його заслуги та вручає грамоту іменування, вітаючи його поданням лівої руки. Його вітають теж і інші присутні члени пластового проводу поданням руки, а загал присутніх пластовим привітом. Іменування закінчується відспіванням у поставі на струнко першої строфи пластового гімну.

Кінець

На закінчення.

По великих трудах і довгих стараннях появляється отсе перше видання українського пластового підручника. Не виглядає воно так, як мріяли собі ті, що трудилися коло зладження його, але у сій несовершенности не їх вина. У кожному часі, при кожній валюті, коли тільки виринала справа печатання сього підручника, якого рукопис ждав кілька років на нагоду появитися на світ, українські фонди не вистарчали на видання такої „дивоглядної“ книжки. Замітний для цієї справи осьякий висказ Пластуна, коли він случайно побачив на забутому складі велику скількість одного твору, випечатаного на прегарному папері і в розкішній охладинці, за яким одначе ніхто тепер не питає і якого ніхто на ніщо не потребує: „От коли цей папір булиби нам дали на наш підручник, оскільки гарніше виглядавби вже тепер Пласт!“ Не дасться заперечити, що на дуже пильні потреби бракує не раз нашій суспільности саме того гроша, що його зживається на зовсім неплідні цілі. Кінець кінців удалося без підручника, від якого починали пластову роботу всі інші народи, ровинути у нас Пласт на стільки, що суспільність трохи ним занялася і узнала його гідним своєї помочі. Це перше видання пластового підручника, що появляється в десятиліття українського Пласту, завдячуємо жертвенности деяких наших Товариств і Інституцій. А саме зложилися на це: Товариство „Відбудова“, „Титан“, „Народна Торговаля“, „Союз торговельних спілок і кооператив“, „Земля“, „Наук. Тов ім. Шевченка“, „Народна Гостиниця“, „Земельний Банк гіпотечний“, „Красвий Союз Кредитовий“, „Лука“, „Українське Красве Товариство охорони дітей і опіки над молодіжю“ і Добродій Цр. Б. О. Ім отже як також Управі Спілки „Діло“ за полекші в коштах друку належитьсья в першій мірі подяка за уможливлення Верховній Пластовій Раді приступити до великого на иннішні часи підприємства видання книжки, без якої про дальший розвій Пласту годі було навіть думати.

Одначе книжка ся є ще одною обставиною дуже важною і вартісною і, сказатиб, заслужила на поміч суспільности. Зона в великій часті твор української молоді, українських Пластунів. Сама наша молодь надала українському „скавтингові“ строго очеркнену форму, яку випрацювала і випробувала з подобицях. Річчю автора було тільки в утворені молодіжю хит:

рами організації вложити зміст міжнародньої пластової ідеї у вигляді зрозумілим для Пластунів українського народу. Отже зовнішній вигляд і устрій українського Пласту, це праця пластової молоді, це самостійне передумання нею значіння Пласту як власного національного виховного уладу того народу. Коротко сказати: Це що списано в нашій пластовій підручнику не сама тільки теорія, як хто може думє, не якийсь невикональний ідеальний плян, це попросту звіт з десятилітньої діяльності нашого Пласту, звіт з правдивого змагання молоді осягнути пластовий ідеал. Очевидно, наша остаточна ціль у тім, щоби колись кождя одиниця, кождий Пластун міг про себе сказати те, що сьогодні покищо каже наш Улад як цілість: Я виконав майже все те, що вимагається у тім підручнику... За працю для ідеї в трудних, дуже непривітних обставинах, за розуміння пластової карності; належить тут подяка тим старшим українським Пластунам, які держали пластовий стяг і все йшли вперед і тим молодшим, які вміли і хотіли слухати. Вони всі були співробітниками при виданню сього підручника. Це рівночасно вислів надії, що ідучі по коління Пластунів надаліше збержуть гарну традицію нашого Пласту. Накінець, хоч по правді ледви чи не на першому місці треба дякувати тим приятелям нашої молоді, які мимо перепрацювання своїми урядовими і громадянськими обовязками не відмовилися безкорисного труду прочитати, передумати вдруге і втретє всі приписи пластового Уладу і передбачуючи далекоюяглі наслідки, перевірити значіння мало не кожного речення, вкінці ще переглянути коректу, все в переконанню, що „для молоді в сам раз добре є тільки те, що найліпше“. За цю великий труд належить В.Пов. Пп. професорам Миронові Фадусевичові і Михайлові Галушні ськорму від українського Пласту щира подяка.

В надії, що українська пластова молодь удержить у своїх чистих руках пластовий стяг і йтиме далі вперед правдивим пластовим шляхом, а в певности, що серед нашої суспільности не найдуться люди, які не пізнавши цїлей Пласту ставилиби перепони на дорозі культурного розвитку нашої молоді і народу обмежуваніям пластового самоврядування намагались викривити педагогічні основи Пласту, передає українській Молоді сю книжку к дарунок від української суспільности

автор.

У Львові, в вересні 1921. р.

(Фотокопія кінцевого слова автора з першого видання).

НА ЗАКІНЧЕННЯ ДРУГОГО ВИДАННЯ

Ось ми й закінчили вже другу розповідь, як нам живеться в Пласті і як житиметься Вам, Друзі, якщо станете в наші лави, щоб ділами, а не лише на словах "стер настановні підіймати, славу Вираїні придбать".

А знаєте, Друзі, на що оце наша книжка?

Подумаєте: посібіни, щоб навчати, нагадувати, навазувати, загромувати, лякати Вас, якщо б не пристали до нас?

Ні, Друзі, не на те. А ось на що: хочемо весну Вашого життя, Вашу молодість вперть надовкину селянським сльвом радості й могутької надоби вопі в найкращому значенні цього слова. У тому сльві хочемо бачити Вас, юнаки й юначки, здоровими, сильними, веселими, самовпевненими й характерними у словах і ділах, лицарями, проповідниками й оборонцями всього того, що в людині є людським. Бо тільки те людське, що його пераживаємо, і свідомість, що творимо добро й додаємо могутній і таємній силі життя красу, дає нам почуття вдоволення і радості. Не дають і не можуть нам дати того ні гроші, ні влада, ні вигідне безділля чи погоня за щораз іншими, буває, шкідливими для духа й тіла переживаннями. Все це навіть у найкращих умовах набридне й стане пустим та нецікавим.

Цією книжкою ми намагалися собі й Вам, Друзі, вказати способи, якими можна досягнути те щось дивно, немисловне, що його зовемо щастям, а що є нічим іншим, лише вдоволенням людини із своїх задумів, учинків і досягнень.

Ми твердо віримо, що в Пласті Ви пізнаєте справжнє життя: ловне, молоде, радісне — і цінне для української нації, полюбите його і звикнете до нього. Бажаючи Вам такого щастя — хоч і серед труднощів та боротьби, — віддаємо Вам у шістдесятиліття Пласту друге видання цього посібника.

автор

У Відні, червень 1961 р.

УЧАСНИКИ ЗБІРНОЇ ПРАЦІ

Комісія для зредагування і доповнення 2-го видання Життя в Пласті працювала в такому складі:

головний редактор і координатор праці —
пл. сен. Ю. Пясецький

відповідальний за мовну редакцію —
пл. сен. І. В. Манастирський

технічний редактор і ілюстратор —
мистець М. Левицький

Члени комісії: пл. сеньйори М. Бажанський, О. Е. Бойчук, Т. Дурбак, О. Кузьмович, Є. Гут-Кульчицький (автор уступу "Чар пластування"), Ц. Паліїв.

В дискусії над зредагуванням найосновніших уступів брав участь Начальний Пластун Сірий Лев.

Мову правила: ред. В. Мирош (розділи 1 - 6), ред. П. Степ (розділи 7 - 8); ред. В. С. Левицький оформив літературно розділи 1 - 5. Пластове назовництво устиймено на основі порад професорів П. Ковалева, пл. сен. Я. Рудницького, В. Чапленка, Ю. Шереха і ред. В. Давиденка.

В поодиногих ділянках співпрацювали: проф. М. Битинський — геральдика, mgr. В. Кузь — фізичне виховання, д-р С. Кучменда — перша допомога, ст. пл. Б. Максимець — вправи раннього проруху, інж. Д. Негрич — лісові дерева, ст. пл. І. Стецура — вузли.

Комісія користувалася працями, що появились у різних пласт. виданнях, а саме: пл. сен. Я. Гладкий — організаційні напрямні для таборів, пл. сен. Ю. Крижанівський — організація пластових таборів, пл. сен. В. К. — 1-а, 2-а і 3-я пластові проби, пл. сен. Ф. Любинецька — правила доброї поведінки, пл. сен. П. Пясецький і В. Галат — пластовий впоряд, пл. сен. П. Пясецький — порядок при виступах пластових з'єднань.

Усім, що співпрацювали або працюю яких користувалася комісія, щира подяка від автора і Головної Пластової Булави.

ДЕЩО ПРО МОВУ І ПРАВОПИС

У цьому посібнику ми намагалися дотримуватись норм літературної мови і академічного правопису. Зокрема — згідно з порадами мовознавців і за згодою Головної Пластової Булави — змінено де в чому вживане досі пластове назовництво, як теж частково й звучання закону, присяги, обіту і гимну.

На жаль, в наших умовах не було змоги видати книжку задовільну щодо мови, правопису і друкарської коректи, без уваги на всі наші намагання. Спричинилася теж до цього й деяка неусталеність термінології. Однак ми й з практичних міркувань не уніфікували її, а свідомо допускали різноманітність (напр., фото — фотознімка — знімка — світлина, азбука — абетка, компас — бусоля, мапа — карта, допомога — поміч, народний — народній тощо).

Важливіші друкарські помилки і недогляди подані окремо.

Працю над новим оформленням цього посібника треба вважати черговим кроком для очищення теж і мововжитку Пластунства від неправильних фраз, слів, форм і наголосів. З тією метою нижче подаємо кілька вказівок і наводимо кілька прикладів найпоширеніших і різких не-правильностей.

(Наголоси позначені товстим друком, при іменниках подано називний і родовий однини та називний множини, неправильні форми в лапках.)

ПРАВИЛЬНІ НАГОЛОСИ

(З обіту) лицарський, предківський, поборюся, з трудами, Вітчизна; (з закону) ввічливий (увічливий), корисний; Пласт, Пласту; пластун, пластуна, пластуни; пла-стунка, пластунки; пластунки; пластовий, -а, -е; старшо-

пластунський, -а, -е; скоб, скоба, скоби; булава, булави, булави, герб, герба, герби; знамено, знамена, знамена; курінь, куреня, курені; курінний, курінного, курінні; патрон, патрона, патрони; прапор, пралора, пралори; старшина, старшини, старшини (збірне); старшина (один); стяг, стягу, стяги; табір, табору, табори; пластування (ніколи "пластування"! Наросток -ування може не мати наголосу, напр., осуджування, або має наголос на а, але ніколи на "у"! "Пластування" таке ж неможливе, як і "пластувати".)

ПЛАСТОВЕ НАЗОВНИЦТВО

Гурток (Приятелів Пласту) (не "кружок"); дисциплінований (слухняний), дисципліна (не "карний", "карність"); мандрівка (далеко йти), прогулянка (невеликий прохід) (не "прогулька"); менажка (казанок, манірка) (не "ідунка"); наказ (не "приказ"); провід (старшина, керівництво, управа, комендантура, командування) (не "команда". Це слово означає відділ, напр., спортова, пожежна команда, або наказ при впоряді.); заступник (кошового, станичного тощо) (ніколи "містокошовий" і т. д.); кіш пластунів — кіш пластунок (краще ніж чоловічий, "мужеський", чи хлопчачий, або жіночий чи дівочий кіш).

ВЕЛИКІ БУКВИ

Усі діловодства, як теж ступені, ранги, уряди й титули (напр., курінний, крайовий комендант пластунів, голова ППБ) і всі назви пластових з'єднань, установ тощо (напр., гурток, курінь, станиця, старшина, рада, комісія тощо) пишемо звичайно з малої букви. Але як власні назви (напр., Гурток Бобра, П. Курінь ім. гетьмана Мазепи, Станиця в Нью-Йорку, Крайова Пластова Старшина в Австралії, Головна Пластова Булава), а також у зверненнях, грамотах, відзначеннях тощо, для підкреслення й пошанування (напр., Друже Кошовий! — До Ради Чести — наш Пластун-Основник — Начальний Пластун) виділяється їх великими буквами.

СЛОВО ДО ТРЕТЬОГО ВИДАННЯ

Від заснування Пласту (1911 р.) до появи першого видання пластового посібника "Життя в Пласті" (1921 р.) пройшло десять років, половина з яких займала Перша світова війна.

На друге видання "Життя в Пласті" (1961 р.) треба було чекати повних сорок років, упродовж яких Пластові довелося пережити заборону існування (від 1930 до 1945 рр.), підпільну діяльність під різними зовнішніми формами, дві окупації під час Другої світової війни, еміграцію подавляючої більшості членів Пласту і нове поселення в різних країнах світу.

В умовах осілого побуту друге видання "Життя в Пласті" з 1961 р. розійшлося упродовж вісім років, і оце, саме в рік після смерті його автора і Основоположника Пласту, д-ра Олександра Тисоаського — Дрота, публікується третє з черги видання цього основного пластового посібника. Хоча Дрота немає вже серед нас, але його "Життя в Пласті" залишиться назавжди для всього нашого пластового товариства його живим заповітом.

Сподіваємося, що та книжка, на якій виховувалися ідею цілі генерації української молоді, послужить черговим помічником, що приходять на зміну. З цією надією віддаємо нове, третє видання посібника "Життя в Пласті" в руки пластової молоді і її провідників.

Перед друком цього 3-ого видання виправлено зауважені у 2-ому виданні друкарські помилки. На доручення ГПБ надруковано (на 241 сторінці від 4.) новий текст команди для хорунжого. Крім того виготовлено кошик, значно пошкренений індекс, який улегшить користування книжкою.

Дітронг, США, в березні 1969 р.

Пл. сен. Осип Е. Бойчук
головний референт видань
ГПБулави

ІНДЕКС

- Азбука Морзе: 384 - 394
 Азімут: 412
 Альбом гуртка: 50
 Апелі: 507
 Аптека гуртова: 396
 Бейдем Пауелл: 54, 127
 Біг мавпростець: 410
 Богацький Павло: 130
 Бойкот: 211
 Бубинище: 133
 Будова ватри: 424
 " куреня: 399
 " кучки: 401
 " шалаша: 400
 " шатра: 398
 Булава: 356, 465, 468
 Бучацький Олександр, отець
 135, 136
 Ватра пластова: 13, 323, 421 -
 425, 513
 Велика Гра: 24, 34, 202
 Верховна Пластова Команда:
 133, 139
 Верховна Пластова Рада: 130,
 133, 139
 Верховний Пластовий З'їзд: 133
 Вибори проводу гуртка: 57,
 61 - 62
 Виключення з УПЮ: 207, 211
 Вихреслення з УПЮ: 210, 214
 Вимоги вступу до УПЮ: 32
 Вимоги до пластових проб:
 I-ої на учасника: 76 - 81
 II-ої на розвідувача: 343 -
 347
 III-ої на слоба: 451 - 455, 530
 Вимоги на відзнаку фізичної
 вправності: 442
 Виряд гуртка на мандрівку:
 395, 482
 " піонерський: 396
 " кухонний: 397
 " аптечка: 396
 " на мандрівний табір:
 482
 " особистий: 316
 Висота дерева: 487
 Виступлення із Пласту: 214
 Витягання тріски (1-ша допо-
 мога): 313
 Виховна Спільнота Української
 Молоді (ВСУМ): 143
 Відвага: 48
 Віддаль "на око": 500
 Відзнаки пластові: 219
 " приналежності до
 Пласту: 220
 " гуртка: 221
 " пластових ступенів:
 221
 " діловодства: 223
 " іспитів уміlostей: 225
 Відзнака фізичної вправності:
 442 - 447
 Відзначення в УПЮ: 202 - 206
 Відкриття сходин: 43, 47, 51,
 71, 239
 Відмороження (1-ша допомо-
 га): 428
 Вірність Богові і Україні: 84
 Вітання відділів: 239
 Вміlostей іспити: 521 - 524
 Вогнище: 323
 Вогні (кооператива): 139
 Вогні (журнал): 140
 Воскресіння Христа: 381

- Впоряд: 37, 43, 226-242
 Впорядник гуртка: 33, 35, 42
 Вправи:
 " нюху: 51
 " словности: 45
 " проруху: 273
 " розшукування дерев: 63
 " стріляння з лука: 64
 ВСУМ (Вихова Спільнота Української Молоді): 143
 Вузли пластові: 298 - 310
 Гей, пластуни! Гей, юнаки! (пісня): 111
 Герб національний: 88 - 89
 Герб пластовий: 113
 Гетьманський пластун скоб: 348, 531
 Гими (пісня) закарпатських пластунів: 111
 Гими національний: 91
 Гими пластовий: 108
 Гігієна: 173
 Годинник і сонце: 283
 Голландські ножиці: 492
 Головна Пластова Булава: 150, 357, 465 - 466
 Головна Пластова Рада: 146, 150, 357, 465
 Головна Пластова Старшина 146
 Головний Пластовий Провід 464 - 466
 Гості на сходинах: 68
 Гра Кіма: 67, 253
 Гри — дивись "Гри"
 Гурткова аптечка: 396
 " втра: 421-425
 " відзнака: 221
 " мандрівка: 315
 " назва: 64
 Гурткове знамено: 70, 243
 Гуртковий альбом: 50
 " виряд: 395, 482
 " тотем: 243
 Гурткові діловодства: 257-272
 гуртковий провідник: 258
 заступник гурткового (гуртл. суддя): 262
 гуртковий писар: 266
 гуртковий скарбник: 268
 гуртковий домівкар-господар: 269
 Гурткові сходини: 37, 60, 250
 Гурток юнацький: 23, 33, 212
 Гуртка зв'язкового: 68
 Гуртка про:
 відвагу: 48, 422
 вірність Богові і Україні: 84
 вузли: 298
 діяльність учасників: 340
 добрий ученик: 44, 92, 96, 97, 99
 дружне життя в гуртку: 358-360
 дисциплінованість: 101
 знання дерев і рослин: 413
 знання Рідного Краю: 455-460
 зовнішні ознаки пластуна: 187
 красу і добро: 165
 мандрівку: 280, 315, 394, 476
 Морзівську азбуку: 384
 назву гуртка: 64, 67
 Найвище добро: 169
 непластову поведінку: 189
 обов'язок: 101, 256

- основу характеру пластуна: 180
 оцадність: 460
 першу допомогу: 310
 підходження: 327
 Пласт: 5?, 122 - 125
 пластове піонерство: 485
 пластовий однострій 216
 " устал: 120
 пластові ігри: 383
 пластову зарадність: 161
 " присягу 82
 " тайну: 41, 196
 плем'яння здоров'я: 172
 поведінку у природі: 320, 329
 прорух і спорт: 176
 ручну вправність: 331, 437
 спеціалізаційне пластування: 521
 спостережливність 151
 українознавство: 378
 Україну: 38, 455 - 460
 читання слідів: 153
 ширення пластової ідеї: 527
 Гуцульська хода 319
 Дерева і рослинні 413 - 421
 Дефіляда: 512
 Джемборі 55
 Діловодства (відзнаки): 223
 " в гуртку: 257
 " в курені: 349
 Добра поведінка: 361 - 377
 Добра діло — дивись добрий учинок
 Добрий учинок: 44, 92 - 95, 99
 Домівкар — господар: 269
 Допомога перша 310 - 314, 426 - 436
 Допомога пораненому (1-ша допомога): 311, 426
 " при ослабленні: 312
 " "чуже тіло" в оці: 313
 " витягання тріски: 313
 " перемасажування хворого: 314
 Дрот — дивись Тисовський Олександр
 Друга проба: 343
 Електричний струм (1-ша допомога): 520
 Закінчення сходини: 42, 47, 50, 73
 Закон пластовий: 109, 183
 Записник пластуна: 95
 " провідника гуртка: 260
 Зарадність: 161
 Заробіток: 49, 58
 Засковні сходини гуртка: 59, 66
 Заступник гурткового 262
 Заява батьків: 33
 " приступлення до УПЮ: 57, 61, 337
 Збірка в таборі: 507 - 509
 " до Богослуження: 510
 " пластових з'єднань: 509
 Збірки святкові: 510
 Звучення (1-ша допомога): 430
 Звичай у Пласті: 42
 Звільнення із Пласту: 214
 " з УПЮ 210, 213
 Зв'язковий: 33, 68, 335, 338, 348, 352
 Здоров'я: 172
 Зелена святка: 38?

- Зламання кости (1-ша допомога) 430
- Змагання між гуртками 360
- Знаки індіанські: 296
- " полякові (в терені). 264 - 298
- " руками 297
- " свистком і світлом. 295
- Знамена 70, 243
- Знання дерев і рослин: 413, 414, 420 - 421
- Зовнішні ознаки пластуна: 187
- Зомління (1-ша допомога): 426
- Зорі: 287
- Ігри:
- вправа нюху: 51
- гра в одноголос 41
- гра Кіма 67, 253
- змагання в дотепності: 68
- казкові пригоди: 73
- козакки і татари: 63
- літературне ремі: 48
- ліма оркестра: 51
- облава: 503
- оборона твердині: 504
- подорож по Україні: 73
- спілий змії: 327
- сплетня: 71
- теренові: 502 - 506
- у кого гріш: 43
- чия візьме: 505
- Іменування пластуна:
- учасником: 337
- розвідувачем: 447
- скобом: 529, 531
- гетьманським скобом: 531
- Індіанські знаки: 295
- Іспити вмілостей 521-524
- Іспити вмілостей (відзнаки 225
- Історія Українського Пласту 125 - 150
- Калорія 481
- Картки топографічні. 296, 495
- Кіш 24
- Книговедання 260
- Команди в ділах 232
- " для хоружого 240
- " одинцем 227
- Командант табору 468
- Компас (бусоля) 281
- Конференція Українських Пластових Організацій (КУПО): 149, 357, 464
- Крайова Пластова Старшина 357
- Краса і добро: 165
- Кровотеча з носа (1-ша допомога) 427
- Кровотеча з рани (1-ша допомога): 433
- КУПО — Конференція Українських Пластових Організацій 149, 357, 464
- Курінна рада: 349
- Курінне знамено 244
- Курінний прапор — стяг 245
- " провід — рада гуртових: 350 - 352
- курінний: 33, 350
- " суддя: 350
- " писар: 351
- " патрон: 352
- " стяг (прапор): 245
- " хоружий: 351
- Курінь: 23, 349 - 352
- Кухня: 324, 401

- Кухонарство 401
 Кухонний виряд 397
 Левинський Северин - Сирій
 Лев 133, 134, 140, 147
 Літні табори 382-466
 Літукське гвастування 324
 Майстрування 331, 437
 Мандрівка 315, 394, 476
 " з н.ч.гом 394
 Мандрівничий виряд 395
 Мандрівні табори 478
 Мали топографічні: 290-293,
 405-409, 495
 Меню на мандрівці: 403, 481
 Мета Пласту. 120
 Мірність віддалі 493, 499
 Містки (піонерство): 491-493
 Міжгуртнові змагання: 360
 Молоде Життя (журнал) 131,
 140, 146
 Морзівська азбука: 387-394
 Морське пластування 524
 Мости: 190
 На слід: (журнал): 140, 146
 Назва гуртка 66-67
 Наплечник: 318
 Національний герб 88-89
 " гимн. 91
 " прапор: 88-91
 Начальний Пластун- 150, 348,
 357, 464, 531
 Непластова поведінка: 189
 Ніж пластовий: 332
 Новак: 32, 34
 Об'єднання УПС: 24, 354
 Обов'язок у Пласті: 236
 Обіт пластовий: 104
 Одноденна мандрівка: 315
 Однострій: 50, 216
 Опікун Пласту 114-116
 Організація Пласту. 23, 353, 464
 Орієнтація
 по сонці: 283
 по зорях: 287
 за мапою 408
 Основоположник Пласту: 125
 Особистий виряд: 316
 Остодір (табір) 56, 135
 Отросня газами (1-ша допо-
 мога) 521
 Оцінка гвастової постави: 200
 Ошадність пластова: 460-464
 Пакування виряду: 316
 Паніка (1-ша допомога) 515
 Патрон куреня: 352
 Перевірка пластової проби:
 335-337
 Передумови проби:
 1-ої на учасника: 77
 2-ої на розвідувача: 342
 3-ої на скоба: 451
 Перенесення хворого (1-ша до-
 помога): 436
 Перестороги: 206
 Перехід до іншого гуртка: 213
 " до УСП: 213
 Перша допомога: 310-314, 426-
 436, 515-521
 Перш-пластова проба: 77
 Перші сходни: 37
 Писання Камінь (гора): 134
 Писар: 266
 Підлюте: 135
 Підходження: 327-329
 Піонерство пластова: 485-494
 Піонерський виряд: 396
 Пісня: 27, 31, 47, 51, 57, 70, 72,
 111

- Пісня закарпатських пластунів
111
- Плавання: 440 - 442
- Пласт: 52, 122
- Пластова відзнака фізичної
вправності: 442 - 447
- Пластова ватра: 13, 323, 421,
513
- " зарадність: 161 - 165
- " кара: 207, 211
- " організація: 23
- " ощадність: 460 - 464
- " постава: 100, 194, 200,
207, 208
- " присяга: 82 - 83
- " станиця: 24, 356
- " тайна: 41, 45, 196 - 200
- " штафета: 58
- Пластова вогнище: 323 - 326
- " гасло: 116 - 118
- " піонерство: 485 - 494
- " привітання: 116
- " слово честки: 207
- " табірництво: 466 - 476
- Пластовий біг: 410
- " виряд: 316 - 318, 395 -
397, 482
- " впоряд: 37, 226 - 241
- " впорядник: 35
- " герб: 113
- " гимн: 108 - 110
- " гурток: 23, 212
- " закон: 100, 183 - 186
- " заробіток: 49, 58
- " конгрес: 147
- " кіж: 332
- " обіт: 104 - 107, 338
- " обов'язок: 256
- " однострій: 50, 216-218
- Пластовий привіт: 43, 116 - 118
- " сеньйорат: 136
- " стяг: 90, 245
- " устав: 120, 127
- " устрій: 24
- " хід: 319, 410
- " центр: 139, 145
- " центральний провід:
464 - 466
- Пластовий Шлях (журнал): 146
- Пластові відзнаки: 219 - 225
- " відзначення: 202 - 206
- " вузли: 298 - 310
- " звичаї: 42
- " ігри: 383
- " ступені в УПЮ: 347 -
349
- " табори: 466 - 476
- " улади: 353
- Пластун далекої віддачі: 33
- Пластун вірний Богові і Укра-
їні: 84
- Пластун — Основики: 125, 146
- Плекання здоров'я: 172
- Поведінка в природі: 320 - 322
- Поведінка пластуна в одно-
строю: 241
- Пожежа (1-ша допомога): 516
- Польові знаки: 294 - 298
- Польові мапи: 403 - 409
- Попарення (1-ша допомога):
429
- Пластова постава: 100, 194, 200,
207
- Правила доброї поведінки:
361 - 377
- Правильник УПЮ: 32, 35, 37
- Прапор національний: 88 - 91
- " пластовий (стяг) 245

- Прибрані прізвища: 358
 Прилюдні виступи: 252
 Прихильник УПЮ: 32, 35, 37, 207, 347
 Прихильників сходники: 36-74
 Проби пластові: 76-81, 342-347, 451-455, 530
 Провалення на льоду: 519
 Провід нуреня: 350-352
 Програма сходки гуртка: 37-74, 250
 Прогулянка: 59
 Прорух: 50, 176, 273-279
 Протокол сходки: 66, 266
 Рада гурткових: 350-352
 Ранній прорух: 273-279
 Ризик: 200-209
 Різдвяні свята: 380
 Річний цикл святкування: 378
 Розвідувач пластун: 54, 340, 348
 Рослини і дерева: 413-421
 Рубання дерева: 488
 Ручна вправність: 331, 437, 440
 Рятівання потопуючого (1-ша допомога): 517
 Рятівництво: 515-521
 Самодіяльність: 46
 Св. Андрій: 379
 Св. Покрова: 379
 Св. Юрій: 114-116
 Свято весни: 381
 Свято Воскресіння Христового: 381
 Свято Державности і Соборности: 380
 Свято Різдва Христового: 380
 Семафор: 501
 Семьорат: 354
 Сірня Лев — дивись Левицький Северин
 Славінг: 54, 127
 Скарбник гуртка: 268
 Скоб (пластун): 318, 451
 Скобине крило (1-ша проба): 75-338
 Скоби лет (3-тя пл. проба): 449-529
 Скоби хват (2-га пл. проба): 339-448
 Слабченко Е.: 130, 132
 Слідження: 153
 Сліди: 154-160
 Сокира: 333
 Сокіл (гора): 56, 135, 137, 138
 Сокашикий удар (1-ша допомога): 428
 Союз Українських Пластунів Емігрантів (СУПЕ): 140, 146
 Спеціалізаційне пластування: 524-526
 Спорт: 176
 Спортові досягн (таблиця): 444
 Спостережливість: 151
 Стажниця пластова: 24
 Стажична пластова старшина: 356
 Сторож світу: 281-289
 Ступені в УПЮ: 347-349
 Стяги (прапори): 90, 243, 245
 Сходки прихильників: 36-74
 Сходки юнаків: 250
 Табір:
 Місце: 472
 Програма: 475
 Провід: 468
 Табірництво пластова: 466-476
 Таборове книговедення: 470
 Тайна пластова: 41, 45, 196
 Терес Шевченко: 381

- Тереків: знаки 295
 Тереків: ігри: 327, 502 - 506
 Тисовський Олександр 125-
 127, 130, 132, 133, 143, 146
 Тисовський Степан 131
 Топографічні мапи: 290 - 293,
 405 - 409
 Тотем гуртка: 243
 Третя пластова проба 450
 Тризуб 88
 Тривога 515 - 520
 Три голови: обов'язки: 83 - 87,
 100 - 102
 Україна: 38, 455, 460
 Український національний
 гимн 91
 Український Пластовий Семь
 йореті 136
 Українські Січові Стрільці: 129
 Українські традиційні свята
 376
 Укушення гадюкою (1-ша до-
 помога) 432
 Улад Пластових Новаків 24,
 32, 34, 353
 Улад Пластових Юнаків 24,
 32, 35, 353
 Улад Старших Пластунів: 24,
 32, 354
 Устав пластовий: 120, 127
 Устави пластових з'єднань
 507
 Устрій пластовий: 24
 Учасник — пластун 77, 348
 Українське Т-во Охороки Ді-
 тей і Опіки над Молоддю
 131
 Устрій крайових пластових
 організацій 353 - 357
 Фрляко Петро 195, 197
 Характер пластука 180
 Х-д пластовий 319
 Х-д найпростіший 410
 Хід на азимуті 412
 Хорунжий куреня 353
 Хорунжий (команди для нього)
 240
 Хрестини 42, 200 - 202
 Центральний пластовий про-
 від 464 - 466
 Церемонія іменуниння
 учасником: 337
 розвідувачем 447
 скомбом 531
 гетьм скомбом: 531
 Чесна гра: 179
 Читання слідів: 153 - 161
 Чмола Іван 125, 128, 134
 "Чуже тіло" в очі: 313
 Шалаш (курінь) 400
 Шатро: 12, 395, 398, 482
 Шептицький Андрій: 56, 135,
 136
 Ширекня пластової ідеї: 527
 Ширини річки: 493
 Шифроване письмо: 390
 Шкзи на око: 495 - 499
 Штафета 58
 Штучне дихання (1-ша допо-
 мога) 434
 Щогла на прапор: 486 - 490, 509
 Щоденник пластука 95 - 100
 Ювілейна пластова зустріч
 (1957 р.) 148 - 149
 Юнацький гурток 33
 Юрій святий 114
 Як стати членом УПЮ: 32
 Яки хтось загубився 329
 Яким є пластун 187 - 195

ЗМІСТ

	сторінка
Вступне слово до другого видання	5
1. ХОДИ З НАМИ, ЮНАЧЕ!	9
Чар пластування	10
Будьмо знайомі	17
Отже, чи?	22
"Гей, життя ти наше..."	27
2. ПОЧИНАЄМО ГРУ	31
Як стати членом УПЮ?	32
До чого юнаки привчалися, а що юнакам уже треба вміти?	34
Як юнаки починають "Велику Гру"?	35
Сходи ми прихильників УПЮ	36
Перші сходи ми	37
Другі сходи ми	43
Треті сходи ми	47
Четверті сходи ми	51
П'яті сходи ми — мала прогулянка	59
Шості сходи ми	64
Сьомі сходи ми	71
3. СИЛА СКОБИНИХ КРИЛ	75
Проба "Скобинних крил"	76
Передумови проби	77
Вимоги I-ої пластової проби	78
Про пластову присягу	82

Вірність Богові і Україні	84
Герб і прапор	88
Український національний гимн	91
Добрі учинки	92
Щоденник пластуна	95
Третій Геловиний обов'язок пластуна	100
Пластовий обіт	104
Пластовий гимн	108
"Гей, пластуни! Гей, юнаки!"	111
Пластовий герб	113
Св. Юрій — опіун Пласту	114
Пластове гасло і привітання	116
4. ПРАВИЛА ВЕЛИКОЇ ГРИ	119
Що таке пластовий устан?	120
Що таке Пласт?	122
Коротка історія Українського Пласту	125
Пласт розвиває здібності	151
Про спостережливість (здібність помічання)	151
Про пізнання наслідків із причини (читання слідів)	153
Пластова зарадність	161
Краса і добро	165
Найвище Добро	169
Плекання здоров'я	172
Щоденний прорух і спорт	176
Що треба робити, щоб розвивати пластові здібності?	180
Ще в осмелею характеру пластуна?	180
Прикмети пластуна в житті (пластовий закон)	183
Зовнішні ознаки пластуна	187
Чого пластуна оберігається?	189
Як розуміти "пластову тайну"?	196
Оцінка пластової роботи	200
Хрестини і ризики за пластову діяльність	200
Відзначення в уряді пластового юнацтва	202
Пластові перестороги, скреслення і виключення з Пласту	206
Членство у пластовому гуртку (перехід до іншого гуртка, звільнення з юнацтва і перехід до УСП, виступлення з Пласту)	211

5. СТРУНКМИ ЛАВАМИ	215
Пластовий однострій	216
Пластові відзнаки	219
Пластовий уряд	224
Команди виконувані одинцем	227
Команди для змінених ладів	232
Вітання пластових відділів	239
Команди для хорунжого	240
Поведінка пластуна в однострою	241
Пластові знамена і стяги	243
6. НА ДАЛЬШІЙ ДОРОЗІ ДО ПРОБИ "СКОБИНОГО КРИЛА"	249
Дальші сходили гуртка юнаків	250
Як то було з Кімом?	253
Перш за все... (обов'язок у Пласті)	255
Чим Ти є для гуртка? (гурткові діловодства)	257
Впрям раминого проруху	273
Де нас шумить зелений бір... ..	280
Поки пілемо в мандрівку	280
Сторони світу (компас, годинник, сонце, зорі)	281
Топографічні карти	290
Полюві знаки (свистком, прапорцем, світлом, в терені, руками)	294
Пластові вузли	298
Перша допомога (потрібна до I-ої проби)	310
На одиоденній гуртковій мандрівці	315
Палкування особистого вряду	316
Пластовий хід	319
Пластова поведінка в природі	320
Пластова вогнище	323
Підходження	327
А що, якби таке трапилось?	329
Почати Твоєї ручної вправності	331
Перевірка проби та іменування пластуном-учасником	335
7. СКОБИН ХВАТ	339
Діяльність пластунів-учасників	340
Проба "Скобиного хвату"	342
Передумови проби	342
Вимоги проби	343

Пластові ступені в УПЮ	347
Курінь, його постання і провід	349
Патрон куреня УПЮ	352
Устрій крайових пластових організацій	353
Дружнє життя в гуртку і між гуртками	358
Правила доброї поведінки	361
Як по-пластовому доповнюємо відомості з українознавства?	378
Різноманітність пластових ігор	383
Морзівська азбука	384
Мандрівки пластунів-учасників	394
Виряд гуртка на мандрівку з нічлігом	395
Будова шатра і куреня ("шалашу")	398
Будова кухні та умілість куховарства	401
Умілість уживання топографічних (польових) мап	405
Пластовий біг і хід навпростець (хід по азимуті)	410
Знакня дерев і рослини	413
Гурткова ватра	421
Дальша змілість у першій допомозі (до 2-ої проби)	426
Ручна справа досвідченіших юнаків	437
Спортивні досягн. в УПЮ	440
Таблиця вимог ПВФВ	444
Іменування пластуна-розвідувача	447
8. СКОБИН ЛЕТ	449
"А петом арил скоба під хмарк полину..."	450
Передумова перевірки проби	451
Вимоги проби	451
Знакня рідного краю і народу	455
Пластова ещадність	460
Про центральний пластовий провід	464
Пластова табірництво	466
Мандрівництво досвідченого юнацтва	476
Пластова піонерство	485
Польові марксы мап (шкіци в теремі)	495
Семафор	501
Теремові ігри і справи куреня	502
В якому порядку виступають пластові з'єднання	507
Пластові ватри з більшою кількістю учасників	513

Твоя дія у часі тривоги	515
Почесні іспити амілостан	521
Спеціалізаційне пластування	524
Широкня пластової ідеї	527
Іменування пластунів-скобів	529
	6.2
Фотокопія кінцевого слова з першого видання	532
На закінчення другого видання	534
Учасники збірної праці	535
Про мову та правопис	536
Слово до третього видання	538
Індекс	539
Зміст	547